Zuurder dan de citrus
is het eerste deel van de
Eden-trilogie

Hij die mensen doodt
is het tweede deel van de
Eden-trilogie

Dichtbij als een volkomen parel
is het derde deel van de
Eden-trilogie

© 2020 Erik Willems

D/2026/Erik Willems, auteur-uitgever

Kaftontwerp: Peter Vanbekbergen

Eerste druk: december 2020

Tweede druk: maart 2026

ISBN: 9789082144826

Contact, info en ePub online: www.edentrilogy.com

Hij die mensen doodt

Erik Willems

Opgedragen aan mijn vrouw en kinderen

Met dank aan Johanna

INHOUDSOPGAVE

1. TRANEN ZIJN TRANEN, STENEN ZIJN STENEN 8
2. HET HUIS VAN ABEL 23
3. GENOG 24
4. OP WEG 32
5. DE VAL, NIET DE VAL 40
6. SIBA 50
7. SHIRA 79
8. BLIND ONTWAKEN 88
9. VOLLE MAAN 108
10. DE LAST 114
11. LA MARÉE HAUTE 117
12. DE APPELBOOM 123
13. HERFST 127
14. ELON 129
15. EÉN VOLLE MAAN, TWEE GEBOORTEN 138
16. DE OUDE MAN EN DE ENGEL (DEEL 1) 143
17. KLEINE ABEL 159
18. HET HUIS VAN KLEINE ABEL 178
19. DE OUDE MAN EN DE ENGEL (DEEL 2) 179
20. GRAÜLV 194
21. VERDRIET 195
22. ZONSONDERGANG 204
23. HET HUIS VAN SHIRA 217
24. ZONSOPGANG 218
25. ONTKETEND 224
26. HET SLACHTOFFER 241

27. SETH 252
28. STENEN ZIJN STENEN, ZOALS BROERS BROERS 260
29. HET AFSCHEID VAN HENOCH 287
30. HET HOOGLIED VAN DE BERG 298
31. HET HUIS VAN HENOCH 312
32. HET WEERZIEN 321
33. EEN NIEUW BEGIN 333
34. HET HUIS VAN ADAM EN EVA 345
35. HET HUIS VAN KAÏN 351
36. DE STAD VAN DE MENSHEID 361

VOORWOORD BIJ DE EERSTE DRUK

Vertrouwen is uiteindelijk het enige dat ons rest. Het moet ons de hoop bieden om alsnog te slagen in de liefde, terwijl ons falen in de liefde ons vertrouwen niet mag afremmen. Na elk falen in de liefde toont de hoop ons van verre de liefde die ons in liefde opwacht. Vertrouwen in het onmogelijke doet ons daar stapje voor stapje in slagen. Er is dus maar één weg mogelijk: de liefde op alles en in alles, steeds en overal, voorrang geven. De liefde is het enige juiste spoor en doel. De valkuilen horen erbij: wij vielen, vallen en zullen vallen. Alleen ons verdiepen in de kennis van de liefde mét de valkuilen helpt ons om veilig door het moeras te waden en zo de overkant te bereiken.
De allereerste ervaringsdeskundige met meteen de moeilijkste opdracht ooit, heette Kaïn of ook ‘Hij die mensen doodt’. Juist daarom is het eerste hoofdstuk van de Genesis, los van enige wetenschap, zo ontzagwekkend wijs: de eerste mens buiten Eden geboren is de moordenaar van zijn broer. Het is ONS aller verhaal in ontelbare varianten. Mijn dierbare vriend en reisgenoot Oscar Wilde vertelde me erover tijdens onze lange imaginaire reizen.

“And all men kill the thing they love,
By all let this be heard,
Some do it with a bitter look,
Some with a flattering word,
The coward does it with a kiss,
The brave man with a sword!”

Oscar Wilde, uit ‘The Ballad of Reading Gaol’, 1897

VOORWOORD BIJ DE TWEEDE DRUK

Dit tweede deel van de trilogie verschilt van de twee andere delen van de trilogie door een ‘Tolkien - In de ban van de ring’gehalte. De wolven krijgen een prominente plaats, ze spreken en er is het gevecht tussen goed en kwaad om de witte en de zwarte veder. Reden: het was niet anders mogelijk om Kaïn een nageslacht te gunnen en daarvoor had hij een vrouw nodig die in de Genesis nergens ter sprake kwam. De compleet verrassende verkaring waarom niet over een vrouw voor Kaïn werd gesproken, heb ik pas begrepen toen ik halverwege het derde en laatste deel van de trilogie aan het schrijven was. Wordt vervolgd ….

1. TRANEN ZIJN TRANEN, STENEN ZIJN STENEN

"And with tears of blood he cleansed the hand,
The hand that held the steel:
For only blood can wipe out blood,
And only tears can heal."

Oscar Wilde, uit 'The Ballad of Reading Gaol', 1897

Tranen[1].
Zij bevloeiden de wit weggetrokken huid van zijn gezicht en struikelden samen met hem over banale stronken, keien of ondiepe greppels. Ten tijde van Eden bestonden tranen niet. Ook Kaïn had ze vele jaren genegeerd, zijn ego had ze nooit gekend. Vreemden leken het voor hem, alsof ze nooit deel van hem waren geweest. Als in een stuwmeer van zout en water, achter een schijnbaar onneembare dam, hadden ze zich geduldig opgehouden en vermenigvuldigd. Als kristallen van spijt, pijn of eenzaamheid hadden ze tevergeefs gepoogd zich van het bloed in zijn ogen te scheiden. Ze hielden er zich jaren verborgen en leken zo hun glans te hebben verloren.

[1] *Wat voorafging: de vergiffenis van zijn ouders voor de moord op Abel bevrijdt Kaïn.*

Tot nu. Nu schitterden ze in de kleuren van diamant, in een gloed van vloeibare steen ontgonnen uit de diepste druklaag. Hun tijd was gekomen. Triomf ervoeren ze enkel als de triomf van een aanvaarde nederlaag. Dat lag in hun wezen en in hun lot verscholen. Daartoe waren ze ooit geschapen als voornaamste mede-erfgenaam van ieders lot. Kenden ze binnen Eden geen reden van bestaan, buiten Eden werden ze des te belangrijker als de stille boodschappers van een nederig hart. Wie hun bestaan jarenlang ontkende, zou ze in een stormloop leren kennen.
Zoals nu. Kaïns onstuitbare tranen leerden hem struikelen over banale stronken, keien of ondiepe greppels. Wenend kroop hij keer op keer recht. Het vallen leek hem steeds verdiend, het moeizaam oprichten meer dan gewettigd. Zijn moeders ogen van vergeving hadden de demonen verjaagd, de dam doorbroken en in zijn hart genadig slechts een spoor van chaos getoond. In glas en hart, zo dienden zijn glas en spiegel nu beetje bij beetje te veranderen.
Hij buitelde naar beneden tot aan de rivier. Het regende onophoudelijk en regendruppels regen zich aaneen tot lange koorden. Wat hem nat maakte, wist Kaïn al lang niet meer: de regen, de rivier, de tranen. Had zijn grot hoog in de kloof hem net voor de ontmoeting met zijn

ouders geen goed idee geleken, nu werd hij er naartoe gezogen. Stroomopwaarts waadde hij wankelend en uitgeput door de rivier. Het water verhinderde dat hij viel, terwijl een maanloze nacht met een gordijn van regen het hem onmogelijk maakte om nog naar de grot te klimmen. Al graaiend en tastend vond hij bij toeval de grote steen waarop Abel hem had opgewacht voor hij zelf met het vlot de grot bereikte. Rillend van de kou verwelkomde Kaïn de troostende warmte.
Hij werd omringd door druppels van hemel en rivier. Hun geratel loste op in de kamer van zijn herinnering. “Wat een geluk, Abel, dat je niet verdronken bent! Ik was niet bij machte je te helpen. Ik weet niet wat me overkwam. Ik moet doodop zijn geweest. Ik viel in zwijm van vermoeidheid. Ik droomde dat ik naast Loep in slaap viel, maar ik werd wakker aan het roer. Ik maakte me zorgen over jou. Ik wist niet dat jij zo goed kon zwemmen!” Kaïn lag nu zelf uitgeteld op de steen waarop Abel zat toen hij deze woorden tot hem sprak na die wonderlijke nacht. Verlangend keek hij door de kloof stroomopwaarts, alsof hij elk moment zichzelf op een vlot verwachtte te zien. Wat Abel toen antwoordde? Net als Abel die hem zonder één woord toelachte, zo lachte Kaïn nu door zijn tranen heen, zoals alleen de lach een traan echt vol kan maken. Hij besefte tegelijk hoe zijn

relaas over zijn vermoeidheid bij Abel als niet echt ter zake, zelfs overbodig, moest zijn overgekomen. Toch leek Abel niet ontgoocheld. Abel reageerde maar zelden ontgoocheld, steeds ruimte latend. Hoeveel meer had hij nog van zijn broer te leren? Wie ben jij, Abel? Wie ben jij, Kaïn?

De steen zelf kende het antwoord. Hij herkende in het rillen van Kaïn perfect zijn broer, die ooit op net dezelfde wijze zijn gast voor één nacht was geweest. Hoezeer de steen hun hoge afkomst ook als gelijk aanvoelde, toch was het verschil tussen hen hem meteen duidelijk. De steen zweeg en droeg hun beider verhaal. Hij zalfde en omzwachtelde Kaïns wonden met onvoelbare trillingen en droeg één nacht in stilte de last van het teken op zijn wang. Kaïn kon op datzelfde ogenblik niet dichter bij zijn broer komen, zoals ook de verste stenen broeders zijn van elkaar. Trillen en getrild worden is hun spraak en gehoor. Dragen is hun zijn. Ze doen niets uit zichzelf of lijken niets waard en toch worden alleen zij diamant. Ze zijn het geraamte van de wereld waarop het zand, de leem, de klei, het water dankbaar steun zoeken. Als druppels in verwachting gedragen ze zich, tot ze mogen verbrokkelen en vervliegen als stof, of tot ze worden uitgespuwd door een vulkaan om zo de berg te worden. De steen kent het lied van de berg, al kent de berg zelf

het lied van de berg niet, en al kent de zee haar eigen lied niet. Maar zowel de druppel als de steen kent het lied van zee en berg. Zij dragen ieder op hun eigen manier, maar delen beiden hetzelfde verlangen. Zonder voorwaarde.
Het onophoudelijk rillen van Kaïn deed de steen trillen, zoals de stenen op het graf van Abel nog steeds natrillen en hun verhaal vertellen van steen tot steen, waar ook ter aarde. Wat één steen weet, weten zij daarom allen.
Kaïn legde uitgeput zijn wang met het merkteken te rusten op de steen en sloot zijn ogen, net zoals Abel niet heel lang daarvoor zijn wang erop te rusten had gelegd. Met een lage toon bood de steen weerstand aan het branden van het merkteken, maar geleidde tegelijk Abels nederige gebed tot voor de poort van Eden. De toon bereikte Kaïn woord voor woord, tot diep in zijn gehoorgang en onderbewustzijn, zodat het aanvoelde alsof Kaïn alzo de woorden van Abel zelf sprak. Hij voelde en aanvaarde hun tederheid als het strelen van zijn moeders hand over zijn wang, hun onderdanigheid en gehoorzaamheid als de hak in zijn hand die zich onbaatzuchtig ten dienste stelde van de aarde en haar vruchten.
Als in een visioen al een bliksem kon inslaan, dan sloeg hij met volle kracht in op het ogenblik dat hij zichzelf met de stem van Abel hoorde spreken: “Ik ben het niet

waard om Eden binnen te treden, Heer. Mijn broer is het meer waard.” Mijn broer is het meer waard! Kaïns ontvankelijke geest protesteerde heftig tegen de boodschap van de steen. Hij voelde zich vergeleken met zijn broer helemaal niet waardig om Eden te betreden. Juist daardoor, en alleen daardoor, mocht hij een seconde proeven van de daaropvolgende zoetheid van het zwijgen van Abels geest, waardoor zijn protest direct verstomde. Een gewijde stilte bevroor zijn geest, zoals de stenen op het graf van Abel plots het trillen staakten en heel de kosmos vervuld raakte met de onpeilbare liefde van Jahweh zelf. Daarop liet de steen in de kloof als op commando Kaïns visioen volledig los, waardoor het hele beeld vervaagde. Kaïns onderbewustzijn reageerde echter bliksemsnel. Zijn hersenen griften koortsachtig de woorden van Abels gebed met diepe voren in hun grijze klei, waarna hij eindelijk rust ervoer. Tragende druppels dansten rond zijn uitgeputte geest en zongen een wiegelied, nog voor de nieuwe geboorte. Stenen zijn stenen, zoals broers broers zijn. Hij sliep.
Eindelijk.

Een schuchtere ochtendzon kroop bedeesd tussen de steile muren van de kloof en legde een behaaglijke deken over Kaïns ijskoude lijf. De wolken kleurden sneeuwwit

en dreven haastig uit elkaar om Kaïn meer warmte te geven. Zelfs de steen verschafte een warmte die hij lang niet meer gevoeld had. Het heftig klotsende water van de zwellende rivier na de zware regen van die nacht maande Kaïn aan wakker te worden.
Aarzelend knipperde hij met zijn ogen om ze snel weer dicht te knijpen. Hij wilde de droom herbeleven en daalde volledig bewust af in de diepe voren die Abels woorden in de klei van zijn hersenen hadden getrokken. “Mijn broer is het meer waard!” Snel schoot hij overeind, klaarwakker, en viel meteen op zijn knieën. Zijn ogen schoten andermaal vol tranen, zijn kleinheid en nietigheid stonden in de lage schaduw van de opkomende zon voor hem uitgetekend in de rivier. De tranen koelden het zwaard van de Cherubs, waardoor hij een glimp opving van de Tuin van Eden. Met zijn hoofd naar de Djebel Akhbar gericht smeekte hij zijn broer: “Vergeef me, broer! Ik ben niet waardig om door jou waardig genoemd te worden.” Hij brak. “Het spijt me zo wat ik je aandeed. Vergeef me! Ik ben je liefde onwaardig.”
Met pijn zou hij zijn pijn bestrijden, hij nam zijn mes en maakte een flinke snee door een van de aders in zijn arm. Zijn pompende hart joeg het bloed naar buiten. Hij wreef het met beide handen in zijn brandende ogen. “Ik heb U misdaan, Heer.” Zijn ogen weenden zijn bloed. “Het is

goed dat U mij verstoot en dat mens en dier mij verfoeien. Ik heb mijn ouders zoveel misdaan. Ik zal mijn lot dragen. Deze last zal steeds lichter zijn dan de last die zij door mij moeten dragen." Hij stierf in zijn woorden. "Vergeef me, broer!" Andermaal viel hij neer op de steen, die hem houvast bood. "Vergeef me! Vergeef me!" Het waren de laatste woorden van zijn broer die hij steeds luider herhaalde, tot hij ze uitbrulde. De kloofwanden versterkten zijn hartenkreet tot hoog in de wolken, terwijl de rivier de woorden en zijn bloed diep stroomafwaarts de vallei in droeg. Zijn verdriet was uitzinnig, zijn geschreeuw hartverscheurend. Hij herhaalde de woorden eindeloos, in elkaar gekrompen en dan weer languit liggend op de steen.

Een vrouw, een moeder, was bij het krieken van de dag de weg naar de rivier gegaan. De hevige stortregen van die nacht had het bloed van Abel in de bloedakker weggespoeld. Het sijpelde in baantjes naar beneden en volgde de weg naar de rivier die ze elke dag aflegde. Zoals steeds droeg ze de lege kalebas om de boom des levens in de kleine tuin van Eden van water te voorzien. Het ging om meer dan water. Het was een ritueel, een offer, een dankzegging, meer dan ooit. De dag ervoor was immers in alle opzichten dramatisch geweest. Haar

beide zonen waren dood en donkere onweerswolken steunden haar verdriet. Haar hart sloeg traag en zwaar. “A’shadu”, duurde het even. “An la”, duurde het langer. “Il la llah”, een eeuwigheid.
Die nacht was het er niet makkelijker op geworden toen ze krampen voelde in haar onderbuik. De pijn werd langzaam erger. Ze vertelde het niet aan Adam, die was al ongelukkig genoeg. Eva volgde in moeizame pijn het beekje met Abels bloed en kwam op de plek waar het zich vermengde met de zwellende rivier. Het scharlakenrood veranderde zachtjes in grijsgroene tinten. Toen ze zich bukte om de kalebas te vullen, voelde ze plots een felle kramp in haar onderbuik die ze herkende van lang geleden. Was de geboorte van Abel makkelijk verlopen, de bevalling van Kaïn was haast onmenselijk geweest. Ze was vooral niet goddelijk. De Mannin was zelf ooit in Eden pijnloos ontstaan uit de rib van de Man, die zelf ook geen pijn ervoer. De pijnlijke bevalling van haar eerste kind was voor Adam en haar een complete verrassing geweest. Adam kon zich helemaal niet herinneren dat een geboorte pijn kon doen. Hij raakte bij het zien van zoveel pijn tijdens de eerste weeën in paniek, hij liep jammerend weg en liet haar aan haar lot over.

Eva zelf voelde de pijn instinctief aan als bijzaak. Was ze tijdens haar zwangerschap niet zielsgelukkig geweest bij elke klop of stamp van het leven in haar buik? Hoe haar bekken ook kreunde en haar schede ook dreigde te scheuren, het woog niet op tegen de nakende ontmoeting met de eerste nieuwe mens buiten Eden. De eerste mens schreide luid, waarmee hij zich scherp onderscheidde van de dierenwereld. Het bracht Eva meteen van slag, alsof ze haar baby pijn had gedaan, maar snel begreep ze dat de pijn onontbeerlijk was voor elke ademtocht en alle leven buiten Eden. Leven en pijn zouden tijdens het verdere leven steeds blijven samengaan. In haar enorme en spontane liefde voor dit kleine wezen herkende ze op slag de liefde die zijzelf in Eden had gevoeld tegenover Jahweh en alle schepselen. Het was de liefde zelf die ze zo sterk ervaren had binnen Eden, die nu buiten Eden werd geboren als een geschenk van Jahweh. Een liefde van een eenvoud, moeiteloosheid en vanzelfsprekendheid die ze al snel verloren had tijdens die eerste dramatische nacht, toen Adam zich aan haar vergreep. Maar nog pijnlijker was de vaststelling dat de eerstgeborene van de mensheid buiten Eden, een doder bleek te zijn, en dan nog wel van de broer die hij zo liefhad.
De kramp in Eva's buik nam plots zo hevig toe dat ze in de rivier dreigde te vallen. Met de grootste moeite

onderdrukte ze een schreeuw, maar tegelijk schrok ze op door een ijzingwekkende gil van hoger op de rivier: “Vergeef me!” Meteen herkende ze de stem van Kaïn. Haar kind snakte naar vergeving! Kaïn leefde! Ze voelde niet langer de dood in hem! Uitgeput viel ze neer aan de oever van de rivier en luisterde met gespitste oren naar de pijn van zijn hergeboorte. Ze nam een grote, ronde steen van de oever en drukte hem stevig tegen haar hart aan, alsof het haar pasgeboren Kaïn was. Ze neuriede zachtjes, alsof ze de kleine Kaïn in haar armen hield en suste. De stenen langs de oever trilden haar zachte kussen stroomopwaarts, naar de wang van haar herboren kind. Toen Kaïns kreten langzaam verstilden, ebde ook de pijn in haar buik weg. Ze dankte Jahweh nogmaals, legde de steen zachtjes neer in het water van de rivier, op de plek waar het beekje met het bloed van Abel de rivier in sijpelde, en wenste beiden een goede reis. Daarna vulde ze de kalebas met water en vatte de weg omhoog weer aan. Zij zou dragen wat Jahweh voor haar droeg. Hoe zoet zuur kon worden! Had Belial dan toch gelijk: je kent alleen maar zoet als je zuur hebt gekend? Ze lachte om de doortraptheid van Belial, maar maakte zich tegelijk grote zorgen om haar nageslacht, dat onmiskenbaar in deze val van het verstand zou lopen. Ze hoopte en bad dat haar nageslacht net als zij het bewijs mocht krijgen dat

Jahweh zelfs de vervloekte ‘Hij die mensen doodt’ steeds dicht nabij bleef.
In Eden bestonden geen glas en spiegel. Hun ogen waren destijds ogen die rechtstreeks verbonden waren met het hart. Hun lenzen werden niet vertroebeld door een eigengereid verstand. Er heerste geen mist die Jahweh’s aanwezigheid verborgen hield. Er bestond geen woord voor ‘ik’. Er hing geen dichte nevel over de stroom van liefde die genereus ontsproot uit de eeuwige bron van liefde die Jahweh heet. Eenmaal buiten Eden speelde die nevel over de dood van Abel Eva parten. Het was geen ragfijn web meer, maar leek wel een vuil rookgordijn dat haar door het aanstekelijke zoet misleidde om Jahweh in vraag te stellen en in Zijn plaats te denken. Zou ze zo een antwoord vinden op de prangende vraag waarom Jahweh haar zoon Kaïn nieuw leven gaf, terwijl Abel diezelfde kans niet zou krijgen? Ze voelde vaag aan dat het de geschonden appel was die oprispte, maar toch pijnigde ze verder haar verstand over hoe Jahweh dat kon rijmen.
Een bron van liefde kan nooit selectief opdrogen, wist ze, terwijl ze door de gele zwaveldampen heen probeerde te kijken. Plots werd ze gered door een jarenlang geoefende reflex: “Het is Belial die me dit doet denken”, gevolgd door de herinnering aan Jahweh’s laatste visioen: “In vrijheid zal Ik jullie redden!” Ogenblikkelijk boog ze

deemoedig haar hoofd en vroeg Jahweh berouwvol om vergeving voor haar ongeduld en vermetelheid. Hoe snel kon zoet weer zuur smaken! Hoe moeilijk was het om de ziel op hoogten te houden die zij machtig was te winnen! Hoe moeilijk om de ziel na de val weer op te tillen? Hoe kon het meest liefdevolle gebaar van Jahweh bij de domme, hoogmoedige mens de illusie wekken dat dit toch niet het meest liefdevol was, alsof de mens meer van liefde zou afweten dan Jahweh, die de Liefde is? Ze leefde niet meer in Eden, dat werd nogmaals duidelijk bewezen. Haar lichaam sleepte zich dagelijks de zware helling op met een kalebas water. Haar handen waren steeds bezig met het zoeken en bereiden van voedsel. Haar lach slaagde er vaak moeilijk in om te stralen. Haar verstand ploegde zich op goed geluk moeizaam een weg door een donker bos. Maar haar hart, haar grote hart, had ze veilig en wel bij Jahweh in Eden achtergelaten. Nu haar meest dode zoon Kaïn een nieuw leven werd gegund, was ze van één ding zeker: voortaan mocht Jahweh haar alles vragen. Zij zou Hem dienen. Onvoorwaardelijk.

Kaïns wroeging schreeuwde het uit tot zijn stembanden het begaven, maar nog bleef zijn geest om vergeving smeken, tot ook die spijt de pijn verdoofde en rust bracht.

Zijn tranen zochten langzaam hun oude bedding op. Zittend op de steen depte hij zijn vinger in het bloed van zijn arm en tekende er een geschonden appel mee op zijn voorhoofd. Hij beloofde Jahweh om het teken waardig te dragen, hij wilde het geenszins verbergen in zijn wassende baard. Daarna stak hij zijn bloedende arm in de rivier, liet het water de bloeddruppels meevoeren en reinigde en zuiverde zijn lichaam met het water van berg en hemel.

Lager in de vallei verenigde de rivier het bloed van beide broers en droeg hen samen naar de zee. De bocht was gemaakt. Kaïn wist wat hem te doen stond. Hij zou naar het graf van zijn broer gaan en de weg naar Eden hervatten. De weg ernaartoe kende hij, maar de woorden om er binnen te gaan waren nieuw voor hem. Zo hevig zijn opstandigheid ooit was, zo sterk werd nu zijn bereidheid om te leren. Elke mug die hem beet, voelde net zo pijnlijk aan als de beet van de beer. ‘Hij die mensen doodt’ zou deze last waardig dragen.

Van achter de top van de Djebel Akhbar keek een engel aandachtig toe.
Engelen van Jahweh wenen of lachen niet. Met peilende ernst ontdoen ze hun droefheid van elke traan, hun

vreugde van elke lach. Zij huiveren als geen ander bij het weten waartoe de gevallen engelen in staat zijn. Ze genieten bij de aanblik van Jahweh en zijn uitermate bezorgd om de mens die hen toegewezen is.
De onbeweeglijk voor zich uit starende Djibril was des te dieper en met ernst vervuld van de grootste blijdschap: de geschonden mens Kaïn was niet verloren voor Jahweh.

2. HET HUIS VAN ABEL

"L'homme est fondamentalement désir d'être et le désir est manque."

Jean-Paul Sartre, 1943

Heer?

Alles is in het zijn, Abel.

Het kost geen moeite.

Ik Ben Die Ben.

U bent hier. Ik ben.

3. GENOG

Kaïn leek herboren. Hij ademde leven dat hij voordien niet gekend had. Het smaakte zachter dan ervoor. Hij kuste dankbaar de steen vaarwel, greep vastbesloten het leren touw dat naar de grot leidde en begon zich moeizaam op te hijsen. Zijn armen vertelden hem snel hoeveel kracht hij kwijt was geraakt en zijn hongerige spieren smeekten voor de eerste keer weer om voedsel. In de grot verwachtte hij nog een voorraad mais te vinden. Driemaal diende hij uitgeput te rusten voor hij een voet in de grot kon zetten. Het voelde vreemd aan. Alles was onaangeroerd gebleven tijdens zijn afwezigheid en toch was niets nog hetzelfde. Hier had ooit een vreemdeling gewoond. De grot was gevuld met trofeeën die enkel verwezen naar wat hij niet meer wilde of kon zijn. Hij zag de vuurplaats met de twee stenen waarop Abel en hijzelf ooit uren samen hadden doorgebracht. Hij schuifelde er argwanend rond in cirkels. Belial had zoveel herinneringen in stukken gereten dat het moeilijk was om er een rechte tijdslijn in terug te vinden.
Hij durfde zichzelf nauwelijks nog te vertrouwen. Er ging een minuut voorbij die uren leek te duren voor hij voorzichtig een paar stappen durfde te zetten. In een flits

liep hij naar achter in de grot, waar oude huiden op een hoop bijeen lagen, en vond snel wat hij hoopte te vinden: het oude versleten leren pak van Abel. Hij stak zijn neus er haastig in en ademde de geur van zijn broer in tot diep in zijn hersenen. Het bracht de herinnering aan de winters van vroeger, samen onder deze stapel pelzen, tot leven hoe zij tweeën beider geur uit-en inademden als door één mond. Hij trok Abels versleten vest aan. Kaïn was de laatste maanden extreem mager geworden en kon er zijn eigen, te groot geworden berenvacht gemakkelijk overheen aantrekken.
Een onverklaarbare pijn in de arm die de dodende speer wierp, poogde zijn diepe dankbaarheid te onderdrukken, maar moest het onderspit delven. Zijn ogen weigerden om enkel naar buiten te kijken en durfden al eens een blik naar binnen te werpen om daar orde op zaken te stellen. Hij zag hoe hij zich steeds trots en als een meerdere had opgesteld ten opzichte van Abel. Hij had nauwelijks de tijd genomen om naar Abel te luisteren, of geweigerd hem ook maar te begrijpen. Het was een dapper begin van zelfonderzoek, verder raakte hij nog niet.
Hij zocht vanuit zijn intuïtie een middel om verder te komen in dit moeilijke proces. Hij dwong zichzelf om terug naar de vuurplaats te gaan en liep van steen tot steen. Hij twijfelde op welke steen hij het eerst zou gaan

zitten. De ene steen was vreemd, de andere leek nog vreemder. Hij ging eerst op zijn oude steen zitten en keek recht tegenover hem naar de lege plaats waar Abel ooit zat, maar het werkte niet. Nee, hij verhuisde snel naar de plaats van Abel in de hoop zichzelf te zien zoals Abels ogen hem ooit moesten hebben bekeken. Hij zag op het eerste gezicht niemand voor zich. Ook niet op het tweede gezicht. Het duurde en duurde. Maar hij bleef zitten. Hij vocht met zichzelf.
De zon richtte langzaam haar zwakste stralen op de top van de Djebel Akhbar en maakte zich klaar om afscheid te nemen. Het zette hem aan tot haast om vanuit Abels positie de leegte voor hem te doorgronden. Het viel hem op dat hij geen enkele liefde voelde voor de Kaïn recht voor hem en vroeg zich af of dat wel klopte. Hij verwisselde snel van plaats en probeerde opnieuw vanuit Kaïns positie naar de lege plaats van Abel te kijken en zich de Abel van toen voor de geest te halen. En ja, het vroeg niet zoveel moeite om Abels liefhebbende ogen te herinneren en opnieuw te ontmoeten. Hij ging snel terug op de steen van Abel zitten. Hij probeerde Abels blik en zijn mimiek na te bootsen voor Kaïn aan de overkant. En ja! Hoe liefdevoller hij de totaal vreemde Kaïn aankeek, hoe meer hij de liefde in zichzelf voelde toenemen en hoe beter hij zich voelde. Ook werden zijn ogen steeds

sterker gedwongen zich te sluiten om alles te verenigen en terug te brengen in een nieuwe Kaïn, die hij wonderlijk genoeg zelf bleek te kunnen zijn. Abels kostbare zaad ontkiemde in zijn geest. Hoe meer het groeide, hoe meer verlossing en honger hij eindelijk voelde. Uitgeput snakte hij plots naar eten. Hij liep gretig naar de voorraadplaats met maiskolven. De grote kalebas bleek gebarsten en het uitgelopen kaf van maiskolven voorspelde weinig goeds. Hij opende de kalebas en zag enkele muizen in allerijl wegvluchten door de grootste kier. Eén muis bleef met pompende ademhaling zitten en verroerde zich niet. Het neusje snuffelde in de lucht om toch maar iets op te vangen van de vijand. Kaïn schudde met de kalebas en was verbaasd toen hij zag hoe het muisje onbeweeglijk voor zich uit bleef staren. “Ik ben het, de Vervloekte, Hij die mensen doodt, ga snel weg!”, fluisterde hij zacht, in de stille hoop dat het niet zou gebeuren. Hij liet de kalebas open en nam zijn honger voorlopig mee naar de rand van de grot om het diertje de tijd te geven zich voor hem uit de voeten te maken.
Hij staarde met ontzag naar de Djebel Akhbar. Het zou niet zo heel lang duren voor de zon helemaal was ondergegaan bij deze steeds sneller kortende dagen en met een rosse maan op de loer. Hij streelde teder de vergane pels van Abels vacht die hem omarmde. Hij

dacht terug aan het verhaal van het geschenk dat Abel van de top van de berg naar zijn ouders had gebracht. Deze keer zat zijn broer niet achter zijn rug, er zat enkel een klein muisje dat nu wel weg zou zijn gevlucht. Het was gek, maar het was net hetzelfde warme gevoel. "Het klopt niet, want Abel bezorgde me maiskoeken, maar jij?" Kaïn keerde zich glimlachend om, liep plots nieuwsgierig naar de kalebas en zag het diertje tot zijn verbazing nog steeds zitten. "Jij eet mijn mais juist op, maar misschien begrijp ik het nog niet." Hij nam het angstige muisje nu in zijn hand en vroeg zich verwonderd af waarom het zich niet uit de voeten maakte voor zijn merkteken. Hij zette het muisje op zijn linker handpalm en tilde het recht voor het merkteken op zijn linker wang omhoog. "Hoe kan dit? Ik begrijp het niet." Zoals de grootste wijsheid zich onopvallend vertoont aan de leerling, zo begreep Kaïn plots met kinderlijke wijsheid: "Nu zie ik het! Je bent blind!" Kaïn raakte er erg door ontroerd: "Wat ik niet voor Abel was, zal ik nu proberen voor jou te zijn. Ik zal voor je zorgen en ik noem jou naar wat je niet hebt: Geenoog." Hij hield het kleine, blinde muisje voor zijn eigen oog en kuste het kleine ding zachtjes op zijn sniffende, angstige snoetje. "Nou, de naam Geenoog lijkt me wat te lang voor zo'n klein

muisje. Genog, zo zal ik je noemen. Welkom, klein broertje en mijn redder in nood."
Hij schrok van zichzelf omdat hij zich geholpen voelde door het muisje. Hij zette Genog voorzichtig neer op de steen waar Abel steeds zat en vertelde hem zijn hele levensverhaal, terwijl hij de harde mais tot bloem vermaalde. Hij maakte vuur en legde het gemalen goedje in een kring rond Genog, zodat het diertje zich steeds veilig omringd wist met voedsel. Hij hield het muisje nauwlettend in de gaten. Het voelde zich door de warmte en het voedsel stilaan op zijn gemak.
Kaïn nam zijn vriendje vaak in zijn hand, aaide het en liet het over het merkteken op zijn kaak en voorhoofd lopen, waarna hij het dankbaar telkens weer op Abels steen plaatste. Hij bleef maar vertellen. Hoe meer hij prijsgaf aan Genog, hoe meer hij diens aanwezigheid als een geschenk ervoer, en hoe meer Belial afstand van hem diende te nemen.
De oranjerode maan op de top van de Djebel Akhbar als een toren van vuur, de nacht die hen beschermend afzonderde van de dag met al zijn taken en honger, de vuurgloed van het uitdovende vuur, de aandacht en overlevingsdrang van mens en dier tegenover elkaar… dat alles smeedde hen die eerste nacht samen tot één band die zij beiden als levensbelangrijk aanvoelden.

Zowel Kaïn als Genog vond zo het broodnodige voedsel om verder te leven. Voor Genog betekende het zich laten verzorgen, voor Kaïn betekende het zorg mogen dragen. Beiden gaven elkaars leven plots zin. Kaïn voelde voor de eerste keer in zijn leven dat hij echt iemand nodig had. En Genog kon gewoon niet overleven zonder een ander. Kaïn begon een buideltasje te maken bij het smeulende vuur. Zijn bedrijvige vingers hervonden snel hun ritme van vroeger en toverden behendig een huisje met een draagriem tevoorschijn voor Genog. Toen het buideltasje af was en Genog erin was gekropen, leek het of de oogjes, die hij niet had, toevielen. Voor de eerste maal sinds lange tijd viel ook Kaïn in een lange, berustende slaap.
Het vuur doofde uit, net zoals de pijn van zijn geweten zich bevrijdde in een droom. De droom vertelde hem over de geheelde appel. De geest van de mens is immers wispelturig, zoekt en ontmoet in een droom alle hoogten en laagten. De menselijke geest is leergierig en tegelijk behoudend. Hij reikt en krimpt. Hij gebiedt en smeekt. Hij aanvaardt en weigert. Hij kent angst en rust. Hij dorst en laaft. Hij schept honger en hij verzadigt. Hij dwingt en bevrijdt. Hij openbaart alles, maar nooit Eden, want Eden is geen droom.

De dageraad liet hen niet ontwaken en de zon in de smalle kloofspleet deed haar uiterste best om zich achter gitzwarte wolken te verschuilen.

Jahweh heeft de gevallen mens immer lief.
Belial vindt het allemaal maar potsierlijk en aast.
Djibril waakt.

De mens blijkt kostbaar.

4. OP WEG

Kaïn bevochtigde elke morgen wat aarde met zijn speeksel en kleurde er blindelings de geschonden appel op zijn voorhoofd mee. Zo kon hij er zeker van zijn dat elk wezen dat hij tegenkwam hem zou herkennen als ‘Hij die mensen doodt’. Niet uit fierheid of uit angst voor een aanstormende beer, maar omdat hij zijn lot wilde dragen. Hij wilde boeten voor al zijn doden. Hij droeg nog steeds het versleten pak van Abel onder zijn eigen berenvacht. Hij nam verder nauwelijks iets mee: geen speer meer, enkel een klein mes, een extra warme pels en een tas om onderweg proviand in te bewaren. En hij droeg uiteraard het leren buideltje waarin zijn kleine vriend Genog zijn nestje had, rond zijn hals. Hij vertrok en wilde eerst Djibril zoeken op de Djebel Akhbar, om daarna oostwaarts te trekken richting Eden.
De herfst was ondertussen al een heel eind opgeschoten, met nachten die af en toe al dekens van fijne sneeuw op de gevallen bladeren legden. Hij deed zijn uiterste best om eetbare voorraden in te slaan voor onderweg. Graan bewaarde hij voor Genog. Hijzelf zocht vooral naar wilde appelbomen. In het verleden had hij de verrimpelde vruchten belachelijk gemaakt om Abel te kwetsen, maar nu betekenden ze welgekomen voedsel als symbool voor

zijn spijt en boete. Zijn schuldbesef groeide met de dag, maar voelde verrassend genoeg minder aan als een last. Het werkte eerder als een onontbeerlijke en betrouwbare wegwijzer die hij broodnodig had om het juiste te doen. Hij maakte zich geen zorgen meer over zichzelf, enkel nog over zijn nieuwe vriendje, Genog. Genog betekende met de dag meer voor hem. Hij kon ertegen praten, zijn warmte voelen en het ontroerde hem telkens wanneer Genog ook zijn warme hand graag opzocht.
De weg was lang. Hij zou nogmaals de westelijke weg nemen naar de Djebel Akhbar. Oostelijk was de weg hem minder bekend en het leek hem niet erg slim om vlak voor de winter nieuwe routes uit te proberen. Deze weg kende hij, een weg die hem langs de val zou leiden waar hij samen met Abel ooit een hele maancyclus had doorgebracht. Iets vertelde hem dat hij die plek niet mocht mijden. Hij hoopte er alsnog een antwoord te vinden op de vraag waarom zijn broer zo verknocht was geraakt aan die vreselijke plek.
Veertien dagen had hij nodig voor een tocht waar hij vroeger maar vijf dagen over deed. Hij was fysiek niet helemaal hersteld van Belials aanval. De hopen gevallen bladeren maakten de weg haast onvindbaar. Hij miste Loep. Loep! De nachten werden inmiddels steeds kouder en de dagen een heel eind korter. Hoe hij de winter door

moest komen baarde hem zorgen. De Djebel Akhbar was nog veraf, en zou hij Djibril daar op tijd vinden?
In herinneringen verzonken bereikte hij onverwacht de bocht voor de val. Zijn stap vertraagde. Net na de laatste bocht zag hij plots een berin ongedurig heen en weer lopen rond de val en steeds maar naar beneden kijken. De berin was graatmager voor de tijd van het jaar. Kaïn dook snel weg achter een boom om het vreemde schouwspel gade te slaan. Er klonk geroep van onder uit de put. De berin vluchtte snel weg voor Hij Die Mensen Doodt. Opnieuw klonk er klaaglijk geroep uit de val, dat Kaïn meteen herkende als dat van een berenjong. Hij wachtte geduldig af. Net toen hij het wachten wilde opgeven, verscheen de berin weer. Ze sleepte een takkenbos met zich mee en liet die in de put vallen. Kaïn meende te begrijpen wat ze deed en kwam voorzichtig tevoorschijn van achter de boom. De berin schrok. Ze bleef stokstijf staan, snoof de lucht op en keek gespannen naar Kaïn. Ze deinsde terug. Welke beer zou ‘hij die beren doodt’ niet kennen? Nieuwsgierig naderde Kaïn de berin. Ze zag het merkteken en haastte zich andermaal van hem weg.
Hij liep behoedzaam naar de val. Het jammerende geweeklaag van het berenjong viel plots stil. Hij keek voorzichtig over de rand en zag de angstige ogen van het berenjong. Het probeerde zich op te richten, alsof hij

wilde vluchten, maar hij viel telkens weer neer. Het lukte van geen kanten om op zijn rechter voorpoot te steunen. Kaïn dacht niet lang na en daalde af in de put met de riemen die er nog steeds hingen. Het berenjong riep niet meer, maar huilde van angst om het merkteken. Kaïn veegde het snel van zijn voorhoofd om het jong gerust te stellen en sprak zacht: “Rustig maar. Ik kom je helpen.” Voorzichtig stak hij zijn hand uit en het berenjong werd rustig. Kaïn nam de tijd en probeerde van op een afstand in te schatten wat er mis was met die poot. Het was geen vleeswond en het leek ook niet echt gebroken. Hij moest geduld oefenen tot de beer zich wilde laten onderzoeken. Het was een mannetje dat in goede gezondheid verkeerde. Rondom in de val lagen platgewalste bosbessenstruiken. Hij begreep nu hoe de berin haar jong al die tijd in leven had gehouden. De arbeid die daarvoor nodig was, eiste van haar een haast onmogelijke tol voor de komende winter. Zo mager als de berin nu was, kon ze zelf onmogelijk de winterslaap overleven.
Kaïn keek weer naar het doodsbange jong en er viel hem iets merkwaardigs op. Hij ging zitten en zijn mond viel open. Het oor! Het linker oor van het jong hing slap, het leek gebroken. Hij herinnerde zich plots helder hoe zijn speer het eerste jong van de berin die Loep had gedood rakelings langs het linker oor had getroffen. En nu zat hij

samen met zijn prooi van weleer in dezelfde val waar hij met Abel ooit weken had doorgebracht. “Djibril!”, riep hij éénmaal, tweemaal, driemaal, zodat de hele vallei het kon horen.
Hij kroop terug uit de val om de berin op te wachten. Hij zag haar van ver schoorvoetend dichterbij komen met een bosbessenstruik waar nauwelijks nog bessen aan hingen. De meeste vielen er onderweg af of waren al rot. Ze was uitgemergeld en uitgeput. Ze wekte diepe bewondering bij Kaïn. Ze spaarde haar eten voor haar jong, goed wetend dat ze het met haar leven zou bekopen. Het deed Kaïn meteen aan zijn moeder denken. De berin liet de takkenbos los en nam wat meer afstand van Kaïn. Ze twijfelde. Kaïn raapte de takken op en gooide ze in de put. Het jong antwoordde dankbaar, alsof zijn moeder ze erin had gegooid.
Kaïn keerde zich om naar de berin. Hij wilde meteen open kaart spelen en toonde haar het merkteken op zijn wang. Verrassend genoeg schrok zij niet. Integendeel. “Jij weet wie ik ben en ik weet wie jij bent. Jij doodde mijn broer Loep en ik doodde jouw jong. Maar ik doodde ook mijn broer Abel.” Kaïn moest even slikken. “Ik ben een groter moordenaar dan jij, want wie doodt nu zijn eigen bloed?” Kaïn wist niet of de berin het verstond, maar dat hield hem nu niet bezig. Hij moest het kunnen

bekennen aan heel de kosmos. De berin boog even haar kop, alsof ook zij haar spijt wilde uitdrukken. Kaïn vervolgde: “Het spijt me wat ik je aandeed en ik zal je jong helpen. Na de winter zal ik hem helpen te ontsnappen uit de put. Zijn poot moet eerst nog genezen. Ik weet niet goed wat er aan de hand is, maar ik zal het oplossen. Het spijt me nogmaals dat ik je jong doodde.” De berin boog andermaal kort haar kop en ze keken elkaar weer indringend aan. Ook haar ogen drukten haar spijt over Loep uit.
“En nog iets,” vervolgde Kaïn, “ik noem jouw zoon Elon als jij het goedvindt.” Hij moest weer even slikken. Elke diersoort kende door overlevering het belangrijkste woord uit Eden.

Het was lente. Adam en de nog jonge Kaïn waren op het veld aan het werk en op het einde van de dag keken ze voldaan naar het geleverde werk. Kaïn was trots op zijn vader en erg blij dat hij bijna net zoveel werk kon verzetten als zijn vader. Ook Adam was fier op zijn oudste zoon en dankte hem meermaals met een schouderklopje. In de verte zagen ze Abel al spelend samen met de piepjonge Loep naderen.
“Grappig, hè, papa, hoe Abel met Loep kan praten.”
Adam keek vertederd, legde zijn arm rond Kaïns schouder en antwoordde mijmerend: “Het is elon tussen die twee.” Hij

beantwoordde meteen Kaïns vragende blik. "Elon betekent 'liefde' in de taal van Eden."
"Dan ben jij ook elon, papa!"
"Jij ook, mijn elonzoon."

Ook de berin kende de taal van Eden en beiden keken elkaar dieper in de ogen. Kaïn zag iets wat hij nooit voor mogelijk had gehouden. Hij meende een traan op te merken in de donkere ogen van de berin. Het gaf hem een krop in de keel, hij had nooit gedacht dat dieren konden wenen. Met een gebroken stem ging hij verder: "Maak jezelf nu klaar voor de winter. Ik zal de bessen vanaf nu bezorgen aan je zoon, zodat jij kan aansterken en de winter kan overleven. Je zoon heeft jou nodig na de winter." De berin keerde zich om en Kaïn volgde haar op een korte afstand. De weg was één groot platgetreden sleepspoor. Ze kwamen bij een open plek waar vroeger massa's bessenstruiken hadden gestaan. Het was er nu één grote ravage. Veel bessen hingen er niet meer aan de resterende struiken. De berin kon nooit op tijd genoeg gewicht winnen om de winter te overleven. Kaïn begon onmiddellijk de bessen te plukken en deed ze in zijn proviandtas.
Een beetje verderop stonden grote eiken en machtige beuken. Hij maakte de berin duidelijk dat hij eikels en beukennoten zou vergaren voor haar, waarop de berin

bosbessenstruiken begon aan te vallen met haar klauwen en muil. Hoe meer ze moest trekken om ze af te scheuren, hoe minder bessen eraan bleven. Kaïn probeerde dan met gebaren uit te leggen dat ze dringend moest aansterken met energiekrachtige eikels en beukennootjes, en dat hij wel de bessen zou plukken voor haar zoon, maar het leek niet tot haar door te dringen. De berin keek hem rustig aan, met haar oren heel vriendelijk plat naar achteren geplooid en met een dankbare blik. Het werkte ontwapenend. Het deed hem terugdenken… "Moeder!", riep Kaïn en hij omarmde de berin alsof het ook zijn moeder was, waarna hij knielde en boog als voor zijn moeder.

Djibril keek onbewogen en respectvol toe en was achter de top van de Djebel Akhbar niet ver van hen verwijderd. Hij dacht tot Michaël: "Zelfs de dieren herinneren zich Eden."

5. DE VAL, NIET DE VAL

Niet lang erna brak de winter onverbiddelijk aan.
Elke dag hadden Kaïn en de berin de weg naar het bos met de bessenstruiken afgelegd. Genog bleef alleen achter met Elon, ze konden het goed met elkaar vinden. Alleen voor de berin kon Kaïn geen naam bedenken, hij had te veel respect voor haar gekregen. ‘Moeder’ was de enige naam die haar waardig was, maar die naam bestond al voor zijn eigen moeder, die hij meer dan aanbad. Zijn uiterste respect voor de berin bestond er uiteindelijk in om de geschonden appel niet langer op zijn voorhoofd te tekenen. Zij wist immers als een van de weinigen dat hij een moordenaar was, zoals ook zij de moordenaar was geweest van zijn geliefde Loep. Ook zij droeg een dergelijk teken diep onder haar vacht. Ze waren gelijk in kwaad en goed. Hoefden ze elkaar nog wel te benoemen?

Op een nacht legde de winter niet langer een ragfijne deken op het land, maar meteen een metersdikke sneeuwlaag. Kaïn werd ’s ochtends in de put wakker en rilde. Hij had voorzorgen genomen voor de winter. Hij had een stevige dakbedekking gemaakt over het slaapgedeelte van de put, een voorraad aangelegd van de bosbessen die hij samen met de berin had verzameld en

hij had een tapijt van takken gemaakt om boven de ijskoude grond te kunnen slapen. Zo zouden Elon en Genog comfortabel de winter kunnen doorkomen. Hij maakte af en toe een vuurtje van overtollige takken om Genog en Elon wat te laten genieten van de behaaglijke warmte. De dikke sneeuw belette Kaïn om nog langer bosbessen te verzamelen, want ook hij verzwakte zienderogen door het slappe voedsel. Zijn zicht liet het langzaamaan afweten. Hoe Kaïn de berin ook smeekte om ermee op te houden, toch ploegde ze zich elke dag moederziel alleen een weg door de diepe sneeuw om Kaïn en Elon te bevoorraden. Het sloopte haar laatste krachten. De vrieskou veranderde de sneeuw in scherpe ijskristallen. Met de weinige kracht die ze nog had, sleurde ze zich naar de struiken en groef naar de bosbessen, tot ze op een dag niet meer kwam opdagen. Kaïn begon zich zorgen te maken. Hij wachtte nog een dag, maar ook die dag woedde een sneeuwstorm. Kaïn sprak Elon moed in, terwijl hij zijn verstuikte voorpoot masseerde. De volgende ochtend werd Kaïn gewekt door een ijselijk gebrul. De berin! Kaïn stak onmiddellijk zijn hoofd boven de put. In de verte zag hij, heel wazig, hoe een horde wolven onder leiding van een vreemde gedaante, twee smilodons probeerden te verjagen,

geduchte sabeltandkatten, die zich in de berin hadden vastgebeten.
Kaïn twijfelde geen seconde. Hij slaakte meteen een aanvalskreet om de berin te hulp te komen. De wolven keken verbaasd op, ze hadden de sabeltandkatten al met gemak verdreven. De wolven schaarden zich gedisciplineerd achter hun roedelleider en wachtten af. Kaïn kwam nauwelijks vooruit door de hoge sneeuw en zag nauwelijks nog iets. Het was meer dan sneeuwblindheid. Hij zag nog slechts vage contouren. Het was hem de laatste weken in de put opgevallen hoe zijn gezichtsvermogen gestaag afnam. Hij naderde tot op enkele tientallen meters van de roedelleider. “Djibril? Eindelijk! Help ons.” Maar de wolvenleider keerde zich om en verwijderde zich langzaam samen met de roedel. De berin gaf nauwelijks nog teken van leven. Ze had lelijke vleeswonden over haar hele lijf. Maar hij kon ze nauwelijks onderscheiden. Hijgend ontfermde Kaïn zich over de stervende berin. Hij barstte in tranen uit. “Laat me nu niet alleen!” Hij hield zijn zieke zoekende ogen nu vlak bij de ogen van de berin en zag slechts twee donkere vlekken. Hij zag geen bloed, hij voelde het enkel. “Ik wil je danken voor wat je me geleerd hebt. We kunnen doden, maar vele malen is het beter ons leven te geven zoals jij nu deed voor je jong en voor mij. Het spijt me

nogmaals dat ik je andere jong doodde. Ook vergeef ik je dat je ooit Loep doodde. Ik beloof je dat ik voor Elon zal zorgen." Hij depte zijn vinger in haar bloed, tekende eerst een geschonden appel op zijn voorhoofd, maar tekende er daarna op de tast een geheelde appel op het voorhoofd van de berin.
De berin begreep perfect wat er gebeurde. Kaïn hoorde hoe haar adem plots stokte en hoe het leven in haar ogen verdween. Hij liet zijn tranen de vrije loop. Snikkend, met bevroren voeten, vatte hij de weg naar de put aan. Hij riep voortdurend: "Djibril, help mij!" Hij wachtte niet op een antwoord of gaf Djibril geen kans. "Djibril, help me! Ik ben het niet waard!"

Andermaal keek Djibril zwijgzaam toe.
Het riet was wel geknakt, maar niet gebroken.

Kaïn liet zich totaal verkleumd in de put zakken. Het weinige vuur smeulde nog en snel pookte hij het op. Hij begreep maar niet wat er mis was met zijn ogen. Ze deden geen pijn, maar hij moest alle handelingen hoe langer hoe meer op de tast en op goed geluk doen.
Hij vond geen tijd om medelijden met zichzelf te hebben, al zijn aandacht ging naar Elon. Hij nam diens kop in zijn armen en fluisterde hem toe: "Je moeder is dood. Ik zal

voortaan voor je zorgen. Vanaf vandaag gaan we samen proberen door de winter heen te slapen.” Kaïn was het al zo gewoon om ervan uit te gaan dat Elon net als zijn moeder alles kon verstaan. En dat was ook zo, ook al kon Elon zelf nauwelijks een verstaanbare taal spreken. Elon zocht zijn plek in een hoek van de put en sloot triest zijn ogen om ze voor de rest van de winter niet meer open te doen. Genog werd ook te slapen gelegd met een voorraadje maismeel in het buideltje, dicht tegen de warme vacht van Elon aan.
Kaïn bleef alleen over. Hoe dit zou aflopen kon hij niet voorspellen. Hij had het niet meer in de hand. Hij kon geen vluchtroutes bedenken, hij kon het enkel ondergaan. Onvermijdelijk gingen zijn gedachten terug naar Abel, die hier ooit weken alleen had doorgebracht zonder enig uitzicht op hulp. Net zoals hij nu. Abel had ooit Djibril ontmoet. Dat was de enige hoop die hij nog koesterde: Djibril ontmoeten. Hoe groter zijn wanhoop werd, hoe meer zijn instinct hem duidelijk maakte dat dat de enige uitweg was om Abel te begrijpen.

De winter die volgde was bikkelhard. Belial genoot ervan om zijn vroegere leerling zo op de proef te kunnen stellen. Het was net of ook de seconden zelf bevroren en alles stilstond in één koude ijspegel. Die werd als een

tegenstrijdige wijzer van tijdloosheid onverklaarbaar langer en dikker en scheen alzo de put te veranderen in ijs. Kaïn durfde al lang geen vuur meer te maken om Elon en Genog niet uit hun winterslaap te halen. Alle dierenvellen die hij nog had, legde hij op zich, maar niets hielp. Op een nacht zag hij nog maar één oplossing om niet dood te vriezen: hij kroop stilletjes tegen Elons zachte buik aan en legde zijn hoofd tussen beide voorpoten. Hij hield het buideltje van Genog dicht tegen zijn borst aan. Elon sliep diep.
Kaïn voelde zich eindelijk comfortabel. De trage, ruisende ademhaling van Elon klonk als een wiegelied. Alles verstilde en stokte zoals een zaadkorrel diep in de grond pas kan ontkiemen na een diepe slaap, of zoals de bevruchte eicel in de baarmoeder maandenlang geduldig wacht en plots het levenslicht ziet.
Zijn gedachten dwarrelden in één grote spiraal neer naar het middelpunt van al zijn cirkels. Ze kwamen daar onledig aan en beschouwden roerloos de leegte zelf op de plaats waar enkel de wetten van het diepe onder-bewustzijn ontwaken in een nieuw denken en weten. De ringen van de spiraal vervoerden Kaïn op cirkels van lang vergeten ogen.
De buitenste en grootste cirkel van de spiraal voerde hem naar de ogen van Loep tijdens de storm op de rivier. Wat

hem toen onbegrijpelijk leek, werd nu evident en verstaanbaar. “Djibril is er toch? Laat hem het roer houden, Loep, dan komt het wel in orde.” Hij stelde zich nu zelf in de plaats van Loep die toen hem deze boodschap gaf.
De volgende, iets kleinere cirkel van de spiraal voerde hem naar de ogen van Adam op het veld. “Het valt gewoon niet uit te leggen, vader, wat jij aan iemand die Eden niet gekend heeft wil uitleggen, daar kan jij niets aan doen. Het enige wat we samen kunnen doen is hakken, hakken, hakken, hakken.” Hij leek nu zelf zijn vader gerust te stellen.
De volgende, weer iets kleinere cirkel deed hem denken aan de ogen van Abel in de grot boven de kloof, toen Abel hem begeesterd vertelde over het geschenk van de geheelde appel dat hij zijn ouders had mogen geven. “Fantastisch dat jij zo’n geschenk voor onze ouders kon meebrengen, broer. Een groter geschenk bestaat er niet!”
De kleinste cirkel van de spiraal voerde hem naar de ogen van zijn moeder bij hun afscheid, toen het graniet barstte. “Vergeef me, moeder, en ook ik vergeef jou.”
Vooral Eva’s ogen hadden iets fundamenteels teweeggebracht in Kaïns hart en inzicht: ze toonden hem de sleutel tot dat averechtse en daar bleek ‘doen alsof’ een wonderlijk middel toe.

Meteen was dit het begin van het einde van de spiraal. Hij viel nu voluit terug op het middelpunt van al zijn cirkels en hij keek nu doorheen de spiegel als was het glas en hij zag zichzelf nu als de Kaïn zoals hij door de ogen van moeder, van Abel, van vader, van Loep graag gezien werd.

Kaïn ontmoette in die winter, in die put, in die verlatenheid, in die uitzichtloosheid een glimp van de liefde die hij diep in zich droeg. Zijn spiegel werd glas en zijn innerlijke oog gaf hem plots toegang tot zijn hart. Alles wat hij in de spiraal zag door de ogen van de anderen bleek waardevoller en juister te zijn dan wat hij eerder meende te zien met eigen ogen. Retrojectie werd plots projectie tot introjectie. 'Doen alsof' werd een nieuw gegeven dat iets kon betekenen. Kaïn kreeg de sleutel tot het averechtse in handen, de sleutel om met het onmogelijke het mogelijke te zien, om met de omgekeerde beweging van het onverwachte het gezochte te vinden. Terwijl zijn hoofd rustte op de warme poot van Elon, zag hij zichzelf zoals hij zichzelf nooit gekend had, maar wie hij onomstotelijk toch bleek te zijn.
Net zo reflecteerde zijn broers liefde zich in zijn hart: 'ik zie je graag', maar ook 'zie ook mij graag', iets wat hij totaal over het hoofd had gezien. 'Zie mij graag' leek

hem vroeger eerder iets egoïstisch, maar nu zag hij hoe enkel wie iemand graag ziet, zichzelf ook liever kan zien zonder te vervallen in eigenliefde. Een ander graag zien blijkt een opportuniteit, een geschenk dat geeft aan de ander, maar ook aan zichzelf: het wordt win-win.
Vroeger scheen het hem toe dat dat niet mocht. Het plotse besef van zoveel gemiste kansen deed pijn, en het was uitgerekend deze pijn die zijn liefde met liefde kon corrigeren. Moeder die het teken van Jahweh met haar tranen bezwoer en het teken innig kuste, vader die het bloed van Abel bij het slaan van de hak in dank aanvaardde en hem, Kaïn, niets verweet. Abels blik net voor hij stierf. De ogen van de berin bij hun afscheid. De blinde ogen van Genog die hem aandoenlijk aankeken en hem aanspoorden om voor hem te blijven leven. Elons bange ogen die de angst voor het merkteken diende te overwinnen. Allen verraadden hun pijn, maar een pijn in liefde. Allen haalden kracht voor heling uit de pijn van hun falen.
Nu was het aan hem om zijn falen naar hen onder ogen te zien. Hij kwam er niet meer onderuit. De beelden werden door woeste golfslagen opgedolven uit diepe groeven en oude spelonken in zijn hersenen, hulde brengend aan ieders onvergelijkbare smart en waardigheid. Hij had het lang geleden al eens meegemaakt, maar deze keer viel

Kaïns geest genadig stil. De zee herwon haar rust en kalmte en nam de tijd om deze broze beelden zacht neer te zetten op deze voor hem nieuwe bodem. Langzaam, eerst nog aarzelend, trok de zee zich volledig geledigd terug naar een vloed aan een verre overkant. De overgebleven beelden op de eb toonden zich klaarder en helder dan ooit. De maan en de zon tooiden hun schoonheid ongefilterd en puur. Niets maakte Kaïn nog wakker, want wakker was hij. Zijn herboren geest verzette zich halsstarrig tegen elk vertrek uit dit moment. Hij at op de tast van de bosbessen, dronk af en toe wat ijswater, deed zijn behoeften, maar niets maakte Kaïn wakker, want wakker was hij. Hij verzette zich niet en bood enkel weerstand tegen weerstand en Kaïn werd herboren zonder wedergeboren te worden.
Djibril was nabij en nam hem in een toestand van waken mee naar de vesten van Eden. Hij liet Kaïn toe door de ogen van een uitrustende Abel te kijken die zichzelf helemaal niet waardig bevond om de stad te betreden.

Meer stond Djibril hem voorlopig niet toe om door Abels ogen te zien. “Liefde moet helen, niet doden”, dacht de goede heelmeester.
Het riet was immers nog steeds niet gebroken.

6. SIBA

Djizeh was nog maar een tweejaarling wolvenwelp toen hij besloot dat hij geen toekomst had in de roedel van zijn ouders. Zijn vrienden, de jonge raven, hadden hem gemaakt tot wie hij werd. Hij was hun beste speelkameraadje. Ze lieten Djizeh's broertjes graag links liggen omdat Djizeh de enige was die hun spelletjes ernstig nam, waardoor ze zich erg geapprecieerd voelden. De jonge raven lagen steeds op de loer om hem uit te dagen. Djizeh deed op den duur niets anders dan proberen te anticiperen op het 'gevaar', hun strategieën te doorgronden, hun plannetjes te doorprikken en tegenaanvallen te bedenken. Het maakte hem vaardig, snel, lenig en intelligent. Het scherpte zijn instinct aan, lang voor zijn broertjes beseften dat ze een instinct hadden.
Dat de jonge raven Djizeh verafgoodden, zinde zijn één jaar oudere broer niet. Hij was jaloers op de aanbidding die Djizeh te beurt viel. Op een dag kon de broer het niet meer aanzien. Hij ging schijnbaar ongeïnteresseerd langs het speelveld van Djizeh en zijn vriendjes liggen. Toen Ra, een van de lievelingsraven van Djizeh, zich van geen gevaar bewust de broer passeerde, sloeg deze verraderlijk

toe en pakte de raaf in zijn muil om er korte metten mee te maken. De getrainde Djizeh dacht geen seconde na. Hij sprong zijn broer in de nek en bleef bijten tot hij zijn prooi zou lossen. Djizeh kreeg op slag een vijand, maar tegelijk een vriendin voor het leven. Ra werd zijn gevederde hartsvriendin. De volgende dagen week Ra geen meter van zijn zijde om stilaan te genezen van haar gehavende vleugel. Geen buizerd of marter zou haar durven aan te vallen met Djizeh aan haar zij.
Djizeh genoot ervan om verantwoordelijkheid te dragen. Maar binnen de roedel werd hem langs alle kanten duidelijk gemaakt dat hij niet populair was, zeker niet bij zijn oudste broer, die niet minder sterk was dan hijzelf. Hij stond voor de keuze om ofwel zijn ambities van roedelleider op te bergen, ofwel om zelf een roedel te stichten.
Een van zijn één jaar oudere nichtjes, Siba, had een speciale voorkeur voor hem getoond, ze voelde zich erg tot hem aangetrokken. De andere jaarlingen konden haar niet bekoren en in haar wolvenhart wist ze dat Djizeh voor haar de ware was. De jongere Djizeh voelde zich ook aangetrokken tot haar, waardoor hij zich nog sneller wilde bewijzen als een betrouwbare leider. Hij zou na de winter op jacht gaan om zich een volleerde wolf te tonen voor Siba.

Op een vroege lentemorgen nam hij het besluit om alleen naar de hoger gelegen plateaus langs de Djebel Akhbar te trekken, waar jonge hertenkalfjes een haalbare prooi leken. Hij kon iedereen misleiden, behalve zijn vriendin Ra. Zij volgde haar vriend op de voet en hield hem nauwgezet op de hoogte van eventuele hinderpalen of beren. De wat hogere, nog dichtbegroeide uitlopers van de Djebel Akhbar in het oosten waren een gedroomde verblijfplaats voor menig hoefdier nadat de winter de grasvelden eindelijk had prijsgegeven. In kleine graspartijen, omzoomd met dicht struikgewas, probeerden de moeders hun kalfjes te verstoppen, want voor de scherpe ogen en reukzin van een wolf of sabeltandkat was niets echt veilig.
Drie dagen had hij nodig om er te komen. Dorst was geen probleem door de vele bergriviertjes, maar zijn maag begon te knagen. Hij vertraagde zijn pas, want de geur van herten was onmiskenbaar dichtbij. Djizeh sloop behoedzaam tegen de wind in. Hij zocht naar lokaas met een geschikte sluipweg ernaartoe en wachtte geduldig tot het moederhert er gerust in was om wat verderop te gaan grazen. Het kalfje bleef alleen achter. Voorzichtig sloop hij via een omweg tot een paar meter van de struik waarin het kalfje zich verborgen hield. Ra ging poolshoogte nemen, maar kreeg niet de tijd om hem te

waarschuwen. Het bleek ook moeilijk voor Djizeh om geduldig te zijn met een lege maag. De honger prikkelde zijn overmoed en hij ging driest in de aanval. Het kalfje alarmeerde onmiddellijk zijn moeder. De hinde kwam al aangestormd voor Djizeh kon besluiten de aanval te staken omdat hij het kalfje aan de verkeerde, oninneembare kant van de struik had benaderd. De hinde gaf hem een pandoering van jewelste in een salvo van haar scherpe hoeven, die meteen een diepe vleeswond sloegen in zijn schouder. Een tweede salvo van trappen deed enkele van zijn ribben knappen. Het kalfje vluchtte als een haas weg uit de struik. Djizeh zocht op zijn beurt toevlucht in de struik om te ontsnappen aan het furieuze getrappel van de hinde. De hinde stopte zodra ze zag dat haar kalfje in veiligheid was en koos samen met hem het hazenpad, want waar één wolf is, zijn er doorgaans meerdere in de buurt.

Djizeh bleef gekwetst achter. Bloed gutste uit zijn schouderwond, maar de mentale klap was erger. Djizeh's wereld stortte in. Hij kon nauwelijks bewegen of zelfs ademen door de pijn in zijn borstkas. Hij besefte dat hij zou sterven. De geur van zijn bloed zou ongetwijfeld beren of sabeltandkatten aantrekken. Instinctief begon hij zijn schouderwond schoon te likken, maar de minste draaibeweging met zijn hoofd veroorzaakte een enorme

pijn in zijn borstkas. Hij maakte zich geen illusies, de dood wachtte hem op.

Siba treurde. De eerste nacht nadat haar geliefde vriend vertrokken was, had ze postgevat op de dichtstbijzijnde heuvel en huilde ze in lange uithalen het verdriet van die dag de avond in. Er kwam geen antwoord. Toen ook de tweede nacht geen antwoord van Djizeh kwam op haar smeken, volgde ze haar hart. Ze keek nog eenmaal naar haar begrijpende ouders en liep weg om Djizeh te zoeken. Lang duurde het niet of ze vond zijn spoor, alsof hij het voor haar had voorbereid. Ze liep snel en versnelde tot ze rende, steeds maar sneller, gejaagd door de liefde van het hart. De gedachte aan een spoedig weerzien gaf haar vleugels. De trotse Djizeh had waar hij maar kon zijn spoor als een groot leider achtergelaten, al liep hij op de grens met vijandig jachtgebied van de zwartwolven. Deze hoogmoed kwam Siba goed van pas. Toen ze op een avond opnieuw aan het huilen ging, kwam plots Ra op haar afgevlogen. Siba was eerst opgetogen, maar uit het nerveuze gedrag van Ra kon ze snel wanhoop afleiden. Ze maakte zich meteen zorgen om haar geliefde. Ze zou die nacht niet rusten en volgde Ra de nacht in.

Djizeh berustte in zijn lot als een waardig leider. Hij gaf de pijn geen toegang tot de wanhoop. Was hij dan geen roedelleider, hij zou tenminste als een roedelleider sterven. Hij had dorst door het verloren bloed, maar moest het stellen met de povere druppels ochtenddauw op de bladeren. Hij kermde er niet om. Door de bladeren van de struik zag hij in het ochtendkrieken een sabeltandkat naderen. De wind stond gunstig en had redding kunnen brengen, maar eenmaal ze hem voorbijgelopen was, werd de wind zijn vijand. De machtige kat draaide zich, met haar neus de geuren peilend, naar hem. Ze keerde sluipend op haar stappen terug naar de struik van Djizeh. Hij zag het niet, want hij kon zich onmogelijk draaien door zijn verwondingen. Hij was een vogel voor de kat. De smilodon rook de indringende geur van bloed. Een makkie. Uiterst langzaam sloop de kat naar de struik. Ze naderde tot op een halve meter en zag de zieltogende wolf hapklaar liggen.
Siba had het schouwspel al van ver opgemerkt. Ze profiteerde van de wind om de sabeltandkat te naderen en sprong boven op haar om haar bij de keel te grijpen, haar sabeltanden behendig ontwijkend. Ze worstelden met elkaar, maar de liefde voor Djizeh in Siba liet haar bijten tot de kat stikte door het bloed in haar longen. Siba liet de

enorme kat los, stak haar kop door de struik en vlijde zich tegen Djizeh's rug aan. Djizeh bewoog zich niet, maar wist meteen dat het Siba was die redding bracht. Hij kermde dankbaar. Siba wurmde zich door het struikgewas aan de andere kant en likte meteen zijn wond. Djizeh was er slecht aan toe. Snel ging ze naar de sabeltandkat en beet zich een weg door de zachte onderbuik naar de lever. Ze nam er een flinke brok van om Djizeh ermee te voeden. Hij kreeg nog nauwelijks zijn ogen open, maar aanvaardde met kleine brokjes het zachte, bloederige, rijke voedsel. Andere raven waren inmiddels al enthousiast in de omgeving geland en wachtten ongeduldig op hun banket. Ra hield hen vakkundig op afstand. Siba besefte dat ze haast moest maken om het kadaver te verplaatsen voordat beren in de omgeving de raven zouden ontdekken. Snel plukte ze nieren, leverresten en buikvet uit de karkas om het in voorraad bij Djizeh te laten. Ook sleepte ze het kadaver een heel eind verderop de top van een helling over, terwijl de raven haar enthousiast volgden. Voor ze de smilodon prijsgaf aan de raven, deed ze zichzelf nog tegoed aan de dikke bilspieren van de kat, want ze zou niet snel weer op jacht kunnen gaan. Op de top van de heuvelrug keek ze nog even om naar het feestmaal van de

raven, terwijl een beer al van ver enthousiast kwam aandraven.

Enkele dagen gingen voorbij. Djizeh herstelde wonderwel. De wond groeide snel dicht dankzij Siba's dagelijkse likbeurten, maar zijn ribben vormden nu het grootste obstakel. Hij kon zich al stapje voor stapje verplaatsen naar de rivier in het dal. Rennen lukte helemaal niet. Ra verkende het terrein steeds verder en waarschuwde hen telkens als er gevaar dreigde. Zo bereikten ze dan toch de rivier. Ze hadden geluk dat de zalmtrek voor de beren erg succesvol was geweest. Siba lag urenlang heel behoedzaam op de loer om de beren gade te slaan, zodat ze na hun schranspartij de restjes kon vergaren. Eén vijand was vele malen gevaarlijker dan een beer en dat was de wolf. Siba en Djizeh waagden zich steeds verder op onbekend terrein, waar de geursporen onmiskenbaar op de aanwezigheid van een rivaliserende wolvenroedel wezen. Ze waren vastbesloten om samen zelf een nieuwe roedel te stichten. Hun liefde was een voor de hand liggende samensmelting, samen leven of samen sterven.

Djizeh herwon dag na dag zijn krachten, zijn ribbenrooster deed nauwelijks nog pijn. Siba voelde zich

hoe langer hoe meer weer veilig bij hem. Ze paarden menigmaal. Ze trokken verder door het woeste berglandschap en zochten zorgvuldig naar een geschikte plaats voor een wolvennest. Het was een moeilijke opdracht, want steeds roken ze de geur van de wolvenroedel die er heerste. Toen Siba haar dracht dichterbij voelde komen en het moeilijker werd om nog veel verder te trekken, trok Djizeh er alleen op uit om het domein van de tegenstrever beter te verkennen.
Op een avond zag hij de eerstejaars jongen uit de roedel in de verte met elkaar spelen, terwijl de oudere wolven gezapig en genietend de andere kant op keken. Hij telde achttien wolven, twee oudere vielen hem direct op. Hij herkende hen als waren ze zijn ouders. De onbetwistbare leiders. Roedelleider en leidwolvin. Djizeh twijfelde. Nooit was zijn keuze zo moeilijk: ofwel zocht hij onderdanig toenadering, zodat hij en Siba kans maakten om geaccepteerd te worden en zo te overleven binnen hun roedel. Ofwel koos hij voor de eigengereide weg met alle risico's van dien: als deze roedel hen bij toeval ontdekte, maakte hij noch Siba, noch hun pups, enige kans op overleven
Wolven zijn onverbiddelijk voor vreemde wolven. De wet van de roedel laat geen enkele afwijking toe, tenzij

de leider ergens een meerwaarde vermoedt van nieuw en sterk bloed in de roedel.
Djizeh twijfelde lang. Hij voelde zich erg schuldig ten opzichte van Siba. Zijn overmoed had haar en zijn nog ongeboren pups in deze moeilijke positie gebracht en hij vermoedde dat een nederige houding de beste oplossing zou zijn. Hij kwam uit zijn schuilplaats tevoorschijn en daalde behoedzaam de helling af. Hij stopte niet ver van de heuvelrug en liet de rugwind bewust zijn visitekaartje afgeven ver beneden in het dal. Het kon hem genoeg tijd opleveren om zich in veiligheid te brengen als ze onmiddellijk voor de aanval kozen. Hij wachtte uiterst gespannen elke beweging af.
Hij had vooral oog voor wie hij dacht dat hij de leider was. Hij vergiste zich niet. Plots keek de sterke, gitzwarte wolf zijn richting uit. Hij stond recht en meteen keken alle wolven in spanning naar hun leider. Zwartwolf keek Djizeh roerloos doch uitdagend aan. De kleintjes waren getraind om zich meteen achter hun ouders te scharen. De oudere jaarlingen plaatsten zich daar nog voor en de hoogzwangere leidwolvin ging vlak achter haar man, Zwartwolf, staan. Beiden wisten nog steeds niet wat ze ervan moesten denken. Het kon een list zijn, want achter de vreemde eenzaat kon zich nog een hele roedel

bevinden. Zwartwolf en leidwolvin waren erg ervaren en veel kon je hen niet meer leren.
Djizeh daalde overdreven mankend twintig kwetsbare en gevaarlijke meters dichter naar de wolvenroedel toe. Toen de argwanende leidwolvin zag hoe zijn gekwetste rechter schouder hem parten speelde, stond haar besluit om hem te liquideren meteen vast, maar de roedelleider twijfelde nog en hij had het laatste woord. Zwartwolf keek naar zijn leidwolvin en zette het op een drafje. Hij naderde Djizeh tot op tien meter met alle volwassen wolven van de roedel op een eerbiedige afstand achter hem. Djizeh had nog één kans: hij ging op zijn rug liggen voor Zwartwolf, de meest onderdanige houding voor een mannetjeswolf, en wachtte geduldig af. De roedelleider liep tot vlak bij hem, besnuffelde hem en zag het litteken op zijn schouder. Hij liep voorzichtig tot over de heuvelrug, stelde vast dat Djizeh alleen was en nam zijn besluit. Hij liep Djizeh voorbij en zou hem laten voor wat hij was: geen gevaar voor de roedel, maar ook geen aanwinst. Hij hoefde Djizeh niet te doden, want een gekwetste wolf overleeft het nooit alleen. Hij zou er zijn tanden niet aan vuilmaken.
Djizeh begreep het niet en dacht eerst dat hij de leider mocht volgen. Hij stond hoopvol op en liep Zwartwolf achterna, maar die keerde zich meteen om, dreigend met

ontblote hoektanden. “Durf het niet!” De roedelleider liep naar beneden, tot ver voorbij de leidwolvin, voor ook zij zich omdraaide, helemaal niet akkoord met het oordeel van haar gemaal.
Ook Djizeh draaide zich schijnbaar ontgoocheld om, maar beschouwde zichzelf als een tactisch overwinnaar. Hij zag het plots zitten om deze gevaarlijke roedel te overleven. Ze hadden wel zijn visitekaartje van de gehandicapte eenzame wolf gekregen, maar niet het kaartje van zijn hoogzwangere Siba. Dat bood hen kansen om in het gebied van deze roedel te overleven. Zijn geur zou hen immers niet meer verontrusten. Hij had geen tijd te verliezen. Ook al zou Siba ongerust zijn, hij zou de ganse nacht veel drinken en ontelbare plasjes maken in een grote cirkel rond de vijandige roedelrustplaats. Telkens als ze zijn spoor opvingen, zouden ze er gerust in zijn zolang ze Siba’s zwangere urine niet zouden ruiken. Dat zou pas een onhaalbare oorlog ontketenen.
Hij begon te rennen. Bij het ontluiken van de morgen was hij maar net rond met de cirkel, en hij keerde afgepeigerd terug naar Siba. “We moeten zo snel mogelijk een hol graven waar jij en de pups veilig zijn, en je mag deze plaats niet meer verlaten of mee op jacht gaan. Jouw geur mogen ze nooit opvangen”, waarschuwde hij haar. Siba

voelde het stampen van haar pupjes in haar buik en begreep hoe kwetsbaar ze allen waren.
Het plan lukte voorbeeldig. Siba hield zich ganse dagen bezig met het steeds dieper en ruimer uitgraven van het hol, Djizeh zorgde voor voedsel. Telkens als de schijnbaar kreupele Djizeh een prooi nam, hoe groot of klein ook, at hij zijn maag tot barstens toe vol. Hij liet de resten royaal liggen om daarna in cirkelvormige bewegingen steeds naar het nest terug te keren en het vlees uit te braken voor Siba. Het was telkens hun mooiste moment van de dag: genieten van het vlees in blijde verwachting van de jonge wolfjes. Soms werden ze ongerust wanneer de roedel akelig dicht bij hun nest aan het huilen ging. Dan hielden ze zich ademloos gedeisd in het hol en kwamen de hele dag niet naar buiten. De volgende morgen vertrok Djizeh dan opnieuw op jacht met Ra.
Op een dag verliet hij het hol niet helemaal gerust. Siba gedroeg zich onrustiger dan anders. Ze was even mee naar buiten gekomen, maar ging net zo snel weer naar binnen. Djizeh vertrok, zijn plicht achterna. In de verte zag hij een bende raven opgehitst op en neer dwarrelen. Ra vloog al vooruit om poolshoogte te nemen en keerde snel terug met goed nieuws. Djizeh begreep dat er geen haast bij was en ging er voorzichtig op af, in dekking

blijvend. Een volwassen reebok lag er gevloerd door de roedel zwartwolven.
Van op een veilige afstand hield Djizeh hen nauwlettend in de gaten, erg onder de indruk van het gezag dat Zwartwolf tentoonspreidde. Met niet meer dan een blik naar een jaarling kon hij de jonge wolven tot de orde roepen. Zij moesten hun beurt afwachten. De leidwolvin bleek nergens te bespeuren. Djizeh hoefde maar weinig geduld te hebben. De roedelleider wilde blijkbaar snel terugkeren naar zijn wolvin. De zon stond hoog aan de hemel en de jongere wolven kregen nauwelijks de tijd om na te genieten. De raven waren massaal opgetrommeld en vlogen met veel herrie op het middagmaal af. Djizeh kon vermoeden wat er zou gebeuren en moest likkebaardend geduld hebben.
Een zwarte beer werd gealarmeerd door het getater van de raven en ging even kijken of het wel de moeite was. Hij versnelde zijn pas en verjoeg de wildebrassen. De kolossale beer nam de tijd. Niets of niemand durfde hem te storen. Het werd stilaan avond. Djizeh kreeg alleen maar meer honger en had spijt dat hij misschien de verkeerde beslissing had genomen om niet zelf op jacht te gaan. Eindelijk vertrok de beer. Djizeh sloop op zijn hoede naar de reebok en de brutale raven maakten respectvol plaats voor hem. Het verre gehuil van de

roedel in de avondzon stelde hem wat gerust en gehaast begonnen hij en Ra te eten. De reebok was al flink opgepeuzeld door het filerende geweld van de beer waardoor hij het nu veel makkelijker had om iets extra's voor Siba mee te nemen. De beer had een van de dijbenen gebroken en Djizeh hoefde alleen nog maar de met spieren en vet omklede heupkop los te wrikken. Tevreden vatte hij de terugtocht naar zijn gemalin aan, een rechtstreeks reukspoor zoveel mogelijk vermijdend. Gewoonlijk zag hij het gezicht van een wachtende Siba bij de toegangsweg naar het hol naar hem glunderen, maar deze keer leek ze afwezig. Hij kreeg een bang voorgevoel en sloop op zijn hoede het hol binnen. Wat verderop hoorde hij gewriemel en gewroet en ook Siba's zachte antwoord. Hij liet het dijbeen halverwege de ingang van het donkere hol vallen en haastte zich naar haar. Zijn snuit telde al snel vier telgen. Siba likte in het donker Djizeh's snuit en hij beantwoordde haar liefde ten volle. Met zijn tong aaide hij de vier welpjes zachtjes. Alles was pikkedonker, maar hun liefde had geen spoor van licht nodig. Hij braakte daarna zoveel voedsel uit als hij maar kon voor Siba en haalde het verkorte dijbeen naar het nest.

Die dag werd Djizeh een jonge roedelleider en Siba een jonge leidwolvin. Het was hun beider gok en lot uit liefde

voor elkaar. De vier jonge wolfjes gaven Djizeh meteen vleugels, maar ook meer zorgen. Tot nu toe was alles perfect verlopen: Siba had veel reserves opgebouwd door afzijdig te blijven in de laatste twee maanden van haar dracht en de Zwartwolven wisten niets af van haar bestaan.

De volgende morgen likte Djizeh Siba en de jonge wolfjes en trok blijgezind op jacht. Hij voelde zich de koning van het dierenrijk. Ra was ook erg opgetogen en beschouwde de welpjes meteen als haar eigen jongen. Zij voelde zich de roedelraaf, als zoiets al bestond.
Een paar dagen gingen voorbij. Geen groter gevaar dreigt dan wanneer je denkt dat er geen gevaar is. Djizeh werd in zijn euforie steeds zelfverzekerder, en dus roekelozer. Hij maakte geen dagelijkse cirkelvormige bewegingen meer, om toch maar sneller bij de welpjes te kunnen zijn. Daardoor werden de geursporen naar zijn nest steeds sterker, sterker dan de eerdere misleidende cirkelsporen rondom het nest van de roedel van Zwartwolf. Ook Siba stelde zich geen vragen toen hij steeds vlugger thuiskwam.

Het geluk verdraagt het niet om als vanzelfsprekend te worden beschouwd, alsof het een eigen verdienste is. Het geluk vraagt enkel oprechte eerbied en dagelijkse erkenning. Geen aanbidding, maar wel dankbaarheid en

nederigheid, want achter elk geluk zit ergens een engel toe te kijken. Wanneer je geluk met nederigheid beantwoordt, is het alsof je in de ogen van die engel kijkt. Djizeh daarentegen ervoer zijn geluk als door zichzelf verworven en verdiend na al zijn lijden. De jonge roedelleider had nog veel te leren.

Een van de schranderste zonen van Zwartwolf had niet veel omhanden nu zijn moeder, de leidwolvin, ook met jonge welpjes zat. Hij vond het leuk om alleen rond te zwerven. Het spoor van Djizeh was voor hem niets nieuws, maar het viel hem op dat hij het nog maar af en toe tegenkwam. Omdat hij niet veel beters te doen had, beschouwde hij het als een ideale jachtoefening om zich toe te leggen op het spoor. Hij hoefde ook geen schrik te hebben van de oudere gekwetste wolf, want lopen kon deze sterke zoon van Zwartwolf als de beste.
Op een morgen vond Kleine Zwartwolf een vers spoor van Djizeh en hij besloot het te volgen. Als een volleerd jachtdier sloop hij achter de geur van Djizeh aan en hield hij zijn ogen nauwgezet op de vage sporen van zijn doelwit gericht. Hij vond het erg leuk om jagertje te spelen en tegelijk zelf niet opgemerkt te worden. Hij deed het perfect. De wind was die dag zijn bondgenoot en plots zag hij, op een boogscheut, hoe Djizeh zich

schrap zette om een jonge ree te bespringen. Hij zocht meteen beschutting in het struikgewas. Djizeh was al druk bezig de ree af te maken en de weg te zoeken naar een bilspier, terwijl Ra haar deeltje al meepikte. Het verbaasde Kleine Zwartwolf hoe weinig last Djizeh scheen te hebben van zijn handicap en hoe efficiënt hij te werk ging. Hij besloot Djizeh verder te volgen
Niet lang daarna hield Djizeh het voor bekeken en besloot hij naar Siba en de kleintjes te gaan. Zijn gevulde buik en de andere bil van de ree in zijn muil zouden volstaan voor twee dagen. Morgen kon hij altijd nog eens terugkomen en kijken of er nog iets over was als de immer enthousiaste raven waren gepasseerd. Hij wandelde rustig naar huis en Kleine Zwartwolf kreeg ruim de tijd om zijn spoor niet kwijt te raken. Het stuk vlees in Djizeh's muil intrigeerde de jonge wolf mateloos, een wolf doet zoiets immers niet, tenzij… en dat moest hij zien.
Djizeh kwam bij de nestplaats, Siba lag met de vier mormeltjes in de ingang van het nest te genieten van de frisse lucht en de avondzon. Djizeh werd blij onthaald en braakte meteen al wat verteerd vlees op voor Siba. De kleintjes aten nog geen vlees. Kleine Zwartwolf keek verbaasd naar het schouwspel, kroop voorzichtig

achteruit en maakte rechtsomkeer om het grote nieuws van de vier pups aan zijn vader te melden.
Grote Zwartwolf en de zwarte leidwolvin reageerden verbijsterd en feliciteerden Kleine Zwartwolf om zoveel branie. Onmiddellijk maakte Zwartwolf een klein legertje klaar van zijn sterkste wolven met een fiere Kleine Zwartwolf als gids. De leidwolvin zou de verdediging van het roedelnest organiseren. De avond viel en er was haast geboden om de nestplaats van Djizeh terug te vinden.
Djizeh zat even te rusten bij het nest, terwijl Ra de jongen hun eerste les van spelen met raven gaf. Siba maakte van de gelegenheid gebruik om haar dorst te lessen bij de dichtstbijzijnde beek. Ze kwam terug bij het nest, waarna Djizeh zich op zijn beurt naar de beek begaf. Hij had nog maar net een slok genomen of hij hoorde het alarmerende gehuil van Siba. Hij snelde onmiddellijk terug, maar zag tot zijn grote ontsteltenis een ganse horde wolven bij de opening van het hol, opgewonden grommend en pogingen ondernemend om het hol te betreden. Dat was buiten een furieuze Siba gerekend. Ze huilde brullend en jankte vervaarlijk. Geen kampioen waagde het om het hol binnen te gaan. Grote Zwartwolf kalmeerde zijn troep om geen energie te verspillen. De tijd zou dit makkelijk oplossen: ze zouden

in een dagenlang beleg Siba met de vier jongen uithongeren.
Djizeh keek van ver machteloos toe. Ra was bij hem gekomen en sloeg het tafereel zwijgzaam en bedrukt gade. Grote Zwartwolf liet vier van zijn sterkste wolven achter en keerde huiswaarts om verslag uit te brengen bij zijn leidwolvin. De dag erna zou hij voor aflossing en proviand zorgen voor de vier. De nacht viel. De wolven hielden twee aan twee de wacht. De volle maan was ook niet in het voordeel van Djizeh. De vier waren er zeker van dat Djizeh op de loer lag, maar dat maakte hen niet uit. De ‘kreupele’ wolf maakte geen enkele kans tegenover hen.
Hoelang kon Siba dit volhouden zonder eten of drinken? Djizeh was radeloos en wist niet wat hij kon doen voor Siba. Bij een drieste aanval op de vier wolven maakte hij geen schijn van kans. De gitzwarte Ra kon misschien ’s nachts wat voedsel binnensmokkelen, maar zeker zo belangrijk als voedsel was water voor de melk en dat kon Ra niet naar Siba brengen.
En toch was de dappere Ra niet af te brengen van een zelfmoordactie. Ra’s moederinstinct werkte op volle toeren. Had ze de vier pups niet erkend als haar jongen? Ze maakte Djizeh duidelijk wat ze wilde doen door hem de weg te wijzen naar de resten van de ree. Die

verstoppen als proviand leek Djizeh het beste dat hij die nacht kon doen. Maar Ra was iets heel anders van plan en Djizeh kon of zou haar niet tegenhouden. Eenmaal ze zich nog eens tegoed had gedaan aan het verse vlees, trok ze er een stuk af dat ze nog net in haar snavel kon dragen tijdens het vliegen. Voor ze aanstalten maakte om aan haar missie te beginnen, keek Djizeh haar in de ogen en deed iets wat een wolf enkel voor een meerdere doet. Hij ging op zijn rug liggen voor haar. Ze kraste zachtjes een laatste groet, steeg op en vloog naar het nest van Siba.
De vier wolven waren er gerust in. Ze lagen niet voor de ingang van het hol, maar op een veilige afstand, zodat Siba geen nachtelijke bliksemaanval zou kunnen uitvoeren. Bovendien zou geen enkele wolvin haar jongen achterlaten. Het was voor Ra een koud kunstje om met een mooie glijvlucht perfect in de opening van het hol te landen. De wolven keken ongeïnteresseerd op en maakten zich er niet druk om.
Ra kraste kort, zodat Siba wist dat zij het was. En of Siba blij was met haar gezelschap! Het beetje vlees was welkom, maar nog belangrijker was haar aanwezigheid, een enorme steun in deze hopeloze situatie. Ra dacht er niet aan om Siba nog alleen te laten. Ze zou Siba helpen om het zo lang mogelijk vol te houden en de toegang tot het hol bewaken, zodat Siba zich volledig aan de pups

kon wijden. De bewakers zouden snel te weten komen dat het niet slim was om haar te hebben toelaten. De eerste die ’s morgens zijn kop voorzichtig binnenstak in het hol, tikte ze ferm met haar snavel op de neus, zodat hij de eerste dagen niet meer op jacht kon door het bloed en de pijn. Hij mocht al blij zijn dat het niet in zijn oog was geweest. De drie andere wolven waren er flink van onder de indruk en besloten om alles met geduld, veel geduld, op te lossen. De jongen zouden Siba wel dood zuigen.

Drie lange dagen gingen voorbij. Djizeh bleef steeds in de buurt in de hoop een kans te krijgen om Siba te bevoorraden. De bewakers werden regelmatig afgelost en de leidwolvin van de roedel kwam zelf één keer poolshoogte nemen. Ze liet haar stem luid weerklinken buiten Siba’s nest om haar uit te dagen. En ja, Siba kreeg het moeilijk. De pups zogen hardnekkig aan haar tepels, maar de melk kwam er nog slechts met druppels uit. De dorst maakte haar en haar pups langzaam zwakker. Ra kon niet meer doen dan ze al deed, maar ook zij verzwakte zienderogen. De dag erna stierf de eerste pup. ’s Nachts sleurde Ra de dode pup, die nauwelijks nog iets woog, naar de uitgang. De bewakers waren uitzinnig van vreugde bij het zien van het eerste slachtoffer en speelden ermee. Djizeh’s hart bloedde en weende om Siba. De dag

erop volgde een tweede pup. De dag daarna sleurde een verzwakte Ra de derde pup met veel moeite naar buiten, in de ijdele hoop dat de bewakers niet wisten dat er nog een vierde pup overbleef. De wolven hielden telkens een vreugdefeest en wisten van Kleine Zwartwolf dat er nog één pup in leven was. Siba zette alles op alles om haar laatste pup te redden, maar ook de laatste tepel begaf het en haar droge tong kon niets extra's bieden. Ze voelde het hartje steeds verder vertragen tot het aarzelend verzwakte en nog nauwelijks voelbaar was, alsof de dood medelijden had en haar zo lang mogelijk haar pup gunde. Hoe haar eigen hart ook hoopte om samen met haar laatste pup te sterven, het lukte haar niet. Een dag later regende het alle tranen van de wereld en stierf het laatste wolfje van Siba en Djizeh. Ra sleepte het met haar laatste krachten buiten het hol en draaide zich meteen naar Siba, zodat de roedel niet zou denken dat ze de verdediging van Siba opgaf. Maar ook Ra kon niet meer. Ze stierf totaal uitgeput buiten het zicht van de wolven, terwijl ze hen buiten de laatste trofee in ontvangst hoorde nemen. Het goot die dag pijpenstelen. De bewakers waren doornat en blij dat het werk erop zat. Ze vertrokken bij valavond en namen de laatste pup mee als bewijs voor hun leidwolvin dat alle jongen dood waren en ze geen concurrentie meer hoefde te vrezen. De leidwolvin

reageerde euforisch en liet haar jaarlingen toe om met de vreemde pup te spelen, want vlees zat er niet meer aan. Het was zowel gruwelijk als meedogenloos.

Je kunt je terecht afvragen of de engelen zich enkel om de mensen bekommeren, terwijl ook de dieren ooit in peis en vrede samenleefden in Eden. Hier kan maar één uitleg voor bestaan: door wat de Man en de Mannin deden, werd gans de schepping, van groot tot klein, in hun val meegesleurd.

Djizeh had verslagen toegekeken en haastte zich meteen naar het hol. Aarzelend liet hij bij het binnengaan zijn stem horen, maar er kwam geen antwoord. De stank was niet te harden. Bij de ingang trof hij Ra aan. Hij nam haar voorzichtig in de muil en droeg haar verder naar buiten. Hij keerde onmiddellijk terug met een bang voorgevoel. De geur die er hing voorspelde niet veel goeds. Als een blinde wolf botste hij al halverwege onverwacht tegen Siba's kop en met zijn vochtige tong betastte hij haar neus en ogen. Ze voelde warm aan. Met zijn tong zocht hij een weg naar haar tong om ze te bevochtigen. Alles voelde kurkdroog, maar hij hield niet op. Plots hoorde hij een zacht gekerm. Siba leefde nog en moest zo snel mogelijk het nest uit. Voorzichtig sleepte hij haar bij het

nekvel naar de uitgang. Ze woog haast niets meer. Hij trok haar tot vlak bij een grote regenplas en maakte zijn tong nat om het vocht in haar mond te likken. Het waren telkens maar kleine beetjes, maar na een uur merkte hij dat ze een eerste keer kon slikken. Djizeh hield vol en na enkele uren deed ze haar ogen zachtjes open, ook al kon hij haar nauwelijks zien. Djizeh jankte en jubelde tegelijk. Hij hielp haar om met haar nekvel haar kop boven de plas te houden, zodat ze met trage likken het water tot zich kon nemen. Na drie pogingen was ze alweer uitgeput, maar het was een hoopvol begin. Het regende weer en bliksemschichten kondigden furieuzer noodweer aan. Djizeh trok Siba mee terug naar de ingang van het hol en verplaatste Ra eerbiedig naar een plekje met rotsblokken om haar te beschermen tegen lijkenpikkers. Het onweer kwam van pas, geen wolf of beer die nog op pad was.

De ganse nacht bleef hij water aandragen voor Siba. Hij haalde ook vers vlees uit zijn voorraadje voor in de ochtend. Drie dagen bleef het gieten, wat Siba de tijd gaf voor een begin van herstel. Maar hoe langzaam Siba ook bijkwam, haar moederinstinct kwam direct opzetten. Het eerste wat haar overkwam, was het herbeleven van de pijn om het één voor één afgeven van haar kleintjes. Ze miste hen vreselijk. Het beetje water dat ze innam werd

door de natuur meedogenloos in melk omgezet. De door radeloze, hongerige pups vreselijk toegetakelde tepels smeekten om verlossing, die haar lichaam en de natuur hun niet konden geven. Siba's ogen hadden hun frisheid verloren. Dof leken ze steeds de beelden te herhalen van de schimmen van haar pups, die hopeloos wriemelden en tot bloedens toe aan de pijnlijk verweerde leren tepels trokken. Ze had er toen niet van kunnen slapen en nu ook niet. Ze was ellendig. Ze miste haar kleintjes, maar ze herinnerde zich ook hoe dankbaar ze was voor Ra's aanwezigheid: zonder haar was het allemaal nog moeilijker geweest. Telkens als een kleintje stierf, was Ra er, om na het nodige geduld bij het afscheid het kleintje mee te nemen in de hoop dat de roedel de belegering zou opgeven.
De vierde dag scheen het einde van de zwaarste regen aan te kondigen en dat maakte Djizeh bloednerveus. Ze moesten snel vertrekken, voor de roedel hen zou zoeken. Nu was het ideale moment daar. Het regende nog en hun modderpoten en geursporen zouden snel weggewassen worden op de harde rotsen, grassen of bladeren. Djizeh spaarde het eten uit zijn muil voor haar en kauwde het voor. Siba deed haar best, het ging moeizaam, maar het lukte. Ze volgde haar gemaal blindelings. Ze werden doornat, maar dat voelde Siba niet. Ze kon zelfs niet

meer denken. Zo slap als Siba was, zo sterk moest Djizeh zijn in een overlevingsmodus voor twee.
Overladen wolken leunden zwaar op de uitlopers van de Djebel Akhbar en konden zelf nauwelijks nog een meter vooruit. Ze liepen over of barstten tegelijk om uiteindelijk te verdwijnen in de een of andere rivier en verder te spoken in een fijne mist. Het was deze mist die Djizeh opzocht om te ontkomen aan de ogen van een furieuze roedel. Ze waren nog steeds niet veilig. Hij volgde de flanken van de Djebel Akhbar naar het noorden in de hoop een vrijplaats voor zijn gezin te vinden.
Siba volgde en volgde en volgde, maar slechts moeizaam. Minstens elk half uur diende Djizeh te stoppen waar zich ook maar een goede schuilplaats aandiende. Dan probeerde hij haar pels droog te likken of haar wat te laten drinken. Haar kop gonsde nog steeds en haar tong bleef kurkdroog, terwijl haar borsten nog steeds al het vocht opeisten. Elke inspanning woog driedubbel. Het gemis van haar pups ontnam haar elke drang tot vluchten, tot leven. Er leek geen toekomst meer, geen doel, geen lichtpunt. Alles was weggevaagd. Er was alleen die partner die haar in leven hield, maar waarvoor nog?

De avond viel en nog steeds gutste de regen uit de overlopende wolkenmeren naar beneden. Djizeh stopte bij de eerste droge rustplaats die hij tegenkwam om er de nacht door te brengen. Hij kokhalsde en braakte het laatste beetje eten op dat hij net voor hun vertrek was gaan zoeken, en maande Siba met zachte dwang tot eten. Ze gehoorzaamde gedwee en ging liggen, maar durfde haar ogen niet te sluiten. Haar ogen hadden al te veel nacht gezien. De dood van haar vierde en laatste jong was voor haar een mokerslag die ook haar laatste levensdrang wegnam. Toen ze amper nog voelde hoe Ra haar laatste jong onder haar vandaan trok, was ze niet meer bij machte om zich te verzetten. De dood overkwam haar, maar raakte niet voorbij haar liefde voor Djizeh. Het was alsof Djizeh voelde hoe zij zich voelde. Hij kroop dicht tegen haar aan en zag met open of gesloten ogen telkens opnieuw hoe de wolven met elk dood jong speelden voor ze het als bewijs naar de leidwolvin brachten. Alleen nu in elkaars ogen kijken ontnam hun ergste pijn en schiep een basis voor een nieuw verbond van trouw, in het heetste vuur gesmeed in een samen gedragen lijden en onmetelijk gemis. Ze konden dit zelf niet anders dragen dan door het samen tot één stuk smeedijzer te versmelten, dat de vorm kreeg van iets dat beiden eeuwig in hun hart droegen. Ze hadden

zelf niet het minste besef van wat ze konden aanvangen met dit gloeiende mengsel van pijn en verdriet. Het was uiteindelijk hun onbaatzuchtige liefde voor elkaar die de vorm zou bepalen. Het leek onmogelijk er een symbool voor te scheppen. Geen herinnering of toekomstbeeld kon het voor hen in een vorm gieten. Ze hadden beiden overleefd wat ze beiden niet hadden mogen overleven en hielden zo enkel elkaar over. Hun beider schuldgevoel bracht hen tot nederigheid en werd door beiden evenredig en rechtvaardig gedeeld. Het was duur leergeld om op slag de wijsheid van jaren te verwerven.
De smeltkroes gaf uiteindelijk haar smeedwerk prijs: een ring om beiden voor eeuwig te verbinden.

De schoonheid van de ondergaande zon in het midden van een regenboog ging aan hen beiden troosteloos voorbij.

7. SHIRA

Zij was de aangenomen dochter van de roedelleider Djizeh en de leidwolvin Siba.
Niet dat zij hun dochter was, zij was in alles meer dan hun dochter.
Toen Djizeh en Siba stierven, betwistte niemand van de roedelfamilie Shira het nieuwe leiderschap, want zij was niet alleen anders, zij was in alles meer.

Jahweh dacht tot Djibril: “Het mensenleven buiten Eden moet zich verder kunnen voortplanten. Neem dit kleine meisje en laat het in een rieten mand vanaf de bovenbedding van de Nahr Hadi afdrijven.”
De Nahr Hadi of de Stille Rivier vertrekt van hoog ten noorden van de Djebel Akhbar, waar de Trage Wolken, de Alsahb Albatiya, hun waterlast slechts druppel per druppel offeren aan de ingetogen stille rivier op haar reis. Daarna schudden de diepe kloven van de hoge landen ten oosten van de Djebel Akhbar de Nahr Hadi bruusk wakker uit haar lome slakkengang.
Djibril deed wat van hem gevraagd werd en dacht geen vragen. Hij nam het meisje, legde het in een mand van aan de bron van de Nahr Hadi en liet het de rivier afdrijven.

Het Hoge Noorden was haar ongenadig geweest en dreef Kjéreh van het poolijs naar het onbekende zuiden. Op haar geliefde hoefde de poolwolvin niet meer te rekenen. Ze had haar gemaal van heel ver in stukken zien rijten door de rivaliserende clan, die daarna ook haar pups meedogenloos afmaakte. Er restte haar niets anders dan te vertrekken van haar geboortegrond. Geen enkele roedelleider zou haar nog vertrouwen geven na het vermetele avontuur dat zij en haar partner hadden aangedurfd te beginnen.
Gans alleen maakte ze de reis naar het zuiden. Het snelle rennen verdoofde haar pijn om het gemis van haar gemaal en pups. Ze was in perfecte conditie en vorderde snel. Maar haar sneeuwwitte pels maakte het steeds moeilijker om een prooi te verschalken. Ze bereikte ten slotte de Nahr Hadi. Terwijl ze haar eerste stappen zette in het ondiepe water, hoorde ze in het riet een geluid dat ze nergens kon thuisbrengen. Op haar hoede sloop ze naderbij, tussen de rietstengels door, en schrok toen ze een voor haar vreemd dier ontmoette. Het wriemelde met rare pootjes in de lucht. De kop van het diertje schudde soms zoekend rond en maakte een vreemd geluid dat klonk alsof het ergens pijn had. Kjéreh's moederinstinct ontwaakte onmiddellijk en haar borsten en tepels reageerden net zo snel. Ze kroop stilletjes dichterbij en

besnuffelde het diertje. Het scheen het leuk te vinden en stopte met wenen. Kjéreh keek in de ogen van de baby en was meteen verloren. Ze likte het kindje warm en bood het snel haar tepels aan. De baby hapte gretig toe en genoot.

Djizeh en Siba trokken steeds hoger naar het noorden. De Djebel Akhbar lag ver achter hen. Djizeh was al lang niet meer op zijn hoede voor de roedel. Hij gaf zich over. Hij had geen verhaal meer tegen welke aanval dan ook. Hij kon zelf haast geen stap meer zetten en was nu minstens zo zwak als Siba omdat hij al het eten aan haar gaf. Als ze beiden van uitputting moesten sterven, dan wilde hij als eerste gaan, hij zou niet langer willen leven zonder Siba. Hij wilde haar nog alles kunnen geven. Zij ging voor op alles. Alle kleine diertjes of de besjes die hij nog kon plukken waren voor haar. Ze bereikten een trage, ondiepe rivier en dronken dankbaar van het water.
Plots hoorden ze een schreeuw. Djizeh spitste meteen de oren, het kwam van hogerop. Ze keken elkaar aan. Wat ze beiden niet direct een plaats konden geven, was waar ze intuïtief samen aan dachten of naar zochten, alsof ze samen een geur herkenden van niet zo heel lang geleden. Maar het bleef vreemd. Djizeh ging er voorzichtig naar toe. Siba volgde hem moeizaam. Ze keken elkaar

opnieuw aan. Het geschrei had iets herkenbaars. Niet de toonaard, maar wel de onbevangenheid, de hulpeloosheid die eruit klonk.
Djizeh zette een paar stappen vooruit tussen het verdoken riet. Siba volgde nieuwsgierig. Djizeh schrok toen een sneeuwwitte wolvenkop zich oprichtte op nauwelijks drie meter afstand. Kjéreh ontblootte haar tanden. Djizeh deinsde achteruit, terwijl Siba zich van geen kwaad bewust was en zich voortsleepte voorbij Djizeh. Kjéreh had meteen door dat beiden geen partij voor haar waren en zag aan de tepels van Siba dat ze, net als zijzelf, drachtig was geweest en jongen had gezoogd. Onmiddellijk voelde ze zich verbonden met het lot dat dit miserabele koppel onmiskenbaar had getroffen. Ze veranderde van houding, zette een stap achteruit en nodigde hen uit om naar het rare diertje te komen kijken. De baby kirde van plezier toen ze overstelpt werd met zachte likjes. Ook de moederreflex van Siba sloeg meteen aan. Ook al deden haar tepels nog pijn, toch bood ook zij haar tepel aan. Het kleine meisje nam het in dank aan ofschoon er nauwelijks melk uit kwam.
Djizeh zag meteen hoe de levenslust terugkeerde in de ogen van Siba. Ze likte het kindje zachtjes, alsof het ook haar pup was, en ze wist meteen dat ze het niet meer wilde afgeven. De weinige melk die ze had, diende

opnieuw waarvoor ze diende: het leven dienen. Djizeh keek naar Kjéreh en Kjéreh keek naar hem. Hun beider leed stond in hun ogen te lezen zoals een vijver van tranen, hoe diep ook, zijn bodem niet kan verbergen voor ogen die ooit zelf een vijver vulden.
Er ging veel door Kjéreh's gedachten. Ze begreep onmiddellijk dat ze nooit alleen in staat zou zijn om het kind groot te brengen. Haar spierwitte pels speelde haar parten bij de jacht in het zuiden. Dit diertje moest worden beschermd, er moest voor voedsel gezorgd worden, en er moest opleiding gegeven worden. Het noodlot kan zich ten goede keren, zei een stem in haar. Ofschoon de erg verzwakte Djizeh voor haar geen partij was, ging ze op haar rug voor hem liggen met haar zwakste kant, de weke buik, naar boven gekeerd. Djizeh haastte zich om de sterke wolvin duidelijk te maken dat ze zich snel weer op moest richten. Hij had haar meer dan nodig.
De taakverdeling binnen de kleine roedel lag voor de hand: Kjéreh en Siba zoogden samen het kleintje en Siba bleef erbij als Djizeh en Kjéreh op jacht trokken.
Kjéreh's verrassend witte vacht bleek al snel een voordeel om de verbaasde prooi door Djizeh te laten verschalken. Ze noemden het kleintje eensgezind Shira, wat 'schreeuw' betekent in de wolventaal.

De lente bood hen genereus alles wat ze nodig hadden om op krachten te komen, hoewel Siba zwak bleef en haar lichaam het meer en meer leek op te geven. Siba's pels herwon de vroegere glans nooit meer, terwijl Kjéreh en Djizeh steeds sterker werden. De zomer verstreek rimpelloos, de herfst ook, ware het niet dat Siba steeds vaker een tand verloor en nauwelijks nog krachtig voedsel tot zich kon nemen. Djizeh zorgde vooral voor voedsel voor Siba, die al heel snel geen melk meer kon opbrengen voor Shira. Kjéreh nam het ongemerkt van haar over en kauwde ook het eten voor Shira voor. Gedurende de winter dekten de drie wolven Shira toe met hun vacht als een lappendeken.
In de daaropvolgende lente paarde Djizeh zowel met Siba als met Kjéreh. De natuur beschermde de zwakke Siba en schonk haar na drie maanden slechts één pup. Ze bundelde haar laatste krachten in één mannelijke wolf die snel zou uitgroeien tot Shira's beste vriend. Graülv noemde Siba hem, omdat hij grijzer werd dan het zuiverste grijs.
Kjéreh schonk even later het leven aan vijf pups. Siba was blij voor Kjéreh en Djizeh en deed met steeds meer moeite wat ze nog kon doen. Ze voelde hoe ze ballast werd voor de jonge roedel. Djizeh moest nu vele monden vullen. Siba's deel werd eerder een deel te veel voor wat

zij ervoor terug kon geven aan de roedel, zeker met de winter in het verschiet. Haar laatste melk was al lang opgedroogd. Op een late herfstnacht waadde ze muisstil bij volle maan naar het midden van de Nahr Hadi en liet zich meevoeren.
Bij het ochtendkrieken werd Djizeh het eerst wakker en keek naar Siba's lege slaapplek. Hij stond op, volgde haar spoor tot aan de Nahr Hadi en wist meteen wat er gebeurd was. Al zijn verdriet legde hij in zijn gehuil. Urenlang klaagde en jaagde hij zijn wee in lange, trieste tonen de kosmos in, erop vertrouwend dat de wind het zou meevoeren tot diep in de valleien en kloven van de Nahr Hadi. Daar kon zijn levensvriendin zich vredig te rusten leggen op de een of andere oever.
Kjéreh voegde zich al snel met de ganse roedel bij hem. Ze huilden allen hun hart uit hun keel. Vooral Shira en Graülv probeerden met een hoge stem het huilen na te bootsen. De andere pups deden ook hun best, maar gaven het snel op. Shira bleef met Djizeh en Graülv huilen tot de middag. Djizeh stopte pas toen de zon op haar hoogste punt stond en nam dan Shira en Graülv mee terug naar de slaapplaats. Kjéreh gooide zich meteen op haar rug voor Djizeh, maar hij maande zijn nieuwe leidwolvin zacht aan om zich weer om te draaien. Er was veel werk in het verschiet.

Kjéreh kon die nacht Djizeh of Graülv geen moment troosten. Djizeh lag met levenloze ogen te staren naar een even levenloze volle maan. Hij wist niet hoe hij de komende winter de pups groot moest brengen zonder Siba's steun. Hoe kon hij de pups beschermen zonder dat Siba op hen paste?

De volgende morgen gebeurde er iets wonderlijks, het was alsof Siba nog steeds van ver zorg voor hen droeg. Een ganse ravenfamilie streek neer bij hun schuilplaats, verre familie van Ra. Djizeh en Kjéreh zagen het opnieuw zitten en jaren gingen voorbij.

Shira, als de oudste 'welp' van hun ouders, verdiende ieders respect binnen de roedel. Niemand van de rechtstreekse afstammelingen van Kjéreh en Djizeh trok haar leiderschap in twijfel toen beide roedelleiders op een morgen samen waren vertrokken maar de volgende dagen niet meer kwamen opdagen. De zoektocht onder leiding van Graülv leverde niets op tot één van de raven Kjéreh en Djizeh dood had gevonden in een diepe ravijn. Voor de ganse roedel gooide Shira zich op haar rug voor Graülv en wachtte af. Graülv wachtte nederig af en keek elk dier van de roedel in de ogen. Elk lid boog voor hen, zonder enige tegenstand, waarna Graülv zijn taak

aanvaardde en zich meteen naast Shira schaarde. De nieuwe roedelleiders waren gekozen.
Shira voelde zich vereerd bij het respect van haar broers en zusters, maar besefte dat dit uiteindelijk niet bijdroeg aan het voortbestaan van het nageslacht van haar wolven ouders. Toch had ze vertrouwen. Djizeh had haar verteld over het beleg met de dood van de vier pups van Siba en hem. En over hoe Kjéreh en Siba haar hadden gevonden, hoe zij, Shira, Siba's levenswil had gered. Hij had zijn mensdochter verzekerd om steeds vertrouwen te hebben en de moed nooit te verliezen, waarna Djizeh eerbiedig aan Shira's tepels had gelikt en niets meer had gezegd. Het was de hoogste eer en het diepste vertrouwen die een wolf aan een toekomstige leidwolvin kon geven. Ook zij zou ooit een nageslacht krijgen, daar was Djizeh van overtuigd.

8. BLIND ONTWAKEN

Zoals de winter vroeg intrad, zo nam de lente de barre winter vroeg over.
Het kriebelde onder Kaïns neus. Genog bleek genoeg te hebben van de winter en maande zijn baasje aan om actie te ondernemen en kon zich niet meer stil houden in zijn baard. Een uurtje later pas lukte het Genog om de slaapkop wakker te krijgen. Kaïn, die tussen Elons voorpoten lag, zag een spoortje licht in de put schemeren. Al het ijs leek verdwenen, ook al zag hij nauwelijks iets met zijn zieke ogen. Hij was zo mager geworden als een aardworm. Voorzichtig kroop hij tussen de pelzen door in de hoop Elon niet wakker te maken. Kaïn was enorm verzwakt, maar hij leefde! Zijn lichaam was al die maanden verstoken gebleven van eten en vroeg er nu ook niet meteen om. De barre koude had zijn stofwisseling quasi stil gelegd maar daar betaalde het een hoge prijs voor: zijn zicht was compleet troebel en wazig geworden. Met alle moeite van de wereld kreeg hij op de tast een vuurtje aan. Hij was uitgeput. Langzaam zette hij alles op een rijtje. Zou hij zich nog wel uit de val kunnen hijsen? Zijn ogen? Hij wreef er met zijn knokels in, maar het

hielp niet. Hij zag enkel vage schimmen tussen zwart en wit, donker en licht, en miste elk detail.
Kaïn pijnigde zijn hersenen over hoe hij zich moest oriënteren in de schemer. Hij tastte naar Genogs buideltje en zocht steun bij hem. “Nu begrijp ik pas wat je meemaakt.” En hoe moest hij de beer Elon eruit krijgen als hij zelf nauwelijks kon zien? Eerst maar eens zelf uit de put zien te raken. Onwennig zocht hij op de tast het touw. Hij probeerde het, maar begreep snel dat hij met schuine stammen een soort trap moest maken, om met zijn verzwakte armen zo hoger te klauteren. Hij stak zijn hoofd boven de put uit, ademde diep en zocht de plaats waar de berin stierf, maar hij ontwaarde enkel een grijze schemer. Hij zocht met zijn handen naar een houvast om zichzelf uit te de put te hijsen, maar voelde plots twee voeten, die zich haastig terugtrokken. “Djibril?”, riep hij, aangenaam verrast. Zijn stem had nog niet veel kracht. Hij krabbelde moeizaam uit de put om op handen en knieën opnieuw de voeten te zoeken. “Djibril!”, riep hij weer, veel harder, maar hij hoorde enkel vreemde klanken en het geschuifel van een dier.

Shira schrok en zette snel enkele stappen weg van de rand van de put. Samen met de ganse roedel keek ze toe hoe de vreemdeling op handen en voeten als een blinde

wolf rondjes draaide. Shira stond aan de grond genageld. Voor de tweede maal zag ze een diersoort die erg op haar leek. Voor de winter had ze deze vreemde gestalte al eens van ver opgemerkt toen ze hun gezworen vijanden, de sabeltandkatten, te grazen hadden genomen niet ver van deze put.
Shira kreeg een vreemd gevoel. De vreemdeling leek wel haar soort te zijn, maar ze raakte verward over zijn baard, en ook had hij iets tussen zijn benen zoals haar vader Djizeh en menige andere wolf in haar roedel hadden. Ze zag ook geen borsten. Het maakte haar nieuwsgierig en intrigeerde haar mateloos. Ze raakte van slag en trok zich stilletjes terug met de roedel om met allen te overleggen.

Kaïn bleek niet alleen en daalde niet veel later uitgeput terug af in de put en probeerde opnieuw vuur te maken. Het vroeg veel kracht. Hij herinnerde zich niet ooit zo zwak te zijn geweest en zeeg neer bij het vuur. Elon werd stilaan wakker. De rook bedwelmde Kaïn en hij dacht aan de spiraalvormige visioenen tijdens zijn lange winterslaap. Zijn geest herinnerde zich de vorstelijke geschenken die uit de zee opdoken.
Meteen voelden deze inzichten erg pijnlijk aan. Hoe kon hij dat nog goedmaken? Wat kon hij doen, terwijl hij niets meer zag? Andermaal was het de herinnering aan

Abel die hem het antwoord gaf: Abel gaf niets om zijn gebroken been, het woog niet op tegen al het goede dat hij in de put had mogen ervaren. Alleen wist Kaïn niet hoe hij nog moest zorgen en hulp bieden aan Elon en Genog, terwijl hijzelf misschien meer hulp nodig had. Hij keek eerder op de tast dan met zijn ogen of er nog droge, eetbare bessen waren overgebleven, maar het bleek al snel een ontgoocheling. Hij vreesde om te sterven zonder zijn gelofte aan de berin gestand te hebben gedaan. Moeizaam sjorde hij enkele stammen aan elkaar die als een trap voor een volwassen beer kon dienen. Het opheffen van de stammen kostte hem zijn laatste krachten en hij viel in zwijm. Hoe Genog hem ook probeerde te prikkelen onder zijn neus, het hielp niet. Kaïn verbleef in niemandsland, alsof hij aan een nieuwe winterslaap begon.

Elon ontwaakte en schudde zijn lijf wakker. Hij keek naar de trap en zag Kaïn bewusteloos liggen. Hij ging meteen naar hem toe en begon zijn gezicht te likken. Door de warmte van de berentong kwam Kaïn even bij. Met zijn uitgemergelde stijve vingers aaide Kaïn dankbaar de berenkop, blij dat Elon zijn poot blijkbaar opnieuw kon gebruiken. “Elon, help Genog en mij. Ik raak zelf niet meer boven. Ik ga een touw rond je hals maken, trek ons uit de put als je boven bent.” De beer liet

zich gewillig een eenvoudig harnas aanmeten en met zijn grote klauwen haakte hij zich in de stammen die een uitweg boden uit de put. Eenmaal boven voelde hij het touw aanspannen en trok hij uit alle macht de uitgemergelde Kaïn met Genog uit de put.
Kaïn was uitgeput door het weinige dat hij nog zelf moest doen. Hij voelde zijn einde naderen, tot hij in de schemer opnieuw de vreemde gedaante zag. Alle hulp leek hem nu te laat. Hij sleurde zich op de tast op de rug van Elon, hield zich zo goed en zo kwaad als het kon vast aan het harnas en wees Elon wie hij moest volgen. Zijn ogen lieten hem nu helemaal in de steek, zodat hij dacht dat hij al dood was. “Djibril”, prevelde hij steeds opnieuw in zijn gevecht met de dood. Kaïn verloor alle notie van tijd en ruimte. Genog hield zich vast aan de baard van Kaïn, terwijl Elon voorzichtig voorwaarts bewoog naar de rivier, de vreemdeling achterna.
Shira keek samen met haar wolven toe. Elke dag, als het weer het toeliet, was ze samen met haar roedel nieuwsgierig komen kijken naar de put. Na zelfs geen tien meter merkte ze hoe Kaïn meteen van Elons rug dreigde af te schuiven, en gaf ze haar wolven het bevel om te stoppen en afstand te houden terwijl zij Elon en Kaïn benaderde. Ze hield vooral Elon in het oog, maar die vertoonde geen enkel teken van kwaadaardigheid. Ze

knielde neer voor zijn kop. De wolven achter haar keken gespannen toe en zouden snel ingrijpen als Elon ook maar één verkeerde beweging zou maken. Shira legde haar hand op de kop van Elon. Deze verroerde zich niet. Daarna raakte ze Kaïn voorzichtig aan. Hij voelde ijskoud aan. Ze liet haar wolven rustig naderen. Elon hield zich stil. Genog begreep helemaal niet wat er aan de hand was. De wolven gingen gehoorzaam in een kring om hen heen liggen, terwijl Shira een kijkje ging nemen in de put. Ze vond er nog wat oude pelzen en leren riemen en was onder de indruk van Kaïns proviandtas Ze nam alles met zich mee. Eenmaal boven versterkte ze het harnas van Elon. Ze omwikkelde Kaïns benen met pels en bedekte zijn rug en armen met de beste stukken. Kaïns geest keek onderwijl in een diepe afgrond, die niets anders kon zijn dan die vanaf de top van de hoogste berg, de Djebel Akhbar zelf, van gans boven tot diep beneden aan haar voet. Het was alsof hij vandaar viel en bleef vallen. Zijn lippen konden al lang niet meer prevelen of morrelen, maar zijn onderste bewustzijn bleef gefocust op de verhalen van Abel over Djibril.
En Djibril was er: Shira sjorde Kaïn zo goed en zo kwaad als het ging vast aan het harnas. De rug van Elon zou voor Kaïn een bron van warmte zijn. Ze gaf een teken aan haar wolven om de tocht aan te vatten naar de Nahr

Hadi, de rivier waar zij werd grootgebracht door haar ouders Djizeh, Siba en Kjéreh. Shira liep vlak naast Elon en hield een hand op Kaïn. Haar oudste en ook dierbaarste broer kwam meteen naast haar lopen. In wolventaal overlegden ze hardop.
“Wat denk jij, Graülv, wat zouden onze ouders nu doen?”
De grijze wolf had zijn naam niet gestolen en was grijzer dan een wolf grijs kon zijn. “Ze zouden doen zoals zij toen met jou deden: hem voeden, hem warm houden, hem helpen en leven met hem.” Hij zweeg even: “Ik vergat nog iets: en leren van jou.” Hij keek beminnelijk naar haar op. Ze bedankte hem met een glimlach.
“Hebben we nog vlees voor hem?” vroeg Shira zich af.
“Of melk?” stelde Graülv voor.
Plots schrokken beiden op. Ze hoorden Kaïn het woord ‘melk’ in zuivere wolventaal herhalen. Het zacht wiegen en de warmte van Elons rug hadden hem stil terug naar de levenden gebracht. Het woord ‘melk’ was net het woord waar Kaïn zo op had geoefend in zijn kindertijd met Abel en Loep. Shira en Graülv durfden niet meteen nog iets te zeggen, maar voelden het beiden aan als een aanwijzing dat ze het juiste deden voor deze vreemdeling, die te vertrouwen leek. Het stemde Graülv ook tot nadenken: Shira had een soortgelijke gevonden.
De vreemde karavaan stopte die eerste avond op de plaats

waar de roedel de avond tevoren had doorgebracht. Shira verloste Elon van zijn last en legde Kaïn neer op de pelzen waar zij steeds op sliep. Ze vroeg haar neven en nichten om zo dicht mogelijk tegen hem aan te gaan liggen, terwijl zij een stuk lever nam uit het karkas van een dier waarvan de herkomst nauwelijks nog te herkennen was. Als leidwolvin genoot ze het voorrecht van de eerste keuze. Haar voedstermoeder Siba had haar kinderen van jongs af aan diets gemaakt dat Shira onmogelijk op pezige stukken vlees kon overleven.
Kaïns laatste bewustzijnsverlies had hem beroofd van het beetje licht dat hij nog kon zien. Bij het eerste contact met een wolf, dicht tegen hem aan, aaide hij hoopvol zijn redder: “Loep! Ben jij het?” Shira reikte hem meteen een stukje lever aan en hij schrok van de hand. “Abel?” Hij begreep er niets meer van. “Djibril?” probeerde hij, met de gedachte dat het enkel Djibril kon zijn. Hij begon langzaam op het vlees te kauwen. Na een eerste moeilijke slikbeweging zei hij: “Dank je, Djibril.”
Shira reikte hem meteen een volgend stukje aan. Ze was volledig van slag. Vreemde gevoelens van droefheid en blijdschap vermengden zich tot een kluwen waarvan ze niet wist welk van de twee het zou halen. Droefheid omdat ze zich zelf plots een vreemde voelde in haar geboorteroedel? Blijdschap omdat ze een verwant had

gevonden die erg op haar leek? Al was het dan met verschillen die veel te maken hadden met het geslacht, zoals ook een wolf zich verhoudt tot een wolvin. Intuïtief had ze zich zelf steeds meer verwant gevoeld met een wolvin met borsten en spleet. En plots lag daar een wezen met veel gelijkenissen, maar ook met attributen van het andere geslacht zoals haar broer, Graülv, die haar tweestrijd perfect aanvoelde.
Hij wenkte haar om even afstand te nemen: “Ik maak me zorgen over uit welke roedel hij afkomstig is. Hij kent het woord ‘melk’, hij is een wolvenkind. Misschien werd hij wel grootgebracht bij de Zwartwolven, de vijanden van onze ouders. Het kan een list zijn. Wees voorzichtig!” De verhalen van hun ouders over de roedel van Zwartwolf waren er door Djizeh ingeramd om hun alertheid scherp te houden. Van de andere kant stonden Djizeh, Siba en Kjéreh steeds verrassend tolerant tegenover vreemde eenzame wolven die zich aanboden om te mogen aansluiten bij hun roedel. Het was vaak zo dat deze wolven juist versterking boden aan de roedel door voor nakomelingen te zorgen met meer kracht of een betere uithouding en gezondheid.
“Ik denk dat hij oud is, Graülv. Zwak en blind, net zoals Djizeh voor hij stierf zo in de ravijn is gesukkeld.”

“Ik denk eerder dat hij ziek is. We moeten geduld hebben”, sprak de sneller ouder wordende wolf, die meer begrip opbracht dan Shira.
Shira zelf ging die nacht dicht tegen Kaïn aan liggen zoals wolven steeds doen wanneer een zieke wolf de koude nacht moet trotseren. Haar lichaam trilde van hitte zoals het lichaam van Kaïn van kou rilde. “Melk”, herhaalde ze een paar keer tot ze hem plots perfect “melk” hoorde murmelen in de zuiverste wolventaal. Het gaf haar opnieuw een schok. Deze vreemde was geen vreemde. Graülv hoorde hun geprevel en kon die nacht niet slapen. Hij voorzag perfect wat er ooit komen zou en nam die nacht al met de tederste gevoelens een begin van afscheid van zijn dierbare leidwolvin.
“Genog! Elon!”, riep Kaïn uit het niets, meteen gevolgd door “Djibril!” Dan viel hij meteen terug in een diepte zonder einde.
Ook Shira schrok wakker en keek verbaasd toe hoe gans de roedel om hen beiden heen stond. Ze hadden gewacht. Ze hadden lang gewacht. Graülv had hen al in stilte alles duidelijk gemaakt. Graülv liep op haar toe en wenkte haar. Ze stond meteen op en volgde hem tot ze alleen waren.
De zuiverst grijze wolf onder de wolven draaide zich eerst op zijn rug voor haar, stond weer recht en sprak:

“Zus…”, maar hij kreeg geen kans om te spreken. Zij wierp zich eveneens bliksemsnel op de grond voor hem, draaide zich op haar rug en bleef zo voor hem liggen. Ze sloot haar ogen. Graülv kwam naar haar toe en likte haar gezicht, en ook zij draaide zich om en likte zijn ogen, waarna ze elkaars ogen vasthielden. Het ene paar het andere.
Graülv sprak als eerste: “Onze stamouders waren steeds gastvrij, maar dit is anders. Dit is meer. Dit is zoals jij ooit was en ook bent. Meer.” Hij boog zijn kop en keek neer, wat voor een wolf heel uitzonderlijk is. Graülv had dat van haar geleerd telkens als ze nederig een fout diende te bekennen. Ook al had hij helemaal geen fout gemaakt, toch keek hij nu neer. Het had ook niets met fouten te maken, het was meer uit liefde en uit verdriet voor haar nakende vertrek uit de roedel.
Shira wist niet wat ze moest antwoorden. Ze was nauwelijks twee jaar ouder dan Graülv. Hij was de oudste broer en de enige overlevende uit het tweede en allerlaatste nest van Djizeh en Siba, die zich steeds het meest om haar had bekommerd. Djizeh had Graülv steeds op het hart gedrukt dat er zonder de komst van Shira nooit een Graülv zou zijn geweest, noch een nieuwe roedel.

Tien lentes had Graülv verstomd gestaan hoelang Shira een kind was gebleven om de laatste jaren plots heel snel te evolueren, alsof hijzelf nu meer een kind was in vergelijking met haar. Zij bleek meer, nee, zij wás meer. De intuïtie van hun beider moeder was juist geweest: zij moest gezoogd worden.
Graülv sprak tot haar: “Zus wolvin, jij moet je weg gaan met deze vreemdeling. Bekommer je niet langer om ons. Djizah zal je plaats innemen. Wij zullen nooit ver weg zijn. Roep ons. We zullen er steeds zijn. Wij gaan zodra jij denkt er klaar voor te zijn.”
Ze keek haar broer aan. Wolven kennen geen tranen zoals mensen die kennen, maar hebben ze wel. Ze verliezen de tranen achter hun ogen en vertalen ze in gehuil. Bij Shira hoefde Graülv ze niet te voelen: ze liepen troosteloos en tegelijk dankbaar over haar wangen. Het werd Graülv te machtig en hij zette zachtjes, haast onhoorbaar, voor haar en alleen voor haar, een huilend klagen in. Maar de jongste van de ganse roedel, Shira’s lieveling, volgde het eerbetoon aan Shira, klagend, met gebroken en onvolwassen stembanden die in trappen hopeloos hun weg zochten naar een onbereikbare toonladder. Meteen begon de rest van de jongeren te huilen, maar ook hun stembanden stokten van verdriet en ten langen leste verkrampten hun jonge nekspieren.

Djizah kwam hen te hulp en likte alle verdriet achter hun ogen weg.

De winter maakte plaats voor de lente. Elon was vertrokken naar de rivier om zalm te vangen voor de roedel, waarbij de wolven elkaar aflosten als koeriers om de vangst over te brengen naar Kaïn en Shira. Genog bleef dichtbij in het buideltje rond Kaïns nek, hij wist zich nog steeds geen raad met de geur van wolven zo vlakbij en durfde het buideltje nauwelijks te verlaten. Kaïns bewustzijn werd geprikkeld door een zachte hand die zalmeitjes in zijn mond trachtte te stoppen. Hij meende een stem te horen in een taal die hem vreemd was en verloor telkens opnieuw het bewustzijn. “Dank u, Djibril”, herhaalde hij keer op keer. Met geduld, oneindig veel geduld, werd Kaïns geest langzaam teruggeroepen naar het heden, maar het licht in zijn ogen keerde niet weer. De vriendelijke hand deed hem vaak wenen van dankbaarheid, maar ook van pijn om de herinneringen aan de disputen met Abel. Die dienden zich sterk aan met al zijn gehoon en het belachelijk maken van Abels verhaal. Het was goed dat hij nu echt blind was, zo oordeelde hij in zijn onderbewustzijn streng over zichzelf. “Ik heb ooit Eden gezien en ik was het niet waard. Ik zag het mooiste wat er bestaat en ik was het

niet waard. Ik was het terecht niet waard om binnengelaten te worden. Ik ben het niet waard om nog iets te zien met ogen die al jaren blind waren terwijl ik nog zag. De cherub had mij moeten doden. Vergeef mij, Djibril!" Hij hield de hand van de vreemdeling stevig vast, maar Shira verstond hem niet en stond versteld van de variatie in taalklanken.
Kaïn sterkte langzaam maar zeker aan. Genog bezorgde hem afleiding en die andere vreemdeling deed alles om hem te verzorgen: eten geven, wassen, zijn haar en baard inkorten, tot groot protest van Genog, die nu opnieuw vrede moest nemen met het buideltje. Op een morgen, nadat de vreemdeling hem gewassen had, mengde Kaïn wat water en wat aarde en tekende de geschonden appel op zijn voorhoofd. De vreemdeling betastte het merkteken zacht en begon het heel voorzichtig te verwijderen met een stukje pels. Meteen betastte Kaïn respectvol de hand en hapte naar adem. "Moeder?" riep hij in verwarring. "Ash'adu an la ilaha illa-llah", voegde hij er in één adem aan toe. Shira schrok en wist niet wat ze moest antwoorden.
Het werd ook wat warmer en Kaïn kwam stilaan op krachten. Shira week geen moment van zijn zijde. Al wat zij de wolven vroeg, deden ze voor haar. Kaïn begon meer te spreken, en het viel Shira op dat de naam 'Loep'

steeds vaker viel als haar lievelingspup van Djizah en Graülv op bezoek kwam. Daarom begon ze de naam ‘Loep’ na te bootsen in de taal van Kaïn als het kleintje er was. Kaïn begon het te begrijpen en probeerde soms naar ‘Loep’ te vragen. Stilaan noemden alle wolven, zijn moeder Djizah incluis, de kleine dreumes ‘Loep’ ook als was het gereduceerd tot ‘oe’. Alleen Shira sloeg erin om het perfect als ‘loep’ uit te spreken.
De blinde Kaïn bleef Shira als Djibril aanspreken. Het had een enorm effect op Kaïns gemoedsleven. Het verplichtte hem om zich tegenover Djibril te verantwoorden en te begrijpen hoe verkeerd hij ooit had gehandeld. Hij had geen enkele notie van de huidige realiteit die hem nu overkwam. Hij had de hand lief die hem waste, die zacht zinnen sprak in een neuriënde, zangerige taal, zoals ook de gestorven Loep soms kon kozen. Djibril was hem nabij, zoveel was zeker. Hij dankte hem keer op keer. Hij dankte hem omdat hij zijn broer had geholpen om de appel aan zijn ouders te bezorgen. Shira begreep niet waarom het woord ‘Djibril’ steeds voorkwam, maar was blij omdat ze de dankbaarheid kon voelen in de vreemde woorden die aan haar gericht werden. De woorden hoefden geen betekenis te hebben, al vertelden ze haar veel en wakkerden ze haar liefde voor Kaïn aan.

De volgende dag kwam Graülv tegen het vallen van de avond aangelopen in de verblijfplaats van de roedel en haastte zich naar Shira: “Oe is in een spelonk gevallen en kan er niet meer uit. Alleen jij kan hem eruit halen.” Ze vertrok meteen zonder Kaïn iets te kunnen zeggen. Ze wist ook niet hoe ze iets kon zeggen zodat hij het begreep. Kleine Loep was nu van groter belang. Kaïn bleef alleen achter, gans alleen, maar hij zag het niet.
Het werd laat. Het vallen van de avond zag Kaïn al lang niet meer, maar het afkoelen van de aarde was voor hem als een tijdmeter.
“Djibril?” riep hij plots, alsof het vanzelfsprekend was dat hij er was.
“Ik ben hier, Kaïn”, antwoordde Djibril.
Kaïn reageerde verrast: “Waar is je zangerige toon plots gebleven en waarom begrijp ik je nu zo goed? Waarom spreek je met woorden die ik nu versta en gisteren niet?”
“Verstond jij mij dan niet? Ik spreek nochtans dezelfde taal. Iemand anders sprak in mijn plaats. Je noemde mij die ik niet was, maar die is zoals ook ik je liefheb. Onthoud deze woorden. Haar naam is Shira, wat betekent: ‘schreeuw’.” Djibril legde de hand van Shira, die niet aanwezig was, één seconde op de hand van Kaïn en vertrok.

“Djibril? Shira? Shira? Djibril?” Hij wist niet wat hij ervan moest denken. ‘Shira’ knoopte hij in zijn oren. Hij viel in slaap, maar werd spoedig weer wakker. Hij bleef de woorden herhalen: “Je noemde mij die ik niet was, maar die is zoals ook ik je liefheb.”
Het was de hand die Kaïn in verwarring bracht.

Djibril kon zich voorlopig niet uitdrukkelijker tonen. Het riet was wel geknakt, maar steeds niet gebroken.

De roedel kwam laat die avond terug. Kleine Loep sprong van blijdschap op de slapende Kaïn.
“Waar heb je zolang gezeten?”, vroeg Kaïn en aaide dankbaar over zijn kop. Shira kwam bij hen, hij voelde haar hand. “Shira?”, vroeg hij.
Ze schrok. Zij nam zijn hand en drukte hem op haar borst. “Shira”, benadrukte ze en ze legde zijn hand op zijn eigen borst. Kaïn begreep niet wat ze wilde. Ze drukte zijn hand opnieuw op haar borst en herhaalde:”Shira”. Meteen ging ze weer over naar zijn borst. Kaïn begreep het, hij nam het initiatief over en drukte haar hand op zijn borst: “Kaïn.” Zij herhaalde deze vreemde klank, maar meer dan ‘aïiiiin’ kreeg ze er voorlopig niet van gemaakt.

Het was het begin van vele uren taalles tussen Shira en Kaïn. Snel verlegden de lessen zich in één richting: Shira leerde de taal van Kaïn. Het voelde aan als thuiskomen in de wereld van de mensen. Natuurlijk leerde Shira sneller Kaïns taal dan Kaïn de wolventaal, omdat hij vaak niet kon voelen of zien wat ze probeerde te tonen of te benoemen. Eenmaal ze de klanken meester was, ging het sneller.

De eerste les begon al grappig toen Kaïn haar aan zijn vrienden voorstelde: “Dit is Elon.” Shira herhaalde het vlekkeloos. Het was ook niet zo moeilijk te verstaan, want elk wezen draagt in zich een verre herinnering aan het mooiste woord uit Eden.

“En dit kleine vriendje heet Genog.” Dat was andere koek. Shira antwoordde “Henoch”, ze kon de ‘g’ niet uitspreken en maakte er een ‘h’ of een ‘ch’ van. Hoe vaker Kaïn het bleef proberen, hoe moeilijker het werd omdat geen van beiden zich nog serieus kon houden.

“Ik geef me over, voortaan heet mijn lieve vriendje Henoch.”

Shira nam Genog in haar hand, kuste zijn snuitje en zei: “Henoch.” Jammer dat noch de gloednieuwe ‘Henoch’, noch Kaïn de lieve ogen van Shira kon zien.

Ontroerd nam Kaïn Henoch van haar over en vertelde hem dat zijn naam lichtjes veranderd was, dat ze beiden

blind waren en dat ze elkaar moesten blijven helpen zoveel ze konden.
De wijze Graülv, die al een tijdje niet meer deelnam aan de jachtpartijen, zag gebeuren wat hij al lang geleden voorzien had en kon er zich niet treurig om voelen.
“Vraag hem uit welke roedel hij komt” was voor hem de belangrijkste vraag die gesteld moest worden. Shira bracht de vraag over en meteen was het de aanzet van een verhaal waar Kaïn uren voor nodig had om het aan Shira te vertellen. Veel details ervan kon hij niet vertellen omdat Shira’s woordenschat nog te beperkt was. Gevoelens beschrijven was vrijwel onmogelijk. Hij legde in het begin de nadruk op zijn ouders, de grot, Loep, maar zweeg in alle talen over Abel. Kleine Loep was er steeds bij en telkens als Kaïn iets vertelde over zijn grote broer Loep, vertaalde Shira het voor Kleine Loep, die glunderde en fier was om zo’n naamgenoot. Ook Graülv luisterde mee. Shira genoot ervan, maar voor Graülv voelde het niet helemaal zuiver aan. Graülv wilde Shira’s geluk niet in de weg staan en zweeg om Shira niet te verontrusten.
Kaïn beleefde de mooiste periode van zijn leven met Shira aan zijn zij. Beiden wisten van elkaars leven van voordien weinig af omdat ze nog niet genoeg woorden hadden om elkaar vrijuit te vertellen. Om de pijnlijkste

ervaringen te verwoorden zijn nu eenmaal meer woorden nodig terwijl verliefdheid nauwelijks om woorden vraagt. Hun lichaamstaal, vrij en onbevangen, vertelde Graülv het meeste. Het was liefde tussen beiden die zegevierde. Het was zuivere elon. Voor Kaïn was er een grens verlegd: hij kon zijn leven in de handen van iemand anders leggen en hoefde niet langer enkel op zichzelf te vertrouwen. Hij gaf Shira zijn volste vertrouwen. Kon hij God vroeger, en nog steeds niet, vertrouwen, een mens vertrouwen lukte hem nu wel. Al zijn tijd besteedde hij aan Shira's taallessen en Shira was een goede leerlinge. Alle woorden leerde hij haar. Alle? Alleen woorden met betrekking tot Abel en Eden durfde hij haar niet te leren. Hij schaamde zich nog steeds diep tegenover dit liefdevolle wezen over wat hij ooit gedaan had. Zijn merkteken kon hij niet verbergen, maar hij vertelde haar enkel dat Jahweh hem verstoten had. Alleen al eraan terugdenken deed zijn geest verkrampen en verhinderde hem om het beschamende, trieste verhaal te vertalen.

9. VOLLE MAAN

Wanneer de maan de zon de loef wil afsteken, haar licht van haar steelt en ze het dichtst bij de aarde staat, komt alle leven plots in beroering.
Eva zat nog bij de appelboom aan de rand van de bloedakker en haar gezicht weerkaatste het licht van de eerste volle lentemaan. Ze herinnerde zich hoe in die eerste nacht buiten Eden de maan net zo vol stond als nu. Het boezemde haar de eerste jaren angst in, het liefdeloze geweld van de man in het diepste van haar lijf en ziel, zijn trots en lust, het onbekende gebeuren, de pijn, de afkeer, de walging voor hem. Eva vroeg zich achteraf dikwijls af of dit niet een van de redenen was geweest waarom Kaïn de doder werd van zijn broer. Kaïn, zo voelde ze, was niet in liefde gemaakt.
“Kom je niet slapen?” vroeg Adam andermaal vol liefde aan Eva. Ze keek hem aan. Haar ogen gloeiden. Ze stond op en volgde Adam naar hun bedstee.
Hoe was alles zo veranderd? Nu ging Adam als de Man uiterst liefdevol met haar om, kuste haar zachtjes, streelde haar respectvol en wachtte eerbiedig tot zij haar dijen voor hem opende, enkel wanneer het voor haar goed was. Alles was ook goed voor hem. Zoals hij haar die eerste nacht had opgeëist en pijn had gedaan, zo

afwachtend was Adam nu. Zij was zijn meerdere geworden op zijn vraag en met haar goedkeuring. Evenwaardigheid telde voor hem niet meer. Zij was de meerdere in elon, en daardoor was ze meer. Hij gaf het ruiterlijk toe en gunde het haar vanuit zijn hart. Eva herinnerde zich maar al te goed dat zij uit een rib van hem was geschapen. Haar liefde voor hem was voor haar makkelijker op te brengen. Ze voelde haar liefde voor hem als evident aan, wat er ook gebeurde. Vanuit haar standpunt gaf Adam nu twee keer liefde en dat kon zij nooit evenaren. Toch gaven zij elkaar net zoveel als wat ze van elkaar kregen. Het vrouwelijke en het mannelijke waren steeds in beiden evenveel aanwezig. Daardoor werden beiden zonder voorbedachtheid en onbedoeld toch van bij hun prilste oorsprong evenwaardig aan elkaar. Evenwaardigheid ontstaat slechts vanuit het menselijke mindere, maar tegelijk vanuit het goddelijke meerdere. Zo slaagden ze er stilaan in om samen in liefde en wederzijds genot elkaars waarde evenredig te vermeerderen. Het maakte hen één, om uit hun beider één, één te laten geboren worden.

*

Shira vroeg diezelfde nacht aan Kaïn: “Mag ik slapen?”, ze was de taal nog niet machtig genoeg om te vragen of ze bij hem mocht slapen. Al smachtte Kaïns lichaam al

lang naar haar lichaam, hij vond dat hij geen recht had op nog meer liefde dan hij al elke dag kreeg van deze vrouw. Shira wilde zijn vrouw zijn, dat had hij al vaker mogen ondervinden, maar hij weerde haar steeds af. “Het spijt me, maar ik verdien dit niet: kijk naar mijn merkteken!” En dan nam Shira telkens eerbiedig, doch verdrietig, weer afstand. Bij deze volle maan was het plots anders, omdat de dag ook anders was verlopen. Shira had voor de eerste maal genoeg woorden om hem te vertellen wat al lang op haar hart lag. Net zoals Kaïn haar eerder die dag spontaan had verteld hoe graag hij Henoch en Elon zag, zo gebruikte zij nu die nieuwe woorden: “Ik zie Kaïn graag.”
Het overrompelde Kaïns hart compleet. Stamelend antwoordde hij: “Ik zie Shira graag.” De blinde Kaïn vond met zijn vingers zonder enige moeite de weg naar haar lippen. Hij betastte ze zachtjes, hij betastte eerbiedig en zacht haar jukbeenderen, haar ogen, haar neus, haar oren en kon zich nu perfect een beeld vormen van haar gezicht. “Ik zie Shira graag”, herhaalde hij. En zij sloot haar ogen die hij niet kon zien, en ze betastte evenwaardig en met gelijke blindheid zijn gezicht, borst en armen, de vele harde striemen van littekens, de sporen van de pijn die hij moest hebben geleden. Nog steeds met gesloten ogen kuste zij ze zacht, zoals ook hij haar ogen

kuste. Ze spoorde hem aan om te gaan liggen en ging boven op hem zitten. Kaïn gaf zich al wenend over en ze bedreven die nacht in tranen van geluk de liefde om zoveel liefde.

*

Jahweh droeg hun tranen van geluk naar de appelboom bij de bloedakker.
Djibril keerde zich niet om, want hij hoefde niets te voelen bij wat er gebeurde. De ratio en de gevoelens van de goede engel zijn zo puur en bestaan enkel uit elon, waardoor ze versmelten en verworden tot elon zelf. Het lichamelijke liefdesspel van mensen was iets dat hij niet kende of hoefde te kennen, maar het geestelijke liefdesspel van mensen kwam Djibril net zo identiek over als de liefdevolle omgang tussen liefdevolle engelen. Er bestaat bij de engel enkel een gradatie in liefde van alles of niets. De enige ratio van de goede engel, zo je nog over ratio kan spreken, bestaat in aanvaarden, niet in doorgronden, omdat het niet hoeft en het hem ook geen enkele moeite kost om het niet te doen. Hij verblijft in een toestand en die toestand heet elon. De liefde overtreft elke rationele daad of kracht. De liefde is per definitie naïef en daar ligt juist haar sterkte.
Liefde had ten tijde van Eden geen behoefte aan een woord of een identiteit. Jahweh stond per definitie gelijk

met alles wat liefde was, maar behoefde geen enkele erkenning als zodanig zolang de liefde er heerste en de niet-liefde er niet was. En toch werd elon terloops een woord tijdens de lange wandelingen met Jahweh, omdat de Man en de Mannin niet altijd wisten om te gaan met die geweldige gevoelens. Het was de Mannin die er het vaakst met Jahweh over sprak: “Telkens als U ons verlaat, Heer, voel ik een groot gemis. Is het goed als ik weer uitkijk naar onze volgende ontmoeting? Want ik zie U ook praten met de dieren. Missen zij iets wanneer U met ons wandelt en niet met hen?”
Jahweh antwoordde: “Het is elon. Maar eet nimmer van de appel van de boom van goed en kwaad!” Hij klonk terecht bezorgd om Zijn geliefde schepsel. Ook deze waarschuwing was absoluut elon. Als Jahweh toen zelf mens geweest zou zijn, dan zou Hij er Zijn eigen leven voor veil hebben gehad om hen tegen te houden. De vraag van de Mannin gaf immers blijk van kwetsbaarheid en was op zich zuivere elon, maar het verband dat ze legde over Zijn praten met de dieren, die ook recht hadden op elon en die zij niet tekort wilde doen ten bate van zichzelf, zuivere elon dus, getuigde van hoe broos en subtiel elon ook ten tijde van Eden zelf was. De spanning tussen liefde en gemis was een kracht die zich ten goede, maar ook, jawel: ten kwade kon keren. Eén vonk kon

genoeg zijn. Jahweh, in al Zijn almacht en elon zijnde, kon niets anders dan erop vertrouwen dat Zijn schepping Hem zou vertrouwen zoals Hij de mens Zijn vertrouwen gaf: Hij had hen naar Zijn beeld gemaakt. Totale almacht in liefde kan enkel maar bestaan in het aanvaarden van totale onmacht uit liefde.

Van op de top van de Djebel Akhbar keek Djibril samen met Michaël toe. Hun beider blik leek verstard, maar keek mijlen verder dan een mensenblik vermocht. Hun ernst was ondoorgrondelijk, maar één gemoedsbeweging was overduidelijk af te lezen: ontzag voor Jahweh's grootsheid.

Belial keek ook toe. Het leek hem makkelijker te zullen worden. Hoe sterker de liefde, hoe kwetsbaarder de mens zou blijken, zodat hij des te pijnlijker toe kon slaan.

10. DE LAST

Kaïn was inmiddels aangesterkt met de hulp van Shira's roedel en maakte samen met Shira al wat wandelingen in het gezelschap van Henoch en Kleine Loep. Taal was voor Shira nauwelijks nog een probleem, waardoor de gesprekken ook sneller over meer diepgaande onderwerpen gingen, zeker toen Shira met het blijde nieuws kwam dat ze zwanger was en leven voelde in haar buik. Kaïn was opgetogen, temeer daar hij voelde hoe blij en dankbaar Shira was om deze grote verwachting. Anderzijds werd zijn blindheid plots veel moeilijker om te dragen. Hij verlangde ernaar om ooit deze wondermooie vrouw te kunnen zien, haar buik, hun kind. Elon was inmiddels samen met enkele jongere wolven vertrokken naar de rivier om zalm te vangen voor de roedel en Kaïn miste Elon enorm.
Nu er een kind op komst was, voelde Kaïn zich ook meer dan ooit falen en hoe langer hoe meer een last worden. Hij kon er alleen nog met Henoch over spreken, zijn enige vriend die wist wat blindheid en totale afhankelijkheid betekenden. Op een dag hoorde Shira Kaïn zachtjes praten tegen Henoch. Ze naderde stil en hoorde hun gesprek. "Ik voel me triest, Henoch. Ik zal nooit mijn kind kunnen zien zoals ik jou ooit gezien heb.

Ik zal hem nooit iets kunnen leren. Ik zou beter dood zijn. Dit is veel erger om te dragen dan het merkteken. Jahweh heeft gelijk dat hij me zo strafte, erger kon hij me niet treffen. De enige die me kan troosten en begrijpen ben jij. Als ik jou niet had gehad om voor te leven, dan was ik niet blijven leven. Het was beter geweest dat ik mezelf al deze pijn had bespaard door mezelf meteen van een rots te gooien. Maar dat kan ik nu niet meer doen. Ik kan jullie niet in de steek laten, lieve vriend. Hoe moet het nu verder? Mijn enige bijdrage is dat ik het merkteken draag waar ik jullie mee kan beschermen. Hoe cynisch is dat! Dat ik jullie bescherm doordat ik mijn broer doodde! Is dat het spel dat Jahweh met mij speelt? Dat mijn broer jullie beschermt door zijn leven te hebben gegeven? En Djibril is nergens meer te bespeuren. Ik ben alleen maar een last voor jullie!" Hij barstte in tranen uit met de kleine Henoch roerloos in zijn handpalm.
Shira kreeg een krop in haar keel, maar werd meteen erg ongerust over wat ze had gehoord, over een broer die hij gedood zou hebben. Hij had haar nooit over een broer verteld. Ze durfde hem niet aan te spreken uit angst dat hij zijn hart nooit meer zou durven uit te storten bij zijn vriendje Henoch. Ze stond recht, verwijderde zich onhoorbaar en riep dan van ver naar Kaïn: "Mijn elon, wat is er gebeurd?"

“Niets ergs, ik vind het lastig dat ik je niet kan helpen.” En tegelijk liet hij Henoch terug in zijn buideltje kruipen. Ze legde haar arm om hem heen en kuste hem. “Je maakt me gelukkig! Ik zie Kaïn graag. Ik blij dat ik kind mag dragen.” Ze nam zijn hand. “Voel? Voel bewegen? Dit leven. Ons leven.” Hoe lief ook bedoeld, het kon maar één seconde zijn pijn lenigen. “Ik verdien jullie niet”, sprak hij. Hij draaide zich om en sloot zijn blinde, droge ogen.

11. LA MARÉE HAUTE

“Ik kan niet meer wenen”, sprak Kaïn.
“Wil Kaïn wenen?” vroeg Shira bezorgd.
“Kijk in mijn ogen! Kan jij mijn tranen zien? Want mijn hart weent… Ik vrees ogen die niet spreken zoals het hart. Kijk! Kijk dan toch!” klonk het wanhopig.
Shira keek. “Ogen droog, maar ik zie, ik zie… hart wenen.”
Ze kuste zachtjes zijn droge ogen tot ze nat werden van haar verdriet om zijn verdriet. “Wat is gebeurd, mijn elon?” vroeg ze, terwijl ze zijn hoofd tegen haar hart drukte en haar verdriet met haar tranen uitstortte in zijn ogen. Maar Kaïn bleef ver weg. Shira liet hem langzaam los en liet hem alleen.
Kaïn zat gevangen op een eiland en voelde dat hij geen kant op kon. Een trieste herinnering uit een ver verleden drong zich meedogenloos op. Hoe hij ook zijn best deed om ze te verwerpen, het lukte hem niet. Hij zag zijn vader opnieuw onder de moerbeiboom liggen met maar één wens: sterven. Leek hij dan zoveel op zijn vader? Hij had zijn vader toen gemakzucht verweten. Moeder die alles moest doen, terwijl hij daar lag te zieltogen. En zoonlief die maar op de akker moest proberen de oogst te redden. Zo’n vader wilde hij nooit zijn! Nu begreep hij

die vader plots wel. Zijn verwijten aan vader hadden een zekere grond van waarheid en waren mogelijk terecht, maar gaven weinig blijk van meeleven. Hij begreep nu pas dat het draagvermogen van een mens blijkbaar grenzen heeft en dat je de rekening van een ander nooit echt kan maken. Eén verwijt bleef het langst overeind: waarom had zijn vader hem niet zelf verteld over het drama van Eden? Hoe kon hij zijn vader begrijpen zonder dat hij in vertrouwen werd genomen over de reden van zijn zwaarmoedigheid? Hij was jong toen, maar toch ook niet meer zo jong?
Hij besloot om het beter doen dan zijn vader, maar hij durfde niet voor zichzelf aan te nemen dat hij op dit moment beter bezig was dan zijn vader toen. Ook hij 'vergat' Shira nu volledig deelachtig te maken aan zijn lijden en falen. Henoch was niet het juiste klankbord dat hij koos, wel het makkelijkste. Nog dagen daarna lag hij teruggetrokken strijd te leveren met zichzelf. Henoch zat er murw geslagen bij en Shira wist zichzelf geen raad meer. Alleen tegen Henoch praatte Kaïn stilletjes. Hij voelde zoveel kwaadheid tegenover het leven en voelde meteen door het nakende vaderschap dat dat fout was, maar hij vond maar niet hoe hij uit deze vicieuze cirkel kon raken.

De kentering diende zich op een morgen schijnbaar toevallig doch dramatisch aan. Graülv lag niet ver van Kaïn in de zon. Hij had veel van de taallessen tussen het koppel zwijgzaam gevolgd en begreep meer dan Kaïn voor mogelijk hield.
Shira liep goedgehumeurd naar Kaïn toe: “Mijn elon, voel! Gevonden niet ver!” Nieuwsgierig betastte hij het kleinood. Een appel! “Veel!” reageerde Shira enthousiast toen ze Kaïns hoop zag opleven: “Niet ver.”
Kaïn schrok. Hoe kon dat? In het midden van de zomer? Zijn gevoel van tijd zat er compleet naast! De winter was niet ver meer! De winter boezemde hem veel ontzag in. Hun kind zou worden geboren en noch Kaïn, noch Shira wist hoelang de dracht van een mens duurde. Kaïn ontwaakte uit een kwade droom. Hij zocht haar buik. “Alles goed met jullie?”, vroeg hij. Zijn hersenen draaiden onmiddellijk op volle toeren. “Die appels zijn van levensbelang om de winter door te komen! We moeten zo snel mogelijk een grot vinden voor de winter.” Hij sprong wild op, alsof hij er meteen op uit wilde trekken, maar hij struikelde meteen en kwam ongelukkig neer op het buideltje van Henoch. Verdwaasd en geschrokken tastte hij ernaar. “Henoch? Henoch?” Hij zocht met zijn vingers naar Henoch, maar het muisje reageerde niet meer. Het lag zielloos in zijn hand en hoe

hij het ook tot leven probeerde te kussen, het lukte hem niet.
Shira wilde hem troosten. “Ga weg van mij, Shira! Alles wat mij lief is, dood ik! Ga van me weg voor ik jou en ons kind meesleur in de vloek die op mij rust! Ik doodde ooit mijn broer, mijn geliefde broer. Abel was zijn naam, en nu dood ik dit kleine schepseltje, met wie ik mijn blindzijn kon delen! Alles wat ik liefheb, dood ik. Mijn naam is ‘Hij die mensen doodt’. En ik zie jou graag, Shira! Dus maak dat je van me wegkomt, voor het te laat is! Mijn vader heet Adam en mijn moeder Eva. Hun moederland heette Eden. Maar ze wonen in een grot ten zuiden van de Djebel Akhbar. Ik kon het verhaal van Eden niet geloven. Maar Abel, mijn geliefde jongere broer, wees me de weg. Alleen hij mocht Eden binnen, ik niet, en daarom doodde ik hem uit jaloezie met een speer aan de poort van Eden! Ik ben terecht door Jahweh vervloekt! Ook nu dood ik wat ik liefheb. Verlaat me en draag goed zorg voor ons kind.”
Hij draaide zich meteen om en liep zomaar een kant op, niet wetend waar naartoe. Hij botste op een stam, probeerde meteen een andere richting, struikelde over een rotsblok en kroop weer recht om meteen onzacht neer te komen in een ondiepe gracht, met zijn gezicht pal op

een platte steen. De lichamelijke pijn deed hem niets, de geestelijke pijn na elke val was vele malen erger.
Hij ontmoette onverwacht maar dankbaar Shira's helpende hand. "Ik kan weer wenen", riep hij snikkend uit, en weende daarom nog meer. Kaïn zocht met zijn handen haar ogen. "Je ogen zijn droog, maar... ik voel je hart wenen." Hij kuste zachtjes haar droge ogen tot ze nat werden van zijn verdriet om haar verdriet.

Tranen zijn herauten van de nederigheid.
De zee spreekt tot de eb: "Wees nederig en je zal de hoogte van de vloed waardig zijn."
En ook tot de vloed spreekt de zee: "Wees nederig en je zal de laagte van de eb waardig zijn."
Hoe groter het verschil tussen eb en vloed, hoe nederiger de een zich tegenover de ander moet verhouden om de zee waardig te zijn.
Zo vergaat het ook onze tranen indien we nederig zijn.
Het vraagt een leerproces met vallen en opstaan, met laagten en hoogten, om met tranen tranen waardig te zijn.
La marée haute.
Net zoals de liefde in de mens zich van hoog naar laag en omgekeerd beweegt en steeds de liefde nederig in zich voor ogen dient te houden. L'amour haute.

Djibril keek aandachtig toe. Het riet was eindelijk gebroken. De lisdoddebloem hing neer, met een laatste vezel nog verbonden met de stengel. Nu ze wist waarvoor ze stierf, aanvaardde ze haar sterven als een zinvol geschenk.

Heel vroeg in de morgen kwam Elon thuis van zijn lange afwezigheid aan de rivier. Niet alleen zijn intuïtie, maar ook zijn heimwee en verlangen naar Kaïn, Shira en Loep vertelden hem terug te keren. Shira voorvoelde het en had de roedel al gewaarschuwd dat Elon zou thuiskomen. En toch schrokken allen toen ze Elon nauwelijks nog herkenden, zo zwaar, groot en sterk was hij geworden. De zalmen hadden hun effect niet gemist. Elon vloog op Kaïn af, die aangenaam verrast was door zijn komst. Hij overrompelde Kaïn al spelend en ze rollebolden samen over de grond van geluk. Kaïn kon even zijn verdriet om Henoch vergeten.

12. DE APPELBOOM

“Breng me naar de appelboom, en geef me, zo je wil, de appel die je vond”, sprak Kaïn, terwijl hij het buideltje met Henoch dicht tegen zich aandrukte.
Elon, Shira en Kaïn kwamen bij de boom. De ganse roedel volgde, met Graülv en Kleine Loep op kop.
Kaïn tastte eerst naar de takken met de volle appels en zocht de stam. Zijn handen gleden naar beneden en onderaan vroeg hij aan Shira: “Mijn elon, wil je enkele stenen zoeken?”
Het was niet de eerste keer dat Elon in verwarring werd gebracht door ‘mijn elon’. Ook hij gaf blijk van kennis van de taal en ging meteen met Shira naar de rotsblokken. Shira corrigeerde hem niet, integendeel, ze reikte hem een mooie kei aan. Met zijn muil legde hij deze voorzichtig naast Henochs graf. Loep probeerde hetzelfde te doen met een klein keitje, waarna alle leden van de roedel een kei aandroegen.
Onderaan bij de appelboom werd Henoch in zijn buideltje begraven, samen met de appel. Kaïn richtte zich tot iedereen met de appel hoog opgeheven: “Mijn broer, Abel, vertelde me over de appel die hij van Djibril, een engel van Jahweh, gekregen had als geschenk voor onze ouders. Maar ik geloofde hem niet. Het bleek de

geschonden appel te zijn van mijn ouders ten tijde van Eden en die door Jahweh nu werd geheeld. Maar ik geloofde hem niet. Abel had Eden gezien van op de top van de Djebel Akhbar. Maar ik geloofde hem niet. Toch ging ik mee en zelfs toen ik Eden zelf mocht zien, geloofde ik hem niet. Maar nu ik het teken van Jahweh draag met de geschonden appel, nu geloof ik dat deze geheelde appel niet zonder betekenis is. Ik geef deze ongeschonden appel aan jou, Henoch." Hij legde tastend de appel naast het buideltje en stapelde alle aangereikte stenen op Henochs graf. Daarna vertrokken allen weer naar de roedelnestplaats.
"Mijn elon, deze boom is onze redding. Abel vertelde me dat hij op de westelijke flank van de Djebel Akhbar een grot vond waar hij vriendelijk werd onthaald door een oude man, die Djibril bleek te zijn. Met deze appels kunnen we deze grot nog voor de winter vinden." En hij riep luid: " Djibril, help ons!"

Het is onmogelijk voor om het even welke mens om een engel van God te aanroepen zonder dat hij aanwezig is. Djibril stond naast de appelboom en ook hij legde eerbiedig een nauwelijks zichtbaar keitje op het graf van Henoch. Wat hij kon antwoorden op Kaïns kreet om hulp lag diep verscholen in Shira's buik. Een engel antwoordt

steeds, maar meestal niet op de manier die we verwachten.

Shira stapte naar Graülv toe. Ze ging op haar rug voor hem liggen, maar hij weigerde om haar gebaar te aanvaarden en draaide zich nog sneller op zijn rug voor haar. Beiden draaiden zich weer om en keken in elkaars ogen. “Ik kan jullie niet langer belasten, broer. Drie nichten van ons gaan jongen werpen en ik weet niet wanneer ik mijn jong zal werpen. Vraag Djizah om mijn plaats in te nemen. Ik ga naar een grot ten westen van de Djebel Akhbar. Als ik jullie nodig heb, weet ik jullie te vinden. Als jullie mij nodig hebben, zal ik er steeds voor jullie zijn.”
Graülv luisterde aandachtig. Hij begreep slechts een beetje mensentaal, maar de wolventaal van Shira begreep hij des te beter, de woorden én de gedragingen. Hij zag de verschillen tussen mensen en wolven steeds groter worden. Zijn leidwolvin, zijn zuster, zou hem verlaten. Maar een ware hartsvriend kan geen verdriet voelen om het ware geluk van een hartsvriendin.
“Kleine Loep moet met jullie mee. Hij kan niet zonder jullie en hij zal ons steeds kunnen vinden.”
“Weet jij iets af van Djibril?” wilde Shira nog horen voor ze vertrok.

“Djizeh vertelde me over hoe zij je vonden aan de Nahr Hadi en hoe hij daar een vreemd wezen zag staan. Terwijl Siba je aan het zogen was, zo vertelde Djizeh, kwam deze gedaante dichterbij en vroeg hen om voor je te zorgen. Voor hij zich omdraaide en vertrok, vertelde hij Djizeh nog haastig: ‘Ik ben Djibril.’ Maar waarom die vraag?”

Ze wuifde het weg en knikte verward. Siba had haar verteld over hoe ze haar hadden gevonden, maar over Djibril had ze nooit gesproken. Belangrijk voor haar was om te weten dat Djibril haar, Shira, ook persoonlijk kende. Het maakte de getuigenis van Kaïn voor haar volledig geloofwaardig. Het maakte ook haar hongerig om Djibril te ontmoeten.

De ochtend nadien zouden ze vertrekken.

13. HERFST

“Hoe zou het met Kaïn zijn?”, fluisterde Adam zacht in Eva’s oor, terwijl een vroege herfstzon stilaan onderging en de laatste zonnestraal nog even een bezoekje bracht in de grot. Adam verwachtte geen antwoord, maar zijn hand op haar zwangere buik ontving meteen een teken van leven.
“Jahweh is Kaïn genadig”, sprak ze kort en ze legde haar zachte hand boven op de zijne. Eva was uiterst spaarzaam met antwoorden – zelf stelde ze nooit vragen – maar wanneer ze iets zei, wist Adam dat het van Jahweh kwam. Haar antwoord stelde hem volkomen gerust. Het nieuwe leven in Eva’s buik was zalf op de wonde van het verlies van hun twee zonen. Lang kon het niet meer duren woor Eva opnieuw zou bevallen. Niet heel lang meer voor de volgende volle maan.
“Is het goed dat ik vanaf morgen naar de rivier ga met de kalebas?” vroeg hij half smekend, half eisend. Eva draaide haar hoofd naar hem en glimlachte bevestigend.
“Wat gaan we later met de appels doen?”, vroeg Adam zich even later af.
Eva hoefde er niet over na te denken: “We bieden ze Jahweh aan, zodat Hij ze naar believen kan geven aan

wie ze waardig is.” Eva zag in een flits wat komen zou en greep snel naar zijn hand.

14. ELON

Zo vertrokken ze op weg naar de grot onderaan de Djebel Akhbar.
Kaïn had met de hulp van Shira met éénjaars twijgen van een es manden gevlochten. Met een paar leren riemen hadden zij de met appels gevulde manden vastgesjord aan het oude harnas van Elon. Het was voor de sterke Elon geen probleem om ze te dragen. De timide Elon begreep veel van de taal der mensen, maar zelf sprak hij niet. In de put had hij uit de talloze gesprekken van Kaïn met Genog heel wat opgestoken. Shira verstond hij goed omdat Shira's vereenvoudigde mensentaal makkelijker te begrijpen was. Shira en Kaïn beseften dat niet, want Elon zelf zweeg steeds, zowel in spraak als met zijn ogen.
Toch had hij goed naar Kaïns verhaal geluisterd over de grot aan de westelijke uitloper onder aan de Djebel Akhbar, en hij kende die grot. Zijn eerste twee welpenjaren had hij daar de winterslaap doorgebracht met zijn moeder, die toen nog steeds treurde om zijn broertje. En ook daar hadden de berin en hij op een dag Djibril ontmoet. Djibril had er lange tijd alleen met zijn moeder gesproken. Hij wilde dan ook graag naar daar gaan en hoopte er de geur van zijn moeder nog te kunnen ruiken.

Elons rug werd aan beide zijden beladen met een overvolle mand appels. Kaïn zou links van Elon lopen, met een korte riem met de hals van Elon verbonden om beter aan te voelen waar hij kon stappen. Shira zou, ook verbonden met een riem, kort achter hen lopen om een goed overzicht te houden over de manden appels en om Kaïn tijdig bij te sturen bij de te nemen hindernissen. Loep liep fier voorop om de weg te verkennen.
In de vroege ochtend vertrokken ze. De ganse roedel begeleidde hen tot ze uit het gezichtsveld verdwenen waren.
“Welke richting is het westen van de Djebel Akhbar?”, vroeg Kaïn zich af.
Shira keek rond of ze de Djebel Akhbar al kon zien, maar Elon was haar voor. Hij stapte instinctief in de richting van de berg en liet zich niet van zijn stuk brengen door Shira.
“Elon, weet jij waar de berg en de grot zijn?” Shira keek verrast en Elon zette nog een stap. “Stiekemerd!” plaagde Shira en ze omarmde hem teder. Hun ogen kruisten zich een dankbare seconde. “Zorg jij maar goed voor ons kind!”
Elon nam hen met fijngevoeligheid op sleeptouw. Hij vertraagde waar het moest voor Kaïn en zette er de pas in waar het kon. Kaïn had het moeilijk, maar Shira nog veel

moeilijker. Snel moest ze de riem lossen en haar beide handen gebruiken om haar buik te ondersteunen. Elon was zijn naam waardig. Hij stopte onmiddellijk en wachtte af. Shira hield het slechts één dag vol.
De tweede dag slaakte ze een kreet! Met angstige ogen keek ze naar Elon, die onmiddellijk stopte.
Kaïn schrok: “Wat gebeurt er, mijn elon!”, ongerust over wat Shira overkwam.
Ze kon het kreunend van de pijn bijna niet gezegd krijgen. “Mijn buik!”
Kaïn zocht zijn weg naar haar en ondersteunde haar. “Ga even zitten, we zullen rusten.” Hij moest even wachten tot Shira een plek zag waar ze even kon bijkomen.
“Ik schrik, mijn elon, schrik dat met kind slecht zou gebeuren. Ik erge pijn buik. Maar kind goed.” Ze nam zijn hand om hem op haar buik te drukken.
Kaïn was gerustgesteld, maar miste zijn ogen hopeloos. Hij vroeg haar: “Zeg me wat je op de weg voor ons ziet. Vertel me alles wat je ziet!”
“Ik zie Djebel Akhbar niet veraf, weg steeds bergop. Vele grote rotsblokken, langs gaan.” Ze barstte in tranen uit: “Ik geef op! Dit kan nooit!”
Elon liep naar haar toe. Hij gaf Kaïn niet de kans om hem tegen te houden en likte haar tranen weg. Met zijn machtige lijf begon hij zijn vracht af te schudden.

Kaïn begreep niet wat er gebeurde, maar Shira hield Elon meteen tegen: “Stop Elon! Stop!” Ze sloeg haar armen rond zijn hals: “Wat wil je zeggen? Wat wil je zeggen, mijn elon?” Ze keek hem vertederd in de ogen. Elon schudde nog eens zachtjes met zijn rug en keek haar aan. Shira begreep wat hij wilde zeggen.
“Wat gebeurt er?” vroeg Kaïn ongeduldig.
“Elon wil Shira dragen. Wat appels?” Ze trok haar schouders op, maar Kaïn zag het niet.
Kaïn ging naar de broer van de welp die hij ooit gedood had en sprak: “Dank je, mijn elon.” De zoon van de berin kwam Hij die beren doodt en zijn ongeboren kind te hulp.
Die nacht werd het gevoelig kouder. Kaïn drong er bij Shira op aan om dicht tegen Elon aan te kruipen, zoals hij ooit een winter had doorgemaakt. Zo lagen ze op een hoopje zo dicht mogelijk bij elkaar. Kaïn kon evenwel de slaap niet vatten. Hij miste Henoch op momenten als deze. Hoe moest het nu verder? Kon hij maar zien! Kleine Loep lag dicht tegen hem aan. Hij beeldde zich in dat het Grote Loep was die hem weer in de ogen keek zoals toen op het vlot. “Waar maak jij je zorgen om? Djibril is nabij”, leken zijn ogen te zeggen. Kaïn aanvaardde de boodschap en viel gerustgesteld in slaap.
Een druilerige morgen maakte hen allen vroeg wakker. Ze aten snel een appel. Zelfs Loep at een appel om zijn

rammelende maag te doen stoppen. Ze gaven Elon zoveel appels als hij nodig had om het vol te houden. Alles hing van hem af. Er viel niet te kiezen. Kaïn hielp Shira om alle riemen van het harnas aan te passen op maat van Shira. Kaïn zou de volste mand overnemen. Shira zou de minst volle mand in evenwicht proberen te houden terwijl ze op de rug van Elon zat. Het vroeg veel passen en aanpassen voor het systeem standhield. Elon had snel door dat hij veel trager diende te gaan, zoniet kwamen de riemen te makkelijk los en zou het ook voor Shira te zwaar worden.
Het viertal vertrok, een hoogzwangere vrouw op de rug van een oersterke beer met daarachter een blinde man aan een riem. En gans achteraan een zich overbodig voelende wolf. Hij dacht dat hij oud genoeg was, maar wist zich nu veel te jong om van enig nut te zijn. Zijn opdracht bestond erin om al zeker geen overlast te zijn voor de anderen. Het was een belangrijke levensles in nederigheid die hij dankbaar leerde te aanvaarden.
Nu pas werd Kaïn duidelijk wat een kracht en uithouding een beer heeft. Elon kende de weg en volgde de platgetreden paadjes, bergop of bergaf, het leek hem geen verschil te maken. Zijn klauwen kwamen hem goed van pas. Het was elon, de liefde in persoon, die hem dreef.

Wanneer ze al eens moesten stoppen, dan was het voor Kaïn. Hij hijgde zo zwaar dat Shira Elon deed stoppen. Elon zag het en greep andermaal in. Hij gooide resoluut beide manden van zich af. Kaïn kon niets doen, hij was doodop. Shira kalmeerde Elon en vroeg hem wat hij wilde. Elon schudde zachtjes met zijn rug en keek eerst opvallend naar Kaïn en daarna in de ogen van Shira. "Kaïn? Shira? Elon?", vroeg Shira. Elon bevestigde het. Shira legde het Kaïn uit en hij kreeg meteen dezelfde levensles als Kleine Loep.
Het was al bijna avond, ze zouden de volgende morgen verder trekken. Ze aten van de appels zoveel ze konden om daarna enkel voor de zwangere Shira proviand te behouden. Kaïn bepaalde dat hij er zelf pas als laatste een beroep op mocht doen. Dat hun leven nu afhing van een appel was iets dat hem deed terugdenken aan hoe hij onderweg naar Eden vaak de draak had gestoken met die appels en met Abel. Vroeger zou hij bij deze gedachte van schaamte in de grond zijn gekropen, maar dat had hij inmiddels geleerd: hij kon Abel niet beter eren dan proberen na te doen wat zijn broer toen deed: liefdevol naar de spottende Kaïn kijken. En dus verplichtte hij zichzelf om nu even liefdevol naar de Kaïn van toen te kijken. Abel nam het hem toen niet kwalijk, dus Kaïn nam het Kaïn nu niet kwalijk. Zijn afhankelijkheid van

iedereen rondom hem maakte hem in snel tempo nederig: de herinnering aan Grote Loep en Abel, de afhankelijkheid van Elon, Shira en Kleine Loep en een beginnend contact met Djibril zelf aan het roer van toen en nu.
Kaïn paste andermaal op de tast het harnas aan. Hij troostte zichzelf dat hij niet zo zwaar was als in zijn sterkste jaren. Het gezelschap ging vroeg in de ochtend verder op pad nadat ze allen met veel moeite zoveel mogelijk van de overgebleven appels hadden gegeten. Shira zat voor op de rug van Elon met achterop Kaïn, die direct voelde hoe hij Shira en het kind kon ondersteunen door Shira te helpen om haar evenwicht te behouden.
Al was Elon veel zwaarder beladen, toch ging hij nu veel sneller vooruit. Onvermoeibaar trotseerde hij berg en dal. Shira gaf Kaïn voortdurend aanwijzingen zodat hij kon anticiperen op Elons soms haakse bewegingen. Elons klauwen kregen het erg te verduren wanneer hij kleine sprongen diende te maken of een wat steilere helling moest beklimmen. Elon deed op één dag wat zij anders maar op twee dagen te voet hadden kunnen afleggen. Soms stopten ze bij een bergriviertje om te drinken en Elon wat appels te gunnen. Alleen Elon wist hoe ver het nog was en hij bleek er alle vertrouwen in te hebben dat ze het tijdig konden halen.

Kaïn maakte zich natuurlijk zorgen om Shira en het kind en was compleet afhankelijk van Elon. Hij vond het jammer dat niemand met Elon kon praten. Dat dacht hij, maar Shira kon wel degelijk Elons ogen lezen. Elon was ook de enige van het gezelschap die Djibril al had ontmoet. Hij was destijds te jong om er iets van te begrijpen, maar hij herinnerde zich nog levendig hoe zijn moeder veranderd was na haar gesprek met Djibril. Zijn moeder was altijd al erg lief voor hem, maar achteraf nog veel liever. Elon hoefde niet meer te geloven in iets waarin geloofd kon worden. Djibril had zich aan hem getoond als een elon bij uitstek. Elon voelde bijgevolg nauwelijks nog behoefte om te praten.

Bij zoveel vertrouwen en geloof van Elon in Djibril kon Djibril niet afwezig blijven en had Belial geen verhaal. Djibril ging hen steeds voor en maakte de weg en hindernissen voor Elon verteerbaar. Steeds balancerend tussen te veel tussenkomst en te weinig. Vertrouwen mag niet overweldigend of te expliciet worden ondersteund, zoniet verliest het op termijn zijn helende kracht.

De dag erna trok het bizarre gezelschap verder, Kaïn met één arm om Shira heen geslagen en met de andere hand steeds trekkend aan de buikriem rond Elon. Shira voelde

zich veilig en gaf zich over aan Elon en Kaïn. Ze zei niets meer en sloot haar ogen. Ze vertrouwde op Elon zoals Elon zelf vertrouwde op Djibril, en Djibril nam de helft van Elons krachten over. Loep wist ook niet wat hem overkwam, hij voelde niet de minste vermoeidheid en had zelfs niet door dat hij al van in het begin zijn ogen gesloten hield. Als laatste sloot ook Elon zelf vol vertrouwen zijn ogen en Djibril nam alles over. Geen van allen had nog besef van tijd of plaats. Vooral voor Kaïn betekende het een herkansing: hij liet zich net zoals Abel destijds vanaf het vlot in de woeste rivier glijden met Djibril aan het roer.

Ze bereikten de grot.

15. EÉN VOLLE MAAN, TWEE GEBOORTEN

Wanneer de volle maan na tien volledige maancycli weer verschijnt, is het oogsttijd.
Adam kwam net terug met de kalebas om de appelboom te bewateren, toen hij een kreet hoorde van uit de grot. Eva's weeën waren begonnen. Zij kenden het, maar toch kon hij er niet aan wennen. Hij goot de kalebas snel leeg aan de voet van de appelboom en haastte zich de grot in. Een hijgende Eva probeerde de pijn te verbijten. Hij steunde haar waar ze ook maar vroeg. Bij Kaïn was hij weggelopen, maar bij Abel had hij geleerd dat hij kon helpen bij dit gebeuren. Het was een gebeuren van elon, misschien wel de hoogste vorm van elon na Eden.
Eva zat voorover gebogen op haar hurken, spreidde haar benen open en perste uit alle macht. Adam knielde voor haar en hield haar in evenwicht, kaak tegen kaak. Zij klemde haar armen rond zijn nek, hij hield zijn hand tussen haar benen en voelde het hoofdje van het kind langzaam dalen. Een kreet! Pijn of vreugde? Beide? Adam liet het kind zachtjes neer tot op de grond en hielp Eva om te gaan liggen. Hij legde het jongetje op haar buik, de nageboorte volgde meteen. Het jongetje weende luid en leek als twee druppels water op Kaïn. Adam en

Eva waren in de wolken. Ze loofden Jahweh om dit geschenk, dat ze niet konden ervaren als verdiend.
“Hoe zullen we hem noemen?” vroeg Adam, hij liet dit graag aan zijn liefste over.
Eva dacht even na. “Hoe zeiden wij in Eden weer ‘blij’? ‘Seth’?” Ze wist het niet meer heel zeker.
“Seth,” beaamde Adam van geluk, “welkom, Seth!”

*

Niets te vroeg waren Shira en Kaïn aangekomen bij de grot. De volle maan scheen in de grot en Kaïn kreeg niet de tijd om vuur te maken voor Shira. Shira was geradbraakt van de reis op Elons rug en tijdens de laatste rit waren de weeën steeds heftiger geworden. Ze gleed van de rug van Elon, die afgepeigerd schuimbekkend neerstuikte. Kaïn ondersteunde haar en ze wankelde samen met hem naar de grot. “Kind komt, mijn elon.”
“Zeg me wat ik kan doen, mijn elon.”
“Breng de pelzen en leg ze hier neer. Ik wacht wel.”
Meteen kreeg ze een wee die haar ineen deed krimpen. Ze begon sneller te ademen. Kaïn was snel terug met het gevraagde. Nooit had Kaïn zich zo machteloos gevoeld en zijn ogen gemist. Shira trok hem tegen zich aan en spreidde haar knieën open. Ze zat op haar hurken en perste uit alle macht. Kaïn hield haar in evenwicht, kaak tegen kaak. Ze omklemde hem met één arm rond zijn

nek, en met de andere arm dirigeerde ze zijn rechter hand naar haar schede zodat hij het kind kon helpen opvangen. Ze bracht haar arm terug rond zijn nek als steun. Hij voelde het hoofdje. Ze schreeuwde het uit toen het hoofdje door het nauwste punt schoof. Als een volleerde vader liet de handige Kaïn het hoofdje maar langzaam geboren worden zodat Shira niet scheurde. En plots lag het kind op de pels en weende luid. Shira, die de geboorte van haar zusjes en nichtjes al had meegemaakt, wist wat haar te doen stond. Ze nam het nu van Kaïn over. Ze ging liggen met het schreiende kindje op haar buik. “Man, Kaïn. Voel! Man!” Het woord voor ‘jongetje’ kende ze nog niet.
Kaïn wist geen blijf met zichzelf bij zoveel geluk en liefde.
“Riem?” vroeg Shira en ze bond met een klein eindje de navelstreng af. Ze gebood hem: “Mes” en sneed zelf de navelstreng door, waarna de nageboorte snel volgde.
De blinde Kaïn was compleet overrompeld. Een zoon!
“Hoe wil jij hem graag noemen?” vroeg hij.
“Henoch, mijn elon.” Shira keek Kaïn aandachtig aan. Bij het graf van Henoch had ze dat al uitgemaakt.

Ook nu was het la marée haute.

De laagste eb en de hoogste vloed, onmogelijk om elkaar ooit te raken, vonden elkaar terug in een nieuwe mens. In iets dat noch mens, noch zee zelf kon maken en dat enkel kon worden gekregen. Geen van beider tranen was in staat om het wonder van dit nieuwe leven te scheppen. Enkel zo raakten eb en vloed elkaar teder zonder te raken. Overbodig leken ze, hun beider namen samen oplossend in iets onbevattelijks dat de bodem raakte van de diepste zee en de top van de hoogste berg, alleen door hen beiden gekend en vooral niet gekend, want het kennen hoefde helemaal niet. Enkel 'zijn' was nodig. En zij waren één. Eén in drieën.

Buiten de grot aaide Djibril de kop van Elon. Elons geluk kon niet op bij het weerzien.
Kleine Loep begreep er niet veel van, behalve dit: voor alles was er een tijd. Hij beklom de hoogste heuvel in de buurt en huilde het blije nieuws de nacht in. Graülfur, de oudste zoon van Graülv, ontving als eerste van de ketting het bericht van ver op. Op bevel van Graülv had hij hen steeds op een afstand gevolgd en hij spoedde zich gerustgesteld naar zijn vader om het heuglijke nieuws te melden aan de roedel. Graülv was ontroerd en plengde een traan achter zijn ogen. Djizah zette meteen een huilconcert in, gevolgd door de ganse roedel, van klein

tot groot, in alle toonaarden, van vals tot zuiver. Gans de roedel deelde in het geluk van Shira en Kaïn.

Zowel voor Belial als Djibril was de geboorte van Henoch in één opzicht specialer dan de geboorte van Seth. Voor Belial was de liefdebeleving in het prille gezin van een moordenaar immers een bittere nederlaag, terwijl de liefde voor Seth meer evident en normaal verliep. Voor Djibril en alle engelen in het heilige der heiligen was de geboorte van Henoch iets speciaals, maar geen engel kon de draagwijdte er van in schatten. Alleen de Heer der heerscharen van op Zijn troonwagen wist wat kon komen, en zou komen. De wielen van de troonwagen draaiden de tijd genadig verder. Zoals Belial zichzelf in vrijheid had afgescheiden van het heilige der heiligen en zich voortaan enkel kon toeleggen op het hart van de mensen in zijn aardse bestaan, ver van Eden verwijderd, kon Belial op geen enkele wijze inschatten welke krachten Jahweh kon inzetten om Zijn kostbaarste schepsel in vrijheid buiten Eden te redden. In vrijheid.

16. DE OUDE MAN EN DE ENGEL (DEEL 1)

In Eden bestond en bestaat nog steeds geen tijd. Na de val werd de mens sterfelijk, zoals alles sterfelijk is: dieren, planten, insecten, lucht, water. Sterven bleek een begenadigd middel om de val min of meer te herstellen binnen een haalbaar tijdschema. Zoniet was een mens, waren alle anderen gedoemd om eeuwig te blijven vechten tegen het beest dat Belial heet.
Zoveel dood en vernieling Kaïn had gezaaid, zo sterk was Kaïn nu onder de indruk dat hij zelf nieuw leven had doorgegeven, samen met een lieve vrouw die hij in zijn ogen niet verdiend had. En meteen werd hij moeiteloos overrompeld door de liefde voor dit kleine schreeuwende ding. Kaïn besefte meer dan ooit dat ze dankzij Elon, een beer, op het nippertje de grot hadden bereikt, al wist hij niet hoe het kwam dat Elon dat deed en kon. Kaïns begrip was nog niet zover gerijpt dat hij toevalligheden en gebeurtenissen kon onderscheiden van geschenken waarvoor soms dank kan worden betoond.
Voor Shira betekenden de geboorte en het zogen van haar kind een openbaring in haar gevoelswereld. Ze verbaasde zich erover hoe zij, al werd ze ooit gezoogd en grootgebracht door twee wolvinnen, zowel de liefde van Siba als die van Kjéreh herkende als dezelfde liefde die

zij nu als moeder voor Henoch kon voelen. Het bood Shira het grote voordeel dat ze niet meer verwonderd hoefde te zijn dat liefde kon worden gedragen door een wolf, een plant of een dier, of zelfs de drager van het ergste merkteken, zoals haar man. Ze leidde er intuïtief uit af dat liefde een stempel, een onzichtbaar merkteken draagt van iets anders, van iets veel hogers dat een mens of dier ver overstijgt.
Voor Kaïn daarentegen lag het geschenk van dit nieuwe leven heel wat moeilijker. Hij ervoer zijn blindzijn nu werkelijk als een straf, die hem vele malen zwaarder leek dan het dragen van het merkteken. Zijn zoon nooit kunnen zien vond hij verschrikkelijk, maar hij nam zich voor om ook dit waardig te dragen en desondanks een goede vader te worden voor de kleine Henoch.
Hij schoot onmiddellijk in actie, dacht praktisch na, voelde dat ze te weinig huiden hadden om de winter te overleven en besprak het meteen met Shira. “Mijn elon, kan jij misschien Loep vragen om in de omtrek op zoek te gaan naar dode kadavers waar we de huiden van kunnen gebruiken? Wanneer hij er een gevonden heeft, kan ik samen met hem het vel stropen.” Kleine Loep, al lang niet klein meer, was erg blij met de belangrijke opdracht en vertrok meteen op huidenjacht. Kaïn probeerde zich ook nuttig te maken. Zijn dag begon

steevast met het tekenen van de geschonden appel op zijn voorhoofd, en daarna vertrok hij samen met Elon op zoek naar voedsel of hout.
Loep bleef één dag weg, twee dagen, drie dagen. Kaïn was bezorgd. “Mijn elon, ik maak me zorgen om Kleine Loep.”
Shira keek even op terwijl ze Henoch de borst gaf. Ze stond op en legde Henoch in Kaïns handen. “Geen bang, mijn elon.” Ze ging meteen naar buiten. Ze zocht een goede plek, zette zich schrap en begon te huilen zoals alleen wolven dat kunnen. Ze draaide zich naar alle windrichtingen en wachtte geduldig op antwoord. Niet veel later hoorde ze: “Loep komt.”
Ze nam de baby weer over van Kaïn en gaf Kaïn een kus op zijn merkteken. Ze zag het merkteken niet graag en alle middelen, ook een kus, waren goed om het bij Kaïn onzichtbaar te maken. Ze vond dat zij ook zoiets zou moeten dragen. Ze voelde zich vaak tekortschieten en vond dat zij onzichtbaar ook al zo’n merkteken droeg. Waarom mocht Kaïn het dan ook niet onzichtbaar dragen? Ze maakte zich vooral zorgen om de winter. De afgelopen nacht had een rosse maan zich aangekondigd en de nacht was al erg koud geweest. Het werd steeds moeilijker om voldoende eten te vinden. Ze vroeg zich af of ze toch niet beter Graülv om hulp zou vragen.

De blinde Kaïn lag naast haar met open blinde ogen. Het gebeurde dat ze dacht dat hij wakker lag, maar wanneer ze hem zacht aanstootte, bleek hij daadwerkelijk te slapen met zijn ogen wijd open. Maar nu lag ook hij te piekeren.
“Graülv komen helpen, mijn elon?” Ze vroeg het met de zachtste stem die ze had om te voorkomen dat Kaïn haar angst zou horen.
Maar Kaïn hoorde die wel degelijk. Ook hij was bang voor de winter. “Ik denk dat alleen Djibril ons kan helpen. Abel heeft hem hier ontmoet. Wanneer ik met Loep terug ben met de vacht, dan ga ik hem zoeken, mijn elon. Slaap nu!”
Ze kroop dicht tegen hem aan en fluisterde: “Ik zie Kaïn graag.”
Deze woorden lagen ook vaak op Kaïns lippen, maar sinds de dood van Abel en Genog, door zijn hand, durfde hij ze haast niet meer te gebruiken. Ja, hij moest en zou Djibril vinden, hij voelde diens vrede al over zich komen.

Het was geen gevoel. Het was Djibril in een hoogst nederige verschijning die zich over hen beiden boog en hun beider last even overnam. Djibril, hoe dichter hij de mens naderde en hoe meer hij hun gevoelens, gedachten, pijn en vreugde kon onderscheiden, hoe meer hij al deze

kleine stukjes herkende als zijnde nog steeds verbonden met de Man en de Mannin uit Eden. Djibril nam daarna ook afscheid van Elon en verliet de Djebel Akhbar die nacht slechts even om samen met Michaël en alle andere engelen in het Goddelijke licht te verblijven, zoals het licht ooit, veel later, voedsel zou kunnen worden voor de mens.

De volgende ochtend kwam een fiere en blije Loep de grot binnen. Hij vloog meteen naar Shira en vertelde haar in grote, heroïsche woorden wat hij had gevonden. Kaïn begreep er niets van, maar werd erg nieuwsgierig. “Loep heeft dood…” Ze had niet genoeg woorden, ze probeerde het dier na te doen en vergat even dat Kaïn blind was. Elon keek geamuseerd toe. Kaïn keek zelfs de verkeerde kant op. Toen pas begreep Shira het en ze greep hem bij de arm: “Dood dier, groot!” Meer lukte haar niet. Ze trok nog even aan zijn mouw: “Loep, Elon, Kaïn, vertrek nu!” Kaïn voelde zich erg blij om haar stralend enthousiasme.
Shira zocht onmiddellijk het harnas van Elon bij elkaar. Toen werd Kaïn helemaal nieuwsgierig om wat voor soort van dier het kon gaan. Loep herhaalde de naam van het dier tegen hem, maar toen Kaïn telkens iets als ‘melk’ antwoordde, gaf hij het op. Kaïn nam zijn mes mee, bond

zich met een riem vast aan Elon en het trio vertrok gezwind.
Shira en Henoch bleven alleen achter in de grot. Hoe vreugdevol het afscheid ook was, eigenlijk was de toestand eerder rampzalig, zelfs hopeloos. Ze ging met een hongerige Henoch aan de borst naar het beekje dat het helderste water van de Djebel Akhbar tevoorschijn toverde. Terwijl ze zich bukte om water te drinken, hoorde ze geritsel en ze keek verrast achterom. Een oude man stond gepakt en gezakt achter haar. Hij was erg sjofel gekleed en droeg een zware vracht op de schouders.
“Kan ik helpen?,” vroeg Shira vriendelijk en ze voegde er meteen aan toe: “Ik niet helpen, ik niet veel eten.” Ze liet haar schouders moedeloos zakken.
“Spreek maar in wolventaal”, antwoordde de oude man verrassend in de wolventaal met het zuiverste accent.
“Hoe gekomen?” Ze was even uit het lood geslagen en ze herhaalde in wolventaal: “Hoe is dit gekomen? Hoe ken jij de wolventaal dan zo goed?”
“Jarenlang was een zwartwolf mijn metgezel. Een betere vriend kan je je niet wensen.” Zo onderwierp de oude man haar meteen aan een eerste proef.
“In elke roedel zijn er goede en minder goede wolven, wijze en minder wijze.” Shira wist waarover ze sprak.

Niet alle wolven in haar roedel waren een Graülv waardig.
De oude man was zichtbaar ontroerd door dit eerlijke en genuanceerde antwoord. Een tweede proef bleek niet meer nodig.
“Zo’n zware last! Kan ik je helpen dragen? Waar ga je naartoe?”
“Ik ga naar de zee”, sprak de oude man en hij keek al in de verte, alsof de zee vlakbij was. Tegelijk viel zijn oog op haar zuigeling, die hopeloos probeerde te drinken.
“Hoe heet je kind?” vroeg de oude man, ook al kende hij het antwoord. Hij wilde graag uit haar mond vernemen hoe ze ertoe gekomen waren het zo’n belangrijke naam te geven, terwijl zij nooit Edense taal had geleerd.
“Henoch”, antwoordde ze fier.
“Wat betekent Henoch?”, vroeg hij, zonder te laten merken dat hij de betekenis wist.
“Niets, denk ik,” antwoordde ze eerlijk, “het is gewoon mooi, en het was de naam van mijn mans vriendje. Als het al iets zou moeten betekenen, dan is het iets met tranen.” Haar gedachten dwaalden af naar la marée haute, net na de geboorte van Henoch. Geen engel, geen seraf in gans het heilige der heiligen kon Jahweh’s grootsheid hoger eren.

Ook Djibril schrok heftig en pinkte een traan weg, want wanneer een engel zich een menselijke gedaante aanmeet, wordt ook hij gedeeltelijk onderworpen aan menselijke gevoelens.
Djibril werd dan ook meteen als engel en als mens overmand door Jahweh's grootheid. 'He Noch' betekende in het Edens inderdaad iets met tranen. Het bewees hoe God de mens naar Zijn beeld had geschapen en hoe de mens na de val dit beeld nog diep verscholen in zich droeg. Djibril boog nog even zijn hoofd voor hij opkeek naar Shira. "Het is inderdaad een groot geschenk om je kind zo te noemen. Mag ik het kind even vasthouden?" Shira legde het fier in zijn armen.
Henoch keek Djibril recht in de ogen en Djibril schrok nog heviger. Er ging een vreemde gewaarwording door hem heen. Het kind voelde niet helemaal aan als een ander mens. Hij herpakte zich en gaf Henoch terug aan Shira. "Waar is je man?"
"Hij is met Loep en Elon op weg om een pels te halen voor de winter. Het spijt me, ik kan je niet veel te eten aanbieden", voegde ze er ongemakkelijk aan toe.
"Ik heb wat eten in mijn zak. Vind je het erg dat ik hier vannacht even blijf om morgen verder te reizen?" Het was een overbodige vraag waar Shira als vanzelfsprekend 'ja' op antwoordde.

Even later zaten ze rond het vuur in de grot. De oude man had moeite om niet snel zijn proviand tevoorschijn te halen toen hij zag hoe wanhopig haar kind moeite deed om te zuigen en gans de tijd aan het schreien was.
“Ik ga even iets halen.” Shira nam gegeneerd haar krijsende, hongerige baby mee naar buiten in de koude nacht. Djibril toverde onmiddellijk een bessenkoek tevoorschijn uit zijn zak en wachtte geduldig tot Shira terugkwam. Ze verscheen terug in de grot nadat ze Henoch kalm had gekregen. Ze schaamde zich.
“Hier! Proef!” De oude man bood haar de koek aan alsof hij niet wist dat ze stierf van de honger en van totale radeloosheid.
Ze proefde en haar ogen bloeiden groot open van genot. Terwijl hij haar een tweede koek aanreikte, riep ze in de meest rauwe wolventaal: “Daar kan zelfs de lever van het kleinste reekalf niet tegen op.” Ze vergat even de mens en gedroeg zich vraatzuchtig als een wolf die in lange tijd geen eten meer heeft gegeten.
De oude man wachtte geduldig tot ze bekomen was.
“Ik kan je leren hoe je dit kan maken”, sprak hij heel voorzichtig.
“Wie ben jij?”, vroeg Shira, nog veel, veel voorzichtiger.
De oude man dacht even na. “Ik was ooit de gids op deze berg. Een heel tijdje geleden heb ik samen met een jonge

man de top beklommen. Mijn taak is nu volbracht. Ik ga naar de zee."

Djibril loog geenszins. Een engel van God wist wat hij mocht zeggen en niet mocht zeggen om de broze mens niet in gevaar te brengen. De zee op aarde benaderde het dichtst het heilige der heiligen. De spanning tussen waarheid en liefde beheersten engelen als geen ander. Dit was hun taak. Onder aan de ladder in het heilige der heiligen genoten zij het grootste respect van al de andere hogere hiërarchen tot zeven niveaus hoger, die hen, de ondersten op de ladder, deze taak door God opgelegd in alle nederigheid én grootsheid vergunden. De hiërarchie in het heilige der heiligen bestond er enkel in graad van nederigheid. De hoogst geplaatsten onder hen waren er het nederigst. Het was geen competitie, het was enkel een gegeven. Om zoals de serafs op het hoogste niveau nog nederig te zijn, moest je veel nederiger zijn dan op het niveau van de cherub er net onder. Djibril begreep perfect zijn plaats: hij kreeg ooit de voorlaatste plaats in het heilige der heiligen bij de aartsengelen omdat het makkelijker was, niet moeilijker. Alleen Belial en de zijnen, moederziel alleen onderaan na de val, die het dan ook het best zouden moeten begrijpen, zagen het zo niet. Zij verwarden nederigheid hopeloos met macht en trots.

De oude man liet Shira geen kans om vragen te stellen. “Ik vertrek morgen, maar iets hoger op de berg heb ik alles uit mijn grot achtergelaten. Ik denk dat je vele zaken echt wel kan gebruiken voor de winter. Is het goed dat ik je morgenvroeg deze grot toon? Het zou een veel betere plaats zijn voor jullie en zeker voor goede vriend Henoch.” Shira had niets te verliezen en kreeg weer hoop. “Ga gerust slapen, ik blijf nog even bij het vuur.” Ze ging liggen met een tevreden Henoch aan haar borst die eindelijk weer wat melk kreeg.
De oude man nam terug plaats bij het vuur en neuriede het lied van de berg. Moeder en zoon vielen vredig in slaap.
De volgende morgen had de oude man een lekker ontbijt voor Shira klaar. Henoch was goedgehumeurd en lachte voortdurend naar de oude man, die er nog steeds niet uit was over zijn voorgevoel met dit kind.
“Laten we gaan,” zei hij en hij stond op, “je hoeft voorlopig niets mee te nemen, want het is niet heel ver.” Ze vertrokken en na een uurtje klimmen kwamen ze op een open vlakte, die uitliep tot aan de steile bergwand. Een kleine grotopening leidde naar een ruimer zijgedeelte achterin. De wind kon er niet rechtstreeks huis in houden. De oude man vroeg haar om even buiten te blijven tot hij

vuur had. Ze wachtte geduldig bij de ingang en keek neer op de vlakte. Een klein riviertje liep pal naast de grot naar beneden en verdeelde de vlakte in twee delen. Aan de ene kant was er grasland en aan de andere kant, in de zon, een soort van akker met een hoge grassoort die zij niet kende. Het vuur brandde en verlichtte de ganse grot en de oude man riep haar naar binnen. Haar mond viel open. Alles, maar dan ook alles was aanwezig. Voorraadmanden gevuld met graan, mais, een bedstee, kalebassen, een extra vuurplaats, dierenvellen, een grote voorraad hooi. Shira kon haar ogen niet geloven.
"Ik heb nog een kleine verrassing, laat Henoch maar even alleen bij het vuur, er zal niets gebeuren", zei de oude man en hij ging haar voor naar buiten de grot. Hij liep eerst voorbij het perceel met de lange grassoort en toonde haar hoe belangrijk dit was. Hij nam een aar en liet de onrijpe graankorrels in zijn handpalm rollen. "Ik leg je straks uit wat je ermee aanvangt." Hij liep verder over het weggetje tot ze bij een grote voorraad hout kwamen die tussen de stammen van enkele olmen was gestapeld, met kunstig een stalling erin verwerkt waar drie tamme berggeiten zaten en in een wat hoger gelegen nis vijf kippen op een stok zaten te kakelen die de oude man enthousiast verwelkomden. Hij ging naar hen toe, noemde de geiten en kippen allemaal bij naam, aaide hen

en nam meteen twee eieren mee. Shira streelde hen ook één voor één en struikelde glorierijk met haar uitspraak over hun namen, maar haar intense oogcontact en lach deden alles.
Djibril keek vertederd toe. Hij dacht meteen aan het immense werk van de serafs, want zonder hen kon het licht nooit doordringen tot in dit stukje wereld, waar gevallen mens en dier een glimp van het heilige der heiligen konden opvangen. Hij was allen in het heilige der heiligen dankbaar dat hij waardig was bevonden om deze kleinste en laatste schakel te mogen zijn en om dit moment te mogen meemaken.
Op zulke ogenblikken stond Belial compleet machteloos. Maar ook hij was er.
De oude man werd abrupt uit zijn overpeinzing gehaald door een dankbare omhelzing en een stevige kus van Shira op zijn wang. Hij reageerde menselijk, maar viel niet uit zijn rol: “Ik ga je brood leren maken.” Hij draaide zich om en Shira volgde hem tot in de grot. Hij nam vuur mee vanuit de ingang van de grot om het over te brengen in een overdekte vuurplaats in de grot, waar de rook tot hoog buiten in de grot werd afgeleid in een afvoer van rotsstenen afgedicht met klei.
“Eerst en vooral pook je het vuur erg warm op en leg je deze platte steen al te warmen op de houtskool.” Shira

keek en luisterde aandachtig. “Daarna neem je graankorrels uit deze grote mand, niet uit deze kleinere, want dat is jullie zaaigoed voor volgend jaar.” Hij nam het graan mee naar een grote, platte steen op de grond en toonde haar hoe ze het moest vermalen tot het witte hart bloot kwam. “Gebruik alles ervan en niet alleen het wit. De pel ervan is uiterst belangrijk voor Kaïn.” Hij voegde er het geel van een kippenei aan toe met een beetje geitenmelk, en begon het te kneden tot het een vaste brij werd. “Wacht!” Hij ging op zoek naar het kleinste mandje, waar nog droge zwarte bessen in zaten, en voegde een handvol toe aan het deeg. Hij kneedde het zachtjes verder zodat de bessen niet gekneusd werden en legde het ganse brood op de hete steen om het te bakken. “Vlees hoeven jullie niet meer te eten.”
Hij stond op, terwijl Shira gefascineerd bleef toekijken naar wat er gebeurde met het deeg. Djibril ging even naar Henoch kijken, liep even naar buiten, ging weer even naar Henoch en liep meteen weer naar buiten.
Shira bleef gehypnotiseerd naar het deeg kijken tot ze, alle notie van tijd verloren, wakker werd geschud door een hongerige Henoch. “Mijn lieve kleine elon”, zei ze en ze nam hem zachtjes op terwijl ze haar borst vrij maakte. Ze schrok toen ze rond zijn hals een riempje zag met één witte veder eraan verbonden.

Ze liep meteen de grot uit. In wolventaal jankte ze het uit: “Djibril!” Plots wist ze zeker dat hij het was. “Djizeh en Kaïn vertelden me over jou!” riep ze en ze tilde meteen Henoch heel hoog op met beide armen. Het was een soort offergebaar waarvan ze de draagwijdte niet kende, maar Djibril wel. Vanuit de stalling, waar hij afscheid nam van de geiten en de kippen, keek hij toe. Hij liep naar de rand van de open vlakte in stralend wit engelenornaat en draaide zich om. Eén van de veders in zijn vleugels ontbrak. Shira keek verbijsterd toe en hoorde nog hoe hij in luide wolventaal zong:

Van op een berg kan je ver zien.
Op een berg lijk je groot.
In een berg kan je slapen,
maar de berg
verandert niet.
De regendruppel wel,
die stort neer,
niet wetend waar,
wanneer of hoe
hij de zee ontmoet,
de zee wordt.
De berg kent de hartstocht van de regendruppel
om de zee te worden niet.

Shira weende van geluk en ontroering. Henoch gaf haar niet veel tijd om te bekomen. Het brood in de steenoven leek klaar en ze proefde ervan met zichtbaar genot.

Belial had elke beweging en mimiek van de oude man in zich opgenomen.

17. KLEINE ABEL

"Qui imperfectum nequit amare, Perfectum nequit videre."[2]

Lucius Rufus Varus

Shira zou een welkomstfeest voor haar elon geven. De dagen ervoor was ze volop aan het bakken. De volgende morgen had Kleine Loep al laten weten dat ze onderweg waren en dat het niet lang zou duren voor ze thuis waren. Ze kwam hen een dag later met stralende ogen tegemoet. Elon droeg een dik vel, en ja, Loep was de eerste om haar te begroeten, met daarachter Elon, en helemaal achteraan bengelde er nog iets wat haar liefste elon bleek te zijn, die er niet om maalde dat hij de laatste was om haar geluk en liefde uitgebreid te delen. Zij troonde hem mee naar hun nieuwe thuis, terwijl ze onomwonden vertelde over de oude man Djibril, die dit alles voor hen had voorbereid. Ze liet hem fier van de koeken proeven die ze gebakken had en vertelde hoe Djibril haar had voorgedaan hoe ze die moest bereiden en dat ze voortaan geen vlees meer hoefden te eten. Als allerlaatste verrassing liet ze hem het bandje met de witte veder rond Henochs halsje voelen.

[2] *"Wie het onvolmaakte niet kan liefhebben, kan het Volmaakte niet zien."*

“Mijn lieve elon”, zei hij. Hij hield haar vast en schreide onophoudelijk. Hij schokte en dreigde door zijn benen te zakken na de lange reis. Ze legde hem op de bedstee met Henoch naast hem. Nooit zorgelozer dan toen viel hij in een diepe slaap, met zijn vingers teder de veder van Djibril aanrakend. Hij hoefde Djibril niet meer te zoeken, Djibril was nooit meer ver weg.

De winter brak aan. Elon had zich al een maand in de grot beneden voorbereid op zijn winterslaap. Bij de eerste stevige winterprik was Shira poolshoogte gaan nemen in de grot, waar ze zag dat Elon al was ingedommeld.
Bij haar terugkeer uit de eerste sneeuw naar hun leefgrot wachtte haar nog veel beter nieuws: ze zag Kaïn in de sneeuw staan: “Wit! Ik zie wit!” Hij begon erin te graaien om snel al lachend tegen een boomstam aan te lopen.
Ze ging naar hem toe: “Zie mij? Zie mij?”
Hij keek in haar richting en riep: “Ik zie je! Ik zie!”[3]
Ze kusten elkaar hartstochtelijk. Sinds hij het brood at zoals Djibril het van Shira geleerd had en ze gestopt waren met vlees eten, herstelden zijn droge ogen zich dag na dag. Wanneer zijn hart traande, traanden ook zijn ogen plots opnieuw.

---

[3] Kaïn leed aan droge beriberi, een tekort aan vitamine B. Ongepeld graan eten werd zijn redding.

Vaak werkte dat ook omgekeerd. Op een nacht fluisterde hij in haar oor: “Voel mijn tranen, mijn elon, zij vertellen hoe graag ik Shira zie.” Hij had die morgen voor de eerste keer zijn kind kunnen zien. De zwarte schaduwen waren verdwenen en hadden plaatsgemaakt voor een lach, een grimas, een ernstige blik. Bij het zien van zijn vrouw was hij verbaasd hoeveel mooier ze was dan hij haar in zijn blinde fantasie had voorgesteld. Hij werd op slag een tweede keer verliefd.

Maar het belangrijkste voor hem was wel dat hij het geschenk van Djibril rond de hals van Henoch nu met eigen ogen kon aanschouwen. Het herinnerde hem aan de geestelijk blinde periode in zijn leven, toen hij het voorrecht had gehad om het onvolprezen Eden te zien. Het merkteken was het enige dat hij eraan had overgehouden. Elke ochtend was het zijn eerste werk om het op zijn voorhoofd te schilderen. Shira drong er op een morgen bij hem op aan om daarmee op te houden. “Elon vergeeft? Berin vergeeft? Eva vergeeft? Adam vergeeft? Abel vergeeft? Henoch vergeeft? Shira vergeeft? En Kaïn?” Daar stond dan ‘Hij die mensen doodt’, die bereid was om iedereen te vergeven behalve zichzelf. Hij aanvaardde schoorvoetend haar vraag, ook al omdat het merkteken op zijn linker wang stilaan spontaan vervaagde.

Ook Jahweh vergeeft.

Gelukkige jaren zijn jaren die te snel gaan, waardoor de tijd vriendelijk gevraagd wordt te vertragen. Wanneer het lijden toeslaat, wordt hem echter gesmeekt om uit mededogen sneller te gaan, en deze vraag van de mens wordt vaker en als meer dringend ervaren. Maar de tijd is onpartijdig als geen ander. Zoals de tijd in Eden tijdloos was, zo tijdvast werd hij buiten Eden. Toch vlogen de jaren voorbij zonder dat Belial veel in de pap te brokken had.

Toen Henoch vijf lentes telde, Loep 'oud' was geworden, en Elon sterker dan beresterk werd, kwam Shira op een morgen Kaïn blij tegemoet: "Voel mijn elon!" Ze drukte zijn hand op haar buik. Ze was opnieuw zwanger. Ze twijfelde al een tijdje, maar die morgen had ze het kind voor de eerste maal voelen kloppen. "Henoch, voel!"
Wat bedeesd raakte hij haar buik aan en voelde plots een schop tegen zijn hand. Hij gierde meer van het schrikken dan van het lachen.
Ze beleefden gelukkige dagen en waren Jahweh dankbaar voor elke minuut. Kaïns scherpe ogen waren volledig hersteld door het wonderlijke brood. Hij teelde jaar na jaar het graan en de mais op de velden. Naarmate zijn kind groeide, nam hij ook het grasland aan de overkant in

gebruik om er extra graan te telen. Het riviertje van de onuitputtelijke Djebel Akhbar was een godsgeschenk om de droogte op het land op te vangen in hoogzomer. Door zijn omzwervingen in de prachtige natuur had hij vreemde vruchten leren kennen waarmee hij experimenteerde om bomen te kweken.
Henoch was een schat van een kind, hij hielp moeder stuntelig en vader nog stunteliger. Hij deed Kaïn vaak aan Abel denken. De speelvogel die allesbehalve een speelvogel was. Abel! Kon hij zijn broer hier nu maar uitnodigen aan tafel.
Loep was Henochs grote vriend en Henoch kwam zijn vader regelmatig treiterig tonen hoe hij de wolventaal beter sprak dan Kaïns legendarische 'melk'. Shira gebaarde dat zij er niets mee te maken had en gooide een kus naar Kaïn. Hij wees met zijn handen op zijn buik: 'Buik: goed?' En zij betastte haar buik en gebaarde met haar vingers: één, twee, drie... vier. En hij gebaarde meteen met beide handen op zijn hoofd: "Oei oei oei!" Ze sloten gezamenlijk lachend af met een kushand naar elkaar, en hervatten hun werk met nog meer plezier en ijver.
En toch bleef Abel geen minuut weg uit zijn geheugen. Hij zou Shira vragen of, als het een jongetje was, hij het Abel zou mogen noemen.

Het maakte Belial niets uit hoelang dit alles nog zou duren. Engelen leven immers in een toestand, en in overeenstemming met dit gegeven is ‘leven’ aan hen niet besteed. Ze bestaan. Ze leven niet en sterven niet. Geen mens kan als een engel kijken naar een engel. Stellen dat bij zoveel geluk van Kaïn, Shira en Henoch, Belial zich moeilijk kon laten gelden, is bijgevolg een verkeerde zienswijze. Minder verkeerd is stellen dat Belial het geluk van Kaïn, Shira en Henoch vaststelde en dat dit niet strookte met zijn missie. En hoe het dan echt juist gesteld zou moeten worden weet geen mens. De inhoud van ieder pas geboren kind zelf is en blijft van in het begin een mysterie, enkel door God gekend. Het mysterie van de engel is zo mogelijk nog veel groter. Slechts één mens zou er ooit in slagen dit mysterie van de engel zelf te worden.

Henoch was al vroeg uit de veren en zat met Loep te genieten van de ochtendzon in afwachting van zijn taalles. Shira kwam voorbij en gaf meteen aan waar de volgende les om moest draaien. “Zon”, sprak ze tot Henoch, ze richtte zich daarna tot Loep en sprak ‘zon’ uit in de wolventaal, waarna ze naar gewoonte water ging

halen uit het riviertje. Shira hield van de zon zoals de zon hartstochtelijk van haar lach en dankbaarheid hield. Kaïn was verderop al hout aan het klaarmaken voor die dag en riep van verre: “Mijn elon!” Ze keek om, maar gleed uit op een gladde steen, pardoes op haar volle buik. Kaïn stond geen vijf seconden later bij haar. “Pijn gedaan?” vroeg hij, maar hij zag meteen hoe water en bloed langs haar benen sijpelden. Shira was niet bij machte nog meer uit te brengen dan “Mijn elon”, alsof ze zich schuldig voelde over wat komen zou. Ze wist wat dat water en bloed betekende. Jaren was zij in de roedel de toevlucht voor de wolvinnen geweest wanneer er iets dreigde mis te lopen. Het maakte haar erg geliefd en onmisbaar, maar nu was er niemand die haar kon helpen. “Djibril!” riep Kaïn uit.

Maar Djibril was al in gevecht met Belial. “Dit is een moeilijker verhaal, hè, Djibril, dan een Abel met een gebroken been in de put”, dacht een triomferende Belial hem spottend toe. “Hoe denk je dit nog te kunnen uitleggen aan de slimme mens? Hoe sterk is de liefde nu? Ze blijven vrij, toch? Als jij nu tussenbeide komt, verlies je! Dan bewijs je wat je juist niet wil bewijzen: dat de mens in tegenspoed zwak is en God niet langer erkent. Ze blijven vrij”, herdacht hij de essentie van het betoog.

“Liefde wint”, dacht Djibril hem toe.
“Het zijn niet allemaal de Mannin of Man uit Eden”, dacht Belial zelfverzekerd.
“Het blijven kinderen van de Man en de Mannin, de kinderen van de almachtige onmachtige God die liefde is”, was de laatste gedachte van Djibril aan Belial. Over en uit.
Belial schaterlachte en trok zich terug. Ook Belial was kort na de val van de mens strikt gebonden aan de vrijheid van de mens. Indien hij te groot onheil veroorzaakte – en wat was groot? ook dat moest hij leren inschatten – dan was er ook geen val van de mens in vrijheid meer, dan was het maar een nepoverwinning. Nee, de mensen moesten niet enkel lijden, maar ook zijn volgelingen worden, zijn handlangers, zijn aanbidders. De slaaf die zich een slaaf voelt en blijft voelen, is onbetrouwbaar voor zijn meester en daarom waardeloos. De slaaf moet daarom hartstochtelijk van zijn meester houden. De ultieme vermomming. Hij poogde liefde voor de niet-liefde te bekomen van de mens. Het zou de ultieme en definitieve nederlaag van God betekenen. Belial zou de niet-liefde geheel inpakken in een illusionaire liefdesverpakking, waar geen mens nog het verschil met het origineel kon merken of voelen, of nog maar vermoeden. Een belangrijk deel van de engelen had

hij al zover, maar nu moest ieder mens nog hertekend worden met het teken van de geschonden appel tot er aan de appel geen herinnering meer overbleef, zodat hij nooit nog, nooit nog door een God van liefde geheeld zou kunnen worden.
De strijd in het hart van elke mens tussen de goede en de kwade engel was cruciaal. In het begin had de goede engel het voordeel dat het verhaal van Eden nog vers in het geheugen van de eerste generaties mensen overgedragen werd. Maar met elke nieuwe generatie kwam de kwade engel meer in het voordeel doordat deze kennis en herinnering aan Eden in de mens langzaam verdwenen. Naarmate de mens verder en verder afstamde van de Man en de Mannin uit Eden vermeerderde het gif zich, generatie na generatie, met minimale hoeveelheden tot het plots letale proporties zou aannemen en in een onomkeerbare spiraal tot dood en verderf zou leiden. Geen mens of engel leek dat nog te stoppen.

Shira lag op de bedstee, instinctief met haar benen open, klaar voor een geboorte die geen leven meer kon voortbrengen. De eerste weeën boden zich aan. De hand op haar buik, wanhopig hopend op een teken van leven. Het indalende hoofdje duwde de bloedvaten van de afgescheurde moederkoek toe. De bloeding leek wel

gestopt, maar het leven van het kind stopte eveneens. Het kind maakte geen enkele kans meer. De weeën namen in kracht toe en Kaïn deed wat hij kon.
Plots riep Shira al wenend: “Zie mij graag!” Ze kromp, instinctief persend, in elkaar om het hoofdje erdoor te duwen. Kaïn zag alles gebeuren en ving het kindje op. Dood. Henoch keek van op een afstand stilletjes toe, niet helemaal beseffend wat er gebeurde. De nageboorte volgde en Shira werkte alles vakkundig af, zoals ze het de wolvinnen had geleerd. Het kon geen kwaad dat moederkoek en kind één geheel bleven. Het bood haar troost, alsof het kindje toch nog met iets van haar verbonden kon blijven. Nog eens snijden was niet meer nodig, het snijden was gebeurd bij de val. Ze was gevallen.

Belial had geen beter beeld kunnen gebruiken: de mens die valt moet lijden. Vallen is lijden. In al zijn variaties en gradaties. Maar Belials eerdere euforie en triomf maakten snel plaats voor een complete ontnuchtering. Zoals Shira Kaïn vroeg om haar lief te hebben, en Kaïn duizendmaal antwoordde met tranen, kussen, liefkozingen, en hoe hij haar het kind aanreikte en het in haar armen legde, hoe zij zijn tranen met tranen beantwoordde en beider tranen zich lieten vermengen in

het zuurste gedeelde verdriet, hoe hij in het kind zijn broer Abel herkende en haar al snikkend toevertrouwde dat hij het kind graag Abel had willen noemen, hoe zij er snikkend mee instemde, hoe Henoch erbij kwam zitten en zijn broertje zachtjes op het voorhoofd kuste, hoe Kaïn vroeg om kleine Abel te mogen begraven bij Grote Abel, hoe Shira daar in volle vertrouwen mee instemde, toen, ja toen moest Belial schoorvoetend erkennen en vaststellen dat het niet echt het succes was waarop hij had gehoopt. De storm Belial had uit alle macht geprobeerd de eik van zijn wortel te scheiden, maar het was niet gelukt. Hij had hoogstens een niet onbelangrijke tak kunnen afrukken.
Djibril hoefde Belial geen antwoord te geven. Het antwoord van Shira, Kaïn en Henoch beantwoordde in alles aan de liefde die God met de mens voor ogen had. Zij hadden de onvolmaakte Kleine Abel immens lief. De serafs met zes vleugels klapwiekten des te sneller. Alle krachten en machten in het heilige der heiligen prezen de Heer en stuurden zoveel mogelijk het goddelijk licht door naar de engelen onderaan om hen te helpen met hun werk buiten het heilige der heiligen.
Wat er gebeurde was een kleine voorafspiegeling van wat ooit komen moest, ook al lag het niet in engelenvleugel of mensenhand, dat hoe juist door het lijden, en door geen enkele andere kracht, de liefde de niet-liefde

uiteindelijk zou kunnen overwinnen. Elke mens draagt per definitie deze kracht, maar het was wachten op een mens die dat kon opbrengen voor elke mens waar ook ter wereld in het verleden, heden en toekomst.

Kaïn wikkelde het kindje zorgvuldig in een leren vel, terwijl Henoch triest toekeek. Hij wilde het dichtnaaien met een leren draad, maar Henoch deed zijn amulet met de veder, hem door Djibril geschonken, af en deed het rond zijn broertjes hoofd. “Abel”, zei hij en hij kuste Abel een laatste maal op het voorhoofd. Kaïn durfde gewoon niet te weigeren, hij wilde het niet beter weten dan zoveel liefde die Henoch nu liet zien. Hij naaide het leer nauwgezet dicht, zodat geen ongedierte kleine Abel noch de veder kon deren.

Djibril zag hoe Henoch zijn veder afgaf aan Kleine Abel en was diep onder de indruk van dit kind. Henoch was nog zo jong en nu al sprak hij met daden die woorden niet bij machte waren ooit te spreken.

Ook Belial herkende veel van Abel in Henoch. Abel was hem ontglipt en dat mocht niet opnieuw gebeuren. Hij wist wat hem te doen stond.

De maanden daarna werden de meest intense maanden in hun bestaan. Kaïn had nooit eerder zoveel van Shira gehouden als nu. Henoch, Shira en Kaïn haakten in elkaar tot een ketting voor het leven. Kaïn dacht sinds de dood van Kleine Abel vaak terug aan zijn ontmoeting met Eden, hoe hij er zo hoogmoedig zijn plaats had opgeëist bij de cherub die hem, terecht zoals nu bleek, niet kon toelaten. Hij begreep nu pas dat Eden wordt gegeven, niet genomen. Kleine Abel kon Kaïn nu aan het verstand brengen wat Grote Abel nooit gelukt was. Djibril had Abel Eden gegeven op de top van de Djebel Akhbar, en Abel wilde het Kaïn geven. Maar Kaïn nam het van hem niet aan. Zoals hij toen niet kreeg wat hij wilde, zo kon hij zich nu niet meer inbeelden dat hij het ooit nog zou kunnen krijgen. Hij was dat onwaardig. En toch was het de enige voorwaarde zonder welke Eden niet kan worden verkregen. De mens die zijn onwaardigheid oprecht ziet, kan even oprecht zelfs niet geloven dat het hem ooit nog gegeven wordt. En toch moet hij deze barrière doorbreken met de enige kracht die door dat pantser geraakt: de liefde.
Shira had een kind verloren, maar kreeg het kind in liefde terug van Kaïn, Henoch, Elon en Kleine Loep. Nu Shira haar taalkennis had bijgeschaafd door de vele gesprekken voor en na de bevalling rond Kleine Abel, en veel

genuanceerder had leren spreken over gevoelens en gedachten, bracht ook dat haar dichter tot Kaïn.
Kaïn leerde op zijn beurt zijn hart uit te storten bij haar. Hij leerde dat hij niets meer mocht verzwijgen voor haar en leerde het moeilijkste eerst te zeggen. Het moeilijkste had steeds met hoogmoed en trots te maken. Hij leerde tot zijn grote verrassing dat het juist dat was waardoor Shira hem zo graag zag en waardoor hij Shira zo graag zag. Het moeilijkste vond hij om te vertellen over zijn ouders, hoe hij zijn vader had ontgoocheld op het veld door het allemaal beter te weten en hoe hij zijn moeder had teleurgesteld met het doden van dieren, om nog niet te spreken over Abel.
Shira voelde nu ook spijt dat zij met de roedel destijds van vlees leefden, en ze sloot zich aan bij Kaïns besluit om nooit nog vlees te eten. “We kunnen alleen maar proberen een voorbeeld te zijn en niet over Elon of Loep te oordelen.”
Zo herkende Kaïn zichzelf plots in de houding van zijn moeder. Meteen voelde hij hoe zijn eerdere betweterige houding tegenover zijn ouders hun pijn moest hebben gedaan en hij kromp even in elkaar.
Shira las zijn gedachten. “Je mag niet streng zijn voor jezelf. Ook ik heb fouten gemaakt, mijn elon.”

Zo voelden ze zich nu veilig bij elkaar. Ze beseften samen welke schat Kleine Abel hen naliet, als zaad dat in de beste grond groeit en zich nu al liet oogsten in hun gezin. Kleine Abel was niet dood.
Elon, Henoch en Loep trokken er steeds samen vaker op uit en verdwenen soms een ganse dag op zoek naar lekkers. En Loep miste misschien wel een gedegen wolvenjacht opleiding, maar kon vlot mee profiteren van Elons imposante verschijning, die alle andere aaseters verjoeg telkens als ze een kadaver vonden. Soms brachten ze honing mee voor Shira, nadat Elon zijn helse gevecht met de bijen had gewonnen met Henoch en Loep die op een afstand in spanning toekeken. Daarna beloonde Shira Elon met een honingkoek met bosbessen erin. Het waren gelukkige momenten in de grot en de jonge Henoch genoot intens van de liefde van mens en dier.

De zomer brak aan en het graan groeide uitstekend. Kaïn en Shira voerden een lang gesprek. Kleine Abel was tot dusver bewaard in een koele opening van een kleine grot, afgedekt met stenen. Kaïn vroeg zich af of ze Kleine Abel ooit wilden meenemen naar het graf van Abel en of ze hun zoontje dan niet het best lieten verdrogen in de

zon. Shira wist als geen ander wat een droog kadaver was en vond het een goed idee.
Kleine Abel hoefde alleen tijdens de dag bewaakt te worden. Meestal was dat geen probleem, want Shira of Kaïn was steeds bij de grot of op het veld aan het werk. En anders was Loep de geknipte lijfwacht. Shira legde hem uitvoerig uit wat de bedoeling was en wat ze van hem verwachtte. Na haar uitleg kon Kaïn het niet laten om 'melk' te zeggen in de wolventaal. Shira en Loep schaterden van het lachen en overvielen en likten hem alsof hij melk was en beter zou zwijgen met zijn leuke onzin. Het waren van die avonden tussen Shira en Kaïn die zich verlengden in hun bedstee, waar ze de liefde bedreven.
De volgende dag kondigde de zon zich stralend aan. Kaïn legde hun zoontje niet ver van de grot in de blakende zon, van de ochtend tot de vroege avond. Wanneer het zou regenen of als ze twijfelden, legden ze hem veilig weg. Het deed vooral Shira deugd deze taak op zich te nemen en haar kleintje dichtbij te weten.
Kaïn keek vaak van ver vertederd toe en riep: "Djibril!", als dank voor wat hij voor hen had gedaan.
Zijn roep botste hoog op tegen de wand van de Djebel Akhbar en kaatste steeds hoger, via Djibril zelf, tot in het heilige der heiligen. Daar gans onderaan ontving Michaël

de boodschap en voerde de kreet hogerop, van krachten naar machten tot gans boven de wielen en de cherubs, tot gans hoger nog dan zelfs de serafs, zodat Jahweh de kreet van de geschonden appel in het zuiverste licht ontving. Hij stuurde het licht genadig en in nederigheid, zoals Hij ook de mens ooit tot schepping had gebracht als Zijn nederigste beeld, in veelvoud gans de weg naar beneden terug.
Liefde komt van Hem en de liefde die tot Hem komt, vermenigvuldigt zich zoals één graankorrel honderd korrels oplevert. De grootste ramp zou erin bestaan dat geen engel de liefde nog vanuit de mens naar het heilige der heiligen zou kunnen boodschappen. In al Zijn onmacht bleef God echter het laatste woord behouden. Daar, en alleen daar, lag Zijn absolute macht. Op een bepaald kantelmoment in de geschiedenis zou Hij ingrijpen, niet van willen, maar van moeten omwille van de liefde, maar daarvoor was het eeuwen wachten op de juiste vrouw.
Belial en de zijnen zogen het licht weg, Djibril en Michaël en de zijnen voerden het gestaag omhoog. Zo werd het na de val, en zo zou de strijd tussen goed en kwaad gevoerd worden. Alle krachten kwamen in dit gevecht te pas, van de ultieme hebzucht en hoogmoed tot de ultieme gulheid en nederigheid. Nooit kan je stellen

dat God niet bestaat, zoniet zou alles steeds van in het prilste begin slecht en verderf zijn geweest. Het minste goede in de slechtste mens ter wereld ontsprong ooit uit die primaire liefdebron die God heet. Zoals ook Belial niet kan ontkennen dat het allerminste restantje van het goede in zijn beste slaaf niet van hem komt en dat het verwijderen van het laatste beetje goed haast onbegonnen werk is en hij genoopt is, tot de allerlaatste ademstoot van zijn slaaf, hem te verhinderen in extremis tot inkeer te komen.
Dit fenomeen leverde meteen het ultieme bewijs dat het slechte niet als dusdanig werd geschapen. Het slechte is enkel een ontkenning van het goede en dat is een uitdaging tot de allerlaatste levensadem van de mens. Belial was na God, en zou steeds na God blijven. Ziedaar Belials onmogelijke ultieme hoogmoed, waarmee tegelijk duidelijk werd hoe de dood van de mens vaak eerder een gezegend moment bood om liefde en vergeving te betonen aan de omringende familie en omgekeerd de familie aan de stervende.

Shira was gelukkig ondanks het pijnlijke verlies van Kleine Abel, maar één gemis knaagde in haar hart. Voor ze alles zouden achterlaten om Kleine Abel te begraven in het graf van Grote Abel, wilde ze graag eerst definitief

afscheid nemen van haar familieroedel. Ze sprak er haar elon over aan.
“Natuurlijk, mijn elon,” twijfelde Kaïn geen seconde.

Maar niets zou zijn wat het lijkt.

18. HET HUIS VAN KLEINE ABEL

“L’homme est fondamentalement désir d’être mais la lumière est manque.”

Lucius Rufus Varus

Ik zie licht.

Je ziet Mij.

Ik ben.

19. DE OUDE MAN EN DE ENGEL (DEEL 2)

“Natuurlijk, mijn elon.” Kaïn hoefde niet na te denken. Wat kon liefde anders antwoorden? Loep werd meteen uitgezonden om Graülv en zijn roedel te zoeken. Het was inmiddels laat in de herfst. Elon maakte reeds aanstalten om zijn winterslaap voor te bereiden. Hij was geen kleine beer meer, zijn honger was evenredig. Hij speurde onophoudelijk naar bessen, eikels en beukennootjes om zijn speklaag aan te dikken voor de winter hem op de proef kon stellen. Nu Loep vertrokken was, voelde Elon zich meteen verloren en maakte hij duidelijk aanstalten om naar zijn wintergrot te vertrekken.
Henoch kwam aangelopen. “Ik ga mee met Elon”, zei hij, want zonder Loep of Elon voelde ook hij zich verloren en Henoch wilde zijn grote vriend mee te slapen leggen. Hij liep eerst nog tot bij Kleine Abel, vertelde hem wat hij ging doen en kuste zijn broertje. Het was alsof Abel al heel zijn leven in een winterslaap vertoefde en ooit alleen maar hoefde te ontwaken… Het sloeg Kaïn en Shira steeds met verstomming hoe Henoch er zo van overtuigd kon zijn dat Kleine Abel zeker niet dood was.
Shira en Kaïn waren er gerust in. “We komen je morgenvroeg halen, wees voorzichtig en blijf bij Elon!” Henoch was nergens veiliger dan bij Elon, geen enkele

vijandige wolvenroedel of sabeltandkat kon het winnen van een beer als Elon als het erop aankwam.
Henoch genoot van de verantwoordelijkheid die hij kreeg, het voelde alsof hij op Elon mocht passen. Kaïn keek hen na en dacht een seconde met bittere gevoelens terug hoe hij vroeger kanjers van beren onvervaard te lijf ging en hen met plezier doodde. Hij schudde zijn hoofd leeg en toog snel terug aan het werk.
Henoch en Elon bereikten de slaapplaats van Elon gans onderaan de voet van de Djebel Akhbar. Ze ruimden samen zijn bedstee op en bij het vallen van de avond ging Elon tevreden liggen. Henoch kroop naar gewoonte dicht tegen zijn buik aan, omarmd door Elons voorpoten, om zo de koude nacht in te gaan. Henoch was opgewonden om de vriendschap van dit machtige dier. Toen Elon eenmaal in slaap was gevallen, voelde hij nog meer opwinding, want hij zou nu waken over zijn vriend.
De avond viel, maar Henoch kon de slaap niet vatten. Plots zag hij een gedaante bij de ingang van de grot in het tegenlicht van een flauwe maan. “Papa?”, fluisterde hij om Elon niet wakker te maken.
“Heb geen angst!”, zo probeerde de vreemdeling Henoch gerust te stellen. “Ik heb een nieuw geschenk voor je.”
De vreemdeling naderde voorzichtig tot vlak bij Henoch,

die een oude man voor zich zag. “Herinner je je nog dat ik je een vleugel gaf bij je geboorte?”
“Jij bent Djibril!” Henoch veranderde zijn toon van argwaan naar blijdschap. Hij kroop tussen Elons poten uit om de oude man te begroeten.
“Ik was zo onder de indruk dat je mijn witte veder meteen aan je broertje Abel schonk, dat ik je nu mijn andere veder wil geven”, zei Djibril en meteen gaf hij Henoch zijn geschenk.
Henoch nam het voorzichtig aan en keek er gretig naar. “Waw!”, riep hij spontaan uit. “Maar deze is zwart?” schrok hij verbaasd, terwijl hij de vleugel in het maanlicht hield.
“Elke engel heeft een witte en een zwarte vleugel met witte en zwarte veders. Mijn witte veder kreeg je al, en nu geef ik je mijn allerlaatste zwarte veder.” Hij draaide zich meteen om om te bewijzen dat hij zelfs geen vleugels meer had. Die had hij al lang niet meer, maar dat kon Henoch onmogelijk weten.
“Dank je, Djibril,” antwoordde Henoch glunderend, “maar mag ik er eerst even over spreken met mijn ouders?”
“Ga nu maar fijn slapen, Henoch. Je bent een lieve jongen. Ik houd de veder nog even in bewaring en schenk hem je later, wanneer je oud genoeg zal zijn. Maar

sspreek er niemand over. Dit is onss geheim!" Net voor hij 'sspreek' en 'onss' zei, verloor hij plots een voortand. Hij vluchtte als een dief in de nacht. Belial was er in het geheel niet meer gerust in, er was iets met die vervelende knaap.

Henoch bleef roerloos turen naar het maanlicht in de opening van de grot. Elon sliep, maar Henoch kon de slaap niet vatten. Zijn prille intuïtie werd gealarmeerd. De verstoring bestond erin dat hij de intuïtie tot dan toe nooit eerder had hoeven te voelen. Alles bij zijn ouders was gedrenkt in liefde, waarrond geen vragen hoefden te worden gesteld. Zijn contact met Elon, met Loep, alles was transparant en vanzelfsprekend, en je kon het net zo goed samenvatten als eerlijkheid. Maar bij deze vreemde gebeurtenis voelde Henoch zich net zo onwennig als een bloem die ontluikt in de stralende lentezon en zich bij de eerste regen ongemakkelijk voelt, niet wetend wat ze er op het eerste gezicht van moet denken. Er werd hem gevraagd iets geheim te houden voor zijn ouders. Dat was voor hem geen druilregen, maar een storm van regen. Het haalde alles in zijn geordende leefwereld overhoop. Hij miste onbewust het houvast van zijn amulet met de witte veder die hij Abel had meegegeven.

Hij kroop terug veilig tussen de voorpoten van Elon en viel uiteindelijk in een slaap die, ongenadig, niet de

minste verlossing schonk. Hij droomde dat hij boven een diep ravijn stond waar Elon in was gevallen. Hij werd verscheurd tussen Elon proberen te redden of hem van schrik aan zijn lot overlaten. Hij sprong Elon niet achterna, hij was laf. Zo schrok hij vertroebeld wakker uit zijn eerste slaap en was hij plots geen kind meer. Hij wachtte niet tot de morgen op zijn vader, maar ging zelf naar zijn ouders. De weg was glibberig maar hij kende de weg op zijn duimpje. Er kwam een zware regen opzetten en drijfnat bereikte hij de grot van zijn verraste ouders. "Al terug? Alles goed met Elon?", zo verwelkomde Shira hem in hun warme grot, terwijl Kaïn het hout in de vuuroven nog aan het aanvullen was. Het geurde in de grot heerlijk naar vers brood. Henoch reageerde sip. "Wat scheelt er, jongen?" vroeg Kaïn, meteen bezorgd om Henochs stilte. "Is er iets gebeurd met Elon? Is alles goed met Elon?" Kaïn was plots erg bezorgd. "Is er iets met Elon?", herhaalde hij, nog steeds niet gerustgesteld. Henoch aarzelde: "Ik sprak met Djibril." Het voelde voor Henoch aan alsof hij Djibril zo toch nog niet verraadde. Shira kwam snel bij hen. "Wat zei hij dan?", vroeg ze, zich haar vreugdevolle contact met Djibril herinnerend. De oplichtende ogen van zijn mama gaven Henoch moed. "Hij gaf me zijn tweede veder!" Zijn kinderlijke naïviteit beschermde hem voor fouten tegen zijn prille intuïtie.

Shira reageerde zoals elke moeder zou reageren. “Dat is fantastisch, mijn kind, mag ik de veder zien?”
“Hij toonde me de veder, maar zal hem mij later geven.”
“Dat is toch fantastisch! Waarom kijk je dan zo sip?”
“Hij vroeg me om er niet over te spreken met jullie.”
Kaïn en Shira keken elkaar met niet-begrijpende, ongelovige ogen aan. Het moest even bezinken. Kaïn draaide de koeken om in de oven, Shira wendde zich intuïtief naar de nis waar Kleine Abel bewaard lag en zocht steun bij de witte veder. Ze draaide zich om. “Tja, het zou wel kunnen dat dat beter is. Een engel weet wat hij doet,” antwoordde ze. Haar ontmoeting met de oude man Djibril had een diepe indruk achtergelaten.
Er volgde een nog langere en diepere stilte. Noch Shira, noch Kaïn kreeg nog een vluchtweg. Het was even stil. Henoch trachtte zich te verduidelijken. “Deze veder was zwart”, sprak hij onbewust zijn vader en moeder een lesje in kritischer denken lerend, “Mijn amulet was wit. Djibril zei me dat elke engel één witte en één zwarte vleugel heeft. De witte veder had ik al gekregen. Maar toen hij vertrok, zag ik helemaal geen vleugel.”
“Hoe zag de oude man eruit?” vroeg Shira nu nog meer bezorgd.
“Ik kon hem niet goed zien. Het was donker in de grot en de maan gaf…”

“Maar kon je de veder dan wel goed zien? Zwart, zei je? Het was toch pikdonker?” onderbrak Shira hem angstig. Kaïn begreep niet waarom ze plots zoveel vragen stelde. Ook Henoch stond perplex en begreep niet waar zijn moeder met haar vragen naartoe wilde. “Geeft niet, mijn elon,” herpakte ze zich bliksemsnel, “heb je geen honger? Een koek? Vers gebakken, met bosbessen?” Henoch vergat meteen alle zorgen en viel na de heerlijke koek, uitgeput na een ellendige avond met zijn akelige droom, in slaap.

Kaïn en Shira zwegen de rest van de avond tot ze zeker waren dat hij diep sliep. Ze verkeerden beiden in een vreemde stemming. Kaïn begreep niet wat er aan de hand was. Shira durfde niets te zeggen en ruimde de resten van het avondmaal op. Ook zij gingen nu slapen. Een laatste olievlam bleef branden. Kaïn had zich zachtjes tegen de rug van Shira aan gelegd, terwijl hij haar handen zocht en stilletjes haar oor beroerde. Ook Shira bleek nog steeds wakker. “Wat is er toch gaande, mijn elon?” fluisterde ze zachtjes: “Ik heb Djibril gezien toen hij mij verliet. Hij had wel degelijk twee witte vleugels waaruit één veder ontbrak. Wit. Het klopt niet wat Henoch zegt. Wat gebeurt er toch, mijn elon?”

Kaïn wist zich geen raad. Er volgde een lange stilte. Beiden leken versteend en durfden nauwelijks nog te

ademen. Hun ogen wijd open. Ze beseften dat er iets aan het gebeuren was dat niet veel goeds voorspelde. Shira viel uiteindelijk in slaap, maar Kaïn bleef klaarwakker door de chaos in zijn geest, of eerder een gevecht. Al het goede dat hij de laatste maanden had ontvangen rakelde nu al het slechte van vroeger op. Hij had gedacht dat hij het overwonnen had en dat het kwaad hem nu wel met rust zou laten. Kon het nog erger worden? Ja, het kon misschien erger worden. Hij zou die nacht aan alle goeds hebben getwijfeld als hij zich het antwoord van zijn moeder niet had herinnerd toen het graniet barstte: "Vergeef me, mijn zoon." Kaïn kroop zachtjes uit de bedstee, ging zachtjes naar Henoch en fluisterde in zijn oor: "Vergeef me, mijn zoon." Ook al wist hij niet goed wat hij fout had gedaan, toch werkten de woorden verlossend en viel ook hij uiteindelijk in slaap. Niet voor lang echter. Het was nog steeds immens stil in de grot. Alleen de smeulende sintels in de oven gaven een vaag lichtschijnsel. Kaïn dacht terug aan de nachten in de val, samen met Abel. Het glimmen van de sintels was er net zo spaarzaam. De grot die hij nu zag deed hem denken aan de berenval van toen. Hij zat in de val. Opnieuw. Maar was het nu net zo zinloos als het hem toen toescheen? Loep lag toen niet zo ver van hem af, net zoals nu. Ook al kon hij Loep toen niet zien. Net zoals

nu. Voor Abel was Djibril hem steeds nabij. Ook al kon hij hem niet zien. Zou Djibril hier nu ook zijn? Ook al kon hij hem niet zien? Shira zag Djibril ooit, Abel zag hem, Henoch zag hem misschien, alleen hij zag hem niet. Waarom hij niet? Hij was ooit blind en toch had hij Djibril ooit dichtbij ervaren. Kon het dan gebeuren dat Djibril dichtbij was zonder dat hij hem zag? Hij sloot zijn ogen en moest toegeven dat hij nu niet met zekerheid kon beweren dat Djibril er zeker niet was of kon zijn. Met gesloten ogen stond hij op en zocht zijn weg naar de nis van Kleine Abel, waar de witte veder hem opwachtte. Hij voelde meteen spijt dat hij Djibril niet met open ogen vertrouwen gaf.

Buiten de grot stond Djibril geduldig te wachten. Het is immers de mens die de goede engel ontwijkt en niet de goede engel die de mens ontwijkt. Kaïn was ontgoocheld in zichzelf en doodmoe van alle emoties. Hij gaf zich over en viel uitgeput in een tweede slaap. De mens denkt veel te veel in menselijke termen over een engel. Kaïn kon Djibril als engel nooit tekortdoen. Djibril dient enkel, en vraagt geen persoonlijke waardering.
Djibril wist waarom hij daar stond. Als Belial nog iets van plan was, zou ook hij langs Djibril moeten. Hij versperde de weg voor Belial niet, hij zorgde er enkel voor dat Belial

zou weten dat hij er was. Belial voelde zich in deze situatie niet zozeer door Djibril, maar vooral door alle krachten binnen de grot zelf belemmerd. Zo gaat het gevecht van de slechte engel met de goede engel in het hart van elke mens. De slechte engel wil elke vrijheid van de mens om zijn liefde te verwerven buitenspel zetten. Hij verovert met woord en daad de liefde van de mens voor zichzelf. De goede engel daarentegen waakt over de vrijheid van de mens, ook al beseft de mens het niet. De mens ervaart soms in zijn vrijheid spijtig genoeg alsof hij door de goede engel in de steek wordt gelaten. De goede engel vraagt nederig om de liefde van het hart op God te richten, en niet op de engel. De slechte engel wordt makkelijk geloofd door de mens. De goede engel wordt moeilijk geloofd. De ongeschonden appel wordt elke dag makkelijker in vrijheid genomen en genuttigd. Het lijkt makkelijker om elke dag God te willen zijn in plaats van elke dag nederig Gods aanwezigheid te zoeken en te ervaren. Ook al was de Liefde eerst. Immers, was de niet-liefde eerst geweest, dan zou ze nooit de liefde hebben toegelaten. Ze zou de liefde geen kans op overleven gunnen. Terwijl liefde niet anders kan dan de niet-liefde toelaten. Het lijkt of dat een zwakte is van de liefde, maar eigenlijk is het in haar essentie haar sterkste troef. Zonder God die de Liefde is en dus de antipode van Belial, was de mens zelfs geen prooi van

Belial. Hij was slechts Belials slaaf, voor eeuwig en zonder enig ander perspectief. De mens zou er erger dan ooit onder lijden, zonder enig uitzicht op verlossing uit een eeuwig lijden. Niet-liefde gunt liefde immers geen schijn van kans, terwijl de liefde de mens op geen enkele wijze tot haar gevangene wil maken. Liefde is daarom kwetsbaar, niet-liefde verdedigt zich daarentegen tegen elke afwijzing, in een dialectiek waarbij alle middelen goed zijn enlogisch lijken. De hardnekkigheid waarmee de niet-liefde strijd voert tegen de liefde die eerst was, is zo sterk dat ze er enkel mee bewijst hoe moeilijk inneembaar en sterk de liefde wel kan zijn. De liefde overwint vaak de niet-liefde door zelf te lijden. De appelboom bij de grot van Adam en Eva groeide enkel door de tranen van de mens. Vrijheid impliceert steeds de vrije keuze tussen goed of kwaad. De mens kiest. Liefde zonder vrijheid kan je zelfs niet kwalificeren als liefde. Maar wie erin slaagt om de vrijheid te misleiden, misleidt de liefde. Als de niet-liefde de liefde misleidt, is het nog geen steeds liefde. Maar als de liefde denkt de niet-liefde te kunnen misleiden, is zij twee keer minder liefde dan de niet-liefde. De liefde die wil misleiden is niet de liefde, maar enkel de niet-liefde in schapenvacht. Met water kan je nooit vuur maken.

Liefde is een toestand, een totale overgave, die de mens in zijn meest absolute vrijheid belangeloos verheft naar zijn hoofdbron. Niet-liefde is een gevecht van de mens met zichzelf die de liefde voor zichzelf wil afdwingen, waarbij alle middelen goed zijn met als enig resultaat alles behalve de liefde.

De enige mogelijke redding zou zijn dat er een kracht zou komen die het lijden dat door de niet-liefde werd veroorzaakt, zou kunnen verheffen tot liefde in perfecte harmonie en met respect voor de vrijheid van ieder mens. Iemand die met water toch vuur kon maken. Geen mens noch goede engel kon de mens deze oplossing bieden.

’s Morgens werd Kaïn vroeg wakker. Hij voelde zich bevrijd, want hij wist wat hem te doen stond. Hij ging zonder veel nadenken naar Kleine Abels mummie, haalde het leren omhulsel eraf, nam de witte veder van Henoch, en wikkelde Abel terug in en ging daarna de witte veder stilletjes naast Henochs hoofd leggen.
Henoch ontwaakte heel vroeg en slaakte een kreet.
“Mama!” riep hij verrukt. “Djibril heeft me zijn veder teruggebracht!”
Shira keek ongelovig toe en Kaïn snelde toe om uitleg te geven. “Je kreeg deze vleugel van Djibril, want het is

deze vleugel die jij ooit kreeg en die je aan je broertje gaf. Ik heb vannacht deze veder, die je van Djibril hebt gekregen, bij je broertje even weg genomen. En kijk nu goed, Henoch." Kaïn ontblootte zijn beide armen.
"Welke kleur heeft mijn linker arm?"
"Bruin!" riep Henoch triomfantelijk.
"Goed zo, en welke kleur heeft mijn rechter arm?"
"Bruin!" riep Henoch weer.
"En kijk nu naar jouw armen, want jouw armen zijn zoals de vleugels van een engel." Kaïn had in de verste geen idee hoeveel waarheid hij hier mee sprak. De wielen in het heilige der heiligen schokten bruusk terwijl hij het zei, en Kaïn ging verder: "Mijn armen zijn net zo bruin als de jouwe en…" Shira haastte zich om ook haar armen te tonen. "En mama's armen ook."
"En welke kleur hebben de vleugels van Djibril?" en Kaiïn legde de witte veder op Henochs' arm.
"Wit!", riep Henoch zonder nog de minste twijfel.
Als drieën in één legden ze hun armen samen en lachten van grote opluchting. Shira was zo trots op haar man dat ze man en zoon om de hals vloog.

Belial had zijn onderschatting van de ouderliefde door Eva al vaak moeten bijstellen, maar wat hem nu compleet verraste was hoe een vader én een willoos slachtoffer van

weleer, gans zijn plan kon doorkruisen door nog tot zoveel goeds in staat te zijn. Belial weet het puur aan het ouderschap. “Wachten tot de ouders buitenspel staan,” zo leerde hij voortaan zijn discipelen, “Vanaf de broeder-of zusterliefde zal het makkelijker lukken.”

Djibril keek gedachteloos toe. Liefde gaat niet over dwingen of manipuleren. De goede engel toont zich hoogstens na iets, niet voor iets. Liefde wil enkel zijn, niet iets bewerkstelligen dat er niet al was. Ten tijde van Eden was het zelfs niet nodig om erover te spreken of te denken.

Belial besefte hoe langer hoe meer dat hij door het verstand van de mens proberen te misbruiken, zijn eigen inzicht en verstand verzwakte om de oorspronkelijke kracht van de liefde zelf almaar minder te kunnen doorgronden. Hij had in overmoed zijn door God gegeven vleugels geruild voor inzage en toegang tot het menselijk verstand. Hij zag daarin het middel bij uitstek om de mens van Gods liefde te vervreemden, maar het verwijderde integendeel hemzelf steeds verder van de kennis van de liefde. Hij die de liefde wilde vernietigen, verloor zelf steeds meer inzicht en kennis in de liefde. Het werd hoe langer hoe meer een abstract gevecht voor Belial. Hij

bevocht iets dat hij zelf niet meer nog kende. Hoe erg hij ook tekeer kon gaan, de liefde wachtte steeds om de hoek. Het gevecht tussen goed en kwaad in het hart van de mens was gedoemd tot een eeuwig gevecht, en geen mens of engel kon dat beslechten. Het geschenk van God om de Godgelijke liefde aan de mens buiten het heilige der heilige te geven getuigde van een ondoorgrondelijk vertrouwen van God in Zijn geschapen mensvorm. Om de liefde in elke persoon van deze mensvorm te redden zonder de vrijheid in de liefde zelf te bruuskeren kon alleen de Liefde zelf in persoon dat rechtzetten.

Ooit.

Niet lang daarna werd Shira opnieuw zwanger.

20. GRAÜLV

Zoals zijn zus en eerdere leidwolvin hem erg miste, zo miste Graülv na tien winters zijn zus. Hij werd oud en voor een wolf was hij stokoud. Ook al leek hij niet zo oud, Graülv voelde dat zijn krachten snel afnamen. Hij kon pas sterven als hij haar terug had kunnen zien. Liefde kan soms niet wachten en de liefde heeft steeds gelijk. Maar er was meer. Graülvs instinct waarschuwde hem en dat maakte hem nerveus.
Graülv sprak erover met zijn eerste opvolger in lijn, de acht jaar jongere Graülfur, de beste loper van de ganse roedel en oersterk. Graülv vroeg hem om contact te zoeken met Kleine Loep, Graülfurs beste speelvriend van vroeger. “Jij kan nu al vertrekken, terwijl ik met de ganse roedel naar het noordwesten van de Djebel Akhbar trek, tot op de grens met de Zwartwolven. Daar wacht ik op nieuws van je. Wees voorzichtig! Het zou best kunnen dat Shira en Kaïn zelfs ten westen van de Djebel Akhbar in het gebied van de Zwartwolven zijn aanbeland.” Graülfur vertrok meteen.

21. VERDRIET

Henoch legde maar al te graag zijn oor te luisteren op de zwangere buik van Shira en juichte van opwinding als hij de buik voelde bewegen. “Hoelang nog, mama?”
Dan toonde Shira twee vingers. “Nog twee keer volle maan en dan is het kindje er.”
“Een broertje of een vrouwbroertje?”, vroeg Henoch gevat.
Shira schrok even van zijn schranderheid. Henoch had bij de dieren het onderscheid leren maken tussen mandiertjes en vrouwdiertjes, maar zij kende de naam voor een menselijk vrouwdiertje niet. Ze keek naar Kaïn, die ook niet wist hoe ze een vrouwdiertje in hun eigen gezin zouden moeten benoemen.
“Ik dacht zo...” Hij dacht na. “… zo … zo… zo…”
Zijn gestamel werkte lachwekkend en Shira dwong hem tot een beslissing: “Dus? Dus, mijn elon?”
“Zo… zo... Dus… Zus!”, riep Kaïn verlost uit, alsof het woord al jaren bestond.
Nu kon Shira Henochs vraag beantwoorden. “Een zus of een broer? Het is niet belangrijk, als ze maar… leven”, zei ze en ze streelde Henochs haar met een traan in haar ogen. Kleine Abel was nooit ver weg.

Door de nakende geboorte moest Kaïn zijn plannen om naar het graf van Abel te gaan opbergen tot het nieuwe kindje sterk genoeg zou zijn voor de reis. Hij keek er erg naar uit, maar zijn vrouw en de kinderen gingen voor. Elon was inmiddels al een oude beer, 'Kleine' Loep werd stilaan zo grijs als zijn vader en Henoch verbaasde Kaïn elke dag opnieuw. Hij herkende heel veel eigenschappen van zijn moeder in hem en vroeg zich af welke eigenschappen Shira's onbekende ouders konden hebben bijgedragen in Henochs karakter. Het maakte hem erg benieuwd naar het nieuwe kind.
Hij prees zich een gelukkig man. De oogst dat jaar was goed gelukt, de geiten gaven meer dan genoeg melk, de kippen kakelden om ter meeste eieren te leggen. Loep verkeerde in topconditie en was al een tijdje op weg naar Shira's roedel. Elon lag er gezapig bij en was de beste metgezel voor je kind die je je maar kon dromen. Zoveel geluk had hij niet verdiend, meende hij oprecht. Het hield hem op zijn hoede. Was hij ooit niet zelf de zoon van Belial geweest? Het merkteken op zijn wang was verdwenen, maar soms voelde hij het nog in zijn geest opspelen. Zelfs Hij die mensen doodt vergat soms dat hij ooit de poorten van Eden had mogen zien. Zichzelf daarop betrappen boezemde hem angst in. "Wanneer kan ik dan ooit rust vinden?" gonsde het dan in zijn hoofd.

“Kon ik mijn vader en moeder maar vertellen hoe veranderd ik ben, kon ik hen maar vertellen hoe verkeerd ik handelde, hoe gelukkig ik kon worden. Hoe hard ik Abel mis. Kon ik hen mijn zoon en vrouw maar tonen. Kon ik hen maar vertellen dat ik mijn doodgeboren zoon naar Abel noemde. Ash’hadu an la ilaha illa-llha.” Zijn gedachten zonken naar de bodem van een zee waar geen licht toegang kreeg. Zijn geluk voelde steeds gedempt. Er was steeds die ‘maar ik heb mijn broer gedood’.
Er was ook een andere ‘maar’, de ‘maar’ die hem geruststelde dat de andere ‘maar’ kon worden vergeven, zelfs door zijn ouders en ondanks alle pijn. Hij beeldde zich soms in wat hij zou doen als hij opnieuw voor de cherub zou verschijnen aan de poort van Eden. Hij stelde zich voor dat hij zich dan naakt zou omdraaien voor de cherub, zo onwaardig zou hij zich voelen om Eden nog maar te zien. Hij zou de cherub hardop vragen of zijn vrouw en kinderen niet in zijn plaats de Stad binnen zouden mogen. Hij zou dan weggaan en in het graf van Abel gaan liggen. Hij hoopte dat hij op dat ogenblik opnieuw blind zou mogen zijn om enkel nog te kunnen zien met het hart. Hij dacht deze gedachten terwijl hij op een rotsblok bij de ingang van hun grot zat. En stenen zijn stenen, zoals broers broers.

*

Henoch bezocht Kleine Abel vaak. Soms was het slechts even, vaker langer. Hij miste een broertje. Kaïn en Shira keken dan van verre toe. Het leek of Henoch heel de tijd zat te praten met Abel. Ze vroegen zich af waar het over ging.
Shira sprak hem erover aan. “Jij wel grote vriend van Abel?” vroeg ze.
Henoch kroop dicht tegen haar aan en voelde met zijn hand over haar bolle buik. “Broertje-zusje, ik zal je graag zien”, zei hij en hij gaf een kus op haar buik.
“Mis je Kleine Abel erg?” Shira liet niet los.
“Abel is niet dood”, antwoordde hij, terwijl hij met zijn oor op haar buik naar het hart van het kindje luisterde.
“Hoe weet jij dat?” vroeg Shira hoopvol.
“Djibril”, was het eenvoudige antwoord.
Shira werd nog nieuwsgieriger. “Heb jij Djibril ontmoet?”
Henoch leek even afwezig, maar zei dan plots: “Ik praat zonder woorden met Djibril.” Hij stond op om naar Elon te gaan. “Wanneer komt Loep terug? Elon mist hem ook”, vroeg hij en hij wachtte niet op een antwoord.
Shira bleef verbaasd achter. Ook zij verlangde naar Loep, maar meer nog naar Graülv. Ze wist hoe oud wolven

konden worden en voor Graülv was zo'n tocht mogelijk al te zwaar. Ze wilde hem zo graag aan Henoch en de nieuwe baby voorstellen. Iets voelde haar aan dat ze onderweg waren.

Een maand later was Shira hoogzwanger, maar ze werkte nog steeds op het veld. Terwijl ze zich voorzichtig bukte, verloor ze plots een flinke klonter bloed. "Mijn elon!" gilde ze naar Kaïn. Hij liep in zeven haasten naar haar toe om haar te ondersteunen. "Ik heb niets verkeerds gedaan. Ik ben niet gevallen. Niet opnieuw, mijn elon!" jammerde ze.
Kaïn droeg haar in zijn armen naar binnen, terwijl Shira huilde van angst om het kind. Hij legde haar neer en onderzocht haar. Het bloeden leek gestopt en ook begonnen er geen weeën. "Je blijft hier liggen, mijn elon. Henoch en ik zullen je met alles helpen. Maar jij mag niet meer werken."
Shira bleef dagen muisstil liggen, want ze ondervond snel dat ze bij harde buiken of hoesten steeds wat bloed verloor. Ze voelde zich met de dag slapper worden.
Kaïn maakte zich zorgen. Hij probeerde het te verbergen, maar het lukte niet. "Ik zie je graag, Kaïn", zei Shira, alsof ze afscheid nam. Henoch nam haar hand vast. Shira

wist perfect waarom ze het plots zei. “Mijn elon, de weeën beginnen. Ik zie je graag, Henoch.”
Een nieuwe wee verhinderde haar om nog te praten. Het bed werd snel een bloedbad. Bij elke wee verloor ze een guts bloed. Het beterde even toen het hoofdje tevoorschijn kwam, maar toen het lijfje geboren werd en Kaïn het kindje bij de benen nam, was er geen stoppen meer aan. Kaïn raakte in paniek en bond met bevende handen de navelstreng af. Hij wikkelde het kindje in een warme pels en bekommerde zich meteen om Shira. Maar alle hulp kwam te laat. Ze bloedde dood in zijn armen. Haar ogen wijd open, haar aangezicht krijtwit.
Haar zachte blik leek hem te vertellen dat ze op een veilige plaats was aangekomen waar rust en vrede heersten, dat hij niet ongerust hoefde te zijn over haar en dat zij er vertrouwen in had dat hij goed voor de kinderen zou zorgen. De tranen in Kaïns ogen toverden met hun kristallen een vredige glimlach op haar lippen. Het leek of ze bewogen. “Ik zie je graag, Shira.” Hij hoopte nog een antwoord te krijgen van deze lippen, maar ze antwoordden niet meer.
Henoch kwam zijn vader troosten. Hij nam zijn hoofd in zijn armen en herhaalde wat hij in gedachten hoorde: “Shira is niet dood.”

Kaïn voelde zich op slag getroost en de rust van Henoch bracht hem tot kalmte. “Shira?” vroeg hij aan Henoch. “Ja, Shira”, beaamde Henoch. Kaïn vond het vreemd dat hij niet ‘mama’ zei.
Het baby’tje begon te wenen. Henoch nam zijn broertje in zijn armen en gaf hem aan zijn vader. Het kind nam meteen al zijn aandacht in beslag, terwijl zijn hart in tweeën scheurde, tussen verdriet of geluk. Hij wist niet welke van de twee, geen enkele keuze kon juist zijn. “Vergeef me, Heer. Vergeef me.” En op datzelfde ogenblik wist hij: “Was U al die tijd zo dichtbij, Heer?” En Jahweh was Kaïn dicht nabij. Kaïn suste het schreien door de wang van de baby tegen Shira’s wang aan te leggen. Henoch koos de andere wang en Kaïn kuste Shira zachtjes op de mond.

La marée haute kan nooit breder zijn, de eb en de vloed nooit verder van elkaar verwijderd en elkaar nooit dichter nabij in nederigheid. Zoals Kaïn en Shira zo ver weg leken van elkaar, zo voelden ze elkaar, jawel: elkaar nabij in verdriet maar niet in verlies.
Tranen zijn genadig en overbruggen moeiteloos afstand en tijd. Behoud vertrouwen.

“Hoe zullen we broertje noemen, Henoch?”

Henoch leek niet echt te luisteren. “Lamech”, antwoordde hij dan.
“Wat betekent Lamech[4]?” vroeg Kaïn, die dat woord nooit had gehoord.
Henoch keek hem met een vreemde afwezige blik aan, glimlachte enkel en zei niets.
“Lamech is goed”, zei Kaïn en hij haastte zich naar de geiten om ze te gaan melken.
Zoals zijn vrouw alles had gegeven, tot haar leven toe, zo moest hij nu meer dan zijn best doen om dit jonge leven te helpen overleven. Shira’s aanwezigheid ebde zachtjes weg. De seconden weigerden hardvochtig de tijd terug te draaien. Kaïn moest verder.
Elon verdroeg het nieuws over Shira’s dood evenmin. Zij was zijn tweede moeder. In de grot bleef hij al vastend pal naast haar en de baby liggen. Zijn belangrijke taak bestond erin dat alleen zijn zacht gelik op de wang Lamech even kon bedaren. Elon voelde zich medevader van Lamech.
Henoch vond het ontroerend en richtte zijn aandacht daarom meer op zijn vader. Kaïn had het nodig. Hij had nooit een mens meer liefgehad dan Shira. Hij bleef alleen achter met Henoch, Kleine Abel en een pasgeboren baby.

[4] Lamech betekent ‘traan’

Het leek alsof deze trieste periode de ergste was in zijn leven. Het scheen hem zelfs toe dat deze situatie erger was dan het moment waarop hij zijn broer doodde of dat waarop zijn moeder hem om vergiffenis smeekte terwijl zijn hart nog ijskoud leek. Deze laatste bedenking haalde hem uit zijn geestelijke winterslaap. Hij moest ontwaken en de zon worden van zijn kinderen, Elon en Loep, zoals Shira steeds de zon was geweest in het gezin en zelf erg geliefd was bij de zon. Hij kon Shira niet beter eren dan door te leven. Zijn leven! Zijn verdriet zou hij offeren tot het nieuw leven werd.
Voor Kaïn was het een opdracht, maar voor de vroegrijpe Henoch was het al op deze jeugdige leeftijd een evidentie die haar gelijke niet had.

22. ZONSONDERGANG

Lamech lustte de melk van de geiten niet. Het dreef Kaïn tot wanhoop. Lamech was al te klein bij zijn geboorte en zijn toestand werd precair. Elon deed met berengeduld zijn best om het kind te stillen. Hij week geen seconde van Lamechs zijde, maar het lukte nauwelijks om het kind te troosten. Kaïn aaide Elon telkens over zijn geduldige kop als hijzelf het niet meer kon uithouden en naar buiten liep om de brandstapel voor Shira aan te vullen.
Hij zou Shira nooit kunnen meenemen naar Abels graf, dus had hij besloten om Shira met Kleine Abel in haar armen te verbranden. Kaïn sloofde zijn lichaam af. Hoe harder hij werkte, hoe minder verdriet hij kon voelen. Tegen de avond was de brandstapel klaar. De daaropvolgende nacht met Lamech was andermaal een ramp. Kaïn vond het erg dat het hem niet lukte om dit kind graag te zien. Het gemis van Shira werd door het krijsende geschrei enkel versterkt. Hij deed geen oog dicht en ging bij het eerste zonlicht wilde bloemen zoeken om er een bed van bloemen mee te maken op de brandstapel. Henoch zocht alle vergeet-mij-nietjes en wilde rozen bij elkaar. Het bed was klaar. Kaïn hield zich sterk om Henoch te sparen, maar toen hij buiten de grot kwam met Shira in zijn armen en de zon de vrede van

haar gelaat in het mooiste licht tot leven bracht, kon hij zijn tranen niet meer bedwingen. Hij legde haar zacht neer en legde Kleine Abel in haar armen. Henoch trok de witte veder uit zijn amulet uit en stak die tussen haar handen. Kaïn legde hen beiden hoog op de brandstapel in de middagzon, in afwachting dat de zon hen uitgeleide zou doen. Pas bij het allerlaatste licht zou hij de brandstapel ontsteken. Geen seconde eerder. De zon zou het hem kwalijk nemen.
Lamech bood Kaïn echter niet veel kans om te rouwen. Het kind bleef smeken om melk. Het probeerde soms wat van de geitenmelk te drinken, maar braakte het direct weer uit. Kaïn wist zich geen raad meer. Hij kon niet inschatten hoelang Lamech dit kon volhouden.
Hij miste Shira hartstochtelijk. Een vrouw verliezen en daarna nog een kind verliezen? Onderaan bij de brandstapel huilde hij als een wolf zijn verdriet uit, maar hij viel steeds terug op “Mijn elon! Djibril! Help me toch!” Hij bleef het roepen in alle toonaarden tot Henoch naar hem toe ging, Kaïns hoofd in zijn armen nam en zachtjes in zijn oren fluisterde: “Djibril hoort je.”
Kaïn keek verrast op en dankte hem zwijgend voor zijn troost en zijn liefde. Hij voelde er zich door getroost. De zon ging inmiddels over het zenit en Kaïn viel doodmoe

bij de brandstapel in slaap. Hoe Lamech in de grot ook weende, Kaïn kon niet meer en hoorde het ook niet meer. Elon bekommerde zich geduldig om het kind. Elon was zijn naam meer dan waardig. Het zou lijken alsof Elon zich schatplichtig voelde omdat Kaïn hem uit de val had gered, maar niets was minder waar. Dankzij Kaïn en Shira werd hij een volwaardig lid van een gezin dat hem van meet af aan enorm liefhad en waardeerde. Zorg dragen voor Lamech, iets waar noch Kaïn, noch Henoch in deze ogenblikken in slaagde, was voor hem goud waard. Hij haalde de kracht ervoor niet alleen uit het gezin, maar misschien meer nog uit zijn persoonlijke contacten met Djibril, vooral zijn laatste contact met Djibril, toen hij doodmoe maar net op tijd aankwam voor de geboorte van Henoch met Shira en Kaïn op zijn rug. Djibril had hem toevertrouwd dat de zijn moeder berin hem opwachtte in Eden en dat zij fier was op de naam die hij had gekregen. Enkel maar aan Djibril en aan zijn moeder denken gaf hem de kracht en het broodnodige geduld om alle aandacht aan Lamech te schenken.
De zon kroop traag verder naar het westen. De zon en Shira waren steeds de beste vrienden geweest. Elke morgen groette Shira dankbaar de zon, zowel in goede dagen als in kwade dagen, zowel bij regen als bij een open hemel. Wanneer de zon ook maar een gaatje vond

tussen de wolken, was ze daar om Shira te belonen voor haar dankbaarheid en erkentelijkheid. Voor de zon was Shira haar zon.
Het gebeurt zelden dat de zon moeite heeft om afscheid te nemen van de dag. Dan lijkt het of zij halt wil houden, maar dat de aarde onder haar halsstarrig weigert om even te stoppen met draaien en zich naar haar genade te schikken. Het was nu zo'n pestdag voor de zon. Shira voor de laatste maal kunnen zien betekende ook voor de zon een verlies. Het was steeds een vreugde geweest om haar te verwarmen.
Daar kwam nog bij dat de zon die dag Graülv zijn roedel onvermoeibaar zag opzwepen om voor de avond zijn hartsvriendin nog een laatste keer te kunnen ontmoeten. Hij was niet heel veraf meer, maar elk spoortje langer licht bracht hem dichter bij zijn geliefde zus. Shira vroeg om hem, daar was hij zeker van. Hoe oud Graülv ook was, nu kreeg hij vleugels. Hij vloog als een jonge roedelleider op kop, alsof zijn leven ervan afhing. De laatste kracht in hem was nu aan het werk. Morgen voelde hij niet meer aan als belangrijk. Zelfs Graülfur verschoot van wat zijn vader nog kon.
De roedel was al in tweeën gesplitst, zodat de jongere dieren, onder leiding van Djizah, kleinere passen konden nemen en respijt kregen om de hoofdgroep later te

vervoegen. Djizah herkende haar gemaal niet meer. Ze liepen onverdroten over berg en dal in vijandig gebied, maar geen enkele rivaliserende roedel zou hen nog bij kunnen benen. Als ze hen al konden ruiken, zouden ze snel beslissen om hen niet te achtervolgen. De roedel van Graülv en Djizah stond bekend als een machtige roedel: oersterk, maar rechtvaardig. Hun vijanden konden enkel hopen dat ze snel genoeg verderliepen, verder weg uit hun gebied.

De zon leek onder te gaan, maar deed het niet. Kaïn ontstak de toorts met pijn in het hart en wachtte. Hij had het al lang uitgesteld, vond hij, maar de zon zou het moment bepalen. Hij zou zijn toorts pas laten zakken op het teken van haar laatste zonnestraal. Hij wachtte geduldig op haar teken. De eerste toorts was sneller opgebrand dan het ritme van de zon hem verkeerd aangaf. Zo schatte hij ook de tweede toorts verkeerd in. Bij het ontsteken van de derde toorts hoorde hij plots wolvengehuil. Heel dichtbij. Henoch riep luid: “Loep komt!”

Daar kwam de eerste groep van de roedel met hijgende muilen aangestormd en met een tong die zich de eerste minuten niet kon terug trekken in hun muil. Graülv keek meteen naar de brandstapel.

Hij zag Kaïn met de toorts in zijn hand. Hij zag hoe Henoch Loep omarmde en hoe Loep hem onderwijl van ver in de ogen keek. Hij begreep onmiddellijk wat er gaande was. Ook Graülv liet zijn kop even hangen en keek dan met ongeloof omhoog naar de brandstapel. Kaïn zocht Graülv en gooide zich meteen onderdanig voor hem neer. Graülv verdroeg zoveel eer niet en volgde hem na, tot ze beiden omkeerden en elkaar van op de grond in de ogen keken. Ze peilden elkaars verdriet. Kaïn probeerde het dramatische gebeuren in gebrekkige wolventaal te vertellen, maar schakelde snel over op mensentaal. Graülv hoefde geen uitleg. De brandstapel en de huilende baby spraken boekdelen. Hij wachtte uit eerbied voor Kaïns verdriet tot hij klaar was met spreken en stond op.
De tweede groep, met Djizah, was inmiddels aangekomen. Graülv zocht Graülfur en Djizah. “Ik blijf hier, Graülfur. Jij bent vanaf nu roedelleider en Djizah, jij bent zijn leidwolvin. Djizah, wil je nu meteen het pasgeboren kind van Shira en Kaïn zogen? Het jongste jong van onze roedel, dat je vandaag nog zoog, kan morgen makkelijk gespeend worden.” Hij wachtte even. “De baby van Shira en Kaïn heet Lamech.” Graülv toonde zich erg onder de indruk van de Edense betekenis

van deze naam. Hij wendde daarna zijn blik naar de brandstapel en beklom traag de toren.
Onderaan keken Henoch, Kaïn met Lamech, Elon, Loep en de ganse roedel ingetogen naar het schouwspel op de top.
Graülv ging op Shira's buik liggen en draaide zich op zijn rug om haar stilletjes jankend eer te betuigen. Hij draaide zich weer om en likte haar gezicht. Het werd muisstil. Graülv kwam langzaam terug naar beneden en keek Graülfur en Djizah liefdevol in de ogen. Hij plaatste zich naast Kaïn aan diens rechter hand.
Kleine Loep volgde meteen zijn voorbeeld en jankte eerbiedig ingetogen voor zijn hartsvriendin, waarna ook hij haar wanhopig vaarwel likte. Hij daalde weer af en plaatste zich links naast Henoch. Henoch stond links van Kaïn en droeg Lamech. Elon stond links van Loep. Allen stonden stil te wachten.
Kaïn nam de vierde toorts in zijn hand. De zon nam afscheid van Shira en droeg het laatste licht van die dag in droefheid met zich mee. Kaïn liet de toorts vallen. De vlammen aarzelden, alsof ze zich schaamden om een vriendin van de zon tot prooi te nemen. Ze wachtten geduldig tot hun oervoorbeeld hen met haar laatste gloed volledig de rug toekeerde. Ze klommen naar het hogere gedeelte. De vlammen voelden een onweerstaanbare

drang om te versmelten met Shira, om samen met haar te sterven tot as. Allen die toekeken, mens en dier, werden overweldigd door hun harmonie. Zelfs Lamech leek onder de indruk en zweeg.
Plots klom Graülv in drie sprongen de vlammende toren op, tot op het lichaam van Shira. Zijn pels had reeds vuur gevat voor de vlammen Shira ten prooi hadden genomen. Geen seconde later stond Graülv in lichterlaaie en huilde hij zijn laatste verdriet om zijn zielsgenote uit. Toen viel hij plots neer om zo tot as te kunnen worden samen met Shira en Kleine Abel. Henoch moest Loep in toom houden om toch maar niet Graülvs voorbeeld te volgen. Het scheen verbijsterend, maar het was veeleer hartverscheurend. Alle krachten namen harmonieus afscheid. Het was een hoogfeest van de liefde in de grootste droefheid. Ook de maan sluierde zich deemoedig in rouw en wist niet hoe ze zich moest draaien om te ontsnappen aan het licht van de wegvluchtende zon. Wolken sloten zich aaneen om elkaar te troosten in plaats van elkaar te bevechten. Aan de gans andere zijde van de aarde verbeet de zon haar verdriet en liet uiteindelijk haar tranen in koorden naar beneden storten.
Bij zoveel krachten opende Kaïn zijn hart voor het verdriet van alle aanwezigen. De jongste wolven van de roedel reageerden ontzet en huilden klaaglijk om hun

vader, grootvader en verre grootmoeder. Graülfur en Djizah huilden met hen mee, uit eerbied en verdriet om hun leider en vroegere leidwolvin, maar vooral uit dankbaarheid voor hun afkomst. Graülv gaf door samen met Shira te sterven een laatste bewijs van hun hoge afkomst, maar leerde hen om zich niet als dusdanig te gedragen of te voelen. Ze waren weliswaar kinderen van de vloed, maar hij had hun getoond zich te gedragen als kinderen van de eb.

Een nederige vloed weegt in haar verwachtingen en zware verantwoordelijkheid maar evenveel als de veel lichtere eb. En de nederige eb voelt zich in haar nederigheid even veel gerespecteerd en belangrijk als het zware gewicht dat de vloed moet dragen. Eb en vloed waren als man en vrouw en in gelijkheid wisselden ze elkaar af en één als ze waren kon niemand het verschil tussen beiden merken.

De nieuwe roedelleider Graülfur en leidwolvin Djizah beseften meteen de volle waarde van het afscheidsgeschenk: het stelde hen van meet af aan in staat om lichter, en dus ook meer, te kunnen dragen.
De vlammen, het hout, Shira, Kleine Abel en Graülv lieten zich gewillig tot hemelse rook en aardse as

herleiden. Kaïn was Graülv enorm dankbaar om zoveel respect en liefde voor hun beider hartsvriendin.
Henoch met Lamech ging samen met Elon de grot binnen. Djizah volgde hen en bood Lamech in de grot haar rijke melk aan. Djizah voelde zich zoals Siba, die ooit haar grootmoeder voedde. Het voelde Djizah helemaal niet vreemd aan. Dat Lamech, de zoon van een moeder die eveneens met de melk van wolvinnen was groot gebracht, nu ook wolven melk lustte was niet verwonderlijk. De warmte van haar melk en haar warme tepels waren een godsgeschenk voor Lamech, maar niet minder ook voor Kaïn, Henoch en Elon.
Henoch zocht verheugd zijn vader op om hem het goede nieuws te melden, maar Kaïn had te veel verdriet om er blijdschap om te tonen. Meer dan een schrale glimlach kon er niet af.
Kaïn bleef de ganse nacht samen met de roedel waken bij het vuur, terwijl Henoch zich door Loep liet troosten.
“Leven doe je na het sterven.” Die gedachte kreeg Henoch plots door. Alleen al te weten dat Djibril hem erg nabij was, troostte hem en schonk hem de slaap. Loep week geen meter van zijn zijde. Elon sloot zich aan bij Henoch en Loep en kon zich eindelijk overgeven aan zijn vermoeidheid van dagen en nachten. Graülfur en zijn familie waakten om beurten rond de brandplaats, terwijl

Djizah gans de nacht in de grot zorg droeg voor de uitgehongerde Lamech. Alleen Kaïn kon de slaap niet vatten. Het verschrikkelijke gemis van Shira opende nieuwe inzichten. Hij keek bij het spaarzame licht van de uitdovende sintels naar zijn slapende zoon Henoch met Loep dicht tegen hem aan, zoals ooit Abel met Loep lag te slapen in winter en zomer. Heel zijn jeugdige leven openbaarde zich nu vanuit de ogen van zijn ouders en leerde hem hoe het leven in cycli verliep. En hoe elke rol van zoon naar vader verloopt en van vader naar zoon, en antwoorden biedt die eerder niet te aanvaarden waren. Kaïn moest vroeger dwingend antwoorden vragen aan zijn vader Adam, die maar niet kon begrijpen waar dat soort vragen vandaan kwamen. Adam, die zelf nooit vragen had kunnen stellen aan een mensvader en nog minder antwoorden van een mensvader had kunnen krijgen. Het was te nieuw voor Adam, terwijl ook moeder zweeg. Kaïn verafgoodde zijn moeder, maar begreep nu dat het vader was die vaak, met liefde, de kastanjes voor haar uit het vuur diende te halen. Tot… Tot er een moment kwam dat vader en zoon elkaar zouden kruisen op het veld.
Dat moment voor Kaïn met Adam kwam uitgerekend nu terug in beeld. Kaïn schrok en zocht in zijn geheugen naar alle antwoorden van zijn vader die hij smalend naast

zich neer had gelegd. Het stormde in zijn geest. Ook de nacht, na de zon, hield zich in en gaf hem de tijd om af te dalen naar een ver verleden. Een verleden dat een sluier optilde van een aspect van de liefde waar hij zich steeds van af had gekeerd. De vlammen van de brandstapel waren inmiddels verdwenen en de sintels toonden hem de schedels van Shira, Kleine Abel en Graülv. Ze lagen erbij alsof ze in elkaars ogen keken. Hij zou erbij willen gaan liggen als een Adam die het wilde opgeven, maar het was een Eva in hem die hem weerhield. Kaïn begreep nu datzelfde stuk Adam in hem dat hij toen als jonge man weigerde te begrijpen. “Blijkbaar heb je in het leven een Adam èn een Eva nodig, om het leven met mededogen te kunnen aanvaarden en dragen”, besloot zijn doodvermoeide doch uiterst heldere redenering. Wat zich eerder conflictueus leek aan te bieden, bewees zich nu harmonieus. Hij voelde voor de eerste maal begrip voor Adam omdat die zelf nooit een opgroeiend kind was geweest en nooit een mensvader had gehad. Hoeveel makkelijker was het nu niet voor hem, die wel een voorbeeld had, om zich in te leven in Henoch of Lamech! Hij keek bij deze gedachte als vanzelf naar Henoch, wat hem een traan van ontroering ontlokte. Het leek wel of het Shira’s afscheidsgeschenk was om hem definitief te verzoenen met zijn vader door deze nieuwe dimensie toe

te voegen aan zijn verleden. Maar het was een paradox in pijn: het besef van de pijn die hij zijn ouders had gedaan toen hij hun zoon doodde, werd er groter door. De pijn die hij vroeger al leerde te voelen na Abels dood was tot op heden enkel de pijn van een broer voor zijn broer, maar nu besefte hij voor het eerst de diepe, onrechtvaardige pijn die hij zijn moeder en misschien nog meer zijn vader had aangedaan. Vooral dat laatste was nieuw. Het deed pijn, maar het inzicht zou hem wonderwel van pas komen.

Enkel door de aanblik van de vredig slapende Henoch kon Kaïn uiteindelijk de slaap vatten. Dat was niet verwonderlijk. Djibril was nabij. Belial hoefde niet nabij te zijn, want pijn is pijn. Wat kon Belial daar nog aan toevoegen ?

23. HET HUIS VAN SHIRA

“L’homme est fondamentalement désir d’être mais le parent est manque.”

Lucius Rufus Varus

Moeder?

Dat ben Ik.

Vader?

Dat ben Ik.

Ik ben.

24. ZONSOPGANG

Het vuur was gedoofd. De volgende morgen stond de zon tegen haar zin op en verschool ze zich tussen meelevende wolken. Waarom zou ze zich opdringen nu haar vriendin er niet meer was om haar stralend te verwelkomen? Niemand leek nog op haar te wachten of haar te danken. Maar ze vergiste zich schromelijk. Eva keek die morgen bij de rivier in alle vroegte omhoog en dankte God om de dagelijkse warmte van de zon en om het geduld dat Hij met mens en natuur had. De zon keek verrast op, benieuwd naar wie haar dankte, en prikte zo tegelijk Henochs ogen wakker. Henoch voelde meteen dat Graülfur hem uren had geobserveerd. Hij kroop stil van Kleine Loep weg en wilde naar Graülfur gaan. Hij kwam langs de brandplaats en zag meteen de schedels liggen. Hij stopte abrupt, keek ernaar, fronste zijn wenkbrauwen en liep ernaartoe. Hij nam voorzichtig Shira's schedel in zijn handen en keek meteen onder Abels schedel en vond de witte veder intact terug. Hij stak zijn hand met de veder hoog in de lucht. De zon antwoordde verheugd en liet de veder schitteren als diamant.
Graülfurs aandachtige blik zag echter meer. Hij zag Henoch in het tegenlicht zelf schitteren. Zijn intuïtie van de avond ervoor had hem niet bedrogen. Shira's oudste

zoon was niet zoals Shira was en was niet zoals Kaïn, Henoch was anders. Graülfur rekte zich recht en ging Djizah opzoeken in de grot bij Lamech.
Henoch haastte zich naar zijn vader: “Papa, kom kijken! Djibril heeft mijn veder teruggegeven.”
Kaïn was op slag wakker en haastte zich mee naar de vuurplaats. “Dat is fantastisch, jongen!”, zei hij en hij pakte Henoch stevig vast.
“Ik ga ze later aan mijn nieuwe broertje geven”, zei Henoch en hij stak de veder heel voorzichtig terug in zijn amulet van weleer.
Kaïn keek ontroerd toe. “Mag ik je nog even vragen, mijn lieve zoon, gisteren, juist voor de zon haar hoogste punt bereikte, zei je plots in mijn oor: ‘Djibril hoort je.’ Hoor jij… hoor jij dan Djibril?”
Henoch antwoordde zachtjes: “Ja.” Hij sloeg zijn ogen verlegen neer.
“Heeft Djibril je nog meer gezegd?” vroeg Kaïn, stiller nog dan Henoch.
Henoch keek zijn vader even teder in de ogen en zei: “Leven doe je na het sterven.” Hij wist niet meer waar hij zich moest verstoppen, keerde zich bruusk om en zocht meteen Loep op.
Kaïn bleef verbaasd achter en nam de schedels van Shira, Abel en Graülv dankbaar in zijn armen, koesterde en

kuste hen innig en dankte Djibril om zoveel hoop om ze terug te zien: Shira, Graülv, Kleine Abel en... Grote Abel. Kaïn voelde onmiddellijk dat hij weer plaats had om Lamech lief te hebben en haastte zich meteen naar de grot. Het vuur was al lang uit in de grot, maar Djizah was het gewoon om in donkere holen voor een kroost te zorgen. Lamech lag stil tegen Djizah aan. Graülfur nam toen Kaïn binnenkwam net afscheid van Djizah om met de roedel op jacht te gaan voor eten. Kaïn maakte vuur om de oven op te warmen. Daarna zou hij weer naar de vuurplaats gaan om de begraving van de schedels en alle beenderen onder de rotsen voor te bereiden. Hij wilde klaar zijn voor de ganse roedel vanavond terugkeerde van de jacht.

Henoch trok er samen met Loep en Elon op uit om alles even achter zich te laten. Ze zakten samen af naar de grot aan de voet van de Djebel Akhbar. Hoe jong Henoch ook was, mentaal was hij volwassen geworden. Lichamelijk was het hem niet aan te zien. Hij was niet sterk. Hij had helemaal geen spieren zoals zijn vader. Hij scheen zich lichamelijk niet te ontwikkelen, maar omdat hij ook geen voorbeeld had van een jongen van zijn leeftijd, tilde hij er niet zwaar aan. Tegen Loep en Elon vertelde hij hoe hij zijn moeder miste. Hij vertelde Loep in povere en

moeilijk verstaanbare wolventaal over de wolventaal die hij nog van zijn moeder had geleerd tijdens zijn lange afwezigheid, hoe vaak zij over Loep sprak en dat ze hoopte om hem snel terug te zien. Hij vertelde ook hoe jammer hij het vond dat hij de taal nog niet beter kon. Loep draaide zich op zijn rug voor zoveel nederigheid en Henoch deed meteen hetzelfde. Elon leek een buitenstaander, maar dat was hij niet. Hij verstond alle talen, mens, wolf, beer, maar zelf kon hij geen andere taal spreken. Ze waren drie bloedbroeders en waren ook alle drie de honger en de dorst van die dag vergeten. Vooral voor Loep was dat vreemd. Waar hij anders de eerste in de roedel was die liet merken dat hij honger had, was hij nu volledig verzadigd met iets gans anders.
De amulet met de witte veder rond Henochs hals maakte hen allen ongewoon rustig. Hoe Henoch hen ook voorstelde om de veder met hem te delen en ook even rond hun hals te hangen, ze weigerden halsstarrig. Elon en Loep kenden hun positie in de hiërarchie binnen hun driemanschap beter dan Henoch.
Vooral voor Elon was deze grot belangrijk. Het was de plek waar hij met zijn tweelingbroer en met zijn moeder twee keer de winterslaap hadden doorgebracht en waar hij twee keer Djibril had ontmoet. Alleen, hij kon het zijn vrienden niet vertellen. Veel hoefde er ook niet meer

over verteld te worden. Allen hadden ze hun moeder verloren en ze begrepen elkaar zonder woorden.
Tegen de avond gingen ze weer de berg op en kwamen net op tijd voor de begraving van Shira, Graülf en Abel in één graf. Ook Lamech was er en de melk van Djizah deed wonderen. Kaïn legde Lamech in Henochs armen. Kaïn nam Shira's schedel in zijn handen en kuste haar vaarwel. Hij nam vervolgens de schedel van Kleine Abel en vroeg Shira om goed voor Kleine Abel te zorgen en om vergiffenis voor hem te vragen aan Grote Abel. Daarna nam hij Graülvs schedel en dankte hem voor de liefde voor Shira en om zijn steun. Daarna legde hij de rotsstenen één voor één op de overblijfselen van hun dierbaren. Voor de poort van Eden trilden de stenen op het graf van Grote Abel in perfecte harmonie met het afscheidsgebeuren aan de Djebel Akhbar.
Broers zijn broers, stenen zijn stenen.

*

Eva was diezelfde avond laat samen met Seth naar de rivier gegaan met de lege kalebas. Toen ze zich bukte, merkte ze dat de kei, de kei van de nieuwe geboorte van Kaïn zovele jaren geleden, de kei die haar erg lief was, van plaats was veranderd. Ze ging er voorzichtig naartoe

en haalde hem uit het water om hem tegen haar hart te koesteren en te kussen. “Lief Kind”, zei Eva, onophoudelijk Kaïns Edense naam uitsprekend tegen de kei.
Hogerop in de kloof hoorde en zag ze een eenzame wolf op de top en hoorde hem een klaagzang inzetten. Ze kuste de kei opnieuw en legde hem op net dezelfde plaats terug waar zij hem had opgepakt. Het was niet aan haar om Jahweh’s tussenkomst te verbeteren. Ze liet haar tranen om haar beide zonen de vrije loop in de rivier, terwijl ze diep gebukt de kalebas moeizaam vulde.
Seth nam de last over en begreep niet wat er gebeurde en nog minder toen Adam haar opwachtte en zij zonder woorden in elkaars armen vielen. Man en Mannin.
Seth kon het niet vatten en zou later om uitleg vragen.

Wolven begonnen te huilen.

Van roedel naar roedel.

25. ONTKETEND

Lamech had het erg moeilijk in zijn jeugd.
Hij had ooit een moeder gehad, wat hij zich moeilijk kon inbeelden, want hij had, ook later niet, nog nooit een vrouw gezien. Hij had een vader en die kon hij dagelijks echt zien, maar zijn vader was steeds druk bezig. En hij had een broer die hij niet begreep. Ook al deed Henoch zijn uiterste best, het water tussen beiden was diep. Kortom, Lamech miste zowat alles. Het kind wist niet hoe hij daarmee om moest gaan. Het ergste was nog dat ook dieren zich van hem afkeerden. Ze waren allen liever bij Henoch. Terecht, was zijn verschrikkelijke oordeel over zichzelf. Hij had het al vroeg opgegeven om nog naar het graf van zijn moeder te gaan. Het was maar een hoop stenen. Hij probeerde Henoch wat na te apen bij het graf, maar dat maakte het alleen maar erger. Ze antwoordde ook nooit op zijn pijnlijke vragen. De ontelbare verhalen van vader of broer over hoe lief ze wel was konden zijn gemis niet invullen. Invullen? Waarmee? Lamech voelde het woord niet aan. ‘Liefde’, wat was dat? Hij voelde, herkende en leerde het niet.

Lamechs levensbegin was de kroniek van een levenspad dat niemand wilde bewandelen. Belial had er lang op

gewacht. Djibril, de onverstoorbare, keek andermaal onverstoorbaar toe. Geen mens kon verstaan noch begrijpen waarom Djibril niet ingreep. De kaarten lagen blijkbaar in het voordeel van Belial. Het betrof een samenspel van factoren. Zoals Belial Henoch moeilijk kon wegtrekken van Djibril, zo kon Djibril alleen maar proberen de schade te beperken bij Lamech. De mens was immers geschapen naar Gods beeld, tot de mens in Eden de noodlottige gedachte opperde dat God geschapen leek vanuit het mensbeeld. De gevolgen bleven niet uit. Wat ooit één was in beeld, werd gescheiden van elkaar.

*

Djizah was reeds lang teruggekeerd naar Graülfurs roedel, toen Henoch Lamech plots betrapte terwijl hij met een mes in zijn onderarmen zat te kerven.
“Loep moet niets van mij hebben.”
“Je moet aannemen dat Loep oud is, het is al een wonder dat hij nog leeft. Hij kan echt niet meer spelen”, zei Henoch, in een poging te helpen.
“Hij is steeds veel liever bij jou dan bij mij”, jankte Lamech.

“Tja, ik ken zijn taal een beetje, maar toen ik je voorstelde om je de wolventaal te leren, had je geen zin. Loep is echt oud voor een wolf.” Henoch probeerde nogmaals balsem op de wonde te doen maar hij voelde zich falen als broer naar Lamech toe.
“Ik wil hier weg.” Lamech was nog maar dertien lentes oud en hij wilde weg. Dat betekende zoveel als ‘ik ben liever dood dan levend’, want zo jong alleen overleven was onmogelijk. Lamech pakte zijn mes en begon opnieuw te kerven. “Ik ben de oorzaak dat mama stierf.” Henoch vloog op hem af en hield hem in een houdgreep. “Wie zegt dat? Heeft papa of heb ik je dat ooit zo gezegd?”
“Nee, niet gezegd, maar ik voel het.” En Lamech voegde eraan toe: “En wat ik voel, is!”
“Neem mijn witte veder!” zei Henoch, die, compleet overrompeld door Lamechs bloedende armen, onmiddellijk het meest dierbare aan hem wilde geven.
“Ik hoef niets van jou. Ik weet niet wie jij bent.” Dat kwam hard aan.
“Ik ben je broer, Lamech. Je broer!”, riep Henoch oprecht. “Je broer!” En dan, helemaal hopeloos: “Toch? … Toch?” Hij was in tranen.

Djibril kon niet tussenbeide komen, zoniet zou ook Belial sterker in Lamech varen. Henochs genereuze aanbod over de witte amulet baarde Belial zorgen.

Lamech verweet zijn broer: “Je wilde ook nooit met mij spelen. Je vriendjes waren steeds belangrijker.” Hij weende: “Ik heb geen vrienden.” Hij liep weg naar de grot onder aan de Djebel Akhbar, daar voelde hij zich nog enigszins thuis.
Henoch wist er geen blijf mee. Hij zocht zijn vader op. “Papa, ik maak me zorgen om Lamech”, zei hij en hij vertelde hem hoe Lamech zijn onderarmen verwondde. “Ik zal morgen met hem praten”, zei Kaïn, terwijl hij de oven oppookte.
Maar morgen was te laat. Belial was hem glansrijk voor.

*

“Wat ben ik blij om jou hier te ontmoeten! Ik zit hier al een tijdje op jou te wachten. Zoveel verdriet kan ik niet langer aanzien”, sprak de oude man Lamech aan, terwijl Lamech zijn vaste stek opzocht in de grot om de nacht door te brengen.
“Ben jij Djibril? De vriend van Elon?” Lamech keek blij verrast.

“Natuurlijk ben ik Djibril. Ik ben oud, zie je, en ik was al oud toen ik Elon hier ontmoette met zijn broertje en zijn moeder. Ik stond hen die vreselijke winter mijn winterplaats af om hen te helpen.”
“Dat is erg mooi van je. Maar ik denk dat Elon me niet graag ziet.”
De oude man reageerde niet en wachtte geduldig, alsof hij niet wist wat voor waterval van klachten er nog zou volgen.
“Elon houdt van Henoch, maar niet van mij”, zei Lamech, opgelucht omdat er eindelijk iemand echt de tijd nam om te luisteren.
“Ssoms”, zei hij en zijn tweede voorste tand schoot naar voren en vloog de grot in tussen twee grote keien. De letter s was altijd al een probleem geweest voor deze oude man en het lukte hem jammer genoeg niet om de letter s of z te vermijden. “Het ssspijt me,” zei hij, “maar ik heb erg te doen met je. Henoch, je andere broertje, iss niet echt een broer voor je. Ik vind het erg jammer dat hij altijd met zijn vriendjesss optrekt en jou niet meeneemt.”
“Hoe weet jij dat?”, antwoordde Lamech niet zo dom.
“Ik ben Djibril. Een van de lievelingssjengelen van Jahweh. Ik ben naar hier gesssonden om de menssjen te helpen. Ik kan geen onrecht uitssstaan.”

“Het moet niet makkelijk zijn om zo met je spraak te sukkelen”, liet Lamech zich oprecht medelijdend uit.
Dat was koren op de molen van de oude man: “Sssomsss isss het niet ssslecht om mensssen te sssteunen, ook al isss sssoiets echt bessjsamendsss en wordt met mij sssomsss de ssjsot gehouden.”
Lamech keek nu heel medelijdend toe. Deze man had het blijkbaar moeilijker dan hij. De oude man rook prooi en vervolgde: “Ik heb al veel ssspijt gehad dat ik mijn witte veder ooit aan Henoch gaf. Ik ben blij dat ik mijn ssjswarte vleugel, mijn laatssste en belangrijkssste vleugel, toen niet aan hem gaf. Hij zou het niet waard zijn geweesssssssssst, alsss ik sssssssie hoe hij niet om je geeft. De ssjswarte vleugel isss de feder die onsss de weg wijssst tijdensss de nacht, de witte overdag. Je begrijpt dat in de nacht je weg vinden moeilijker issjs dan overdag en daarom isss deessjse feder veel krachchtiger.”
Lamech keek hoopvol op. Eindelijk iemand die hem volkomen begreep.
De oude man liet er geen gras over groeien. “Kijk, ik foel erg met je mee. Je hebt geen moeder, geen fader die om je geeft en een broer die enkel maar doet alsssof hij ietsss om je geeft. Je hebt niemand. Maar ik ssseg je, mijn ssjsoon…” De buit was al lang binnen. “… ik geef om je en alsss bewijsss geef ik je mijn laatssste feder, de

belangrijkssste van allen.” En hij gaf zijn gitzwarte veder aan Lamech.
Lamech kon zijn ogen niet geloven: “Dank je, Djibril.”
Het kind Lamech was vervuld van, van... Hij wist niet waarvan, maar hij voelde iets als erkenning, als begrip. Zoals hij zich nooit eerder een vriend had mogen voelen van iemand, zo leek het nu alsof hij nu een vriend had voor hem alleen.
Lamech was nog zo jong en om dan in hoogsteigen persoon in contact te komen met een vermomde geest als Belial, werd hij een makkelijke prooi. Toch was Henoch destijds even oud als Lamech nu toen hij de zwarte vleugel niet aannam. Was Henoch voorbestemd om te weerstaan? Was Lamech voorbestemd om niet te weerstaan? Vanwaar dat verschil?
Hoe kan er op zo’n korte tijd een verschil ontstaan tussen twee broers? Het onderzoek en antwoord leren ons het belang van het fundament van ons leven. De val van de mens wijzigde diepgaand de fundamenten waarop de liefde slechts kan stand houden. Dat is net waarom de ganse mensheid steeds verder zou afdwalen van de liefde: de context van het leven werd steeds nefaster, moeilijker, ingewikkelder. ‘Tegenslag’ op ‘tegenslag’ schiep in een razend tempo meer niet-liefde. Haar ingrediënten werden steeds subtieler, leken zich vaak

onschuldig aan te bieden. ‘Liefde’ op ‘liefde’ behield hoogstens de liefde op een tijdelijke status quo. De niet-liefde zou zich als een feniks oprichten, terwijl de liefde steeds meer moeite ondervond om te behouden wat ze nog niet kwijt was geraakt. De niet-liefde ontleende haar brandstof uit ‘zichzelf’. De liefde kreeg het hoe langer hoe moeilijker om behoud te vinden in de respons met liefde van een ander. Liefde was erg afhankelijk van de liefde van een ander, terwijl niet-liefde makkelijk op zichzelf kon opereren. Zo veranderde de basiscontext van het leven naar steeds moeilijker en pijnlijker, ook al schiep Jahweh het ooit gans anders. Vrijheid en liefde schiep Hij in Zijn stad. Tegelijk. God schiep het risico van meet af aan. Hij schiep de mens in vrijheid om de liefde met elkaar te delen. Glas en spiegel, zo had Hij de liefde geschapen, zoals Hij ook het oog van de mens in vrijheid had geschapen om zich al dan niet te richten tot het glas wie je in werkelijkheid bent, of tot de spiegel wie je denkt te zijn. De overwinning van de mens op het kwade zou voor het heilige der heiligen pas de overwinning betekenen als het licht dat het heilige der heiligen naar beneden stuurde niet gans verteerd en verduisterd kon worden door het kwade door de mens buiten Eden aangericht. De woorden naar dit moment van overwinning door het goede werden nog niet gesproken.

De daden ertoe evenmin gepleegd. Alleen een vrije mens met onverstoorbare focus op de liefde kon immers overwinnen wat hem eerder overwon. Maar de mens bleek er tot op dat heilig moment vaak niet toe in staat. De lijdende mens had er noch woorden, noch daden, noch voorbeelden voor. Belial was helemaal niet te onderschatten. En Lamech, na zijn vader, was het tweede slachtoffer buiten Eden waar geen goede engel of goede mens meteen verhaal tegen had. Het was wachten.

*

Nadat de oude man de amulet met de zwarte veder om Lamechs hals had gehangen, nam hij afscheid van Lamech. “Dit geeft je de nodige kracht en isss fffeele malen sssterker dan de witte amulet van je broer. Het sssal je helpen, want nu heb je een fffriend voor eeuwig dicht tegen je aan. Hij sssal je nooit in de ssssteek laten. Draag er goed sssssorg voor en doe vooral de groeten aan je papa en broer van Djibril. Ik sssal er sssteedsss fffffoor jullie sssijn.” Het speeksel droop van de oude man zijn kin en hij was blij om te kunnen vertrekken in de hoop dat Lamech niets over zijn spraakgebrek zou onthullen. Lamech was in de wolken en erg ontroerd om zoveel liefde. Nu begreep hij pas het woord ‘liefde’. In zeven

haasten trok hij fier naar huis om het goede nieuws te melden aan Kaïn en Henoch.

*

“Papa, kijk! Van Djibril gekregen!” zei een dolgelukkige Lamech en hij stak de zwarte veder al van ver in de hoogte.
Kaïn had net het brood uit de oven gehaald en schrok toen hij het gitzwarte ding zag. Hij liet zijn brood vallen en haastte zich om de amulet van Lamechs nek te halen. Hij liep er meteen mee naar buiten, terwijl Lamech hem krijsend achtervolgde. Het maakte Kaïn doodsbenauwd: hij zou zijn zoon redden. Hij wist als geen ander hoe Belial met een mens kon handelen.
Het werd een hels gevecht. Lamech schreeuwde het uit: “Ik kreeg hem van Djibril en ik moest je de groeten doen! Laat me los! Nee, niet doen! Het is mijn amulet! Laat me los! Ik haat je! Ik haat je!” Kaïn had de amulet in zijn hand en liet Lamech los. Lamech schreide onophoudelijk en was rood van woede en onmacht: “Ik haat je!”
Toen Henoch binnenkwam, richtte hij zich ook tot zijn broer: “Ik haat jullie!”
Henoch herkende de zwarte veder en begreep meteen wat er gebeurd was. “Neem mijn amulet, ik neem de jouwe”,

zei hij en hij wilde zijn dierbaarste bezit onmiddellijk aan Lamech in ruil geven.
“Ik moet jouw rommel niet hebben. De zwarte is veel sterker dan de witte, jij bent gewoon jaloers! Je hebt me de witte nooit willen geven, zoals je bij mijn kleine broertje Abel wel deed. Ik haat jullie!” Lamechs blik veranderde in een boosaardige grijns die niets aan de verbeelding overliet. Hij boezemde zowel Kaïn als Henoch vrees in.
Kaïn probeerde te redden wat er te redden viel. “Laten we er eerst rustig over praten zodat wij je kunnen begrijpen, want Henoch heeft ook…”, begon hij, maar Lamech liet hem zijn zin niet afmaken. “Henoch, Henoch, altijd maar Henoch. Jullie moesten nooit van mij hebben. Ik ben de oorzaak van mama’s dood. Wat zouden jullie mij nu geloven?” Hij liep naar een compleet verlamde en verbouwereerde Kaïn toe en rukte de zwarte amulet uit zijn handen. Hij liep het bos in. Nog even draaide hij zich om. “Jullie hebben de groeten van Djibril.” Het klonk niet echt vriendelijk.
Kaïn en Henoch stonden een moment aan de grond genageld. Beiden voelden zich schuldig. “Hebben wij ooit gezegd dat hij de schuld is van mama’s dood?” vroeg Kaïn aan Henoch.

Henoch schudde zijn hoofd en hield zijn witte veder krampachtig vast. Zijn gedachten waren elders.

Het heilige der heiligen verkeerde ook in rep en roer. Belial beleefde een hoogmis in het onderste der aarde, waar al zijn discipelen gek werden van haat om de gevallen mens en God. “Nu al?” dachten allen uitzinnig. Ze hadden elkaar willen doden om zelf ook eerst aan het werk kunnen gaan boven aarde. Belial erkende meteen de fantastische kans die zijn concurrent hem gaf, dat engelen niet kunnen doodgaan, zoniet had hij na dit eerste grote succes zelf geen kompanen meer overgehouden.

*

Kaïn trok met ingehouden tranen naar het graf van Shira. “Het spijt me, Shira, dat ik niet goed voor Lamech heb gezorgd. Het is waar dat ik het eerste jaar veel afwezig was en alles maar overliet aan Djizah, en daarna liet ik veel aan Elon, Loep en Henoch over. Het verschil in jaren met Henoch was ook zo groot. Lamech heeft niet veel aan ons gehad. Ik dacht dat hij gelukkig was, maar blijkbaar heeft hij veel moeten missen. Het spijt me enorm, mijn elon.” Hij snikte zoals hij zelfs niet geweend had bij haar dood. Schuldig verzuim, zo knaagde het nu,

en daar moest hij opnieuw mee leren leven. Had hij dan niets geleerd van zijn oude merkteken? Hij wilde het onmiddellijk op zijn voorhoofd tekenen, maar de gedachte aan Shira die dat niet juist vond, weerhield hem. Henoch zat bij Loep, die nauwelijks nog kon lopen door zijn versleten heupen. Elon was ook niet meer van de jongsten, toch nog goed te been, maar allen waren bevreesd voor de toekomst. Henoch stond op en legde zijn hand op zijn vaders schouder: “Ik ga Lamech zoeken.”
Kaïn dacht terug aan zijn vader, herpakte zich met een traan en toog opnieuw aan het werk.

Henoch vermoedde al dat Lamech opnieuw naar de grot was getrokken. Elon ging uit eigen beweging mee om als bliksemafleider te kunnen dienen. Het ging langzaam met de oud en grijs geworden Elon. Het gaf Henoch even de tijd om alles op een rijtje te zetten. Alles voelde erg bedreigend aan en hij was er nog niet goed uit of zijn broer een slachtoffer of een dader was.

Djibril vond het belangrijk om even afstand van Henoch te nemen. Het was een goede oefening voor Henoch.

Henoch was blij dat zijn moeder dit niet hoefde mee te maken en dat het vader was die de grootste klappen kreeg. De witte amulet had hem tot nu toe nooit bedrogen en hij kon niet geloven dat een engel een zwarte veder zou dragen. Vader had hem nog niet zo lang geleden voor de honderdste keer verteld hoe zijn moeder, Shira, de witte veder vond in zijn bedje en zag hoe hij zij daarna van de engel Djibril afscheid nam en zag dat Djibril zich omdraaide om zijn witte vleugels aan haar te tonen, glanzend wit, daar was geen twijfel over. En die vleugels zouden nu plots zwart geworden zijn? “Help me, Djibril!” Meer kon hij niet zeggen. Het voelde erg vreemd aan dat Djibril al een tijdje niet van zich had laten horen.
Elon en Henoch kwamen aan bij de grot. Lamech deed niet de minste moeite om zich te verstoppen. De zwarte veder hing opzichtig rond zijn nek. “Dank dat je me komt opzoeken, ik ga zo met je mee naar huis”, zei hij, alsof er niets gebeurd was.
“Alles goed, broertje?” Henoch probeerde zijn verbazing te verbergen. Hij ging zitten om een gesprek te kunnen beginnen en keek tegelijk zijn broer even in de ogen.
“Natuurlijk”, zei Lamech. Hij aaide Elons kop en knuffelde hem overdreven lief. Elon huiverde. Henoch zweeg met moeite, terwijl Lamech opgewekt bleef praten en lachen, alsof er nooit iets was gebeurd.

“Wij zien je graag, broertje”, sprak Henoch, terwijl er een traan in zijn oog verscheen. Het was geen leugen.
“Natuurlijk!” zei Lamech. Hij sprong op als een veer en zijn sarcastische blik verraadde zijn misprijzen.
Bij hun terugkeer in de grot speelde Lamech zijn opgewekte spel verder. Henoch zag hoe zijn vader twijfelde over de oprechtheid van Lamechs vriendelijkheid, maar ook Kaïn durfde niet de boeman te spelen.
Kaïn koos intuïtief het juiste spoor, het spoor van de liefde. Hoe slecht en vals hij ook vermoedde dat zijn jongste zoon was, Lamech kon nooit erger gehandeld hebben dan hijzelf toen hij zijn broer doodde, en zijn moeder en vader hadden het hem liefdevol vergeven. Hoe kon hij nu dan niet vergevingsgezind zijn voor zijn zoon?
Elke avond laat, wanneer iedereen sliep, trok hij naar het graf van Shira om over de dag te vertellen en om raad te vragen. Hij kon bij haar al zijn ellende uitstorten: “Was jouw dood dan al niet erg genoeg, om dan een valse zoon te krijgen …” Hij durfde zijn zin niet af te maken, omdat het schuldgevoel dan al kwam opzetten en hij wist dat hij er de volgende dag enorm spijt van zou hebben en zich nog slechter zou voelen. Kaïn hield vol om lief te blijven voor Lamech, zolang hij maar elke nacht telkens die

zelfde vraag kon stellen aan Shira en de zin nooit af hoefde te maken.
Op een nacht was hij echter niet alleen. Henoch was hem gevolgd en hoorde zijn vader: “Was jouw dood dan al niet erg genoeg, om dan een valse zoon te krijgen, …”
Henoch legde zijn hand op zijn schouder: “Heb vertrouwen, papa. Ik zal je helpen.”
Kaïn keek op en de vaalbleke maan was er getuige van hoe de vader de hand van de zoon greep en zijn hand kuste. Henoch streelde met zijn linker hand het haar van zijn wanhopige vader. Hij herhaalde: “Heb vertrouwen. Ik zal je helpen.”
Kaïn keek van de hand Gods geslagen omhoog en antwoordde verward: “Dank je, Djibril.”
Henoch liet hem zachtjes los en draaide zich snel om, verbaasde om wat zijn vader had geantwoord. De verwondering van Kaïns verspreking, die niet eens wist dat hij zich versprak, was voor Kaïn beduidend minder groot dan wat het voor Henoch op dat moment betekende. Zijn vader die hem onverwacht met Djibril vereenzelvigde? Hoe kwam hij daarop? Toch was er iets diep in hem die het begreep.

Djibril keek toe. Het was een goede oefening en tot nu toe was Henoch geslaagd.

Belial voelde zich geenszins belaagd, zolang Lamech perfect bleef handelen, zoals hij nu deed.

26. HET SLACHTOFFER

Kaïn wist niet meer wat hij moest doen. Zijn angst om Lamech tegen de borst te stoten, ondanks de geruststelling die hij de nacht tevoren van Djibril meende gehoord te hebben, werd alleen maar groter. Hij haalde opgelucht adem toen Lamech zich al iets minder vals gedroeg. Kaïn nam zich voor om Lamech niet meer aan te spreken over zijn zwarte amulet. De volgende dagen verliepen in stilte voor de storm.
Lamech stormde naar Kaïn. “Papa, ik ga muisjes kweken als je het goedvindt! Ik vind dat zulke lieve diertjes.”
Kaïn kon dat alleen maar beamen en vertelde Lamech graag hoe Genog lang zijn enige vriend was geweest. Het interesseerde Lamech niet, maar hij deed alsof en genoot van zijn vaders enthousiasme over het plan. Kaïn maakte die dag onmiddellijk tijd om een kooi in vlechtwerk te maken, terwijl Lamech op jacht ging naar muizen en snel en behendig een koppeltje te pakken had. Hoe enthousiaster Kaïn werd, hoe liever Lamech het had. Lamech genoot. Kaïn genoot. Alles rozengeur en maneschijn. De aanwezigheid van de zwarte amulet viel Kaïn niet meer op. Niet opvallen was niet het juiste woord, hij zette zijn gevoelens erover aan de kant en trachtte te ontkennen.

De muisjes kregen al snel een nest jongen. Kaïn was superenthousiast, moedigde zijn zoon aan en feliciteerde hem omdat hij zo goed voor hen zorgde. Elke dag wat graan pletten tot meel, water voorzien, het hooi verversen, Lamech deed het met veel inzet. De jonge muisjes brachten snel leven in hun verblijf en samen met Lamech keek Kaïn elke dag een tijdje naar het gezellige schouwspel. Kaïn voelde zich gelukkig omdat hij eindelijk iets met Lamech had dat hen beiden gelukkig leek te maken. Kaïn begon zelfs te twijfelen of Shira zich misschien had vergist en of die zwarte veder toch ook niet van Djibril kon zijn geweest, maar hij wilde er in geen geval nog over praten.
Henoch deed onderwijl het werk op het veld of voederde de geiten en keek een tikkeltje argwanend naar het schouwspel. Lamech verdween soms een uurtje of twee gans alleen het bos in en kwam dan terug met bloemen. Hij toonde dan fier zijn ruiker aan Kaïn, die blij was met Lamechs aandacht.
“Welke plant is dit?” vroeg Lamech aan zijn vader.
“Blauwe regen, een hele mooie plant!
De lievelingsbloem van je moeder!”
De muisjes groeiden snel en waren een leuke speelse bende. De dagen vergleden.

Op een morgen kwam Lamech de grot in. “Papa, kom snel!” Samen renden ze naar het muizenhuisje: alle muizen lagen dood in het hok. Geen enkel muisje leefde nog. Kaïn jammerde voor twee, maar Lamech genoot in stilte, hij deed enkel alsof hij het verschrikkelijk vond. “Sukkel”, dacht Lamech.
Henoch kwam op het geroep van Kaïn af en keek eerder naar Lamech dan naar de muisjes. Hij zag Lamechs genietende grijns en valse blik. Hij zag hoe Lamech zijn zwarte veder stiekem streelde.
Lamech voelde dat Henoch hem doorhad. Hij keek hem onverschrokken uitdagend in de ogen en wreef nog eens uitdrukkelijk over zijn zwarte amulet. Daarna vloog hij zijn vader om de hals en weende en snotterde extra hard, zodat zijn vader hem kon troosten. Lamech keek over Kaïns schouder in de ogen van Henoch en genoot van Henochs verbijstering. Henoch draaide zich meteen om en spoedde zich naar het werk op het veld.
Lamech genoot van zijn triomf. Alles verliep zoals gepland. Het experiment was geslaagd: de zaden van de blauwe regen pletten en vermengen met het meel voor de muizen en de muizen gingen dood. Zijn zwarte amulet had hem de juiste weg gewezen. Eenmaal vader terug in de grot was, gooide hij de dode muizen één voor één zo ver mogelijk het bos in, terwijl hij hen met duivels

plezier benoemde met “Genog 1, Genog 2, Genog 3…” Enthousiast brak hij de kooi, die zijn vader met veel zorg had gemaakt, in stukken en verklaarde dat aan zijn vader alsof het van verdriet was. “De sukkel!” Lamech maakte zijn vader ook wijs dat hij er nood aan had om even op adem te komen na het immense verlies.
Henoch kon geen kant op. Hij durfde zijn vaders intense geluk om de goede band met Lamech niet kapot te maken. Het was vreselijk om te zien hoe Lamech vaders liefde gebruikte om wraak te nemen op het gemis van moeder, waar vader geen enkele schuld aan had. Krassen maken in vaders hart gaf Lamech blijkbaar nog meer voldoening dan krassen maken in zijn eigen armen.
En nog was het voor Lamech niet genoeg. Hij trok het bos in, zocht elke wilde blauwe regen op en verzamelde alle zaden die hij maar kon vinden. Hij begon ze tussen twee keien te pletten en bewaarde een flinke portie van het giftige goedje in een buidel. ’s Avonds in de grot, bij het avondmaal, vertelde hij tot tranen toe bewogen hoe erg hij het vond van de muisjes en verontschuldigde zich nogmaals.
Hij kon er niet genoeg van krijgen om in het bijzijn van Henoch zijn ‘verdriet’ af te reageren. Dan liep hij weg uit de grot, zogenaamd zonder gegeten te hebben, maar hij had stiekem ergens een voorraadje eten aangelegd. Kaïn

leefde erg met hem mee en probeerde hem dan te volgen, maar kwam ontroostbaar alleen terug.
Henoch had de grootste moeite om het verderfelijke spel van Lamech met vader niet te doorprikken en verwijderde zich zo snel en discreet mogelijk naar zijn slaapplaats bij Elon.
De volgende avond bij het avondmaal paaide Lamech Kaïn met de vraag hoe hij vroeger op jacht ging naar klein wild. Kaïn was blij om uitgebreid te antwoorden en vertelde hem geëmotioneerd dat hij Lamech erg graag zag en hoeveel goeds van zijn moeder hij in hem herkende. Lamech triomfeerde. “Driedubbele sukkel”, dacht hij. Het plan liep gesmeerd.
Lamechs doelwit was zich nergens van bewust, noch besefte Kaïn hoe hij Lamech op weg hielp door gepassioneerd uit de doeken te doen hoe hij vroeger konijnen ving.
Henoch wachtte niet op het einde van vaders uitleg, hij kon het niet langer verdragen om Lamech aan het werk te zien.
De volgende dag trok Lamech het bos in en zette zijn vallen uit. De dag erna trok hij er opnieuw op uit en stelde tot zijn grote plezier vast dat een konijn een val niet had overleefd. Hij stroopte het dier niet erg vakkundig, maar haalde de lever en nieren eruit om ze te

vermalen en te vermengen met het gif van de blauwe regen uit het buideltje. Hij ging terug naar de grot en wachtte op het geschikte moment. Henoch, die de geiten hoedde en ze niet alleen kon laten, vader die in de grot brood aan het bakken was. Elon die met een slakkengang Henoch steeds volgde. Lamech had de weg volledig vrij voor Kleine Loep, de oude Loep, de wolf zonder tanden, de wolf van wie de heupen zo versleten waren dat hij nauwelijks nog kon gaan, maar die vooral de beste vriend van Henoch was.
Lamech stopte zijn zwarte vleugel slim weg en ging naar Loep toe: “Hé, Loep, ik heb iets lekkers voor jou.” Hij aaide hem zogenaamd liefdevol over het magere lijf. Hij haalde zijn geschenk tevoorschijn, Loep rook eraan en schrokte met plezier de malse vleeshomp op. “Lekker? Ik kom morgen terug”, zei Lamech en hij haastte zich snel weg. “Nog zo’n sukkel”, dacht hij. Hij haalde zijn zwarte amulet weer tevoorschijn en kuste het dierbare kleinood.
’s Avonds ging Henoch Loep te eten geven, maar schrok toen hij de zieke Loep zag. Hij had darmkrampen en was te beroerd om nog een klank uit te brengen. Allen kwamen kijken. “Loep is veel te slap geworden, vader. Als we hem niets sterkers te eten geven, zal hij sterven”, zei Lamech, zijn spel spelend. Kaïn stemde ermee in,

maar Lamech durfde Henoch niet aan te kijken, om het plan niet in extremis te doen mislukken.
Henoch wist niet wat hij moest doen. Hij verdacht zijn broer er sterk van Loep te hebben vergiftigd, maar hij had niet het minste bewijs. Hij wilde zijn vader niet nog meer problemen bezorgen, hij had al genoeg geleden. Henoch hoopte dat zijn vermoeden niet klopte en bleef samen met een trieste Elon gans de nacht waken bij Loep.
Lamech speelde de perfecte onschuld en zijn bezorgdheid om Loep leek oprecht. Kaïn begon hem al te troosten: "Misschien is het beter dat hij niet moet afzien." Dat was muziek in de oren van Lamech, terwijl Henoch er compleet het noorden door kwijtraakte.
Henoch deed de ganse nacht geen oog dicht. Geen wolf werd ooit zo oud als Loep en daar moest hij dankbaar om zijn, maar het voelde des te pijnlijker aan. Wat hadden ze samen niet meegemaakt! Henoch hield het vuur brandend, zodat Loep geen kou zou lijden. Zijn ogen waren indringend op zijn vriend gericht. "Heeft Lamech dit gedaan?", vroeg hij in gebrekkige wolventaal. Loep knipperde bevestigend met zijn ogen. Zeven dagen geleden gingen de muizen dood en nu was Loep stervende. Elon verstond alles en keek mistroostig toe. "Help mij, Djibril", was het enige dat Henoch kon bedenken en hij aaide zijn witte veder.

De volgende ochtend kwam Kaïn met een bezorgde Lamech in zijn kielzog kijken hoe het met Loep ging. Lamech was duidelijk: “Hij is stervende, papa! Help hem alsjeblieft! Hij ziet af! Verlos hem!”
Het werd Elon te machtig. Hij verraste iedereen en ging met zijn kop recht voor Lamech staan. Lamech schrok. Elons ogen vertelden Lamech klaar en duidelijk dat hij zijn spel doorhad en dat hij best kon oppassen. Hij opende zijn muil en liet zijn indrukwekkende tanden zien.
Henoch kwam snel tussenbeide en keek op zijn beurt in Lamechs verschrikte ogen. “Laat Loep even met rust, broertje, Elon en ik zullen wel voor hem zorgen.”
Elon week niet. Kaïn trok Lamech zacht weg. Hij vond dat hij Lamech moest steunen en al troostend begeleidde hij zijn jongste zoon naar de grot. Elon had ooit niet alleen Loep gered, meer nog, hij had ervoor gezorgd dat ‘Hij die beren doodt’ en ‘Hij die mensen doodt’ niet ook ‘Hij die wolven doodt’ werd. Het was een kleine nederlaag voor Lamech met zijn zwarte veder en een grote troost voor Henoch.
Die middag sliep Loep vredig in. Elon en Henoch waren bij hem.
Elon vatte post bij de uitgang van de grot en wachtte tot Kaïn buitenkwam. Hij uitte een klank die Kaïn niet kon

thuis brengen, maar die hij wel begreep: Loep! Hij haastte zich naar Loep. Elon versperde meteen de uitgang van de grot om Lamech een tijdje op afstand te houden, zodat degenen die echt van Loep hielden hun tranen de vrije loop konden laten. Een beetje later vervoegde Elon Kaïn en Henoch en stond hij een behoedzame Lamech toe om te komen, maar wel op een afstand diende te blijven. Lamech was gewaarschuwd en durfde geen scène meer te maken. Kaïn riep Lamech en legde liefdevol zijn arm rond hem, maar zijn tranende ogen konden de valse, genietende blik in Lamechs ogen niet zien.

Henoch hield zijn witte amulet vast en zocht vast beraden de diepte van Lamechs zwarte veder. De zwarte veder antwoordde niet, uit angst om zich te bloot te geven aan Kaïn. Kaïn troostte ook Henoch en Elon en vond het vreemd dat geen van beiden zich bekommerde om Lamech. Lamech draaide zich ostentatief om en liep met groot verdriet naar de grot. De arme Kaïn liep hem meteen achterna om hem te steunen en keek verwijtend naar broer en Elon.

Henoch was erg onder de indruk van Elon. Hij wist hoezeer hij Kaïn liefhad, ook al was hij ooit getuige geweest van de moord op zijn broer door Kaïn. Elon had een kracht en inzicht getoond die je nooit zou verwachten

van een beer, en dat ontroerde Henoch des te meer. Hij vroeg zich af of hij al die tijd het valse spel van Lamech had kunnen verdragen zonder de steunende aanwezigheid van Elon. Elon was altijd de stille kracht geweest die zich enkel op cruciale momenten als deze op de voorgrond manifesteerde. “Dank u, Djibril”, dacht hij. Elon reageerde toevallig tegelijk. Henoch verbaasde zich er niet over: “Nogmaals dank u, Djibril!” Elon boog zijn kop voor Henoch en Henoch boog zijn hoofd voor Elon.

Het vermoeden van Djibril werd eens te meer bevestigd: ‘Ook de wijsheid van dieren is voor Henoch niet te min om van te leren.’

De volgende dag zou Loep worden begraven naast het graf van Shira, Kleine Abel en Graülv. Die avond en nacht waakten Henoch en Elon om beurten naast het dode lijf. Henoch klom de hoogste heuvel op en begon als een eenzame wolf te huilen, zoals hij het van Loep had geleerd. Het duurde niet lang vooraleer wolven in de omtrek het nieuws verder huilden als ultiem eerbetoon aan de oudste aller wolven.
Henoch kon die avond de slaap niet vatten en begaf zich opnieuw naar de hoogste heuvel. De laatste zon deed de top van de Djebel Akhbar schitteren als een smaragd

zoals hij nooit eerder had gezien. “Abel is daar ooit geweest”, schoot het door hem heen. Het deed hem herinneren aan het verhaal van Abel over hoe hij Djibril op de berg had ontmoet. Een opkomende volle maan veranderde langzaam de brandende, purperrode gloed van de zon in een helende, zachte wondzalf. Hij betaste zijn witte veder. “Ik kom, Djibril”, zei hij. Zijn besluit stond vast. Hij voelde nu hoe hij zijn vader kon redden en misschien zelfs Lamech bevrijden.

De herfst lag in het verschiet.

27. SETH

"Seth, blijf van die appels af!" riep Adam onmiddellijk dreigend met straf, niet meer wetend hoe hij het zijn zoon anders duidelijk moest maken.
In oogsttijd werd het steeds moeilijker om de jonge puber ervan te overtuigen om niet van deze speciale appels te eten.
"Waarom?", drong Seth elk jaar opnieuw aan.
"Je moet ons vertrouwen, jongen", was hun pijnlijke antwoord, vooral pijnlijk omdat ze zelf God niet op Zijn woord hadden vertrouwd. De liefde van zijn ouders moest het voor de jonge Seth kunnen klaren, terwijl zelfs de meest intense aanwezigheid van God hen eerder niet deed luisteren. Waar haalden ze dan het recht vandaan om boos te zijn op een kind buiten Eden? Hun kinderen opvoeden werkte als een spiegel die niet veel fraais toonde. Adam en Eva zaten vaak hopeloos gevangen tussen streng zijn voor hun kind en God smeken om erbarmen voor dezelfde fout die zij begingen als de meest bevoorrechte mensen ooit, als mensen die samen met God hadden mogen wandelen in de tuin van Eden.

Het leven van Seth was de tegenpool van het leven van Abel en Kaïn vroeger. Je kon het monotoon, zelfs saai noemen, maar je kon het net zo goed als gelukkig, sereen of zalig omschrijven. Een belangrijk verschil was dat Seth enig kind was, zonder zelfs een dier als vriend, en dat hij zich van heel jongs af enkel kon focussen op zijn ouders om hen te helpen. Adam en Eva hadden dan weer uit hun vroegere gezinsleven geleerd om meer met Seth te

spreken. Vooral Eva nam deze taak ter harte. Het deed Adam deugd om niet als enige door de grote vragen van het leven overstelpt te worden. De hoge ouderdom van Adam en Eva had naast nadelen ook voordelen. Ze werden bezadigder, wijzer, namen meer de tijd om te luisteren. Seth kreeg van jongs af meer verantwoordelijkheid, wat zijn zelfwaarde dan weer ten goede kwam. Hij nam zonder morren taken op zich die de oudjes zelf nauwelijks nog konden uitvoeren. Hij hielp zijn moeder eerst door samen dagelijks de kalebas te vullen in de rivier, later deed hij het vaak alleen wanneer zij het te moeilijk had. Op het veld zat Adam vaak aan de kant toe te kijken hoe Seth zonder morren zwoegde, onderwijl hoedde hij zelf de geiten.

Heel hun leven draaide om de appelboom. Elk jaar werd na de oogst van de appels feestgevierd. Vooraleer de appels op een brandstapel met hun zoete geur het heilige der heiligen bewierookten, sloeg Adam in een ritueel met zijn hak in de grond, als herdenking aan de bloedakker. Beide ouders wilden hun medeverantwoordelijkheid in de val van Kaïn gedenken. Ze hoopten vurig Kaïns vloek samen met hem te kunnen dragen, maar niet één keer werd het ritueel met het verschijnen van Abels bloed beantwoord. Het versterkte Adams schuldgevoel jaar na jaar door de gedachte dat Kaïn het alleen diende te dragen wat voor Adam onrechtvaardig leek. Hij had zijn zoon niet

goed opgevoed, en dit knaagde elke dag opnieuw aan zijn gemoed. En Belial deed er maar al te graag een schepje boven op door iemand onterecht een schuldgevoelen aan te wrijven. De mens die Gods liefde steeds blijft herkennen als een verre bron, vaak zelfs onbewust, voelt zichzelf makkelijker en erger tekortschieten dan Belial, op wie dit niet de minste vat heeft. De mens werd immers geschapen naar Gods beeld, de engelen niet. De tijd bestond enkel voor mensen en dieren buiten Eden die konden sterven, maar niet voor engelen. Voor God bestond de tijd en bestond de tijd ook niet. Tussen zijn alpha en omega was geen verschil, er stonden geen letters tussen, of toch geen letters die mensen toen kenden. De tijd na schuld leek bij de mens eerder te vertragen, alsof de tijd zelf wachtte op herstel vooraleer verder te willen gaan. De controverse of dat een genade was of een straf, zou elke generatie bezighouden en was een gevecht op zich in elke mens, ieder voor zich.

Het was in se het gevecht van de keuze tussen spiegel of glas. Wie met zijn verstand in de spiegel kijkt, ziet enkel zichzelf als een beeld, meer niet. De tijd verspeelt er zijn tijd en vindt het nutteloos om te vertragen. Wie daarentegen met zijn hart kijkt doorheen de spiegel ziet zijn kwetsbaarheid en fouten en wordt nederig. En laat het nu net de nederigheid zijn die kan helen waardoor de

snelheid van de tijd genadig vertraagt. Alleen al door het gevoel van onbelangrijkheid en nietigheid te ervaren vertraagt de tijd door de waarde van elke seconde in duur te vermenigvuldigen, vast te houden en het geheugen van de mens zo maximaal de kans te bieden om het zich lang te herinneren.

Seth was inmiddels een jonge man geworden. Zijn stem klonk dieper en zachter. Hij werkte graag op het veld met Adam en hij sprak even graag met zijn moeder, wanneer ze al eens sprak.

Hoe graag Belial Seth ook zou willen verleiden, het was niet meer haalbaar. Seths diepe gesprekken met zijn moeder maakten Belials invloed miniem en Belial kon onmogelijk via de stuggere Adam de relatie tussen Eva en Seth negatief beïnvloeden. De appelboom werd met hun leven bewaakt. Wat Belial ook probeerde met insecten, ziekte, droogte of extreme kou, ze hadden er hun leven voor veil. Belial gaf het gewoon op. Ooit zou Seth het moeten stellen zonder zijn ouders, tot die tijd wachtte hij af en Belial had geduld.

*

Het was weer appeloogstfeest. Seth had alle appels zorgvuldig verzameld op de brandstapel.
“Je ziet op de appels bovenaan een fijn lijntje [5] staan en eentje onderaan, zou je daar dan niet mogen in bijten?” De nochtans schrandere Seth was verbaasd dat hij dat nu pas opmerkte, na zovele jaren. Eva wachtte er al lang op en keek naar Adam. Die knikte en Eva nam Seth mee de grot in, terwijl Adam het vuur ontstak. Hij bleef daarna buiten waken tot alle appels verbrand waren.

“Luister goed, mijn lieve jongen. Er waren eens twee broers…” Ze vertelde urenlang de ganse geschiedenis van de twee broers. Het duurde tot diep in de nacht. Adam bleef buiten wachten op een rotsblok bij het smeulende vuur van de brandstapel. Eén appel hield hij ongeschonden achter de hand. Adam zou er met Eva over spreken. Djibril was ook nooit ver weg op de avond van het appeloogstfeest.
Eva eindigde met: “En die twee broers zijn jouw broers.” Seth keek haar aan met de ogen van de kleine jongen die in één klap en ongevraagd volwassen werd. Heel zijn jeugd leek plots een schijnwereld of leugen. Hij wist het onderscheid niet te maken.

[5] De lijntjes boven en onder verwijzen naar de beet in de geschonden appel door Adam en Eva in Eden

“Eén broer, die Kaïn, die moordenaar van mijn andere broer Abel, leeft dus nog?” Hij boog verslagen zijn hoofd. Adam voegde zich bij hen. Het werd akelig stil in de grot. Seth vocht tegen zijn tranen.
“Ik begrijp jullie echt niet”, zei hij. Hij kwam meteen in opstand tegen zijn ouders. “Jullie zijn de oorzaak van wat mijn broer mijn andere broer aandeed?” Hij leek het juist begrepen te hebben.
Eva nam Adams hand in haar hand en zei moedig: “Ja, wij zijn oorzaak en gevolg.”
Met ingehouden woede eiste Seth: “Ik wil morgen bij het ochtendkrieken de grot van Kaïn, mijn broer en moordenaar,” hij snikte hoorbaar, “een bezoek brengen. Had ik nu ook maar een vriend wolf bij mij.” Hij vluchtte weg uit de grot, de nacht in. Hij zocht instinctief troost bij de rivier.
Adam en Eva brachten stil huilend de nacht door bij het smeulende vuur van de appels, zuurder dan de citrus.
Vooral Eva had het moeilijk. Er zat ook geen rem meer op haar praten. “Ik heb dit jou, mijn lieve man, in Eden aangedaan. Kon ik het maar overdoen! Ik ben bang dat Seth hetzelfde zal overkomen als wat Kaïn overkwam.”
Adam probeerde haar te troosten. “Ik heb jou ook niet tegengehouden. Ik heb de appel van jou aangenomen, zoals jij hem van Belial hebt aangenomen. Ik wilde niet

voor jou onderdoen. Ik draag evenveel verantwoordelijkheid. Erger nog, ik stelde Jahweh zelf verantwoordelijk door te stellen dat Hij jou maar niet had moeten scheppen uit mijn rib. Dat is veel erger dan wat jij deed. Jij hebt je verantwoordelijkheid van in het begin genomen. Ik deed het pas veel later, met veel schade en schande. Ik werd op slag Adam, maar jij bleef veel langer de Mannin." Een groter compliment kon hij Eva niet toedichten, maar Eva was ontroostbaar.

Adam probeerde een lichtpuntje te scheppen door de enig overblijvende appel tevoorschijn te halen. "Het kan haast niet anders of hij wil zijn broer ontmoeten. Het zou een groot geschenk zijn voor Kaïn als hij zou zien hoe de geschonden appel kan worden geheeld. Wij weten waarover wij spreken. Of misschien is het beter dat Seth eerst Djibril gaat opzoeken op de Djebel Akhbar, zoals Abel deed", zei hij en hij kneep in Eva's hand om zijn tranen te kunnen bedwingen. Eva kuste zijn hand en veegde er haar ogen aan droog.

Maar slapen konden beiden niet.

In de vroege ochtend ging Adam op zoek naar Seth en vond hem bij de rivier. Adam wekte Seth en zonder veel woorden trokken ze samen door de rivier stroomopwaarts tot in de kloof. Daar wees Adam Seth de grot van Kaïn. Hij gaf hem een kleine tas met mondvoorraad mee die

Eva had klaargemaakt. “Neem je tijd, mijn zoon”, zei hij en hij kuste hem op het voorhoofd. De zware leren riemen door Kaïn ooit gemaakt, hingen er nog steeds. Adam had de grot zelf nooit bezocht. Hij wachtte tot Seth veilig de grot betrad en daalde daarna, overspoeld door herinneringen, de rivier weer af om bij Eva verslag uit te brengen. Eva was net de kalebas aan het vullen. Adam nam de volle kalebas van haar over en elkaar ondersteunend klommen ze omhoog. “Het enige dat we kunnen doen,” hijgde Eva, “is vertrouwen op Jahweh.”

Eva was weer de Mannin. Het stemde de Man gerust.

28. STENEN ZIJN STENEN, ZOALS BROERS BROERS

Seth werd overstelpt door emoties toen hij de grot betrad waar zijn beide broers vroeger vaak samen tijd hadden doorgebracht. Hij doorzocht de grot zorgvuldig en probeerde zich zo een beeld te vormen van zijn broers. Welk aandeel Abel kon hebben gehad in de grot van grote broer Kaïn, kon hij niet uitmaken. Hij ging er dan maar van uit dat alles van de slechte broer zou zijn. Het was verschrikkelijk te moeten beseffen dat hij een broer-moordenaar had die in deze grot veel tijd had door-gebracht met zijn slachtoffer en jongere broer. Zijn oordeel over zijn oudste broer was onverbiddelijk. Had hij iets van die oudste broer of leek hij meer op het jongere slachtoffer? Hij had zoveel vragen en zocht naar antwoorden. Wat zijn moeder hem had verteld, volstond niet. Hij voelde zich eenzaam. Hij miste wat hij nooit eerder had gemist. Het verhaal over Eden, Jahweh, de slang, het verlies van Eden, Loep, en nu de twee broers. Hij had een broer nodig in plaats van een ouder om het hem te vertellen. Iemand die in hetzelfde schuitje zat, niet iemand van op een oude lekkende boot. Een reisgenoot miste hij. Zijn leven had zich tot dan toe beperkt tot twee ouders, zelfs een dier als Loep was hem door het lot niet

gegund. Het was alsof hij in een nieuwe doch kale wereld belandde met zoveel onbekende facetten dat de oude wereld, die alles bood en perfect had geleken, hem plots totaal ontoereikend, zelfs bedrieglijk toescheen. Hij voelde zich ten diepste bedrogen. Waarom hadden ze hem dat niet eerder verteld? Hij was toch al lang volwassen? Oh ja, Seth was boos.

Belial genoot van het schouwspel. Djibril was veraf. Hij verbleef op de top van de Djebel Akhbar. Zo ver weg leek het, maar toch zo nabij.

Seth raakte wat uitgeraasd in zijn hoofd en ging zonder dat hij het wist op de steen van Abel zitten. Hij nam zijn moeders knapzak en begon te eten. De afgelopen nacht met weinig slaap begon te wegen en even later viel hij uitgeput in slaap op de steen van Abel. Abel rilde. De steen rilde. “Wie ben jij, Seth?” De steen zelf kende het antwoord, want hij herkende in het rillen van Seth perfect zijn broer Abel, die vaak op net dezelfde wijze de gast was geweest van overbuur Kaïn. Hoezeer de steen hun hoge afkomst ook als gelijk aanvoelde, toch was het verschil hem meteen duidelijk. De steen zweeg even, hij droeg hun beider verhaal, en zalfde en omzwachtelde Seths wonden met voelbare trillingen. Seth kon op dat

eigenste ogenblik niet dichter bij zijn broer komen, zoals ook de verste stenen onderling verre broeders zijn van elkaar. Trillen en getrild worden is hun spraak en tast. Dragen is hun zijn. Het onophoudelijk rillen van Seth deed de steen trillen zoals de stenen op het graf van Abel nog steeds natrillen en hun verhaal vertellen van steen tot steen, waar ook ter aarde een mens contact zoekt met een mens. Wat één steen weet, weten zij daarom alle. Seth legde uitgeput zijn wang op de steen en sloot zijn ogen. Met een lage toon bood de steen weerstand aan de opstand van Seths geest tegen zijn ouders, maar geleidde genadig Abels nederige gebed voor de poort van Eden, woord voor woord tot diep in Seths gehoorgang en onderbewustzijn, zodat het aanvoelde alsof Seth de woorden van Abel zelf sprak. “Ik ben het niet waard om Eden binnen te treden, Heer. Mijn broer is het meer waard.” De woorden werkten in als het strelen van zijn moeders hand over zijn wang, hun onderdanigheid en gehoorzaamheid voelden aan als de glimlach van zijn vader. Een gewijde stilte bevroor zijn geest, zoals ook de stenen op het graf van Abel hun trillen even staakten en gans de kosmos vervuld raakte met de onpeilbare liefde van Jahweh zelf. Daarop liet de steen in de grot, als op commando van hogerhand, Seths visioen volledig los,

waardoor het hele beeld vervaagde. Hij sliep. Eindelijk. Stenen zijn stenen, zoals broers broers.

Seth sliep in één ruk door tot de zon onderging boven de Djebel Akhbar. Hij ontwaakte. De rosse gloed rond de top van sneeuw en ijs zoog alle aandacht naar Seth toe. Hij verliet zijn steen en ging op de rand van de grot zitten met daaronder de kolkende rivier. Hij voelde geen woede meer. Hij was nog te slaperig om behoorlijk na te denken en genoot van het uitzicht op de machtige top van de Djebel Akhbar. Abel zou daar geweest zijn, hoe was dat mogelijk? Langzaam werd hij wakker en begon hij kleine flarden van zijn droom aaneen te rijgen. Het voelde hoe langer hoe minder aan als een droom. Het voelde als zijn hart dat sprak. Het werd buiten pikkedonker, maar licht scheen in zijn hart.
Telkens wanneer de aarde de zon de rug toekeert en met het penseel van de nacht zijn halve bol zwart kleurt, biedt het intuïtieve oog onze geest een vergezicht aan dat weidser is dan de zee. Seths pupil nam de ganse ruimte van zijn geest in en richtte zijn zien naar binnen. Hij zag dat zijn ouders het ook niet altijd makkelijk hadden met hem. Hoe zijn vader verplicht was om dag en nacht op de loer te liggen opdat hij maar niet aan de appels van de appelboom zou komen. Hoe vaak had hij zijn moeders

geduldige uitleg aan zijn laars gelapt. Hij kreeg bewondering voor de sterkte van zijn ouders, die met het onmogelijke verlies van de broers bleven leven en vriendelijk bleven voor elkaar en voor hem. Hij kon niet ontkennen dat hij zijn ouders graag zag en dat hij dagelijks mocht ondervinden hoe graag zij hem zagen. Hij begreep hoe zijn ouders het verlies van twee zonen jaren hadden gedragen zonder hem ermee te belasten. Ze hadden gedaan wat ze konden. Hij had zulke liefdevolle ouders dat hij maar niet kon begrijpen dat ze de oorzaak konden zijn van het onheil dat hen overkomen was. Kaïn ontmoeten om ook zijn verhaal te horen was een noodzaak geworden. Dat Kaïn zelf ook erg leed en dat hij het steeds goed had bedoeld was duidelijk uit zijn moeders verhaal op te maken, maar wat was er dan uiteindelijk misgelopen tussen beide broers? Daar kon alleen Kaïn een antwoord op geven. “Ik zal morgen moeder raad vragen”, dacht Seth en stond op, legde andermaal zijn hoofd te slapen op de steen van Abel en viel opnieuw in slaap.

Eva was die morgen in de vroegte de rivier afgedaald om oude diervellen te week te leggen. Haar gemoed was de dag voordien erg zwaar op de proef gesteld. Hoe ze ook Jahweh om sterkte vroeg, een derde zoon verliezen leek

haar niet meer haalbaar. Nooit had ze zich zo zwak gevoeld. Ze was bang, zoals ze nog nooit eerder bang was geweest.

Belial keek spottend toe. “Kijk, Djibril, ik hoef zelfs niets te doen!” Maar Djibril hoefde niet te antwoorden. Eva was hem voor. Ze knielde neer aan de oever en riep uit volle borst: “Ik bied U mijn zwakte aan, Heer, in vertrouwen op U.”

Seth was al afgedaald in de rivier en schrok toen hij haar roep hoorde, niet zo ver weg. In de volgende bocht zag hij zijn moeder met gebogen hoofd geknield zitten. Hij haastte zich naar haar toe, omarmde haar teder en fluisterde: “Jij bent niet zwak, moeder, ik ben veel zwakker. Vergeef me mijn boosheid.”
Eva dacht meteen: “Bent U steeds zo dicht bij mij, Heer?” Ze keek Seth in de ogen en zei: “Vergeef je vader en mij om wat we hebben aangericht. Begrijp je nu waarom de appelboom met zijn appels zo belangrijk is? Jaarlijks toont Jahweh ons dat Hij ons vergeving schenkt. En jaarlijks tonen we onze dankbaarheid om Zijn vergeving en liefde door juist niet van de appels te eten en ze Hem terug te geven, zodat Hij en alleen Hij erover kan beschikken om ze aan andere mensen te geven.”

Seth slaakte een kreet: “Oh nee! Ik heb er ooit één keer van gegeten, toen vader er even zijn aandacht niet bij had! Ik wist dat het niet mocht en toch… ” Hij was ontzet. “Het spijt me, moeder.”
Eva antwoordde: “Zou ik jou niet vergeven wat Jahweh ons vergeeft, ook al is het onheil geschied?”
Seth werd op slag volwassen. Hij begreep plots hoe hij, zij het in veel mindere mate, net dezelfde fout maakte als zij hadden gedaan. Hij begreep dat ook hij keer op keer een gevecht zou moeten leveren tegen zijn eigenliefde. Het hielp om puur vertrouwen te hebben in de mensen die je liefhebben, om het niet steeds beter willen weten.
Hij zette de les direct om in de praktijk en vroeg: “Moeder, wat denk jij: ik zou graag Kaïn ontmoeten. Alleen als jullie het goedvinden…” Hij keek ook meteen naar een bezorgde Adam, die erbij was komen zitten.
Eva en Adam wisselden een korte blik met elkaar. Adam antwoordde: “Het verbaast me niet dat je graag je broer zou ontmoeten, en ik denk dat ik ook voor je moeder spreek als ik zeg dat wij dat zelf ook heel graag zouden hebben. Zeg hem dat we elke dag aan hem denken en dat we hem missen en vraag hem om ons te vergeven.”
Adam zocht de hand van zijn vrouw.

“Waar kan ik mijn broer vinden?” Seth was meteen plannen aan het maken. Snel vertrekken lag voor de hand nu de herfst naar zijn einde liep.
“Ik zou echt niet weten waar hij naartoe ging of waar hij verblijft. Ik hoop maar dat het goed gaat met hem”, sprak Adam.
Eva stond snel recht en verdween in de grot om even later buiten te komen met een pakje. “Dit is de eerste en meteen de laatste appel die we ooit zullen bewaren. Je vader legde hem opzij.” Ze zweeg even, want ze geloofde niet in toeval. “Ik vertelde je al dat Abel ooit terugkwam van de Djebel Akhbar met deze verpakking. Daar zat de appel in die daarna deze appelboom voortbracht. Abel had er Djibril, de engel van Jahweh, ontmoet die ons deze appel van vergeving in opdracht van Jahweh mocht schenken. Zoek Djibril en je zal Kaïn vinden. Twijfel niet.”
Seth nam het pakje met het frêle pakpapier eerbiedig aan en hield de appel nu met veel meer respect in zijn hand. “Waar kan ik Djibril vinden? En wat moet ik met dit geschenk doen?”, vroeg hij.
Adam vulde Eva aan. “Ik herinner me hoe Abel vertelde dat hij de appel ontving op het eerste plateau van de Djebel Akhbar, bij een groot meer waaruit een grote waterval tot onder aan de berg neerstortte in een nog

groter meer. Volg de rivier tot aan de waterval en probeer via een weg naar boven het hoger gelegen meer te vinden."
Eva zei zacht: "Vraag Djibril of het wel goed is om dit geschenk aan Kaïn te geven. Djibril zal niets toelaten wat niet van Jahweh mag."
Seth was verrukt om hun steun en begrip. Hij besloot vroeg te gaan slapen. Adam en Eva zouden zijn uitrusting wel klaarmaken. Eva begon meteen een voorraad koeken te bakken, Adam haalde extra water naar boven en gedurende de nacht bleven ze heel intens waken en met elkaar praten.
"Ik heb jou nooit zoveel horen praten als vandaag", sprak Adam verwonderd tegen Eva.
"Ik hoef al lang geen schrik meer te hebben van jou. Je bent een goede man en vader voor ons. Belial heeft zijn gevecht met ons verloren. Wij moeten onze kinderen nu helpen zoveel we kunnen. Ik heb Kaïn veel tekortgedaan. Ik ben zo gelukkig dat Seth onze boodschap wil overbrengen", zei Eva. Na een korte stilte, terwijl ze peilloos in het vuur keek, zei ze: "We kunnen Jahweh niet doorgronden, maar het voelt alsof Seth ons juist hierom werd gegeven." De paarse vlammen kleurden haar diepe rimpels met het rood van het bloed van een martelaar, terwijl haar grijze haarlokken donker blauw

kleurden als de zee. “Vergeef me als ik weer herval in stilzwijgen, maar weet dat ik je liefheb. Ik ben lang wanhopig geweest, maar ik kon de wanhoop enkel overwinnen door mijn aandacht volledig te richten op al de liefde die Jahweh mij ooit gaf. Mijn wandelingen in de tuin van Eden met Jahweh waren één wandeling in de hoogste liefde. Ik vond kracht in wat wij verloren, maar ook in jou.”
Adam keek verbaasd op. “In mij? Jij, die mij er steeds bovenop hielp?”
“Je lijden was vele malen groter dan het mijne. Net zoals het lijden van Kaïn groter was dan het lijden van Abel. Abel leed ook, maar niet in het duistere ijle.”
“Ik begrijp je niet.”
“Glas en spiegel. Wie in de spiegel kan kijken en zijn gezicht niet hoeft af te wenden om wat hij ziet alsof het glas is, is in het reine met zijn hart. Abel kon in de spiegel kijken. Kaïn was verbijsterd toen hij erin keek, en terecht. Maar Jahweh gaf Kaïn een uiterst kostbaar geschenk, een merkteken, zijn vluchtweg werd afgesloten. Het merkteken is een begin van heling. Ik vrees dat gans ons nageslacht wordt geboren met een merkteken. Eerst onzichtbaar, maar naargelang Belial het pleit wint, wordt dat merkteken in kleine stapjes zichtbaarder.”

“Ik droeg het merkteken toch niet, terwijl ik minstens zo schuldig ben als Kaïn?” Adam kon nog niet helemaal mee in haar redenering.
“Misschien ben ik jouw merkteken en ben jij wel mijn merkteken, mijn lieve schat. Hoe vaak was ik niet de ideale vrouw voor jou? Telkens als ik je zie, besef ik dat ik beter mijn best moet doen. Misschien zal elke mens een merkteken zijn of worden voor zijn medemens. Wie zal het zeggen? In Eden was een merkteken totaal overbodig.”
“Ik begrijp je. Telkens als ik je zie, denk ik aan die eerste nacht buiten Eden. Ik kan zeggen dat ik niet wist wat me overkwam, welk vreemd vuur zo van mij bezit nam nadat ik Jahweh had verloochend. Ik vraag je vergiffenis daarvoor. En ik zou graag Kaïn vergiffenis willen vragen daarvoor.” Adams stem stokte.
Eva kwam naar hem toe en legde haar arm om zijn nek. Ze keek hem van dichtbij aan. “Het is heel juist dat wij, wij beiden, hiervoor vergiffenis moeten vragen. Maar we mogen de hoop op herstel niet opgeven. Waarom kwam de appel anders in ons midden terug? Toen ik daarnet zei dat ik telkens als ik je zie, denk dat ik beter mijn best moet doen, dan is dat niet helemaal juist. Zoiets absoluuts als ‘’telkens of altijd’ stellen, doet afbreuk aan de liefde die we gekend hebben. Zo zie je maar dat ik ook fouten

maak. Het gebeurt maar zelden dat ik het nog zo ervaar, omdat ik jouw liefde en mijn liefde voor jou veel vaker spontaan voel dan dat ik ze niet voel. Daarom wil ik dit verduidelijken: ik ervaar je enkel als een merkteken als ik mijn liefde voor jou, en niet jouw liefde voor mij, voel verminderen. En alleen dan word jij mijn merkteken. Het merkteken dat jij draagt, draag je dan voor mij. En ik draag mijn merkteken voor jou. Het jouwe is het mijne en het mijne het jouwe. En zo helpen we elkaar onszelf te corrigeren. Sinds Eden werkt alles averechts."
De Mannin, Eva, begreep nu waarom het soms beter was om minder te spreken. Ze was het ook niet meer gewoon, terwijl alles zoveel ingewikkelder was geworden en het zo moeilijk was om het allemaal op een rijtje te krijgen.
Adam nam haar hand vast en kon zijn tranen niet meer bedwingen. "Dan zal ik het graag voor je dragen, mijn lief", zei hij en hij streelde haar linker wang.
Eva schreide evenzeer en fluisterde in zijn oor: "Vind je het erg dat ik na Seths vertrek weer veel minder zal spreken, mijn lief?"
"Jij hebt alles gezegd, mijn lief."

*

Al de serafs in het heilige der heiligen weken bruusk opzij voor het licht dat de engelen van onderen naar boven aanbrachten, terwijl de troonwagen trilde van

vreugde en de krachten en machten het uitjubelden: ”Heilig, Heilig, Heilig.”

De merktekens van Adam en Eva verloren die nacht voor hen plots elke zin, want ze waren voor elkaar opnieuw de Man en de Mannin uit Eden. Ze hielden elkaars hand vast. Ze sliepen geslacht tegen geslacht en Jahweh noemde hen ‘Ons’. Zij proefden opnieuw wat dat ooit betekend had, maar wisten en aanvaardden nederig dat het slechts voor even was. Vooral voor de Man Adam zou deze herinnering de volgende dag uitermate belangrijk zijn.

*

De volgende morgen leek hen veel te vroeg te komen. Seth had echter nog één belangrijke vraag, zowel voor zijn moeder als voor zijn vader, ieder apart. Adam en Eva waren niet verrast. Adam ging de kalebas in de rivier vullen, terwijl Seth en Eva plaats namen op de twee stenen onder de appelboom.
“Moet ik je helpen, mama?’ vroeg Seth toen hij zag hoe moeizaam ze bewoog.
“Het is goed, mijn jongen, ga maar zitten, ik zal hier wel zitten.”
“Ik heb het moeilijk om jullie zo achter te laten. Ik twijfel of ik wel…”

Ze onderbrak hem erg gedecideerd: “Nee, je moet Kaïn opzoeken. Kaïn heeft de appel nodig zoals ook je vader en ik hem nodig hadden. Maak je geen zorgen om ons. Er wordt goed voor ons gezorgd.” En ze wees naar de appelboom.
“Vertel me nog over de liefde, mama, voor ik vertrek, ik ken niemand die liever is dan jij…”
Eva, de Mannin, zei streng, alsof ze besefte dat ze niet duidelijk genoeg was geweest: “Jahweh, mijn lieve zoon, Jahweh is duizend maal liefdevoller dan wie ook. Ook de niet-gevallen engelen zijn honderd maal liefdevoller dan wij. Wanneer je me vraagt over de liefde te vertellen is mijn verhaal dubbel. Zoals de slang ons mee uit Eden verdreef, zo splitste ze ook de liefde in twee totaal verschillende begrippen: liefde buiten Eden zou in niets nog te vergelijken zijn met de liefde binnen Eden. Over welke liefde wil je dan dat ik spreek?”
“Waren jullie destijds in Eden dan zo verschillend in vergelijking met hier? Ik zou al blij zijn om jullie liefde van hier te evenaren. Wat is het verschil? Had ik van jullie meer liefde kunnen krijgen dan jullie al gaven?”
“Denk terug aan twee avonden geleden. Hoe ontredderd je was, hoe terecht geschokt je was. Hoe je meer dan terecht pijnlijk kritisch voor ons was. Je moest, meer dan terecht, even op adem komen en je verdriet een plaats

geven in de grot van je broer Kaïn, terwijl je vader en ik hier geen oog dichtdeden en andermaal leden onder het verhaal van onze twee oudste zonen. Ik zeg je, mijn lieve zoon, dat is niet Eden. Liefde en pijn gaan niet samen in Eden. Pijn bestaat er niet. Pijn heeft er geen nut, heeft er geen betekenis of zelfs geen woord."
"Kan ik die liefde uit Eden nog herwinnen?" Het was een voor de hand liggende vraag. Seth was volledig mee met haar verhaal.
"Als Jahweh ons toen zo liefhad, kan het ook niet anders dan dat Hij nu mede lijdt met ons en dat Hij ons zal trachten te helpen. Maar zoals we toen ook vrij waren om te kiezen tussen Jahweh of de slang, zo dient het herstel ook in vrijheid te gebeuren. Liefde verdraagt geen dwang. Het geschenk van de geheelde appel die wij kregen is een eerste stap. Maar er moet iets groters komen dat minstens van dezelfde grootteorde moet zijn als de schepping zelf was. Een totaal nieuw begin. Begrijp je welke verschrikkelijke ravage je vader en ik hebben aangericht?"
Seth begreep het enigszins en kreeg enorm medelijden met hen. Hij vond zijn problemen en narigheden nu vrij bijkomstig. Hij voelde meteen aan dat hij zijn moeders en vaders lijden kon verlichten door Kaïn op te zoeken. Dat gaf hem een goed gevoel.

“Dank je, moeder, voor alles wat je me geleerd hebt en vergeef me dat ik zo boos was. Ik kijk ernaar uit mijn broer te ontmoeten.”
Eva keek hem met de ogen van de Mannin aan, ogen die geen verdere woorden nog behoefden. “Je vader komt eraan! Ik laat jullie even alleen. Tot straks”, zei Eva en ze streelde zijn weelderige haarbos.
Adam goot de kalebas eerst leeg aan de voet van de appelboom en ging op de steen zitten. Hij blies even uit van de inspanning en sprak: “Ik luister, mijn zoon.”
Seth had zijn vraag klaar, maar vond het moeilijk om ze te stellen: “Wat is de vrouw, vader?”
Adam dacht na. Hij probeerde de vraag te doorgronden, zich in te leven in zijn zoon en begon erg voorzichtig aan het uitleggen van iets dat nauwelijks uit te leggen viel. Hij probeerde zeker niet te betweterig over te komen en sprak uitermate zacht, liefdevol, aarzelend, respectvol maar tegelijk nog zoekend naar een antwoord op dit raadsel: “Weet jij dan wat een man is?” Hij wachtte niet op een antwoord om het Seth niet moeilijk te maken en verduidelijkte meteen: “Jij bent een vrouw, Seth, net hetzelfde zoals jij een man bent.” Seths ogen keken welwillend en hongerig en Adam voelde zich bevrijd om verder te praten: “De vrouw is wat de man is, maar buiten Eden niet ziet. De man is wat de vrouw is, maar

buiten Eden niet ziet. In Eden waren je moeder en ikzelf samen één. Jahweh schiep de Mannin uit mij, niet naast mij. Jahweh schiep haar uit mijn rib. Het was ook totaal onbelangrijk of zij uit mijn rib of ik uit haar rib zou zijn geschapen. Geen van ons stelde zichzelf op de eerste plaats. Onze liefde voor elkaar was meteen één en ons verschillend geslacht was geen ogenblik van enig belang. Wij waren zo één dat we het verschil in ons geslacht zelfs niet opmerkten en we ons geen enkele vraag hoefden te stellen waartoe dat zou moeten dienen. Liefde die één is, kan zich nooit in tweeën splitsen, net zoals je de eigenschappen van water of vuur niet kan splitsen. De vlammen in een vuur zijn één met het vuur, net zoals de druppels één zijn met het water. We hoefden ook niet over het bestaan van kinderen na te denken, want we waren als één en hetzelfde kind van Jahweh en een kind denkt niet aan zich voortplanten. Lichamelijk genot was onbelangrijk omdat het geestelijk genot van de alomtegenwoordigheid van de liefde alles overtrof.
God schiep je moeder en mij als één, maar het waren wij beiden die er jammer genoeg twee van maakten. Wij waren Zijn beeld en net zo één als Hij was. Enkel het uitwendige beeld van de Man en dat van de Mannin verschilden van elkaar, maar niet het beeld van wie wij beiden in persoon naar Zijn volmaakte beeld waren

geschapen. Er bestond tussen ons geen meer of minder van iets. We maakten elkaar niet tot meer dan wij ieder apart waren, nee: wij waren zo geschapen, het werd ons gegeven. Schoonheid en liefde waren net zo sterk met elkaar verbonden in Eden als wij, Man en Mannin, dat waren in hun meest perfecte vorm. Ik zag in Eden niet hoeveel mooier de Mannin was dan ik. Daar draaide het niet om. Belial zag dat wel, wij niet. Eenmaal buiten Eden werd ik de eerste nacht plots overweldigd door dat grote verschil in schoonheid, door haar pracht die ikzelf niet bezat en die ik wilde compenseren door haar lichaam te bezitten, door het te overheersen met kracht. Het was niet uit liefde."

Adam zocht het oog van Seth bewust op, zodat Seth zich zijn traan van spijt alle dagen van zijn leven zou herinneren in de hoop dat hij eruit zou leren. Seths blik gaf hem te verstaan dat hij het zag en hij sloeg zijn ogen eerbiedig neer. Adam kon nu verder: "Het komt mij daarom nu, buiten Eden, voor dat de man die zich buiten Eden ook vrouw weet, meer kan vertellen over deze verloren eenheid dan om het even welke man die zich slechts man zou weten. En misschien meer nog de man die buiten Eden een man kan liefhebben, zoals ook een man een vrouw buiten Eden kan liefhebben, meer kan vertellen over de verloren eenheid die er in Eden heerste

tussen man en vrouw. Hetzelfde geldt voor de vrouw die de vrouw buiten Eden liefheeft. Zij leveren buiten Eden het bewijs uit het ongerijmde van hoe het destijds in het Goddelijke Eden was, hoe onbevattelijk dit antwoord ook klinkt voor jou nu. Het zal ook een mysterie blijven voor gans ons nageslacht en, erger nog, het zal aanleiding geven tot geweld en onterechte haat tegenover twee mensen die elkaar liefhebben, van welk en voor welk geslacht ook. Het gevecht buiten Eden dat ikzelf diende te leveren met mijn geslacht tegenover het geslacht van Eva, vroeg jaren later nog vaak zoveel moeite om ons verschil te overwinnen.

Voor de goede engel is geslacht of voortplanting niet in het minst van belang. Waarom zou het ook noodzakelijk zijn binnen Eden of het heilige der heiligen? Alleen voor Belial was het wel belangrijk, hij wilde zichzelf als engel van het kwaad kunnen voorplanten zoals een mens dat zou kunnen. Belial ging ons voor in de val, hij daagde ons uit en won. En wij, de Man en de Mannin, volgden hem in deze val. Belial misbruikt nu onze voortplanting, die hij zelf niet bezit, om zichzelf te kunnen voortplanten in de gevallen mens buiten Eden.

Toen God met ons wandelde in Eden, discussieerden wij niet met Hem. Hij toonde en gaf ons zuivere liefde. Wij voelden niet de minste behoefte om naast de overvloed

van liefde nog vragen te stellen. Wij werden in Eden als zaad èn bloem tegelijk geschapen. Toen de slang ons toesprak, dachten we dat we zelf ook iets konden bijbrengen aan de liefde met ons vermogen tot denken. De slang deed ons geloven dat ons denken onontbeerlijk was om de liefde te dienen. Ons verstand vroeg zich plots af of de bloem mooier is dan het zaad van de bloem. Van het ene moment op het andere voelden wij het ook niet meer en zagen we nog minder hoe sterk zij ooit verbonden waren: zaad en bloem vormen een eenheid. De één kan niet wat de ander kan. Schoonheid werd plots weggerukt van de ziel of de levensbron van de schoonheid. Kijk naar uw moeder en mij! Onze schoonheid van weleer is ver te zoeken. Onszelf die vraag stellen was meteen de liefde in vraag stellen en haar afbreuk doen. Zaad en bloem tonen zich uitwendig anders, maar dragen allebei alle eigenschappen van elkaar in elkaar. Zaad en bloem zijn gelijk en één: het zaad sterft om te leven tot een bloem, en de bloem sterft om te leven tot nieuw zaad. Niets kan hun oorspronkelijke verbondenheid verbreken, zelfs niet buiten Eden. Bij ons verliep het anders, onze verbondenheid werd verbroken. Het leek ons toen onverwacht, maar later begrepen we dat we het zelf hadden gezocht. Niet dat de voortplanting van de mens

buiten Eden slecht is, maar het werd een opgave om het in liefde te volbrengen. Ons verstand zat plots in de weg. De eens zo genereuze liefde tussen onze bloem en ons zaad werd een moeilijke opdracht met twijfel, met zoeken en falen, een ongemak dat diende te worden overwonnen. Wat heeft verstand ons nu bijgebracht? De bloem en het zaad van de plant in en ook buiten Eden leven nog steeds in de hoogste liefde met elkaar, terwijl wij met veel vallen en opstaan onze weg terug zoeken naar die verloren liefde."

Adam keek Seth met tranen in de ogen aan. "Kan jij je voorstellen dat je oudste broer, Kaïn, het eerste kind uit de enige twee mensen uit Eden…" Adam toonde moedig, hoe diep beschaamd hij ook was, opnieuw zijn tranen aan Seth en vervolgde: "… dat je oudste broer, Kaïn, ontstond door de geslachtelijke gemeenschap van de enige twee mensen uit Eden in die allereerste nacht buiten Eden, totaal ontredderd en gans losgeslagen van de Liefde die Jahweh was? Ik gaf je moeder die nacht niets, maar ik nam alles van haar. Met wat voor handicap moest Kaïn daarna niet zijn leven aanvatten! Je moeder en vooral ikzelf leerden lang daarna pas in liefde geslachtelijk met elkaar om te gaan. Maar wat wij Kaïn hebben aangedaan..." Het werd Adam te machtig. Hij snikte het uit. "Het spijt me, mijn zoon, maar je was beter

af geweest als je was geschapen uit een rib, arm of teen van de Mannin of de Man in Eden. Het spijt ons erg dat jullie dat geluk nooit hebben gekend. Als jij toen uit onze rib geboren zou zijn, dan was jij nu een kind van Jahweh en niet van ons. Je zou net als wij een kind van Jahweh zijn, en niet van ons, maar naast ons, die niet in het minst vroegen om op zoek te gaan naar een vader of moeder binnen Eden. Je vader en moeder heetten Jahweh. Maar een kind buiten Eden kan dat niet meer verstaan en zoekt geborgenheid en zijn bestaansreden elders. Wat buiten Eden ontstaat, kan nooit de maat nemen van wat binnen Eden ontstaat. Doe daarom je best buiten Eden, en verloochen je goddelijke afkomst niet, verloochen de liefde onder geen beding: hoeveel je ook verloor, er is steeds een weg terug. Omarm elke liefde die op je weg komt: van vrouw, man, dier, plant, insect."
Seth zweeg eerbiedig nu hij het belang van zijn missie naar Kaïn ten volle begreep.
Adam liet alles even bezinken en verbaasde er zich over dat zijn tranen al gestopt waren, alsof het hem met de jaren minder deed. Hij begreep niet hoe dat kon en ging verward verder: "Sinds Eden is alles averechts geworden met ons denken. Ook het denken van Eva en mij, maar alleen wij kunnen ons het verschil herinneren, het kennen in ons denken van toen en nu. Het is het geheim van de

slang. Het is de taal van de vork. De tweespalt. Het links en rechts uit elkaar rukken wat recht is. Het verdraaien. Het in schijn dubbel maken van wat steeds, van in den beginne, als één geschapen werd en nog steeds één is, maar niet meer als één kan worden uitgelegd met het verstand. Het verstand werd buiten Eden de enige bron om elkaar te kunnen verstaan. Zoals ik nu nauwelijks nog met jou kan denken of voelen zoals engelen dat ten tijde van Eden met ons wel konden en deden. Onze gedachten en gevoelens waren als één luid en helder gesproken woord dat niet hoefde uitgesproken te worden……
Ik kan zo blijven doorgaan, het spijt me."
Adam viel stil. Alle geluid rond hem viel stil. Zijn tast en reuk vielen stil. Hij hoorde enkel nog verre klanken uit Eden, onherkenbaar maar wel verbonden met een ervaring uit een tuin waar hij de Mannin zag praten met Jahweh, terwijl hij druk bezig was met een wonderbaar insect dat hij met duizendvolle eerbied een naam gaf.
Seth werd er stil van en stelde aarzelend zijn wedervraag. "Het is inderdaad moeilijk, papa, om het me zelfs maar in te beelden en nog moeilijker om het te begrijpen als je er niet in geleefd hebt." Hij schudde wanhopig zijn hoofd en stelde nu pas de vraag: "Stel nu… stel nu… dat ik kinderen zou krijgen en jullie zijn er niet meer, hoe kan ik wat moeder en jij mij nu vertellen nog navertellen?

Hoe moeilijk zal het dan wel niet zijn voor mijn kinderen om aan hun kinderen na te vertellen wat ik al niet kan navertellen. Ik die wat ik uit jullie mond hoorde wel kon geloven, maar die niets van dat alles zelf heb meegemaakt? Hoeveel problemen zal dat niet met zich meebrengen? Kan ik dan niet beter helemaal geen kinderen krijgen? Is het niet beter dat alles nu stopt?" Adam begreep meteen waar deze allereerste voorzichtige vraag vandaan kwam. Seth maakte zich erge zorgen over de toekomst en wat hij moest doen als hij een vrouw mocht ontmoeten. Adam hoefde niet na te denken over het antwoord en zei: "Mijn lieve zoon, heb vertrouwen! Kijk naar deze boom. Kijk hoe sterk de stam met de jaren is geworden. En hij zal nog veel sterker worden! Richt al je aandacht op de niet-gevallen engelen zoals Djibril en Michaël, die nu zonder dat jij het beseft strijd leveren om je hart te laten triomferen over Belial. Zij helpen ons door dit ganse kluwen heen. Vanwaar kregen wij deze boom? Djibril gaf hem aan Abel voor ons in opdracht van Jahweh. Aanroep de engelen enkel in eenzaamheid, in gevaar, in verdriet of dankbaarheid, maar nooit in hebzucht of in leugen, en dank hen bij elk geluk of zelfs ongeluk dat je overkomt. Ongeluk overkomt je soms om je iets te leren. Het ongeluk kon ook veel erger geweest zijn zonder de invloed van de goede engel. Je moeder en

ik groeiden pas na al ons ongeluk opnieuw naar de Man en de Mannin toe. Wij hadden dat vreselijke ongeluk met onze oudste twee zonen blijkbaar nodig om iets te begrijpen van het overleven buiten Eden, of misschien om juist op dit ogenblik jou iets duidelijk te kunnen maken over het leven buiten Eden in aanwezigheid van een Belial die steeds op de loer ligt." Adam verloor zich in een redenering die Seths bevattingsvermogen ver te boven ging, maar hoe dan ook stelde het Seth gerust en voelde hij de hemel zichtbaar opklaren. Hij stond recht en nam zijn reistas. Het was halverwege de middag.
Eva kwam nog snel aangelopen met het pakje van de ongeschonden appel zo fijn en veilig verpakt, dat Seth niet direct wist hoe hij het veilig kon bewaren. "Zoek Djibril en geef het aan Kaïn", waren haar laatste woorden en ze kuste hem op het voorhoofd.
Adam was erg ontroerd en keek zijn zoon liefdevol in de ogen. "Doe Kaïn onze groeten, zeg hem dat hij steeds welkom is en dat we steeds van hem houden, en vraag hem om ons nogmaals te vergeven zoals wij hem vergeven."
Seth wendde zijn ogen snel af en vertrok.

Hun derde zoon vertrok en ook nu wisten ze niet of ze hem ooit terug zouden zien.

Geen mens vraagt om pijn. En toch was deze menselijke pijn in niets te vergelijken met hoe Jahweh van de Man en de Mannin afscheid diende te nemen toen ze weggingen uit Zijn stad van licht en liefde. Zo groot Zijn liefde voor de mens was, zo immens leeg werd Zijn stad. Zoals Gods liefde voor Zijn stad met niets was te evenaren, zo leed God samen met de mens die Zijn geschonden beeld nu dienden te dragen buiten Eden. In Zijn almacht schiep God niet alleen Zijn onmacht, maar ook Zijn pijn. Ooit zou het bewijs worden geleverd. Zoals Belial al zijn volgers in stelling bracht om de mens te doen vallen, zo was gans het heilige der heilige meteen in de weer om het licht door te stralen naar de mens in zijn ballingschap buiten Eden.

De vlinder Seth was ontpopt en uitgevlogen met de op één na kostbaarste lading die een mens ooit kon dragen. Adam en Eva koesterden de bast van zijn pop als een dierbare relikwie en dankten dagelijks Jahweh en de engelen om hun zorg voor Seth en Kaïn. Nu Seth weg was, beseften ze pas welke arbeid Seth elke dag voor hen verrichtte, maar het geluk van hun kinderen ging voor. Vanaf dan gingen Eva en Adam samen de weg naar de rivier met de kalebas en ook dat bracht hen dichter tot elkaar. Adam en Eva waren hoe langer hoe minder ver

verwijderd van de Man en de Mannin uit het onvolprezen Eden. Belial vond het maar niks en was niet onder de indruk. Hij had betere troeven.

29. HET AFSCHEID VAN HENOCH

Kleine Loep werd begraven. Een wolf huilde een boodschap van vele mijlen verder in de rouwende avondzon. Henoch verstond de boodschap slechts gedeeltelijk, maar Elon begreep alles en was diep ontroerd door het medeleven van de nazaten van Graülfur en Djizah. Henoch vertelde zijn vader Kaïn na de plechtigheid in het bijzijn van Elon, dat hij de volgende morgen zou vertrekken naar de top van de Djebel Akhbar. Kaïn wist niet wat hij ervan moest denken, maar hij had geleerd te zwijgen en niet te oordelen wanneer iemand zei dat hij naar de top van de Djebel Akhbar zou gaan. Nu boezemde het hem ontzag en eerbied in. “Zorg goed voor Lamech”, vroeg Henoch aan zijn vader. Kaïn trok zich de rest van de dag terug in de grot en begon proviand te bakken, terwijl er zich af en toe een traan mengde in het deeg, net zoals zijn vader vroeger menige traan plengde in de aarde. Jahweh droeg ook uiterst dankbaar Kaïns traan naar de appelboom bij de grot bij Adam en Eva.

De avond voor Henochs vertrek viel. Hij wilde zijn laatste nacht doorbrengen bij Elon. Henoch en Elon kenden elkaar inmiddels minstens zo goed als Kaïn en Elon destijds. “Mag ik vanavond mijn laatste nacht bij

jou, tussen je poten doorbrengen, mijn oude vriend?" Elon opende meteen zijn voorpoten. Het voelde Henoch aan als na een lange reis weer thuiskomen. Henoch werd al lang voortgedreven op iets wat geen mens ooit nog zou meemaken. Hij hoefde geen toekomst, hij wist enkel dat wat hij in het heden meemaakte waar was. Hij kende een begin van een taal die geen mens ooit na hem nog zou kennen. Tijdens de laatste avond dacht hij Elon toe, terwijl hij diens poten dichter om zich heen drukte: "Ik ga je missen, Elon, en ik vraag je om vooral Lamech te helpen." Elon drukte zijn voorpoten ietsje dichter om zijn hals. Henoch sprak in gedachten verder met Elon: "Je spreekt niet met woorden, maar ik kan je gedachten lezen. Je bent vaak eenzaam, net als ik. Ik lees in je gedachten dat ook jij mijn gedachten kan lezen." Elon vond eindelijk een reisgezel. Henoch las in zijn gedachten dat Elon hem slaapwel wenste en dat hij goed voor Lamech zou zorgen tijdens diens afwezigheid. Hij wenste ook Elon een goede nacht.

De nacht was echter niet allen genadig. Kaïn lag gans de tijd te piekeren en Lamech worstelde met zichzelf in dromen waarin Shira hem keer op keer verscheen en tranen plengde waartegen de zwarte veder geen verhaal had. Voor een gewoon mens was ontwaken uit zo'n

droom een zegen, maar voor Lamech betekende het in de ochtend een nachtmerrie. Op dat soort ochtenden vluchtte hij vroeg naar de grot onder aan de berg, waar hij ooit ‘Djibril’ had ontmoet. De zwarte veder ontmoette de witte veder liever niet op zo’n moment van zwakte.

*

Dezelfde morgen zocht Henoch al zijn spullen bijeen en ging afscheid nemen van zijn vader. Kaïn stond een eindje verderop te wachten. Gepakt en gezakt kwam Henoch bij Kaïn aan, hij zette alles op de grond neer en knielde voor hem: “Vertel mij nog over de liefde, vader.” De vraag leek voor een buitenstaander die Henochs onberispelijk innerlijke niet kent misschien begrijpelijk, maar was dat allerminst voor het heilige der heiligen. Kaïn was eveneens verrast door de vraag, hij aaide even vriendschappelijk over Henochs hoofd, ging op een rotsblok zitten en dacht lang na. Henoch had tijd. Het werd stil, maar dat deerde niet. Henoch vond dit op zich al een belangrijk moment: samen nadenken over de liefde, elkaars golflengte opzoeken en peilen om elkaar daarna beter te kunnen begrijpen. Met een aarzelende stem zocht Kaïn naar het antwoord. Hij vond zichzelf nooit echt goed met woorden, hij was steeds een doener geweest. Abel was veel beter met taal. “Met schaamte moet ik bekennen dat ik, die ooit mijn broer doodde, de

haat misschien beter ken dan de liefde. Wie de haat kent zoals ik, heeft weinig recht om nog over de liefde te spreken. Waarom dan die vraag aan mij?" Henoch pakte zijn hand en wachtte geduldig. Kaïn zocht onrustig verder, maar de hand kwam hem daadwerkelijk te hulp: "Van de andere kant weet ik misschien wel hoe belangrijk de liefde is. Kon Abel je nu maar antwoorden! Vraag me dus beter: wat dacht Abel over de liefde? Of jouw grootmoeder en grootvader? Zij kenden niets anders dan de liefde in Eden. Abel vertelde me over het beeld van glas en spiegel. Het was ook moeder die me de spiegel voorhield nadat ik Abel had gedood. Jahweh toonde me toen wat ik eerder met mijn hart niet kon zien." Kaïn zuchtte en ging verder. "Abel leerde de liefde als kind, maar ik leerde het pas na onnoemelijke schade en schande. Vooraleer ik je verder vertel over glas en spiegel, vraag me misschien eerst wat moed is." En weer vroeg het wat tijd, maar de hand hielp. Kaïn ging weer verder. "Moed is niet het doden van een beer in een heroïsch gevecht, maar het gevecht met jezelf om niet te vluchten van het glas van de spiegel." Kaïn zag het beeld weer klaarder voor ogen en aarzelde niet langer. De hand liet hem nu vrij. "Vraag me daarna wat ogen zijn en ik zal je zeggen dat onze ogen vaak niet zien omdat ze te weinig blind zijn. Alleen blinde ogen kijken achter de

ogen, naar binnen. Alleen blinde ogen maken van de spiegel glas dat kijkt tot diep in je hart. Ik moest blind worden vooraleer ik zag." Hij onderbrak heel even hoofdschuddend zijn betoog en ging haastig verder om de draad niet te verliezen: "Vraag me nu pas wat liefde is." Kaïn durfde niet meer in Henochs ogen te kijken omdat hij zich onwaardig voelde om daarop te antwoorden tegenover Henoch: "Wanneer je blinde ogen je eigen duizend tekortkomingen in de liefde tot je medemens laten zien, opent je hart zich voor je medemens. Het blinde oog wordt gestuurd vanuit het hart van de mens. Ik zag ooit Eden. Maar ik was blind. Vóór Eden was ik een vondeling die uitroept: 'Ik heb geen ouders', alsof ik ooit mezelf zou hebben gemaakt. Zoals ik ook uitriep: 'God bestaat niet', alsof ik de liefde in mezelf ooit zou hebben gemaakt. Ik had mijn ouders of de liefde voor de ander gewoon nog niet gevonden. De liefde van mens tot mens ontleent zijn kracht aan de liefde van God tot mens." Kaïn liet weer slechts een korte pauze vallen. "En stel me nu pas de ultieme vraag over de liefde: waar haalt de liefde buiten Eden haar kracht vandaan?" Kaïn begon te wenen, de hand kwam even tussenbeide maar liet net zo snel weer los. "God heeft de vrijheid van de mens bewaard door de pijn niet weg te nemen van ons en met ons mee te lijden omdat Hij steeds

Ons is.” Henoch keek aangenaam verrast op toen Kaïn het woord ‘Ons’ liet vallen. Kaïn leek niet meer te stoppen. “De andere keuze was ons over te leveren als slaaf van Belial, zoals ik ooit Belials eerste en meest volgzame slaaf was en mijn broer doodde. Ik heb veel pijn en verdriet geleden en enkel daardoor kon ik herstellen. Met blinde ogen je eigenliefde zien doet immens pijn. Elke vluchtweg wordt immers afgesneden en veroorzaakt een niet te stillen pijn die zoekt naar herstel. De pijn vanuit het blinde oog is dankzij Ons liefde en Ons lijden de ultieme boodschapper van liefde en de hersteller van liefde uit de eigenliefde. Liefde is wanneer de mens de pijn van de medemens voelt en deelt, en dat kan hij alleen maar ten gronde voelen vanuit eigen kennis van pijn. Pijn is als het schaap in een wolvenvacht dat we moeten leren koesteren en troosten. Abel leed immense pijn bij het zien van mijn dwalen en van wat ik mijn ouders aandeed. Het verleende hem de kracht om de Djebel Akhbar te beklimmen. Ik daarentegen voelde niet de minste pijn om hen. De pijn van het lichaam is genadig, omdat hij ons vaak beschermt tegen brandwonden of kwetsuren en is soms zo genadig dat hij bij immense lichamelijke pijn de geest volledig kan verdoven. De pijn van het hart daarentegen lijkt onbarmhartig. Zijn genade bestaat erin om onze kleinste

ongerechtigheid in het geheel niet te verdoven en zo de geest te scherpen in haar zoektocht naar herstel in de ware liefde."
Henoch had onbewogen geluisterd, alsof hij echo's hoorde uit een niet zo ver verleden.
Kaïn zuchtte diep, want door de herbeleving van de pijn van toen voelde hij andermaal hoe lief hij Abel had. Hij vervolgde: "Enkel de pijn brengt eigenliefde tot liefde. De doodsstrijd van de eigenliefde duurt soms lang. Haar allerlaatste ademreutel verzet zich ongemeen halsstarrig tegen haar sterven, en nog heftiger stoot haar stuiptrekkende karkas om toch maar één volle adem langer de liefde te blijven nabootsen om het blinde alziende oog te misleiden. Maar de pijn, enkel de pijn, is bij machte om door te dringen tot het hart van de mens, het hart dat zich door niets laat misleiden en zo het ultieme lot van de eigenliefde bezegelt. Pijn, in tegenstelling tot vreugde, is als enige in staat om de eigenliefde te ontmaskeren." Kaïn staarde met lege ogen in het niets. Alle handen lieten hem los. Hij had het masker van de geschonden appel jaren op zijn wang gedragen en slechts door de pijn en spijt over zijn daden te ervaren verdween het uitwendige teken van de geschonden appel. Maar het inwendige teken, de herinnering aan het merkteken, bewaarde hij zorgvuldig

als een waardevol baken dat hem in moeilijke en beproefde tijden de weg bleef wijzen naar zijn hart.
“Hoe kan ik dan blind zien?” vroeg Henoch voorzichtig en zacht.
Kaïn sloot instinctief zijn ogen en opende ze niet. “We worden allen met blinde ogen geboren. Zoek en vind dus het kind in jezelf. Herinner je je tranen om Kleine Abels dood toen je de witte veder van Djibril aan hem meegaf?” Hij opende zijn ogen nog steeds niet. “Je deed wat je niet wist dat je deed. Dat was van de zuiverste liefde. Wanneer we opgroeien, worden we hoe langer hoe minder kind, hoe minder blind en…” Hij stopte even, want hij twijfelde over zijn woorden. Hij wist niet of hij dit wel moest uitleggen aan degene tegen wie hij sprak. Hij opende zijn ogen en zei : “… en menen we alles zelf goed en beter te kunnen zien, waarbij we elke pijn steeds eerder proberen te vermijden of te ontkennen, met vele drogredenen. Het vraagt zoveel moed om van de spiegel glas te maken. Maar God gaf ons als volwassene een hulpmiddel. Het vallen van de nacht biedt vaak de reddende ogenblikken die ons onze boeien doen verbreken, die ons uit onze as kunnen doen herrijzen.”
Kaïns wijd open ogen zochten bewust de ogen van Henoch en hij besloot fluisterend: “Je kreeg je naam van Genog, ‘geen oog’. Jahweh schonk mij een vrouw die

‘geen oog’ enkel kon uitspreken als ‘he noch’. Jij bent deze naam meer dan waardig. Blijf het kind en koester de nacht, mijn lieve zoon. De nacht maakt ons zienden genadig blind.” Henoch beantwoordde de ogen van zijn vader met de ogen van een ‘geen oog’. De tijd vergat op slag de seconden op te tellen. Het was alsof de vader, door het glas heen, voor het allereerst in de ogen van zijn zoon diens liefde voor hem zag. En omgekeerd alsof ook Henoch in zijn vaders ogen diens liefde voor hem zag. Zoon en vader. Hun ogen keken met wijd open pupillen glashelder in elkaars verste einders. De tijd nam alle tijd, zoals het heilige der heiligen ademloos getuigde van hun wederzijdse liefdesverbond en roerloos toekeek. Kaïn zag plots het kind Henoch voor hem dat straalde zoals hij slechts vermoedde dat engelen konden stralen. Nooit had Kaïn het voorrecht mogen kennen om Djibril in levenden lijve te ontmoeten, maar onmiskenbaar zag hij nu Djibril. Hij dankte hem om alles wat hij zijn zoon al had gegeven en om wat hij hem nog zou geven. Djibril liet tegelijk Henoch los opdat Henoch zijn vader als een zoon zou kunnen omhelzen.
Hartstochtelijk en verrast fluisterde Kaïn zachtjes in Henochs oor: “Waarom vraag jij mij naar de liefde, die jij al langer en veel beter kent en al zoveel langer zelf bent?” Terwijl Kaïn de vraag stelde, begreep hij plots het

antwoord: het was niet hij die Henoch iets leerde of toonde, het was Henoch die Kaïn deze inzichten ten afscheid wilde meegeven met woorden uit zijn vaders eigen mond.
Henoch vond het fijn dat zijn vader hem doorhad en fluisterde ingetogen: “Bewaar mijn witte veder goed, vader. Draag hem steeds, elke dag, nacht en dag, maar draag hem onopvallend. De dag zal komen dat je alles duidelijk wordt. Doe Lamech mijn groeten. Het komt goed met hem. Heb vertrouwen.”
“Ik beloof het je”, fluisterde Kaïn zijn zoon stilletjes toe, waarna Henoch de witte amulet rond zijn hals hing en meteen achter Kaïns pels verstopte voor het oog van Lamech. Kaïn glimlachte van geluk om wat zijn zoon in wezen was en altijd was geweest, en met verdriet om het afscheid. Henoch glimlachte verlegen terug, nam zijn reistas, draaide zich om en ging op weg naar de Djebel Akhbar.
“Doe Djibril mijn groeten!” riep Kaïn hem na. Henoch draaide zich een laatste maal om, stak zijn hand op en neuriede zachtjes in zichzelf het lied van de berg.
Kaïn bleef achter en voelde voor het eerst hoe tranen een mens ook diep gelukkig konden maken.

Heel ver weg boog zich op dat zelfde moment een moeder met de hulp van haar man over een steen in de rivier, en streelde de steen teder zonder hem te verplaatsen.
Djibril keek onbewogen toe en zag dat het goed was.

30. HET HOOGLIED VAN DE BERG

Seth, gesterkt door zijn visioen in de grot van Kaïn en de gesprekken met zijn ouders, vertrok naar de berg. Hij vond het logisch om de rivier richting de Djebel Akhbar te volgen en bij elke vertakking deze richting aan te houden. Zo zou hij onderaan bij de Berg Die Ver Ziet de grote waterval ontmoeten. Djibril zag hem van hoog komen, Belial van laag. De rivier leidde hem naar de westkant van de berg.

Seth kwam een wolf tegen. Een zwarte wolf. Seth had zelfs geen mes bij zich, maar hij had geen schrik. Hij kende dit dier ook niet. Het werkte alleszins ontwapenend op de wolf, die snel verdween. Niet veel later hoorde hij een langgerekt gehuil, maar hij schonk er geen aandacht aan. Al wat eetbaar was vergaarde hij in zijn tas of hij at het meteen op, zodat hij zijn rantsoen kon sparen.

De volgende morgen splitste de rivier zich opnieuw, maar deze keer was de keuze niet simpel. Eén arm liep westelijk pal naast de Djebel Akhbar, de andere oostelijk, tegen de Djebel Akhbar aan plakkend. Seth besloot even halt te houden en wat bessen te eten. Hij hield de koeken van zijn moeder als noodreserve. Hij herinnerde zich hoe zijn moeder hem vertelde dat de broers zich oostelijk een

weg zochten naar Eden. Maar dat was nadat Abel Eden had zien liggen in het oosten. Hij luisterde naar zijn eerste gevoel en koos opnieuw westelijk. Het landschap was betoverend. Het leek of dieren er leefden zoals ze leefden in Eden. Seth zag herten met hun jaarlingen van het water drinken en kon maar niet begrijpen hoe Kaïn er vroeger ooit toe was gekomen om zulke dieren te doden. Er kwam een beer aangelopen, maar het dier raakte in paniek en vluchtte meteen weg. Van ver keerden alle dieren zich als de weerlicht om. Hij had graag met ze willen kennismaken. Seth begreep het niet. Hij kon ook niet weten dat hij als twee druppels water op Kaïn leek. Hij trok goedgehumeurd verder.
Twee dagen later vertakte de rivier zich opnieuw. Het was nu makkelijker om te beslissen en hij waadde door de rivier om de noordoostelijke zijde van de rivier verder te kunnen volgen. Een sabeltandkat schrok van hem en maakte zich meteen uit de voeten. Zonder dat Seth het goed besefte liep hij al over een uitloper van de Djebel Akhbar. Het ging stilaan meer bergop. De rivier werd woester tot hij na een bocht plots bij een immense waterval kwam. Het was een adembenemend gezicht. Van honderden meters hoog stortte het water naar beneden en spatte uiteen in een kolk van dansende schuimvlokken in het meer dat hij zocht.

Hij besloot niet verder te trekken en de nacht daar door te brengen. Hoe koud het water ook was, hij snakte naar een frisse duik. Hij schreeuwde het uit van genot. Hij maakte een vuurtje, zette wat thee van munt en wilde venkel en nam nu pas zijn eerste koek van moeder. Maar de koek viel bijna uit zijn mond toen hij de ondergaande herfstzon de waterval zag herscheppen in een stroom van vloeibaar goud, dat zich haastte om zich af te koelen in het meer. Schuimvlokken werden gouden parels die reidansen uitvoerden op de rimpels van het water.
De aanblik bracht Seth in een trance. Hij zou zo terug in het meer gesprongen zijn om de gouden parels te volgen op hun weg. De ondergaande zon deed hem zachtjes weer neerkomen op de aarde. De avond viel niet, maar bood zich traag aan. Seth was onder de indruk van zoveel rijkdom om hem heen. Zijn vuur was stilaan aan het doven, hij legde zich te slapen en draaide zich wat later nog even om en schrok zich dood: op nog geen twee meter van hem zat een grijze wolf met aandacht naar hem te kijken. De oren gespitst, helemaal niet dreigend. Even later hoorde hij ver weg iemand een lied zingen dat steeds luider klonk.

Van een berg kan je ver zien,
op een berg lijk je groot.

In een berg kan je slapen,
maar een berg
word je niet.
Een regendruppel stort neer,
niet wetend waar, wanneer of hoe hij
de zee ontmoet, de zee zo wordt.
Een berg kent de hartstocht van de regendruppel
om de zee te worden
niet.

De zingende jonge man zweeg toen hij net achter de wolf stond die bij hem bleek te horen. Hij keek naar Seth en zijn verbazing was nog groter dan die van Seth. “Jij lijkt als twee druppels water op mijn vader toen hij veel jonger was! Ik zou zweren dat jij mijn vader had kunnen zijn… maar…” Seth sprong recht en begon het te begrijpen: “Heet je vader soms Kaïn?” Seth pookte meteen het vuur op om beter te zien en schudde zijn hoofd, maar herkende zelf ook trekken in de vreemdeling. “Ben jij zijn zoon?”, drong Seth aan. Beiden hadden slechts één seconde nodig om lachend in elkaars armen te vallen.
“Hoe is het mogelijk dat wij elkaar hier treffen?” vroeg Seth.

“Wel, dat was niet moeilijk, broertje. Vind je het erg dat ik je ‘broertje’ noem, ook al ben je niet echt mijn broer. We zijn van dezelfde boom en we hebben, zo lijkt me, ongeveer dezelfde leeftijd.”
“Geen probleem, broertje, maar het zou ook leuk zijn je echte naam te kennen. Ik ben Seth, zoon van Adam en Eva.” Seth was doodgelukkig omdat hij plots familie kreeg.
“Aangenaam, ik ben Henoch, zoon van Kaïn en Shira.” Ze vielen elkaar maar al te graag nog een keer in de armen. “Ik wil je vertellen hoe wij elkaar konden ontmoeten, maar dan moet ik je eerst mijn beste vriend Gerülv voorstellen. Ik kwam hem onderweg tegen en we konden het meteen goed met elkaar vinden.” De jonge grijze wolf reageerde direct op zijn naam en boog door zijn voorpoten.
“Aangenaam, Gerülv, eindelijk zie ik een wolf van dichtbij en kan ik me voorstellen waarom Abel zo dol was op Loep.” Gerülv reageerde onrustig op de naam Loep en Henoch kalmeerde hem in wolventaal: “Rustig. Seth bedoelde niet de Loep die jij gekend hebt, maar de oude Loep van Abel en ook van Kaïn.” Seth was erg verbaasd door de wolventaal en meteen ook een tikkeltje jaloers. Hij ging erbij zitten en zei: “Daar heb ik altijd van gedroomd: een wolf als vriend hebben zoals Abel

had en hun taal spreken. Maar wat wilde je me daarnet duidelijk maken?"
"Je moet tijdens deze tocht een wolf gezien hebben, een zwartwolf? Herinner je het je nog? Het kan niet anders zijn geweest…," vroeg Henoch.
"Oh ja, de tweede dag al. Hij keek heel vriendelijk…", herinnerde Seth zich nog goed.
"Die avond werd je komst, luid verder gehuild tot in het hele gebied van de zwartwolven, want een mens tegenkomen is voor een wolf ongelooflijk en belangrijk nieuws. De gebieden van de grijze en de zwarte wolven grenzen aan elkaar. Vandaar dat de grijze wolven, voor wie een mens doodnormaal is, direct Kaïn waarschuwden. Mijn vader stuurde hen achter mij aan, al die dagen dat ik al op weg was naar de Djebel Akhbar. Tot aan de grens met de zwartwolven begeleidden ze mij om daarna alleen nog met Gerülv verder op zoek te gaan naar jou. Het was niet moeilijk voor Gerülv om je spoor met de wind op te pikken." Henoch wreef nog eens dankbaar over diens kop.
"Dank je, Gerülv", sprak Seth, voorzichtig Henochs voorbeeld volgend. En Henoch vervolgde: "Wees er zeker van dat er nu zwartwolven naar ons kijken, maar heb geen angst, ze zullen ons niets doen."

“Waarom niet? Wij kunnen toch niet tegen een ganse roedel op?” vroeg Seth, die er niet zo gerust op was.
“Vergeet niet,” zei Henoch en hij keek plots doodserieus, “vergeet niet dat wij directe familie zijn van ‘Hij die mensen doodt’, de drager van het merkteken. En we lijken ook erg op vader, of broer, zo je wil.”
Seth knikte: “Nu begrijp ik waarom die sabeltandkat twee dagen geleden zich zo snel uit de voeten maakte.”
Het stemde Seth triest: “Mijn broer Kaïn moet daar erg onder geleden hebben.” Henoch begreep het niet goed. Doelde Seth op het dragen van zijn merkteken of het feit dat dieren plots bang werden van Kaïn?
Henoch probeerde het wat te duiden: “Ik weet dat mijn vader zijn en jouw broer, Abel, heeft gedood en daar lijdt hij nog elke dag onder. Toch is hij de beste vader die je kan hebben. We hebben elkaar nog enorm veel te vertellen, broertje. Ik ben razend benieuwd om over mijn grootouders te leren.”
“Morgen hebben we nog de ganse dag, klein broertje”, zei Seth speels en hij legde het laatste stuk hout op het vuur voor de nacht. Terwijl Seth zich al op de grond uitstrekte, kwam Gerülv tegen Seth aan liggen. Henoch keek geamuseerd toe, terwijl Seth die altijd al had gedroomd van een wolf, Henoch met overgelukkige ogen gelukkig maakte. De nacht viel. Henoch kon de slaap niet direct

vatten en dacht na over hoe alles zo kon samenkomen. Hij sprak in gedachten: “Wat een verrassing, Djibril! Daar heb je me niets over gedacht. Ik kom.” En hij sloot vredig zijn ogen.

De morgen kondigde zich aan als een festijn van kleuren. De natuur tooide zich op haar mooist en gebruikte de zachte zonnestralen om accenten te leggen op haar grootste troeven. De waterval werd geflankeerd door treurende wilgen die jaloers waren op de druppels die uit de hemel vielen en die ze probeerden te evenaren met groene blaadjes die het dansen van de druppels op het water naspeelden in de ochtendbries.
Het ontbijt begon met een koek, gebakken door Eva, de grootmoeder van Henoch en Henoch genoot er met volle teugen van.
“Hoe gaat het met grootmoeder en grootvader? Wat mijn vader met hun zoon Abel heeft gedaan moet ook voor hen verschrikkelijk geweest zijn.”
Seth bekende dat hij dat verhaal nog niet zo lang geleden maar van Adam en Eva had gehoord en dat het de aanleiding werd van zijn tocht om zijn broer te zoeken.
“Ik heb een schitterend geschenk voor Kaïn,” zei hij. Hij tastte diep in zijn tas en toonde het kostbare kleinood.

Henoch was ontroerd om het te mogen vast houden en ontdeed het voorzichtig van de fluwelen verpakking.
"Heeft Kaïn je ooit verteld over de appel die Abel meebracht van de Djebel Akhbar? Wel, dit is een vrucht van die vrucht. Kijk naar de lijntjes op de appel, het is een ongeschonden appel van de boom van goed en kwaad uit Eden die ons eraan herinnert hoe mijn moeder en vader er van aten en zij Eden verloren. De lijntjes voorspellen ons dat de mensheid een tweede kans zal worden gegeven, zo legde moeder mij uit." Henoch was diep ontroerd door de liefde van zijn grootouders voor de moordenaar van hun zoon. Seth vertelde verder: "Ik wilde eerst naar de Djebel Akhbar gaan om Djibril te vragen of dit wel goed was en of we dit wel mochten doen. Vooral moeder wilde het niet doen zonder Djibrils zegen."
Henoch zocht de ogen van Seth en Seth wist niet wat hij zag. Het licht scheen volop achter Henochs hoofd en liet zijn gezicht verdwijnen, zodat hij enkel twee ogen zag die met zacht blauw, ongeschapen licht glinsterden en niets zeiden en toch spraken: "Kaïn is het waard, Seth." Het licht zwakte meteen af en nu was het Henoch die weer verscheen: "Ja, dit is het mooiste geschenk dat mijn vader kan krijgen! En hij is het waard, Seth." Seth knipperde met zijn ogen, maar vertrouwde op 'beide'

boodschappers. Hij schonk nog wat thee uit voor Henoch en zichzelf en Seth ging verder: “Ik kijk er echt naar uit om mijn broer te ontmoeten. Vertel me straks meer over hem, maar zeg me eerst wat jij gaat doen. Ga je je grootouders opzoeken?”
Henoch aarzelde even. “Ik ga op de top van de Djebel Akhbar Djibril zoeken. En daarna ga ik mijn grootouders bezoeken.”
Seth had al enkele wonderlijke verhalen gehoord over Abel op de Djebel Akhbar van zijn ouders, maar nu iemand ontmoeten die het als normaal en zeker beschouwde om Djibril te ontmoeten op de top was zo gedurfd en sloeg alles. Hij loochende de onhaalbaarheid van de onderneming niet. Zijn broer Abel had ooit hetzelfde gedaan. Het was dus mogelijk, maar hij zag het zichzelf nooit halen en dat was nu net het verschil tussen hem en Henoch of Abel.
Henoch vervolgde: “Ik ben zo blij dat je mijn vader gaat opzoeken met dit geschenk, maar er is iets dat ik je eerst nog moet vertellen. Heel belangrijk om te weten. Ik heb nog een veel jongere broer, Lamech.” Seth verslikte zich bijna in zijn thee. Henoch ging meteen verder: “Het is een intriest verhaal en je zal zien hoe moeilijk vader het heeft gehad.” Henoch vertelde alles zo chronologisch mogelijk, over Elon, Shira, Kleine Loep, de doodgeboorte van

Kleine Abel, de witte veder die hij kreeg van Djibril, de geboorte van Lamech, en de dood van Shira, het afscheid van de roedel met de zelfdoding van Graülv, en dan stopte hij even. “En nu kom ik aan het punt waar ik me erg bezorgd over maak en dat je broer enorm zwaar valt. Lamech kreeg een zwarte veder van Belial en de gevolgen lieten niet op zich wachten. Hij doodde Kleine Loep en kreeg je broer Kaïn volledig in zijn macht. Alleen Elon en ikzelf, doorzagen het sinistere spel van mijn kleine broer. Vader heeft zoveel schuldgevoel dat hij het niet durft of wil doorzien. En daarom vertrok ik om Djibril te zoeken en kon ik tegelijk mijn witte veder aan vader geven. Ik weet zeker dat hij Lamech nu eindelijk zal doorzien, maar hij zal niet weten hoe hij Lamech kan helpen en wil hem niet verliezen. Je broer is echt een goede vader. Lamech moet worden bevrijd van de zwarte veder. Het smaakt allemaal immens zuur. En deze geheelde appel is dus enorm belangrijk voor je broer, Seth.”

Seth zuchtte diep. Wat een verhaal en hoe verschrikkelijk voor zijn broer, wat hij vroeger ook verkeerd mocht hebben gedaan. Tegelijk voelde hij zich heel onzeker om in dit wespennest verzeild te raken. Hij kreeg nog meer respect voor Henoch, die blijkbaar een hectische jeugd had gehad terwijl hij in een oase van rust werd

grootgebracht. “Mijn grootste respect voor je. Hoe moet ik dit aanpakken, groot broertje?” vroeg Seth.
Djibril nam Henochs gedachten volledig over: “Je bent de drager van de geheelde appel. Dat is vele malen waardevoller dan de witte of de zwarte veder. Wees je daarvan bewust. En houd goed voor ogen dat Belial slechts twee zwakke punten heeft: jaloezie en hebzucht.”
“Ik ben bang om iets verkeerd te doen, ik ben niet zo onderlegd in die dingen”, zuchtte Seth.
“Heb vertrouwen. De drager van de geheelde ongeschonden appel draagt een kracht die sterker is dan om het even welke veder van welke engel dan ook. Deze appel draagt de kracht van gans het heilige der heiligen in zich. De drager ervan is nooit alleen. De hebzucht en jaloezie van Belial zullen je helpen. En Gerülv zal je bijstaan.” Djibril liet Henochs eigen gedachten terugkeren. Henoch had dit fenomeen al vaker meegemaakt en vond het niet alleen normaal, maar ook telkens erg leerrijk.
Er volgde een korte stilte, terwijl de uren zich leken te hebben gehaast om sneller een warm avondvuur te kunnen ontsteken. Niet veel later zaten ze rond het vuur en haalde Henoch een van zijn laatste broden uit zijn knapzak. “Proef eens, broertje, hoe lekker je grote broer kan bakken. Hij leerde het van mama, die het mocht leren

van Djibril zelf: brood met zwarte bosbessen.” Seth was ontroerd toen hij vernam hoe zijn broer van een moordenaar tot een zorgende en goede vader voor zijn kinderen was herschapen. “Ik ben erg benieuwd om mijn broer te ontmoeten, Henoch.”
“Morgen scheiden onze wegen, Seth. Ik ga de berg op en jij gaat morgen naar je broer. Gerülv zal je de weg wijzen.” Seth glunderde en Gerülv plaatste zich fier naast Seth. “Een mooier geschenk kan ik niet van je krijgen, broertje”, zei hij en hij omhelsde Henoch. “Wees voorzichtig op de berg, Henoch, ik wil mijn klein broertje niet verliezen.” Hij pinkte ontroerd een traan weg.
“Maak je geen zorgen om mij. Ik zal je een paar woorden leren in de wolventaal. Het is belangrijker dat Gerülv jou verstaat dan omgekeerd.” Hij ging bij het vuur zitten.
Wat volgde was erg komisch. Henoch leerde hem de woorden voor gevaar, honger, dorst, water, vuur, stop, ja, nee, moe. Henoch vroeg Gerülv om elk woord voor te doen, zodat Seth er de zuivere wolvenklank van leerde herkennen. Seth vroeg Henoch om nog één klank aan de lijst toe te voegen: dank u. Henoch knikte goedkeurend. Gerülv deed het woord vanuit zijn hart herhaaldelijk voor tot Seths accent er wat op begon te lijken. Ze lagen alle drie plat van het lachen.

Die nacht kon Seth de slaap niet vinden. De verhalen van zijn ouders en van Henoch over Djibril waren intens voelbaar geworden, alsof Djibril zelf dicht bij hen was, maar hij kon hem niet zien. Dat hoefde ook niet, alleen nog maar te denken dat hij dichtbij was, was hem al genoeg. Plots leek het of Henoch zachtjes begon te zingen, maar Seth herkende Henochs stem er niet in. Henoch wist wie er zong.

Van een berg kan je ver zien,
op een berg lijk je groot.
In een berg kan je slapen,
maar een berg
word je niet.
Een regendruppel stort neer,
niet wetend waar, wanneer of hoe hij
de zee ontmoet, de zee zo wordt.
Een berg kent de hartstocht van de regendruppel
om de zee te worden
niet.

En Seth en Henoch vonden eindelijk de slaap.

31. HET HUIS VAN HENOCH

"L'homme est fondamentalement désir d'être mais la mer est manque."

Lucius Rufus Varus

De 'broers' hadden afscheid genomen van elkaar. Het was een mengeling van vreugde en verdriet.
"Zien we elkaar ooit weer?" Seth was er niet geheel zeker van.
"Natuurlijk! Zeg tegen mijn grootouders dat ik hen zal opzoeken wanneer de tijd rijp is. Herinner je vooral: jaloezie, hebzucht en Gerülv. Heb vertrouwen." Henoch draaide zich om en zong met een luide stem het lied van de berg: "Van een berg kan je ver zien, op een berg lijk je groot. In een berg kan je slapen…" En Seth zong hem luid na: "Maar een berg word je niet. Een regendruppel stort neer, niet wetend waar…" Henoch keerde zich niet om, maar stak zijn duim hoog in de lucht. Seth zong nog veel luider: "Wanneer of hoe hij de zee ontmoet…"
Seth begreep plots wat Henoch zocht: "Word de zee, Henoch!" en nog luider schreeuwend: "Word de zee, broertje!" Henoch schudde nog een laatste maal heftig

met zijn duim, liet zijn arm zakken en trok dankbaar verder. Op de top werd er op hem gewacht.

Seth viel neer op zijn knieën en liet al zijn emoties in trage tranen slechts één voor één vrij, hé noch na hé noch. Elke traan betekende een woord, een gebeurtenis, een gedachte, een vreugde, een verdriet, een dankbaarheid, maar alle tranen hadden met elkaar gemeen dat ze met de grootste zorg en respect waren gepuurd uit een bron van liefde. Jahweh zelf vergaarde zulke tranen met zorg om er de appelboom aan de grot van Adam en Eva mee te voeden. Gans het heilige der heiligen keek toe en opende de poort wijd open om dit licht van Seths tranen tot hoger dan de serafs te voeren. Het licht weerkaatste zich in duizendvoud terug tot bij Adam en Eva.
Eva voelde zich plots onverklaarbaar gerustgesteld, ook al raakte zij of Adam die dag niet meer tot aan de rivier.

Henoch trok inmiddels verder naar de steile wand naast de immense waterval. Hij legde zijn hand op de steile wand en was opgetogen. “Ik kom, Djibril, mijn verlangen is groot. Ik kom eindelijk thuis.” Hij hoefde niet te twijfelen.

Hij keek om of Seth nog te zien was, want hij wilde hem niet verontrusten. Seth bleek nergens nog te bespeuren en Henoch begon te klimmen, niet heel ver van de waterval. Hij had zijn knapzak heel wat lichter gemaakt. Uiterst geconcentreerd onderzocht hij de wand op alle mogelijkheden voor een schijnbaar onmogelijke klim. Hij bereikte moe maar voldaan het eerste plateau, waar Djibril Abel ooit de weg naar de zee toonde. Maar nu werd de top van de Djebel Akhbar voor Henoch de zee. Het schrikte hem niet af. Hij overschouwde het meer. Hier had Abel de geheelde appel gekregen voor zijn ouders. En hij riep luid: “Dank U, Djibril!” Het galmde dankbaar terug met de stem die hij zocht. Gesterkt door Djibrils aanwezigheid zou hij morgen verder, hoger, klimmen. Geen honger, geen kou, geen angst kon hem nog tegenhouden. Zijn enige bagage bestond uit vertrouwen. Bergen vertrouwen, hoger dan de Djebel Akhbar zelf. Bij dageraad vond hij algauw een bergpad dat hij makkelijk kon volgen. Op het einde van de dag eindigde hij noordwestelijk van de Djebel Akhbar voor de meest steile wand. Er was geen weg langs.
De avondzon verdeelde de wand in twee delen. Het bovenste deel leek spiegelglad ijs, onaantastbaar hoog waar de ondergaande zon onmogelijk de ijle lucht kon verwarmen. Onderaan kon de wand de ijsvorming

gedurende de avond nog even afhouden. Henoch had vertrouwen. De volgende morgen, na een ontbijt met de restjes uit zijn proviand, begon hij te klimmen, gans alleen en alle ballast achterlatend, want hij wist zich niet alleen. Hij klom en vorderde slechts langzaam. Soms moest hij grote zijbewegingen maken. Dan weer moest hij met slechts twee steunpunten hoger proberen te raken en werden zijn arm- of beenspieren erg op de proef gesteld. Rond de late middag bereikte hij het eeuwig ijskoude gedeelte van de wand. Boven hem was er geen kans om de nacht door te brengen. Onder hem was kon hij niet meer op tijd vaste grond vinden. Zijn uur was gekomen, maar hij twijfelde niet. Hij moest hoger. Hoe de ondergaande zon ook moeite deed om hem te helpen, de kou op die hoogte was met niets te verdrijven. Hij moest verder. Stilaan voelde hij zijn vingers verstijven, zijn benen verkrampen, zijn tenen gevoelloos worden. “Ik kom, Djibril”, was zijn enige gedachte. Hij voelde hoe zijn lichamelijke kracht afnam en hoe dat zijn geestelijke kracht dreigde te verzwakken. Hij beval zijn geest om het lichaam op te geven. Hij plaatste zijn haast bevroren vingers en voeten in een spleet of op een richel en liet komen wat komen zou. Zijn hart pompte trager en trager en gaf zijn hersenen de hoogste prioriteit. Zijn huid, zijn onbelangrijke organen bevroren het eerst, maar

zijn laatste gedachten bleven in gesprek met Djibril: “Ik kom, Djibril.” De zon ging onder. Hij was ook niet alleen. Djibril was hem klapwiekend heel nabij en klampte zich aan Henochs bevroren rug vast en blies tegelijk warme lucht in zijn oor. Hij bedekte met zijn engelenlijf Henochs rug, sloeg zijn warme vleugels over Henochs handen en voeten en wachtte geduldig tot Henochs bevroren vingers en tenen ontdooiden. Plots loste Henoch zijn greep. Djibrils vleugels vingen de val makkelijk op en hij voerde zijn kostbare vriend meteen naar de hoogste grot van de Djebel Akhbar, waar ooit Abel zijn gast was geweest.

Henochs geest voelde zich bevrijd van elk verleden en kreeg een voorsmaakje van samen te leven met een engel. Hij ontwaakte langzaam. Djibril zei niets meer, maar dacht enkel: “Er wacht je een belangrijk onthaal in het heilige der heiligen.” Henoch dacht terug: “Blij je te zien, Djibril.” Het was inmiddels ochtend en het heilige der heiligen maakte zich op voor een grootse en blijde gebeurtenis.

Djibril nam hem opnieuw op en droeg hem eerst naar de top van de Djebel Akhbar. Daar kon Henoch nog even afscheid nemen van zijn aardse bestaan. Henoch zag een gloed vanuit het oosten verschijnen en was erg dankbaar om te mogen staan waar ooit Abel had gestaan. Het licht

van de zon vanuit Eden zwol aan en maakte hem bijna blind.
Henoch sprak in gedachten: “Het is goed, Djibril.”
“Het is tijd. Sluit je ogen”, dacht Djibril en Henoch sloot zijn ogen.
“Open je ogen”, en Henoch opende zijn ogen. Henochs stoffelijke lichaam bleek nog moeite te hebben met het verlaten van de tijd, want het leek of hij minder dan een seconde geleden zich nog op de top van Djebel Akhbar waande. Slechts langzaam kon zijn lichamelijk netvlies in het stralende licht zeven schitterende gedaanten herkennen, in hel wit licht gehuld. Hij herkende Djibril naast de middelste engel op de troon.
De middelste engel, Michaël, ook ‘Wie is als God’ genaamd, dacht tot Henoch: “Vier vragen wil ik stellen.” Michaël wachtte geduldig, samen met de ganse rij aartsengelen.
Henoch dacht: “De eerste vraag is: wat is uw naam? En uw naam is ‘Wie is als God?’ en het antwoord op uw naam is: ‘Niemand’. Niemand is als God. Er is geen God dan God. Ash’ hadu an la ilaha illa-llah.”
Michaël en alle aartsengelen op rij knikten en bogen.
Henoch wilde al antwoorden op de tweede vraag, maar Michaël onderbrak hem: “Eén vraag moet je mij nog stellen.” Henoch dacht net ietsje sneller: “U weet wat ik

nu denk. Ik kan geen vraag stellen waarvan u niet weet dat ik die ga stellen."
Michaël en alle aartsengelen op rij knikten.
Henoch wachtte niet één seconde: "Het antwoord op uw derde vraag, is 'verdriet', 'verdriet of traan' is het Edense woord voor Lamech."
Michaël reageerde plots bliksemsnel. "Eén vraag hoef je me nooit te stellen…"
Henoch hoefde evenmin na te denken. "Dezelfde vraag die ook U mij nooit hoeft te stellen: wat ik denk of wat U denkt."
Michaël en alle aartsengelen op rij knikten en bogen. Ze stuurden alle licht meteen naar de krachten en machten hogerop. In het huis van het heilige der heiligen is alles 'is'. Henoch werd een engel, misschien vooral omdat hij van in het prilste begin een engel was met slechts één witte veder, geboren uit Shira en 'Hij die mensen doodt'. Het leek op een tussentijdse redding van de toenmalige mens.

Michaël kwam naar voren. Hij bekleedde Henoch met twee vederlichte engelenvleugels en zalfde hem met zoete olie van mirre. Djibril stond rechts van hem, nam hem opnieuw in zijn armen en voerde hem hoger tot in het allerhoogste in het heilige der heiligen, waar de

zesvleugelige serafs met hun brandende vuur Henochs stoffelijke lichaam verbrandden, terwijl alle krachten en machten, de wielen, de troonwagen, de cherubs het trisagion zongen: “Heilig! Heilig! Heilig!”
Gans het heilige der heiligen sidderde van vreugde: de mens Henoch werd engel, en de engel Henoch, ooit geschapen naar het beeld van God, was meer dan welkom. God nam een engel van gans onder aan.

Belial wist niet wat hij ervan moest denken. Als mens leek Henoch[6] hem eerder meer last te kunnen berokkenen dan als engel. Het liet hem koud. Hij had Lamech. Belial kon met alle gevallen engelen in zijn kielzog geen gedachten meer lezen of delen met de andere partij, tenzij ze zich in naam in gedachten tot elkaar richtten. Zo kon hij net zomin als de goede engelen in de andere richting dialogeren. Het gebeurde vaak dat Raphaël, ‘de Hersteller van Jahweh’ contact zocht in gedachten, maar

---

[6] Het Boek 2 Henoch van het Joodse en ook Ethiopische Oud Testament verhaalt dat Henoch door de aartsengel Gabriël/Djibril door de hemelen wordt gevoerd en voor de troon wordt geplaatst, waar hij door de aartsengel Michaël wordt gezalfd met olie van zoete mirre en dan verandert in een engel. In deze hemelse staat van eenheid en glorie leerde een aartsengel hem de geheimen van de schepping kennen en Henoch keerde terug in de stoffelijke wereld als een engel, een boodschapper. De engelenwereld van Henoch in drie boeken blijkt zeer belangrijk voor het begrip van het Nieuwe Testament.
bron: Het Complete Engelenboek - Margaret Barker ISBN 978 90 443 1790 9/ p. 324-325

dat Belial zich voor hem afsloot. Hetzelfde gebeurde vaak in de andere richting, wanneer Belial zijn triomfen wilde uitdragen en uitzingen voor Michaël en de zijnen, maar dat Michaël zich afsloot van Belial. Het gevecht van de goede en de kwade engel in het hart van de eerste mens verplaatste zich daardoor langzaam maar zeker, stapje voor stapje, naar het dagelijks overleven van zijn nakomelingen in een wereld die hoe langer hoe vijandiger werd, en erger nog, steeds vijandiger werd gemaakt door de gevallen mens, ooit geschapen naar Gods beeld.

32. HET WEERZIEN

Seth wist niet meer hoe benen vermoeid konden raken. Hij wist het verschil niet meer tussen lopen, stappen of slenteren. Slenteren deed hij te langzaam, stappen deed hij veel te langzaam en lopen leek hem helemaal ondermaats. Gerülv kreeg ontzag voor het menselijke uithoudingsvermogen. Wat hij met Henoch in tien dagen had gedaan, speelde hij met Seth in zes dagen klaar. Seths ogen gingen pas open voor de prachtige omgeving op de vijfde dag, toen Gerülv hem langs de kloof van de Amak Fajoua leidde, de diepste kloof ter wereld. Op de bodem van de kloof stortte een zijtak van de Nahr Hadi zich in een peilloze waterval neer tot op de plek waar bloedhete diamanten het water tot kookpunt brengen en de dampen kruiden met solfer en ziedende as, om het via spleten en spelonken met immense kracht om het uur omhoog te spuwen, hoger dan de top van de kloof zelf. Heel voorzichtig leidde Gerülv hem langs dat inferno, waar het geraas en gesis van gele tot diepgroene stinkende walmen uit opstegen. Zelfs Belial meed deze plek als de pest. Niets of niemand die erin viel keerde er ooit van terug. Seth was onder de indruk van de angstaanjagende kloof. Hij was erg dankbaar voor Gerülvs voorzichtigheid en bezorgdheid om hem er veilig

omheen te loodsen. Pas tegen de avond konden ze de Amak Fajoua verlaten en legden ze een vuur aan voor de laatste nacht. Seth was nog steeds diep onder de indruk van het angstaanjagende schouwspel. Het bleef lange tijd stil. Pas na de maaltijd kon Seth de draad weer opnemen. Hij probeerde Gerülv gerust te stellen door de taalles schertsend te hervatten met vreemde wolvenklanken, in een mengeling van alles wat hij tot dusver nauwelijks kon onthouden. Gerülvs oren sloegen alle kanten uit voor hij de humor ervan inzag. Hij viel Seth aan in een schijnaanval aan, alsof hij Gerülv beledigd had. Seth schrok en opperde verontschuldigingen, tot het schouwspel eindigde met wederzijdse liefdesbetuigingen met aaien en likken en grollen en lachen en zacht trekken aan elkaars oren. Djibril keek gerustgesteld toe. Het was ongetwijfeld van enorm belang dat ze, als ze de strijd samen wilden winnen, elkaar voor de volle maat vertrouwden. Seth en Gërulv vielen stil. Nooit hadden ze zo dicht tegen elkaar aan gelegen. Beiden dachten aan de dag van morgen. Beiden dachten aan de instructies die ze van Henoch hadden gekregen: jaloezie en hebzucht. De dag van morgen was cruciaal. Seth was doodop en viel snel in slaap, maar Gerülv sliep niet. Hij vreesde de zwarte veder. Henoch had hem gewaarschuwd hoe Lamech een van hun dierbaarste en oudste

roedelgenoten, Kleine Loep, had gedood. Maar Henoch had hem gerustgesteld: “Heb vertrouwen in Seth, zoals ook hij vertrouwen moet hebben in jou.”
De volgende dag was bij aanvang al meteen een vreemde dag. Seth wist dat hij Kaïn zou ontmoeten. Zijn stap vertraagde. Gerülv moest steeds op hem wachten, maar ook hij was blij met het gebrek aan haast. Seth probeerde zijn angst te verbergen voor Gerülv door te slenteren, en Gerülv deed net hetzelfde door niet meer voorop te lopen en heel dicht bij hem te blijven. Voor het vallen van de avond kwamen ze aan bij de grot van Kaïn en Lamech. Gerülv was op het einde wat voorop gelopen om te zien waar Kaïn was, om er zeker van te zijn dat Seth eerst en vooral zijn broer kon zien voor hij Lamech zou ontmoeten. Kaïn schrok toen hij plots Gerülv zag opdagen: “Wat kom jij hier doen, mijn goede vriend? Is Henoch terug? Toch niets ergs?” vroeg hij bezorgd, maar hij kreeg meteen het antwoord toen hij Seth in het licht van de ondergaande zon zag naderen, net alsof hij zichzelf in zijn jonge jaren zag verschijnen. Seth was hem voor en riep verheugd van ver: “Je hebt de groeten van Henoch!” Hij liet Kaïn nog even in twijfel, maar verloste hem even daarna: “Broer!” Kaïns ogen vielen bijna uit zijn hoofd. “Ongelooflijk! Wat een verrassing!” Hij viel Seth in de armen. “Ik ben Seth en ik moet je de

groeten overbrengen van moeder en vader", zei Seth nog voor ook hij werd overstelpt door emoties. Hij graaide wenend in Kaïns grijze haren. Seth zocht naar het merkteken op zijn linker wang, maar kon er niets van terugvinden. Hij kon ook moeilijk geloven dat deze vriendelijke man ooit een broer van hem had gedood. Seth liet het snel los, hij wilde enkel genieten van de blijde ontmoeting. "Kom", sprak Kaïn. "Een broer! Wat een geschenk! Je zal wel verschrikkelijke honger hebben na je reis. Is alles goed met Henoch? En met mijn, eh, met onze ouders?" Ze trokken naar de grot waar Lamech brood aan het bakken was. Seth vroeg zich meteen af of Kaïn nog de witte veder droeg van Henoch, maar hij kon enkel het riempje zien rond diens hals. "Ik zal je voorstellen aan mijn jongste zoon, Lamech", sprak Kaïn fier. Lamech was bij het zien van een vreemdeling bij Gerülv meteen op zijn hoede. De drager van de geheelde appel maakte kennis met Lamech en zag meteen de valse blik in Lamechs ogen. De zwarte veder blonk uitdagend als een spiegel in het halfdonker van de grot. Seth stelde geen moeilijke vragen en wachtte geduldig af. Kaïn deed het haardvuur bij de uitgang van de grot aan en vroeg Seth om plaats te nemen. "Ik vermoed dat Henoch je al heel wat verteld heeft over ons, mag ik je vragen om te vertellen hoe het met moeder en vader gaat? Ik heb hen

veel verdriet gedaan. Ik kan dat nooit meer goedmaken. Jahweh heeft me heel terecht zwaar gestraft. Maar mag ik je eerst nog voorstellen aan Elon?" Elon kwam blij, oud en moeizaam aangewaggeld. Het gezelschap rond het vuur was compleet. Het leek een blijde gebeurtenis, maar alle aanwezigen waren op hun hoede. De boosheid in Lamech was zo groot dat het hem niets kon schelen om met zoveel tegenstrevers tegenover zich te zitten, ook al was hij de jongste. Seth vertelde de ganse tijd over zijn ontmoeting met Henoch en dat zinde Lamech helemaal niet. Hij daagde hen allen uit, hij liefkoosde ostentatief de zwarte veder en deed er nog een schepje bovenop door de witte veder rond Kaïns hals plots achter diens pels boven te halen. Daarna taxeerde hij het ding hardop als 'waardeloos'. De spanning steeg ogenblikkelijk. Seth rook zijn kans. Gerülv lag tussen hem en Kaïn in. 'Afgunst, hebzucht en Gerülv', meer had hij niet nodig, zo had Henoch hem op het hart gedrukt. Seth zocht in zijn tas naar de verpakking met de geheelde appel. "Ik heb iets dat vele malen krachtiger en belangrijker is dan jullie vleugels", zei hij en hij nam de schitterende verpakking weg van de geheelde appel: "Dit is een rechtstreekse afstammeling van de geheelde appel uit Eden die Abel ooit meebracht. De appel werd door Jahweh zelf overhandigd aan onze ouders. Kijk goed op

de zwarte lijntjes van de appel." Hij hield speciaal voor Lamech de lijntjes duidelijk in zijn gezichtsveld. "Deze appel werd geheeld, en moet geheeld blijven. Wie hem geheeld draagt, wordt zelf geheeld, maar wie van deze appel eet en zijn kracht misbruikt, brengt enkel nog meer verdoemenis en onheil over de mens." Er viel een stilte. De witte vleugel trilde, de zwarte vleugel schokte, alleen de geheelde appel bleef roerloos in Seths hand wachten op wat kwam.
Seth richtte zich tot Kaïn: "Ik zou wel graag je witte veder in ruil willen hebben, broertje, voor deze unieke appel. Je kan niets alles hebben. Ik geloof niet echt in deze appel. Jouw witte veder draagt de schittering van de zon. Een appel is maar een appel."
Lamechs veder vond deze Seth maar een domme sukkel. Kaïn dacht niet lang na, Henochs afscheidswoorden indachtig: "Bewaar mijn witte veder goed. Draag hem steeds, elke dag, nacht en dag en draag hem onopvallend. De dag zal komen dat je alles duidelijk wordt. Doe Lamech mijn groeten. Het komt goed met hem. Heb vertrouwen." Kaïn leek te voelen waar zijn witte veder naartoe wilde en hij richtte zich met vuur tot Seth: "Je krijgt mijn witte veder, als ik de appel mag hebben! Was de appel ook niet voor mij bedoeld? Vader en moeder hebben je toch gevraagd om hem mij cadeau te doen?"

Seth voelde hoe de hebzucht in de ogen aan de zwarte kant groter werd en Seth vervolgde: “Je witte veder is jammer niet genoeg, broertje. Niets is zo krachtig als de geheelde appel. Hij draagt gans het komende heil of onheil van ons, mensen, in zich. Blijft hij geheeld, dan heeft de mens nog een kans op Eden, wordt hij andermaal gegeten, dan maakt niemand nog een kans.”
Kaïn zag in Seths ogen wat er zich afspeelde en smeekte haast: “Geef hem mij, ik weet beter dan wie ook wat het is om de geschonden appel te dragen en ik wens het niemand toe.”
Lamech, compleet verblind door haat en prestigedrang, kon zich niet langer afzijdig houden, dit was te belangrijk en te gemakkelijk. Hij mengde zich zegezeker in het gesprek en riep: “Mijn zwarte veder is vele malen krachtiger dan de witte. Ik wil ruilen met de appel.” Hij rukte de zwarte amulet al los van zijn nek om te bewijzen dat het hem menens was. Hij strekte zijn hand met de zwarte vleugel al uit naar Seth om de deal te sluiten.
Seth keek verrast op naar Lamech, vooral omdat het zo lang geduurd had. “Goed, Lamech, maar alleen als je hem gebruikt en bewaart in de staat zoals de appel nu is. Gebruik hem enkel voor goede doeleinden.”
Kaïn kwam snel tussenbeide: “Niet doen, Seth! Kies mijn witte veder!” Hij ontdeed de witte veder van zijn hals en

reikte hem in zijn linker hand aan om met de open rechter hand de appel in ontvangst te kunnen nemen. Seth negeerde Lamech alsof hij hem een slechte partij vond voor de appel. Lamech wou laten zien wie de baas was en kon de vijandschap tegenover zijn vader niet langer verbergen en bood Seth zijn zwarte veder aan met zijn linker hand om met zijn rechter hand de appel te grijpen voor Seth zou loslaten. Seth trachtte nog tegelijk de zwarte veder in ontvangst te nemen, maar Lamech was hem voor en greep de appel zonder dat Seth hem de zwarte veder kon afnemen. Gerülv sprong bliksemsnel naar voren en beet uit alle macht in Lamechs linker voorarm, zodat Lamech de zwarte veder wel moest laten vallen. Lamech schreeuwde het uit van de pijn en liet de zwarte veder los, Gerülv loste meteen zijn arm om in één vloeiende beweging de zwarte vleugel op te vangen voor hij de grond raakte. Dan verdween hij bliksemsnel in de nacht in. Lamech bleef verweesd achter met enkel de appel stevig in zijn rechter hand geklemd. Het betekende een gigantische schok in Lamechs geest. Er volgde een immens gevecht op leven en dood tussen twee krachten. Belial stormde zich te pletter op de appel in de hand van Lamech, die de appel niet meer losliet, en verspeelde tegelijk zijn zwarte veder. Lamechs hersenen maakten kortsluiting en werden met schokkende stuipen

uitgeschakeld. Kaïn en Seth bogen zich over hem heen. Het schuim stond op Lamechs lippen. Na een paar minuten gaf Belial het op en maakte zich bruusk van hem los om achter Gerülv aan te gaan met alle demonen, alle natuurelementen die hij ook maar kon mobiliseren om de veder terug te winnen. Henoch had Gerülv echter goed voorbereid: “Belial kent zijn zwarte veder als geen ander zelfs in het donker. De appel in Lamechs hand zal hem kostbare tijd doen verliezen. Wees snel en bewijs dat je de snelste wolf bent die er rondloopt, mijn vriend. Ik ben bij je. Heb vertrouwen!”
Belial reageerde furieus. Al zijn demonen joeg hij achter Gerülv aan. Hij kon raden waar Gerülv naartoe wilde: de Amak Fajoua. ‘Henochs plan!’, doorzag Belial. Gerülv liep niet alleen alsof zijn leven ervan afhing, het hing er ook echt van af. De eerste bliksem had hij behendig kunnen ontwijken en nu zocht hij de bomen op. Even later stond het bos voor hem in brand. Slim zocht hij een omweg naar een lagere rivierbedding, die dwars door de Amak Fajoua liep. Belial wachtte hem al op waar de rivier zich naar beneden stortte in het diepe duister, maar weer was Gerülv hem te slim af door bij de eerste rotsen voor de toegang de weg omhoog te zoeken, de weg naar de hoogste top van de Amak Fajoua. Het was een zware klim, maar hij was getraind. Waar een andere wolf per

dag veertig kilometer loopt, liep hij er makkelijk zestig. Tien kilometer met hoge snelheid bergop lopen was voor hem niet abnormaal. Het hielp hem ook dat niet lang daarvoor, toen Henoch met hem op de top overnachtte, hij hem midden in de nacht had gevraagd om beneden naar water te zoeken. Die ervaring kwam hem nu goed van pas. Hij kende de weg.
Belial wachtte af en rekende erop dat Gerülv voorbij het begin van de waterval zou komen. Hij doofde zijn bliksem en vuur om de wolf niet te verontrusten. Plots keek hij omhoog en zag daar tegen alle verwachting een flikkering van de zwarte veder zoals alleen hij die kon zien. Hij stuurde er meteen zijn bliksem op af. Gerülv zag de weerlicht net op tijd en zocht dekking voor de inslag. Hij was op slechts een boogscheut van de rand van de kloof. Hij perste er een laatste sprint uit. Belial zelf verscheen bij de rand van de kloof en wilde het persoonlijk afmaken, maar Gerülv, met de zwarte veder steeds in zijn muil, dook met een geweldige sprong in de kloof. Belials tong siste en zijn keel brulde van onmacht. Zeventien seconden later schoot een enorme vlam van vuur en solfer uit de kloof tot hoog in de hemel, zodat hemel en aarde zouden weten dat de zwarte veder was vernietigd.

Kaïn en Seth zagen en hoorden in de verte de geweldige explosie. Lamech ontwaakte. Lamech kroop als het ware door een navelstreng van een graf naar een nieuwe hem onbekende wereld die verwarmde, die ademde, die voedde en die hem uitnodigde te leven voor het leven en niet voor de dood. “Wat is er gebeurd, papa?” Lamech hield nog steeds de geheelde appel in zijn hand en sprak met een hese stem: “Hier, papa, dit is jouw appel. Seth bracht hem voor jou mee.” Kaïn keek van de hand Gods geslagen voor de eerste keer in lieve ogen van zijn zoon en stamelde verbaasd: “Mag ik jou dan de witte veder van Djibril geven?” “Graag papa, dank je,” en hij viel uitgeput in slaap met zijn handen de witte veder omklemmend. De twee broers omarmden elkaar om zoveel genade die van de appel uitging. Seth sliep die nacht nauwelijks en wachtte geduldig op zijn vriend Gerülv. Hij oefende zijn taalles dan maar in zijn eentje. Elon ging naast hem liggen om hem te troosten. Seth troostte zichzelf door zachtjes het lied van de berg te zingen bij het vuur. Hij hoopte Gerülv snel terug te zien, maar zijn twijfel groeide met het uur en betekende de enige valse noot op de mooiste dag van zijn leven. Kaïn ging met de geheelde appel uit Eden, die hem door beide broers, zowel Abel als Seth, was aangereikt, uithuilen bij het graf van Shira, Kleine Abel en Graülv. Twee paar

lichtende ogen in het pikkedonker keken van niet zo heel ver toe. Toen Seth het lied van de berg neuriede, had de engel Henoch, menselijke moeite om niet mee te zingen. Hij was immers nog niet heel lang een engel.

33. EEN NIEUW BEGIN

Kaïn had plots een nieuwe broer, maar ook een jonge herboren zoon. Ook Lamech had weer een echte vader, die hem opnieuw vanuit zijn hart graag kon zien. Lamech vond het fantastisch om bij hen samen bij het avondvuur laat te mogen opblijven, terwijl hij zich vroeger steeds afzonderde. Elon liet zich nu door Lamech maar al te graag over de kop aaien.
“Wat moet ik met de appel, Seth?” vroeg Kaïn.
Seth hoefde niet zo lang na te denken. “Elk jaar opnieuw offeren vader en moeder de ganse appeloogst van de boom aan Jahweh. Moeder legde me uit hoe zij in dankbaarheid om Jahweh’s liefde en vergiffenis elk jaar de geheelde appels ongeschonden teruggaven aan Jahweh.” Het werd even stil. Seth vervolgde voorzichtig: “En elk jaar sloeg vader met zijn hak eerst in de bloedakker in de hoop…” Hij zocht naar de juiste woorden, “… jouw lot mee te dragen.” Het werd nog stiller. Seth vervolgde: “Morgen moet jij de hak slaan, broer. Het zal gehoord worden tot in het heilige der heiligen.”
Kaïn dacht even na, onder de indruk van vaders ritueel. Hij aarzelde. “Mijn lieve broer, ik gebruik al jaren geen hak meer. Ik durf het niet. Shira gebruikte ze, en daarna

Henoch. Ik durf nooit nog een hak te gebruiken. De vloek... Ik heb het recht niet om Jahweh's vloek uit te dagen. Het bloed van Abel is voor mij met de jaren heilig geworden en ik wil dat bloed niet nog eens verspillen."
"Morgen doen wij het samen, broer. De appel is geheeld. Waar is het merkteken op je wang gebleven. Nergens nog te bespeuren? De vloek is opgeheven. We doen het samen. We offeren daarna de appel op het vuur ter ere van Jahweh, ter ere van Eden, en van onze geliefde ouders, de Man en de Mannin van Eden."
Lamech was in slaap gevallen tegen de buik van Elon aan.
Seth vroeg zich luidop af: "Hoe zou het met Henoch zijn? Hij beloofde mij dat wij elkaar zouden weerzien en dat hij ook onze ouders zou bezoeken. Ik gun het onze ouders van ganser harte. Je hebt je zoon fantastisch opgevoed, broer. Zo jong en zo wijs. Hij heeft me zoveel geleerd in die twee dagen."
"Dat is vooral Shira geweest, Seth. Jammer dat je Shira nooit heb gekend. Voor Lamech was haar dood bij zijn geboorte een ramp. Hij voelde zich meteen schuldig en opstandig om haar dood. Belial had meteen vrij spel. Ikzelf ging toen nog gebukt onder mijn vloek en mijn schuld om Abels dood. Ik voelde me zelfs schuldig aan Shira's dood. Het is Henoch die alles stapje voor stapje heeft rechtgezet.

Djibril gaf in Henochs geboortewieg een witte veder aan hem.” Kaïn legde nog wat hout op het vuur.
Seth wist niet meteen wat hij daarop moest zeggen. “Jij kan makkelijk mijn vader zijn. Henoch en ik schelen niet echt veel, vermoed ik. Maar wat ik niet begrijp is hoe Gerülv zo belangrijk kon worden. Henoch kende de wolventaal als geen ander. Vanwaar? Ik weet wel dat moeder ook vertelde over jullie wolf, Loep heette hij als ik me niet vergis?”
De nacht was opnieuw hun metgezel om het lange verhaal te vertellen van Shira, de leidwolvin, Graülv, Kleine Loep om te eindigen bij Gerülv. “Gerülv is de jongste en tegelijk sterkste zoon van Graülfur en Djizah”, besloot Kaïn.
Het maakte het gemis van Gerülv bij Seth enkel groter: “Ik vrees dat Gerülv het niet overleefd heeft. Die uitbarsting in de Amak Fajoua. Henoch zei bij ons afscheid dat ik maar drie dingen moest onthouden: de jaloezie en hebzucht van Belial en vertrouwen hebben in Gerülv. Het zou me niet verbazen dat ... dat hij zijn leven gaf.” Hij zweeg met een brok in de keel. Het werd even stil en het was Elon die zijn kop nu oprichtte naar hem en hem aankeek alsof hij zei: “Heb vertrouwen,” om daarna verder te slapen. Seth voelde zich, hoe vreemd ook, erdoor gerustgesteld en hernam het gesprek met Kaïn: “Heeft moeder jou ooit verteld over de val van de engelen?” Kaïn

hoefde niet lang in zijn geheugen te graven om ontkennend zijn hoofd te schudden. Seth ging verder: “Belial noemde als engel door God geschapen eerst ‘Lucifer’, maar Lucifer werd jaloers op de mens en wilde Jahweh’s macht overtreffen. Jaloezie en hebzucht. En uitgerekend die twee zwakke punten haalde Henoch aan om Lamech te helpen. Henoch heeft dit verhaal nooit van jou of Shira gehoord? Waar haalde hij die kennis dan vandaan?”

Kaïn keek ontroerd in het vuur en hij verloor zich in verre gedachten. Het verbaasde Kaïn helemaal niet dat Henoch zo vooruitziend was en plots begreep hij het: “Die kennis kreeg Henoch van Shira. Hoe vaak heb ik hen beiden van ver niet samen doodernstig met elkaar zien praten? Wanneer ik Shira vroeg waarover ze zoal praatten, antwoordde ze steevast: “Over mijn ontmoeting met Djibril, over wat ik diep vanbinnen voelde toen ik met Djibril sprak, en wat ik me nog herinner van Djibrils spraak, zijn mimiek, zijn woorden, zijn lach, zijn ernst, en vooral, en, daar kon Henoch maar niet genoeg van krijgen, hoe ik bij het afscheid Djibril als engel van Jahweh zag met één opvallend ontbrekende veder uit zijn witte vleugel.”

Het was de engel Henoch zelf nu die deze gedachten via Kaïn in woorden veranderde voor Seths vermoeide, doch ontvankelijke geest. Het was alsof de woorden zich

verscholen hadden gehouden in het graf van Shira en ze de kracht van haar zoon en engel Henoch toeliet om Kaïn te gebruiken als doorgeefluik van haar dierbaarste herinnering aan Djibril naar Seth. Het vuur doofde langzaam samen met onuitgesproken woorden uit. Beide broers begonnen inwendig en uitwendig op elkaar te lijken: Kaïn leek ineens veel jonger en Seth leek plots oudere trekken te vertonen. Als Eva zich bij het vuur had vervoegd, had ze hen misschien allebei met Abel aangesproken. Beide broers vielen in slaap op een steen. De stenen waarop ze sliepen deelden hun boodschap met de stenen van Abels graf. Drie stenen, drie broers, drie levens, drie verhalen, drie kinderen van Jahweh.

De volgende morgen begon voor Seth in mineur. Hij liep snel naar buiten om te kijken of Gerülv niet thuis was gekomen. Lamech kwam naar hem toe en zag zijn bezorgdheid en verdriet. “Het spijt me, Seth”, zei hij en hij durfde hem nauwelijks in de ogen te kijken. “Was Henoch maar hier, dan kon ik ook hem mijn spijt betuigen over Kleine Loep. Ik doodde Kleine Loep. Ik ben vervloekt, net zoals mijn vader.” Seth schrok, maar hoefde niet lang na te denken: “Is je vader nog vervloekt? Leer van hem! Wat is dat hier om je nek? De witte veder toch? Waar is Djibril dan? Waar is Henoch? Je spijt maakt het je meer dan

waardig om deze witte veder van Djibril te dragen en vanavond de geheelde appel uit Eden hier op de brandstapel te leggen. Jij en jij alleen." Lamech werd zijn naam uit Eden waardig: zijn herboren 'kracht' voor het goede konden zijn tranen voor de allereerste keer loswrikken van onder de oude muur van bitterheid, jaloezie en wrok. En waar één traan ontsnapt, ontsnappen alle andere en ondergraven zo geduldig de dam tot hij breekt. Elon liet Lamech niet zo lang alleen. Hij volgde hem uit grote eerbied voor zijn naam op een afstand, terwijl Lamech huilend op het graf van zijn moeder zijn tranen eindelijk de vrije loop liet. Ook de dieren in Eden spraken het Edens. Elon bleek af te stammen uit een begenadigd geslacht van beren die probeerden de schat van Eden in ere te houden. De taal van Eden bleek zowat het enige te zijn dat ze hadden kunnen meenemen uit Eden. Zijn moeder, de berin, had ooit van haar grootberen en overgrootberen de taal geleerd en haar welpen tijdens de aanloop naar de winterslaap het ganse lexicon van het Edens aangeleerd. 'Lamech' was een woord dat telkens veel ontzag afdwong, al begreep niemand in Eden wat dit abstracte begrip betekende. Verdriet of tranen bestonden immers niet in Eden, ofschoon het al in zijn abstracte vorm werd geprezen. Jahweh kon niet anders dan in Zijn macht de woorden 'pijn' en 'traan' te scheppen, zoals Hij ook een

gevallen engel niet kon ontscheppen om de vrijheid binnen de schepping niet tot een geschapen slavernij te reduceren. Maar in Eden kon niemand deze overbodige woorden thuisbrengen of begrijpen.

De volgende dag werd het offerfeest van de geheelde appel voorbereid. De hak stond klaar. Lamech kreeg de belangrijke taak toegewezen om de appel te bewaren en te beschermen tot de avond. Lamech vroeg onmiddellijk Elons hulp en aandacht om niet in een nieuwe valstrik van Belial gevangen te raken. Elon week geen meter van zijn zijde. Kaïn was in de weer met een feestmaal van gedroogde vruchten en koeken. Seth verzamelde het hout voor het vuur en maakte de houtstapel boven op het rotssteengraf van Shira, Kleine Abel en Graülv. Hij nam ook de taak van ceremoniemeester op zich en bereidde alles voor, zoals hij het zijn vader jaarlijks had zien doen. Allen wachtten geduldig tot de zon onderging. Ze stonden op één rij: Kaïn, Lamech met de appel, Elon en Seth met een toorts in de hand. Seth gaf Lamech een teken om de appel op de brandstapel te leggen. Lamech legde wat onwennig de appel op de stapel hout boven op het graf. Seth gaf daarna een teken aan Kaïn en reikte hem de hak aan. Kaïns handen bibberden van angst. Seth sprak: “Jahweh, wij danken u om uw vergeving voor onze fouten

en willen met dit vuur ook Abel gedenken, Kleine Abel, Shira, Loep, Kleine Loep, Graülv en Gerülv. Wij gedenken ook graag Henoch en de Man en de Mannin uit Eden." Seth gaf Kaïn het signaal om de hak te slaan. Kaïn bevroor en trilde, hij hief de hak omhoog maar durfde niet te slaan. Lamech liep naar hem toe: "We doen het samen, papa. Jij om Abel, ik om Kleine Loep." En beiden sloegen samen de hak de grond in. Als bij wonder vloog de brandstapel uit zichzelf in brand en de aarde bloedde niet. Jahweh aanvaardde hun offer en spijt. Allen keken vol ontzag naar het vuur en zagen hoe de appel zijn zoete geur verspreidde in witte rook. Allen keken verwonderd toe, behalve de oude Elon met ogen op zijn rug trok zich stilletjes achteruit om plaats te maken tussen Seth en Lamech. Plots voelde Lamech een hand op zijn schouder en voelde Seth tegelijk een wolvenkop die zijn vrije hand opzocht. Kaïn, Seth en Lamech waren sprakeloos van geluk. Henoch fluisterde in Lamechs oor: "Mooie witte veder heb jij broertje!" "Ik heb hem van mijn broer gekregen." "Djibril is erg blij dat jij hem nu draagt." Daarna ging de engel naar Kaïn: "Vertel me over de liefde, vader." En Henoch knielde in engelengedaante neer voor zijn vader. "Jij bent de liefde, mijn zoon", zei Kaïn. Hij voelde zich zelfs haast ongelukkig om zoveel eer, die hij onmogelijk waardig was. "Ik leerde de liefde van mijn

moeder èn vader", antwoordde Henoch zachtjes. Henoch richtte zich nu tot Seth, omarmde hem en fluisterde hoorbaar: "Ik werd de zee, broer." Seth kon door zijn tranen niet meer antwoorden. Henoch wendde zich nu tot Elon en keek indringend in zijn ogen. Hij nam Elons afhangende gekwetste oor in zijn hand en liet het los. Het stond weer netjes recht, zoals hij zich niet kon herinneren dat het ooit had gestaan voordat Kaïn hem als welp had verwond. Daarna nam Henoch afscheid van Gerülv, streelde hem en sprak in de wolventaal: "Dank u." Daarna verdween de engel Henoch uit hun gezichtsveld. Seth begon uit volle borst het lied van de berg te zingen. Lamech probeerde mee te zingen, terwijl Gerülv begon te huilen op de top van de dichtstbijzijnde heuvel. Kaïn zat op zijn knieën voor het vuur en wist niet hoe hij zijn dank kon uiten voor zoveel goeds dat hen allen nu overkwam.

Niet veel later raakten ze bij het vuur maar niet uitgepraat over de meest wonderlijke avond uit hun leven. Als Gerülv er niet in levenden lijve bij zou zitten, hadden ze nooit geloofd wat ze hadden meegemaakt. Lamech trok zich samen met Elon terug. Gerülv bleef dicht tegen Seth aan liggen.
"Wat ga je nu doen, grote broer? Je wordt stilaan ouder en je vloek is opgeheven", vroeg Seth aan Kaïn.

Kaïn dacht lang na. Seth drong niet aan op een snel antwoord en had zijn handen vol met Gerülv te strelen tot die zijn bovenlip van gelukzaligheid omhoogkrulde en zijn hoektanden tevoorschijn kwamen terwijl zijn ogen haast dicht vielen.
Kaïn zuchtte diep: “Ik zag ooit de vesten van Eden. Daar heb ik Abel begraven onder enkele rotsblokken. Ik heb de cherub geschoffeerd. Ik heb mijn ouders zoveel verdriet gedaan. Ik moet dat alles nog rechtzetten. Ik heb nog zoveel goed te maken, maar ik kan Lamech niet alleen laten.”
“Kan ik je ergens mee helpen? Eden, ligt dat niet heel ver? Je bent ook niet meer van de jongsten”, zei Seth bezorgd.
“Ik ben misschien te oud om nog zo’n reis aan te vatten en ik ben te jong om Lamech achter te laten.”
“Mijn beste broer, als er iets is wat je oudste zoon me leerde, dan was het: heb vertrouwen! Henoch werd een engel van Jahweh! En heb nu vertrouwen in je jongste zoon! Ga! Ik blijf hier bij Lamech tot hij sterk genoeg is om zijn keuzes te maken. Heb vertrouwen in je jongste broer en in je jongste zoon.”
“Je lijkt uiterlijk misschien wel sterk op mij, maar je inborst lijkt meer op die van Abel, en maar goed ook”, oordeelde Kaïn, eerlijk met zichzelf.

Seth wurmde zich tot vlak bij Kaïns gezicht. Hun ogen konden elkaar niet meer ontwijken. “Wanneer Jahweh je vergeeft, broertje, moet je jezelf ook vergeven. Dat niet doen getuigt van een verschrikkelijke hoogmoed. Ik lijk niet alleen op jou, wij delen nog veel meer samen. Ik ben er zeker van dat als ik de oudste broer was geweest, ik net hetzelfde als jij zou hebben gedaan. Jij had geen broer boven je. Mijn plaats, gans onderaan, maakte het voor mij makkelijker om uit jullie fouten te leren. Denk aan onze ouders, hoe zij verder moeten leven met de fouten die wij maken. De ongeschonden appel heden als geschenk krijgen, betekent zoveel als vergeving krijgen, maar ook jezelf vergeven.” Seth omarmde zijn broer, kaak tegen kaak, en liet niet meer los. Hij fluisterde in zijn oor: “Wie ben jij? Hoe heet jij?... Hoe heet jij?… Hoe heet jij?… Hoe heet jij?” Hij bleef het herhalen tot Kaïn tot tranen toe bewogen antwoordde: “Lief kind.” “Herhaal het!” “Lief kind.” “Herhaal het!” “Lief kind.” “Herhaal het!” “Lief kind. Lief kind. Lief kind. Lief kind. Lief kind. Lief kind.” Kaïn jankte als een pasgeboren baby.

Seth sprak hem verder toe met warme woorden en fluisterde zacht in zijn oren: “Je hoeft niet steeds te verwijzen naar wat je ooit verkeerd deed. Je zoon Henoch kon nooit een engel geworden zijn zonder een enorm Abel èn Kaïn gehalte.” Zo probeerde Seth Kaïn milder te

stemmen tegenover zichzelf. En zo gebeurde: ‘Hij die mensen doodt’ stierf die avond. en ‘Lief Kind’ werd herboren.Twee engelen van Jahweh waren getuige en de appel hield zijn zoete geur de ganse nacht vast.

Het hart is vaak een speelbal tussen wit en zwart zolang het hart de krachten die haar bewegen onvoldoende bij intuïtie onderzoekt en volgt. De spiegel toont het ego, het glas het hart. Die krachten leren beheersen is de finale opdracht van het hart, in al zijn vrijheid geschapen en dat kon Abel meesterlijk. Belial heeft het helemaal niet hoog op met zijn slaaf. Belial tolereert zijn slaaf hoogstens als een ding dat geen respect waardig is. En daar zit juist het immense verschil met Jahweh: Jahweh heeft zelfs de slaaf van Belial lief, omdat Hij de Liefde is. Goddelijke Liefde kan nooit haten, zoals duivelse kracht liefde en niet-liefde nooit kan liefhebben.
Kaïn knikte dankbaar: “Laten we nu maar gaan slapen.”
Djibril en Henoch keken toe van achter de top van de Djebel Akhbar. Ook zij hoefden niets te denken.
De serafs wenkten en schoven allen opzij om het machtige licht hogerop boven het heilige der heiligen toe te laten.
‘Heilig! Heilig! Heilig!’ klonk het alom.

34. HET HUIS VAN ADAM EN EVA

"L'homme est fondamentalement désir d'être mais les fleurs de pommier en fleur se manquent"

Lucius Rufus Varus

De winter was andermaal moeilijk geweest en de lente deed haar intrede. De laatste jaarwende had een hoge tol geëist van hun lijf en leden. De dagelijkse tocht met de kruik water van de rivier naar de appelboom lukte al lang niet meer voor Eva alleen. Adam hielp haar geruime tijd en ondersteunde Eva met de kruik om samen naar boven te gaan, tot ook hij niet meer bij machte was om de kalebas naar boven te dragen. Ze keken elkaar vertederd aan. "Ik wil je nog iets zeggen, lieve vrouw." Hij schrok er zelf voor terug om haar te vertellen wat hij nooit eerder zo durfde te benoemen. "Ik wil je nog zeggen dat het me spijt dat ik je nooit eerder zei dat ik van je hou, en zelfs nu lijken de woorden niet eerlijk genoeg. De liefde zoals ik die destijds in Eden voelde, heb ik nooit meer teruggevonden en daarom voelt het als een leugen aan om deze woorden te gebruiken. Het spijt me, terwijl ik nu..." Maar de Mannin legde hem met haar vingers op zijn lippen zacht het zwijgen op. Ze keek hem tussen de rimpels van haar vermoeide oogleden lang en diep in zijn ogen. Minuten

verstreken. Adam zag geen rimpels of littekens meer, maar zag hoe langer hoe helderder, de Mannin uit het onvolprezen Eden voor zich. “Ik zie je graag, Mannin”, sprak de Man en de Mannin antwoordde: “Ik zie je graag, Man.” En ze legden zich in elkaars armen neer voor de nacht en beseften beiden dat dit hun laatste nacht zou zijn. Ze bekommerden zich niet meer om vuur maken voor de koude lentenacht, want ze hadden elkaar en hadden dus alles. Ze hoefden niet langer in de herinnering van Eden te leven, want ze leefden er opnieuw in. Geen andere woorden hadden ze nog nodig dan de laatste woorden die ze zojuist tegenover elkaar hadden uitgesproken.

Die morgen, bij het eerste ochtendgloren, opende de Mannin als eerste haar ogen, maar ze kon niet meer opstaan. Ook de Man kon en wilde zich niet meer oprichten. Het was enkel in vertrouwen wachten op wat er zou gebeuren. Dicht tegen elkaar aan. Niet lang.

Twee stralende gedaanten betraden de grot in het tegenlicht van de gulle ochtendzon. De Mannin herkende hem als eerste: “Djibril!” “Vrees niet, ik breng jullie een blijde boodschap,” sprak Djibril, “uit jullie nageslacht wordt een Moeder en een Verlosser geboren. Hij zal helen wat ziek is, en recht maken wat krom is. De poorten van Eden zullen opnieuw opengaan. Alles zal worden hersteld in zijn door Jahweh geschapen toestand.”

“Ons geschiede naar uw woord. Wat gaat er met ons gebeuren, Djibril?”, vroeg de Mannin zacht.
Djibril zette een stap opzij en de engel Henoch toonde zich in vol ornaat. Nu was het de Man die zijn ogen niet kon geloven: “Kaïn?” De engel antwoordde: “Ik ben Henoch, zoon van Shira en Kaïn. Ik breng jullie de groeten over van mijn vader. De geheelde appel heeft ook mijn vader geheeld.” Adam en Eva slaakten een kreet van vreugde: “Wees welkom, zoon van onze dierbare zoon en engel van God. Kan ons geluk nog groter worden?” sprak Adam als een overgelukkige grootvader.
“Jazeker”, sprak Djibril en hij nam de Man in zijn armen, terwijl Henoch de Mannin in zijn armen nam, en allen buiten de grot de appelboom, in volle bloesem, opzochten. Djibril rook eerst zelf diep aan een frêle bloempje en bood het de Man aan: “Je zal ooit wakker worden als deze bloem, als een nieuwe Adam.” Adam volgde zijn voorbeeld, rook eraan en viel meteen in een diepe slaap. Henoch sprak tegen de Mannin: “Ook jij zal ooit ontwaken als deze bloem, als een nieuwe Eva.” En hij bood haar een bloesemtak aan. De Mannin ging er niet onmiddellijk op in en kon de ogen van Kaïn in haar kleinzoon maar niet loslaten. Henoch, de mens geworden engel, schonk haar één traan als welkomsgeschenk voor het nieuwe Eden. De Mannin nam de traan in dank aan en wendde haar blik af

om voorzichtig de meest verwelkte bloem van de tak uit te kiezen. Ze glimlachte verlegen naar Henoch, ze rook aan de meest rosse van alle bloemblaadjes en viel meteen in een diepe slaap.
Witte bloesemblaadjes zijn als een bruidskleed en verbeelden de teerheid en tederheid van de liefde.

Rosse bloemblaadjes zijn als een geschonden appel die zelfs dan, met de tederste aanraking en ingesteldheid, kunnen helen tot een nieuwe vrucht. Henoch was onder de indruk van grootmoeders levensles.
Djibril en Henoch legden hen beiden dicht tegen elkaar aan in de grot, ze verstrengelden de linker hand van de Man met de rechter hand van de Mannin en in hun vrije hand bewaarden ze het takje van de appelbloesem waar ze aan geroken hadden. Djibril en Henoch verlieten de grot en dekten de ingang van de grot af met rotsblokken. Al hun bewegingen werden in het oog gehouden door een kruiperig beest dat op de loer lag. Djibril draaide zich bruusk naar Belial om en keek de slang diep in de ogen. Henoch was al begonnen om met een hak een cirkelvormige greppel rond de appelboom te slaan waaruit het bloed van Abel onmiddellijk tevoorschijn kwam. Met het eerste bloed van Abel besprenkelde Djibril de rotsblokken voor de ingang. Belial gruwde van het bloed

en verdween onmiddellijk om nooit meer terug te keren. Henoch beëindigde de cirkel rond de stam, waardoor de appelboom voortaan onbereikbaar was voor enig levend wezen, dier, insect, mens of engel met kwade bedoelingen. De appels konden zo onmogelijk worden geplukt en zouden steeds ongeschonden en volrijp, op hun zoetste ogenblik, neervallen onder de stam, zodat de stam er met de eeuwen helende krachten uit kon puren tot de tijd van het hout zou gekomen zijn.

De enige en laatste traan van de engel Henoch veroorzaakte grote ontroering in het heilige der heiligen. Kaïn had ooit zijn zoon naar een blinde muis Genog genoemd. Shira maakte er Henoch van, maar in het Edens wil 'Hé noch' zeggen 'Eén traan'. Gans hoger dan het hoogste keken de serafs toe en vouwden meteen twee paar van hun zes vleugels toe, opdat het licht van onderuit de Heer der heerscharen hogerop maximaal kon bereiken. Het duizend maal vermenigvuldigde licht van bovenuit zou Henoch bij zijn terugkeer in het heilige der heiligen zegenen tot metatron[7].

---

[7] Boek 3 Henoch beschrijft hoe Henoch, die is getransformeerd in 'metatron', de machtigste engel, op de hemelse troon zit en dat de hele schepping voor hem buigt. Bron: Het Complete Engelenboek - Margaret Barker ISBN 978 90 443 1790 9/ p. 324-325.

Noot van de auteur: ik wijs erop dat deze drie boeken over Henoch gecontesteerd worden door de meeste christen godsdiensten, op alle mogelijke manieren: interpretatief, exegetisch, inhoudelijk. Maar ik verwijs ook graag naar het voorwoord.

"For flowers have been known to heal
A common man's despair."

Oscar Wilde, uit 'The Ballad of Reading Gaol', 1897

"Daarna was mijn ziel verborgen,
En steeg ik op naar de hemelen,
En ik zag de heilige zonen van God,
Ze liepen op vurige vlammen
Hun kleding was wit
En het licht van hun gelaat straalde als sneeuw."

Boek Henoch 1: 71

35. HET HUIS VAN KAÏN

"L'homme est fondamentalement désir d'être quand on a que l'amour."

Lucius Rufus Varus, 2020

Lamech groeide met vallen en opstaan, steeds geholpen door Seth, Gerülv, Kaïn, Elon en de witte veder. Vooral Seths verhaal over zijn ontmoeting met Henoch aan het meer onderaan bij de Djebel Akhbar bleef hem boeien. En toch was het Kaïn, die zelf ooit een onzichtbare zwarte veder van Belial had gedragen, die Lamech fundamenteel kon helpen om verder te leven zonder ten onder te gaan aan een ondraaglijk schuldgevoel. Kaïn voelde zich met de dag ouder worden en begon zijn levenslessen aan Lamech en Seth over te dragen. Avond na avond vertelde Kaïn bij het vuur zijn levensverhaal, waarbij hij zijn gevoelens, zijn gedachten van toen en zijn gevecht met zichzelf tot in de kleinste details aan hen openbaarde. Lamech hing aan zijn lippen en voelde zich erdoor erkend en getroost. Hij was leergierig en stelde steeds meer vragen. Kaïn werd vaak aangenaam verrast. "Is woede altijd slecht en wat dan met haat?" vroeg Lamech op een avond aan zijn vader. Ook Seth was onder de indruk van de vraag en benieuwd naar

Kaïns antwoord. Kaïn staarde onbeweeglijk voor zich uit naar het spel der vlammen. De vraag was van zo'n grote orde dat het hem erg verheugde dat juist Lamech deze vraag stelde. Het werd hem tegelijk duidelijk dat ook zijn onderricht stilaan kon worden afgesloten. Maar ook herinnerde het hem aan hoe hij zijn speer naar zijn broer gooide, oh ja, hij was toen extreem boos èn woedend, het was duizendmaal fout. Later had hij een andere woede leren kennen, en hij antwoordde behoedzaam: "Woede kan je enkel als goed bestempelen indien de woede heilig is. Heilige woede richt zich enkel innerlijk tegen jezelf: tegen je onvriendelijkheid, tegen je gierigheid, je norsheid, je haatgevoelens, je leugens. Alleen deze woede dient je woede te zijn. Alle andere vormen van woede dienen je niet." Hij keek even in de ogen van Lamech om er zeker van te zijn dat hij wel duidelijk genoeg was. Lamech knikte zacht en Kaïn vervolgde: "Wat haat betreft, haat is de projectie van je eigen onmacht tot liefde voor de ander. Een nederige geest kan zelf onmogelijk gekwetst worden. Een nederige geest heeft geen spijtbetuiging nodig van een ander. Elke verwachting of zelfs dwingende eis van 'het spijt me' van de ander, doodt je eigen nederigheid en spijt. Een trotse geest houdt van woorden, een nederige geest houdt van stilte. Een nederige geest betoont medelijden met een trotse geest en haat hem nooit, omdat hij zich sterk

herkent in de trotse geest die hij zelf ooit is geweest en net deze herinnering helpt hem zichzelf bliksemsnel te corrigeren. Woede kan op één manier dus goed zijn, maar haat, en zeker haat tegenover jezelf, nooit. Er is niets meer tegengesteld aan de liefde dan de haat. Haat ontkent elk bestaan van de liefde. Haat gelooft niet in vergeving. Haat doodt alles wat op zijn weg komt." Kaïn wist goed waarover hij sprak: "Hoe trots ben ik zelf niet geweest? Hoe vaak heb ik mijn ouders niet gehaat? Hoe sterk heb ik Abel niet gehaat? Ik kon of moeder of Abel destijds niet vergeven omdat ik alles met de beste bedoelingen deed. Ik eiste hun spijt en als ze daar niet aan tegemoet kwamen, dan haatte ik hen hartsgrondig. Ik maakte geen fout, dus waren zij fout." Het werd op slag stil rond het vuur. Elon en Gerülv ervoeren eveneens een waardige stilte die door alle aanwezigen werd gerespecteerd. Niemand wachtte op iets, want allen, mens en dier, herkenden zich in wat Kaïn zei. Alleen de tijd wachtte geduldig. De oude Kaïn trok de deur van zijn herinneringen open en liep terug naar zijn jaren als jongeman tot bij een glanzend witte kaart: "Vader vertelde me ooit hoe moeder, die slechts zelden sprak, hem onder de moerbezieboom op een nacht nieuw leven insprak. Vader zat in een diepe inzinking en ze had hem toegefluisterd: 'Alleen het aanvaarden van het lijden van mijn hart hier buiten Eden als iets waarvan te leren valt,

als ook iets goeds, kan de liefde in mijn hart uit Eden doen herwinnen.' Ik begreep die woorden toen niet." Seth kreeg er tranen van in zijn ogen: hij kon het zijn moeder exact zo horen zeggen tegen zijn vader. Kaïn zweeg even, zodat ieder aanwezige bij het vuur het kon laten bezinken. Hij hernam: "Vader vertelde af en toe over het verschil tussen hun leven binnen Eden en buiten Eden. Ik begreep dat niet. Ik wilde enkel maar de winter overleven. Abel zei me dat we misschien beter geen dieren zouden doden om te eten en dat we dan misschien beter zouden sterven. Abel had geen angst om te sterven of om te lijden. Het was eenvoudig en evident voor hem. Hij bezat onnoemelijk veel vertrouwen. Het aanvaarden van het lijden als iets goeds vraagt bergen vertrouwen. De belangrijkste kracht in de liefde, zo heb ik ook mogen leren, is naast het vertrouwen en de kennis van het lijden, de vergeving. Ik vergeef je, dus vergeef ook jezelf, zoals ik mezelf slechts moeizaam leerde te vergeven. Shira, jouw moeder leerde me dat." Kaïn keek teder naar Lamech en bleef hem diep in de ogen kijken: "Alleen zo verdreef ik de haat voor mezelf, mijn lieve zoon. Ontken de liefde van de mensen en dieren rondom jou die je liefhebben niet. Je hoeft niet blind te worden zoals ik om blind te leren zien. Je mag nooit de oprechte vraag om vergiffenis negeren of de schenking van vergiffenis aan een vijand weigeren, want

dat doodt de liefde in jezelf als niets anders." En Kaïn zag andermaal in Lamechs ogen het kostbaarste goed ontspringen uit de bron van zijn hart. Lamech liet zijn hart in tranen stromen die alleen zichtbaar waren voor Jahweh en Lamech werd door Jahweh geraakt. Jahwe legde zijn hand via Kaïn op Lamechs hoofd en besloot: "Ik zie je graag, mijn zoon." En Lamech antwoordde: "Ik zie je graag, vader." Kaïn ervoer het woord 'vader' op dat ogenblik als puur, als een hand van God en zag De Liefde in Lamechs ogen. Kaïn stond op en liet zijn testament achter in het geheugen van elke aanwezige: mens, dier, insect, engel en lonkte naar de zee. Elon zou hem zoals altijd volgen.
En Belial?
Belial kroop een tijdje dieper in het duister tot de storm zou overwaaien.

Kaïn voelde in die heilige nacht dat zijn tijd gekomen was. Hij was niet langer nodig. Het was de begrijpende blik van Elon bij het vuur die hem duidelijk maakte dat ook Elons' tijd was gekomen. Hij besloot om samen met Elon bij het eerste ochtendgloren te vertrekken voor zijn laatste queeste, zonder nog afscheid te nemen. Alles was immers gezegd. Hij had er het volste vertrouwen in dat Lamech, Seth en Gerülv het wel zouden redden zonder hem en

Elon. Hij waakte geduldig tot iedereen sliep, opende stilletjes het graf van Shira en Kleine Abel, zocht en vond hun borstbeentjes, die zich steeds het dichtst bij hun hart hadden bevonden, om ze mee te nemen naar het graf van Abel. Hij zocht wat proviand bij elkaar en voor het ochtendkrieken vertrok hij in alle stilte, samen met Elon. De lichte vriestemperatuur voorspelde weinig goeds. Kaïn wist dat het onmogelijk was om ver genoeg naar het oosten te gaan om Eden te bereiken. Maar hoe vaak was 'blind vertrouwen' niet de sleutel gebleken om het doel te bereiken? Hij voelde zich ook gesterkt door Elons aanwezigheid. Terecht. De dierbare herinnering aan de dood van de berin in de winter bleef hem voor ogen staan. Haar zoon verdiende het om Eden te zien in haar naam.

Ze vorderden erg langzaam, maar het deerde geen van beiden. Zolang ze maar op weg waren naar het oosten. Wanneer hij 's nachts tussen de poten van de stokoude Elon kroop om de kou te verdrijven, dacht hij vaak terug aan de winter in de put toen hij blind was. De angst van weleer leerde hij opnieuw beheersen en liefhebben. Hoe verder ze oostwaarts trokken, hoe verder ze hun verleden achterlieten. Het waren niet alleen zijn ogen die stilaan opnieuw blind werden en vergaten, ook zijn geheugen werd blind en bood genereus nieuwe ruimte voor het Eden

dat hij zich niet meer helemaal kon herinneren. Alles maakte zo eerbiedig plaats voor wat komen zou, zonder de minste verwachting. Alleen de woorden die hem door zijn broer Abel waren overgeleverd door de stenen op zijn graf, herinnerde Kaïn zich als gebeiteld in het hardste graniet. “Ik ben het niet waardig, Heer!” gonsde het bij elke stap in zijn hoofd. Hij voelde de woorden ook zo en hoefde ze zo tegelijk minder te denken of te bedenken. Gevoel nam de plaats van zijn ratio en geheugen in. De kou werd als maar erger. Het laatste opgespaarde proviand deelde hij broederlijk met Elon. Nooit waren beiden zo verbonden. Kaïn raakte elke avond Elons geheelde oor aan, als een verre herinnering. Hij wist niet meer hoe het ooit gekwetst was noch hoe het ooit geheeld was, maar hij raakte het met blinde eerbied aan. Alleen Henoch voelde hij totaal onverklaarbaar vanuit een verre intuïtie als een vluchtige schim verschijnen. Heden en verleden verloren zich in een leegte die zich klaarmaakte om gevuld te worden. Elon sloot hem tijdens de avond tussen zijn oude voorpoten en beiden stelden elkaar geen vragen. Beider krachten namen gestadig af, maar het deerde hen niet want ze gingen samen naar Eden.

De dag daarna werden ze veel later wakker dan gewoonlijk. Een dikke sneeuwdeken had hen beschermd tegen de ijskoude nacht. Elon snoof als eerste de sneeuw

in zijn neusgaten en niesde zichzelf meteen klaar wakker. Kaïn schrok even op. Zijn verzwakte ogen kregen al snel last van sneeuwblindheid. Elon nam hem op zijn rug en wroette zich twee dagen en nachten aan één stuk door de diepe sneeuw tot ook hij bezweek. Ze verkeerden die nacht beiden in niemandsland. De volgende ochtend riep Kaïn verrukt uit: “Kijk, Elon!” Al zag hij niet meer scherp, maar geen dier of mens kon naast de schittering van Eden kijken. Elon en Kaïn liepen met hun laatste krachten er naartoe tot ze het beiden begaven. De mens mag denken dat hij zich richting Eden begeeft, maar het is Eden dat beslist of een mens Eden bereikt. Kaïn kwam uren later tot bewustzijn en keek moeizaam op. Hij kon nog net zien hoe Elon voor de cherub stond en hoe de cherub zijn machtige zwaard ophief om Elon toegang te geven tot Eden. Kaïn sukkelde op handen en knieën tot bij de cherub. De cherub hief ook voor hem het zwaard op.

“Ik dank Jahweh, maar ik ben het helemaal niet waard om Eden te betreden. Ik zoek het graf van mijn broer Abel.” Kaïn verduidelijkte wat hij bedoelde: “Ik ben niet waardig om Eden te betreden.” Hij keek neer. Het zwaard bleef opgeheven. “Het spijt me als het nogmaals lijkt of ik hierover te beslissen heb. Ik laat de beslissing aan U over, Heer. Alleen U weet wat juist voor mij is.” Pas toen liet de cherub zijn zwaard zakken en richtte hij zijn zwaard naar

het graf van Abel. Kaïn dankte Jahweh om zoveel goedheid en strompelde er meteen naartoe. Bij het graf nam hij de stenen eerbiedig één voor één weg, waarvan hij hun trillingen onmiddellijk herkende van lang geleden op de steen in de rivier. Het verbaasde hem dat hij Abel niet meer aantrof, op één klein beentje na: het borstbeentje. Hij nam het beentje in dank aan, kuste het en zocht naar de borstbeentjes van Kleine Abel en Shira in zijn reistas. In zijn linker hand hield hij de beentjes van Kleine Abel en Shira samen, en in de rechterhand omknelde hij het borstbeen van Abel. Zo ging hij in het lege graf liggen. Het licht doofde slechts langzaam in zijn ogen, zodat zijn leven stilaan plaats kon maken voor een diepere rust. Lief Kind stierf vredig.

Henoch, de metatron, verscheen als een mens vanuit de grote poort van Eden bij het graf. Hij knielde eerbiedig voor zijn vader neer en legde Eva's steen uit de rivier op zijn hart, zodat elke steen, waar ook ter wereld, het verhaal zou kennen en doorvertellen van 'Hij die mensen doodt', die stierf als 'Hij die mensen liefheeft'.

Henoch nam zijn vader in zijn armen en droeg hem Eden binnen.

De Heer Die Is daalde af naar het huis van Kaïn.

Was U steeds zo dichtbij, Heer?

Ik Ben Die Ben, Lief Kind.

Ik ben bij U. Ik ben.

36. DE STAD VAN DE MENSHEID

Het was niet meer wachten op het huis van de mens,
maar op een Stad van de Mensheid.
Het was lang wachten op twee mensen. De eerste was een vrouw, de tweede was haar zoon. Alleen het immens huis van hun Vader zou in staat zijn alle eerdere huizen onderdak te bieden binnen de veilige muren van Zijn huis. In deze nieuwe Stad zou Hij hun deuren openen, de muren slopen en de mensen opnieuw verenigen in onvoorwaardelijke liefde voor elkaar. Hij alleen bleek in staat het goddelijk beeld in de mens te herstellen en zijn verloren zonen en dochters te ontvangen in een Nieuw Eden. In het midden van deze stad zou het hout van de appelboom op de bloedakker groeien en drager zijn van de zuiverste geheelde appels. Onder de boom zou een lange tafel staan waar elke nieuwe pelgrim zou worden verwelkomd en haar of hem de geheelde appel als feestmaal worden aangereikt.
Het was lang wachten.

"But the faith and the love and the hope are all in the waiting."

T. S. Eliot, uit 'Four Quartets', 1943